

ÖZ

Bu çalışmada esas olarak iki soruya yanıt aranmıştır: Birincisi 1923–1946 döneminde, uygulamaya konulan yasal düzenlemeler Aydın’da kadının toplumsal konumunu yükseltebilmiş midir? İkincisi ise 1946–1996 arası dönemde Türkiye’de yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik değişimler, Aydın’da kadınların toplumsal konumunu nasıl etkilemiştir?

ABSTRACT

In this study, two main issues have been tried to answer: The first is that; Could the legal arrangements which were carried out between 1923-1946 raised up woman’s social statuses in Aydın? As the second, how to affected political, social and economical changes which were accured in Turkey between 1946-1996 womans statues in Aydın?

ANAHTAR SÖZCÜKLER / KEY WORDS: Aydın, kadının toplumsal statüsü, kentleşme, toplumsal cinsiyet / Aydın, woman’s social statues, urbanization, gender.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	iii
KISALTMALAR	iv
GİRİŞ	- 1 -
I. BÖLÜM.....	- 7 -
CUMHURİYET'İN KURULUŞ DÖNEMİNDE AYDIN'DA	- 7 -
KADIN.....	- 7 -
1.1. Devrimin Türü İzleri	- 11 -
1.2. Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı: Gül Übbül.....	- 20 -
1.3. Seçme ve Seçilme Hakkı Sevinci	- 27 -
1.4. Ekonomik Hayata Giriş.....	- 30 -
II. BÖLÜM.....	- 33 -
DEMOKRASİYE GEÇİŞ VE KADININ KONUMU	- 33 -
III. BÖLÜM	- 44 -
ÇOK PARTİLİ DÖNEMDE AYDIN'DA KADIN	- 44 -
3.1. Ekonomik Boyut	- 44 -
3. 2. Sosyal Boyut.....	- 54 -
3. 3. Eğitimdeki Gelişmeler.....	- 71 -
3. 4. Politik Etkinlikler.....	- 91 -
SONUÇ.....	- 112 -
ÖZET	- 119 -
SUMMARY	- 120 -
TEŞEKKÜR.....	- 121 -
KAYNAKLAR.....	- 123 -
EKLER.....	vi
ÖZGEÇMİŞ	v

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: İlk kadın muhtar Gül Übbül'ün Ant Gazetesi'ne gönderdiği telgraf.

Şekil 2: Aydınli kadınların Mustafa Kemal Atatürk'e gönderdiği telgraf.

Şekil 3: TBMM Başkanlığı'ndan Aydınli kadınlara gönderilen telgraf.

KISALTMALAR

age.	:	adı geçen eser
agm.	:	adı geçen makale
agt.	:	adı geçen tez
bk.	:	bak
bkz.	:	bakınız
ev.	:	Çeviren
EÜ	:	Ege Üniversitesi
vb	:	ve benzeri
yy.	:	yüzyıl
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
DİE	:	Devlet İstatistik Enstitüsü
BM	:	Birleşmiş Milletler
TKB	:	Türk Kadınlar Birliği
PTT	:	Posta, Telefon, Telgraf
CHP	:	Cumhuriyet Halk Partisi
DP	:	Demokrat Parti
AP	:	Adalet Partisi
DYP	:	Doğru Yol Partisi
SHP	:	Sosyal Demokrat Halkçı Parti

DSP	:	Demokratik Sol Parti
ANAP	:	Anavatan Partisi
TEMA	:	Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı.
KSSGM	:	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
Dr.	:	Doktor
Av.	:	Avukat

GİRİŞ

Bu çalışma ile Cumhuriyet döneminde Anadolu'nun batıya açılan kapısı ve İzmir'in ardında yer alan bir kent olarak Aydın'ın, 1923–1996 yılları arasında sosyal, ekonomik ve toplumsal alanda yaşadığı değişimin, kadın boyutuyla ortaya konulması amaçlanmaktadır. Burada dönemin kronolojik algılanmaması gerektiği ve Aydın'da kadınların basına yansıdıkları kadarıyla izlendiği özellikle belirtiriz.

Bilindiği üzere 1970'lerde dünyadaki mevcut toplumsal yapı ve bilimdeki cinsiyetçiliğin sorgulanması temelinde oluşan yeni feminist hareket, kadın gerçeğini ortaya çıkarmak amacıyla kadın çalışmalarının başlamasında önemli rol oynamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak ülkemizde de kadına dair akademik düzeyde çalışmalar 1989 yılında İstanbul Üniversitesi'ne bağlı Kadın Araştırma Merkezi'nin açılması ile başlamıştır. Daha sonra bu gelişmeyi 1993 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı'nın kurularak; Ankara, İzmir gibi büyük kentlerin ardından, benzer çalışmaların diğer bölgelerdeki kentlere (Mersin, Erzurum, Çukurova gibi) yaygınlaştırılması izlemiştir.

Kadın Tarihi, kadının tarihin bir öznesi olarak var olduğunu yine kadın bakış açısı ile sunan disiplinler arası bir çalışma alanıdır. Ülkemizde yürütülen kadın tarihi çalışmaları daha çok İstanbul, İzmir gibi büyük kentleri kapsamakta ve küçük kentlerin bu çalışmaların dışında kaldığı görülmektedir. Bu anlamda Aydın'ın İzmir'in ardıl bölgesinde yer alması, bizde bu kentin ülkedeki birçok değişimden öncelikli olarak etkileneceği fikrini uyandırmış ve İzmir'de yapılan kadın tarihi çalışmalarına benzer bir çalışmanın bu kentte de yapılabilmesinin önemli olacağını düşündürmüştür.

Günümüzde kadın sorununun ulusal ve evrensel boyuttaki önemi ve çözüm arayışları düşünüldüğünde böyle bir araştırma, ortaya koyacağı verilerle Türkiye'nin toplumsal bir sorununun çözümüne sınırlı da olsa katkıda bulunmuş olacaktır.

Araştırmanın yalnız kadın tarihine değil içinde yaşadığım Aydın kentinin tarihine de katkıda yapacağından ayrıca önemi vardır.

Kent tarihi açısından bakıldığında Asaf Gökbel'in 1964'de basılan "Milli Mücadelede Aydın" isimli monografisinin henüz aşılamamış olduğunu görülür. Mevcut Aydın Tarihi literatürü incelendiğinde Milli Mücadele yıllarında kahramanlıklarıyla öne çıkmış birkaç kadın (Çete Ayşe gibi) dışında, nüfusun yarısının sessizliğini koruduğu, haklarında nerede ise hiçbir şey bilinmediği görülecektir. Bu yönüyle araştırma Aydın Tarihi'ne de katkıda bulunacak, kadınlar kent tarihinde yerlerini almış olacaktır. Özetle bu araştırmanın hem Kadın Tarihi'ne hem de Aydın Tarihi'ne katkıda bulunacağı düşünülerek önemli olduğu söylenebilir.

Araştırmanın temel kaynakları yerel basından seçilen *Ses, Hür Aydın, Ant ve Aydın* gazeteleridir. Çalışmanın temel eksenini *Ses Gazetesi* haberleri çerçevesinde olmaktadır. Bu tercihin nedeni, yalnız bu gazetenin büyük bir çoğunluğuna sahip olunmasındandır. Aydın tarihi literatüründen yeterince yararlanmak mümkün olmamıştır. Zira tüm Türkiye hatta dünya kent tarihlerinde olduğu gibi Aydın tarih çalışmalarında da kadınlar yer almaz. Bununla beraber il yıllıkları, devlet istatistikleri vb. kaynaklardan yararlanılmıştır.

Esas olarak yerel basına dayanan bu araştırma gazetenin bazı haberlerinin -ki çok partili dönem için daha zengindirler- incelenmesi esas alınmış; tek partili dönemde kadının seçme ve seçilme hakkı çerçevesinde Türkiye'nin ilk muhtarı olan ancak hakkında nerede ise hiçbir şey bilinmeyen Gül ÜBBÜL'ü daha yakından tanımak için yeğeni (Ağabeyi Halil İbrahim Bey'in kızı) Gül Hanım nüfusuna geçirdiği için onun kızı olarak kabul edilen Cumhur Bozkurt ve eşi Mehmet Bozkurt'la, ayrıca torunu ressam Bingül Çelik'le yapılan mülakatla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Özellikle çok partili dönem için temel kaynağımız *Ses Gazetesi*'ne tekrar dönersek sahibi Hilmi Tükel'dir. Aydın basınında önemli bir yere sahip olan gazete,

II. Dünya Savaşı sonrası çıkmaya başlamıştır. Hilmi Tükel'in yaşam öyküsü, gazete hakkında, daha doğrusu haberlerin niteliği ile ilgili fikir verebileceğinden, kısaca değinmekte yarar vardır. Tükel yaşamı boyunca basın-yayın alanına duyduğu ilgi ile çeşitli girişimlerde bulunan isimlerden biridir. Ses Gazetesi kurulmadan önce o dönemin tek matbaası olan Aydın matbaasında basılan ilk derginin çıkmasına öncü olmuştur. Daha sonra bu çabayı 21 Mart 1931'de "Doğuş" dergisi izlemiştir. Derginin 4. sayısından sonra kapanması ile birlikte 1938 yılına kadar *Yeni İstanbul*, *Demokrat İzmir* ve *Tercüman* gibi gazete ve dergilerde muhabirlik yapmaya devam etmiştir. 1938 yılında kendi matbaasını kuran Hilmi Tükel "Madran" ve "Balova" Gazete'lerini çıkarmaya başlamış, fakat bu gazetelerin de ömrü diğerleri gibi uzun olamamıştır. Tüm bu gelişmelerin sonrasında Ses Gazetesi 29 Ekim 1946'da yayın hayatına başlamıştır. Tükel'in hem yazarlık hem de muhabirliğini üstlendiği gazete, günümüzde de yayın hayatına devam etmektedir. Gazete 1974 yılında kızı Diler ve damadı Nurettin Günaydın'a bırakılmış ve bu tarihten sonra Diler Günaydın, 1988 yılına kadar gazetenin yazı işleri müdürlüğü ve sahipliğini yapmıştır. Diler Günaydın'ın eşinin vefat etmesi üzerine gazete 1990 yılından beri Meral Ata tarafından yürütülen ve günümüze kadar devam eden bir yayın organı olmuştur.

Kaynaklar konusunda belirtilmesi gereken diğer bir nokta da bu çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için kadın çalışmaları formasyonuna değil yalnız tarih formasyonuna sahip bir araştırmacı olarak, altyapımı oluşturmada, gazete haberlerini kadın bakış açısı çözümlemede özellikle şu kitapların elimden düşmediğini, başucu kitaplarımı oluşturduğunu belirtmeliyim: Leyla Kırkpınar "Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kadın ", Emel Doğramacı "Türkiye'de Kadının Dünü Bugünü ve Yarını", Tezer Taşkıran "Cumhuriyet'in 50. Yılında Türk Kadın Hakları", Nermin Abadan Unat "Türk Toplumunda Kadın", Ayşegül Yaraman "Resmi Tarihten Kadın Tarihine ", Necla Arat " Türkiye'de Kadın Olmak", Serpil Çakır "Osmanlı Kadın Hareketi", Şirin Tekeli "Kadınlar ve Siyasal, Toplumsal Hayat", Ayşe Durakbaşa "Halide Edip ve Türk Modernleşmesi", Deniz Kandiyoti

“Cariyeler, Bacılar ve Yurttaşlar”. Ayrıca genç araştırmacı Emek Semen Yakar ve Başak Karaduman’ın tez çalışmalarından da oldukça yararlandım.¹

Kırkpınar, Taşkiran, Doğramacı ve Unat’ın başını çektiği grup, daha çok Osmanlı kadın faaliyetlerini, Cumhuriyet sonrası ile kıyaslamak yolu ile Cumhuriyet devrimlerinin kadın haklarına getirdiği yeni yaşam modelinin belirleyicisi olduğunu söyler ve önemini belirtirler. Diğer grubu oluşturan Başbuğ, Çakır, Tekeli, Kandiyoti ve Durakbaşa gibi isimler ise 1980’lerden sonra postmodern bir bakış açısı ile Kemalist reformları kadın hakları konusunda Osmanlı döneminde yapılan girişimlerin ve iletilen taleplerin, görünmezliğini eleştirmek yoluyla, milat olarak Cumhuriyetin kabul edilmesini reddederek; Cumhuriyet öncesi dönemin kendi içerisinde değerlendirilmesi noktasından hareket etmektedirler.

Kadın çalışmaları alanında önemli isimlerden Şirin Tekeli tarihe soru sorduğumuz dönemin vereceği cevapların da farklılaşacağını şöyle ifade eder; “*Türk modernleşmesine kadınların toplum içindeki konumu açısından baktığımızda, 150 yıllık bir dönemi esas alırsanız, modernleşmenin çok başarılı olduğuna hükmedebilirsiniz. Eğer modernleşmeye 70 yıllık bir zaman diliminden bakarsanız, başarı biraz daha az göz kamaştırıcıdır. Eğer ele aldığımız dönem, özellikle kadınlar arasında derin bir endişenin, karamsarlığın, korkunun yaygınlaşmaya başladığı son on-on beş yıl ise, bu kez, Türk modernleşmesinin sanıldığı kadar başarılı olmadığı sonucuna varabilirsiniz*”². Bu bize konuya uzun dönemde bakmanın daha doğru olabileceğinin işaretini verdiğinden araştırmanın dönemini önce çok partili dönem olarak sınırlamış iken; araştırma süreci dönemin başlangıç tarihini 1946’dan 1923’e taşımamızın daha doğru olacağını düşündürmüştür. Bu nedenle sonuçta dönemimiz 1923–1996 olarak saptanmıştır.

---

¹ E. S. Yakar, İzmir’de Kadın Hareketi 1928–1978 (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) 2004; B. Karaduman, Türk Aydınının Kadın Olgusuna Bakışı Üzerine Bir Araştırma: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) 2005.

² Ş. Tekeli bk. Türkiye’de Aydınlanma Hareketi Dünü, Bugünü, Sorunları (25–26 Nisan 1997 Strasburg Sempozyumu) (1997) 171.

Gazetenin günümüzde de yayın hayatına devam ettiği düşünülürse çalışma 2006'ya getirilmeliydi. Fakat her şeyden önce çalışmanın bir yerde durdurulması gerekliliği ve var olan sayıların bu yılda bitmesi, 1996'da sonlandırılmasının en önemli nedenleridir. Bir başka neden gazetenin 1990'lı yıllardan itibaren yerel haberlerden çok Türkiye geneli ile ilgili haberlere ağırlık vermesi, dolayısıyla da kente yönelik verileri yeterince sağlayamamasıdır.

Toplumsal dönüşümü yaratması beklenen yasal düzenlemelerin 1923–1946 döneminde Aydın'da kadının, toplumsal konumunu beklenildiği ve zannedildiği gibi yükseltip yükseltemediği; 1946–96 arası dönemin Aydın'da kadınlar için siyasetten silinip suskunlaşarak, birçok alanda geriye dönüşler yaşadıkları bir süreç olup olmadığı sorularına Türkiye'deki manzara ile kıyaslamak yolu ile cevap aranan bu çalışmanın, temelde basına dayanması nedeni ile tam bir manzara veremeyeceği açıktır. Ancak önemli bir fotoğrafı da yansıtabileceği yadsınamaz. Araştırma ile ilgili son olarak, dönemler söz konusu edildiğinde özellikle Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sonrası ekonomik ve toplumsal alanlarda büyük değişim yaşadığı dönemin Aydın kentinde kadının konumu üzerinde daha güçlü ve ağırlıklı olduğu belirtilmelidir.

Bu tez üç ana bölümden oluşmaktadır. *Cumhuriyetin Kuruluş Döneminde Aydın'da Kadın* başlığını taşıyan birinci ana bölümde Cumhuriyet reformlarının kadının konumuna olan etkisini göstermek amaçlanmakta olup konu dört alt başlık altında incelenmiştir: 1. Devrimin Türlü İzleri, 2. Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı: Gül Übbül, 3. Seçme ve Seçilme Hakkı Sevinci, 4. Ekonomik Hayata Giriş.

İkinci ana bölüm *Demokrasiye Geçiş ve Kadının Konumu* başlığını taşımakta olup burada Türkiye'nin çok partili siyasal hayata geçiş süreci ve politik ortam kısaca yansıtıldıktan sonra bu dönem içerisinde kadının konumu genel olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son ve üçüncü ana bölümünün başlığı *Çok Partili Dönemde Aydın'da Kadın* olup, burada çok partili hayata geçişle Aydın'da yaşanan değişimin kadınlara nasıl yansıdığı ve kadının toplumdaki yeri tartışılmış ve Ses Gazetesi'nden hareketle sunulmaya çalışılmıştır. İl yıllıkları, devlet istatistikleri vb kaynaklarla da desteklenerek kadın bakış açısından değişimin kavranmaya çalışıldığı bu bölüm dört alt bölüme ayrılmıştır: 1. Ekonomik Boyut, 2. Sosyal Boyut, 3. Eğitimdeki Gelişmeler, 4. Politik Etkinlikler.

Tek bir yerel gazetenin, *Ses*'in temel kaynak olarak alınıp haberlerin içerik analizinin yapılmasıyla ulaşılan bu sonuçların tam olarak gerçeği dile getiremeyeceği ve tartışılabilir olduğu düşünülebilir. Ancak bir görünüm verdiği de yadsınamaz. Bu görünümün gerçeği tam olarak yansıtmadığı aynı konunun diğer kaynaklara, özellikle diğer yerel basın organları, Emniyet, Mahkeme, Tapu kayıtları, Köy Enstitüsü vb kurumların arşivleri veya dönemin romanları üzerinde de sürdürülmesiyle test edilebilir. Ayrıca Aydın kentinden milletvekili olarak seçilmiş Piraye Levent, Melahat Gedik ve Sema Pişkinsüt görüşlerinin alınması, kadın siyasetçi olarak deneyimlerinin dinlenmesi de mutlaka yararlı olacaktır.

I. BÖLÜM

CUMHURİYET'İN KURULUŞ DÖNEMİNDE AYDIN'DA

KADIN

Osmanlı Devleti'nin son döneminde ortaya çıkan batılılaşma çabaları, toplumdaki birçok konu ile birlikte “kadın meselesini” toplumsal modernleşme projesinin bir parçası olarak gündeme getirmiştir. Osmanlı aydın ve seçkin grubu toplumun geri kalmışlığını, kadının geri kalmışlığı ile ilişkilendirerek; toplumsal ilerlemenin ancak kadınların konumunu düzeltmekle mümkün olacağını savunuyordu.

19. yüzyıl modernleşmesinin öngördüğü aile reformu ile başlayan süreç, kadın sorununun basın-yayın alanına taşınmasına ve kadınların birçok gazete ve dergi aracılığı ile seslerini duyurmalarına olanak sağlamıştır. Kadınların hak mücadelesinin bundan sonraki aşaması, batıdaki feminist hareketlerin de etkisiyle çeşitli taleplerini dile getirmelerine olanak sağlayan, ilk kadın örgütlerinin kurulmasıdır. Osmanlı Kadını'nın bireysel söylemden uzaklaşması, I. Dünya Savaşı yıllarında gerçekleşmiştir. Çünkü savaş koşullarının da zorlamasıyla kadınlar, ulusun kurtuluşu gibi tek bir amaç etrafından birleşerek, siyasi ve ekonomik faaliyetlere girişmeye başlamışlardır. Erkeklerin savaşa gitmesi ile boşalan çeşitli alanlarda; atölyelerden resmi dairelere, sokak temizliğinden yol yapımına, hatta ordu gerisinde görev almaya kadar etkinlik göstermiştir. Böylece kadınlar kamusal alanda daha görünür oldukları, çalışma hayatında daha aktif rol aldıkları ve siyasi bilinçlenmeyle çeşitli faaliyetlere giriştikleri bir sürece dâhil olmuştur.

Türk kadınlığı açısından Kurtuluş Savaşı önemli bir aşamadır. 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgaliyle başlayan gelişmelerin, memleketin bütününe yayılarak, bağımsızlığını tehdit edecek noktaya gelmesi; başta İstanbul olmak üzere Anadolu'nun çeşitli yerlerinde protesto mitinglerinin düzenlenmesini beraberinde

getirmiştir. Kadınlar büyük dönüşümlerin yaşandığı bu yıllarda, öncelikle mitinglerin düzenlenmesi ve katılımın sağlanmasında oynadıkları rolleriyle; sonrasında cemiyetler aracılığı ile yürüttükleri faaliyetlerle bağımsızlık mücadelesinin önemli bir parçası olmuştur.

Cumhuriyet'in ilanı ile başlayan yıllar, batılılaşma fikri temelinde yola çıkan Cumhuriyet kadrolarının, eski toplum yapısını kaldırmak ve yerine çağdaş bir yapıya kavuşturmak amacıyla siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel alanda birtakım köklü reformlar gerçekleştirdikleri bir dönemdir. Ülke genelinde Cumhuriyet reformlarının yarattığı değişim rüzgârları, kadın hakları açısından da birçok yenilik getirmiştir.

Toplumunu yeniden yapılandırmak amacıyla gerçekleştirilen yasal düzenlemelerin başında, yurt genelinde eğitimin cinsiyetçi ayrımını ortadan kaldıran çalışmalar gelmektedir. Yasa hareketinin ilk adımı, 3 Mart 1924 tarihli Tevhidi Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesidir. Kanunla Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altında birleştirilen okullar, devlet kontrolü altına alınmış ve her iki cinsiyete eşit eğitim olanağı sunulmuştur. İkinci önemli adım, 25 Kasım 1925'te Kıyafet Kanunu'nun çıkarılması ve erkeklerin geleneksel kıyafetlerinin yasaklanmasıdır. Kıyafet Kanunu kadın kıyafeti ile ilgili doğrudan bir yaptırım içermiyorsa da çarşaf ve peçe giyilmesini öngören fetva ve kararnamelerin kaldırılması; Mustafa Kemal'in kamuoyunun bilinçlenmesine yönelik yaptığı konuşmalar ve aydınların basın-yayın aracılığı ile yönlendirdiği tartışmaların da etkisiyle, özellikle kentlerde kadınların batılı tarzda giyinme eğilimi güçlenmiştir. Kadının toplumsal statüsünün yükselmesinde 4 Ekim 1926 tarihinde kabul edilen Türk Medeni Kanunu önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Yasayla birlikte, çok karılılık yasa dışı sayılmış, taraflara boşanma, çocukların velayeti ve miras hükümlerinde eşit haklar verilmiş; nikâhın şahitler huzurunda, resmi görevli önünde yapılması gibi kadınların uzun zamandan beri mücadele ettikleri bir takım haklara kavuşmaları sağlanmıştır. 1 Kasım 1928'de kabul edilen Latin harfleri, yeni kültürün başka bir simgesel ifadesidir. Latin

harflerinin kabulüyle eski düzenden kopuş kültürel anlamda somutlaştırılarak, yeni kodlarla yeni bir kültür yaygınlaştırılmıştır.

Toplumsal ve kültürel alanda yaşanan bu değişim rüzgârları kadınlar için yeni bir örgüt kurulmasını ve bu örgüt aracılığı ile siyasal hak taleplerini gündeme getirmiştir. Böylece başkanlığını Nezihe Muhittin ve genel sekreterliğini Şukufe Nihal'in yaptığı, Kadınlar Halk Fırkası kurulmuştur (1923). Örgütün yasal olarak tanınma talebine karşılık; o dönemde Halk Fırkası'nın kuruluş aşamasında olması ve başka örgütlenmelere sıcak bakılmaması dolayısıyla, bu talep reddedilmiş ve fırka yerini 7 Şubat 1924'de Türk Kadınlar Birliği'ne bırakmıştır. Türk Kadınlar Birliği kadınların siyasi hak taleplerini dile getiren ilk kadın cemiyetidir. Fakat Kadınlar Birliği'nin kendi içerisinde yaşadığı anlaşmazlıklar ve üzerindeki siyasi baskılar, yapmak istediği politik mücadeleyi gerçekleştirilememesine ve sonuç olarak kısa ömürlü bir girişim olarak kalmasına neden olmuştur. 1935'deki kongresinde, kadınların seçme ve seçilme haklarına kavuştuğu ve bütün haklarını aldığı gerekçesiyle, kendini feshetmiştir. Bütün bu gelişmeler dikkate alındığında, kadınların siyasi güç odaklarından biri olma hedefleri önce Kadınlar Halk Fırkası ve ardından Kadınlar Birliği ile siyasi otoritenin denetiminde, güdümlü bir oluşuma dönüşerek, faaliyetleri son bulmuştur. Kadınlar Birliği 1949'da tekrar kurulmuşsa da, geçmiş yönetimin izlemiş olduğu çizgiden kaldığı yerden devam ederek, varlığını sürdürmüştür³.

Cumhuriyet'in yeni ideal kadını yaratma düşüncesi, sadece kadın derneklerinin yürüttüğü çabalarla kalmayarak, dönemin aydınlarının yaptığı konuşmalar, konferanslar veya basında yürüttükleri tartışmalarla da belirginleştirilmektedir. Dolayısıyla o dönemin aydınlarının düşüncelerine bakmak, Cumhuriyetin yeni kadını nasıl gördüğünün anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu yönüyle İzmir'de yeni adamlarla birlikte, yeni kadının tanımlanmasında önemli işlevler yüklenen İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu önemli ipuçları vermektedir.

---

³ L. Kaplan, Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908–1960) (1998) 159–160.

Baltacıoğlu'na göre, Türk Kadını Cumhuriyet sayesinde bütün haklarını elde etmiş ve onurlu bir vatandaş olma mertebesine yükselerek birey olma hakkını kazanmıştır. Böylece kendisine bağışlanan bu kimlik ona birtakım sorumluluklar da yüklemektedir. Öncelikle retken olması gereken kadın, aynı zamanda bedeni ve iradesi ile güçlü ve her alanda erkeğin arkadaşı olarak yerini almalıydı. Bütün bu görevleri yerine getirmesi yani yeni ideal kadının aile içinde, hem kız çocuğu hem eş, hem de anne olarak toplumsal görevlerini yerine getirebilmesinde eğitim görmesi büyük önem taşıymaktaydı. Kısaca Cumhuriyet'in yeni kadını bilgili ana, tutumlu ev kadını, eşine can yoldaşı ve düşünce arkadaşı olmak gibi birçok özelliği bir arada taşıması gerekmektedir⁴. Cumhuriyet kadınlara istediği her şeyi verdiğine göre, kadınlara düşen görev; devrimlerin her yerde yaygınlaştırılması ve yerleştirilmesi için uğraş göstermek ve bu seferberliğe sözcülük ve öncülük etmekte.

Kadınlar Birliği ve Türk Ocakları'nın kapatılması kadınların siyasi alandan çekilerek; daha çok ülkenin ilerlemesine ve inkılâplara hizmet eden, kültür ve eğitim faaliyetleri yapan kuruluşlarda yer almalarına neden olmuştur. Cumhuriyeti izleyen yıllarda, kurulan cemiyetlerin büyük bir kısmı sosyal yardım amaçlı kadın cemiyetleridir. Bazıları şöyle sıralanabilir: Veremle Mücadele Cemiyeti (1923), ocuk Esirgeme Kurumu (1928), Yardım Sevenler Cemiyeti (Himaye-i Etfal Kadın Yardım Cemiyeti) (1928), Yetimleri Koruma Cemiyeti (1925), Yoksulları Koruma Cemiyeti (1935)⁵.

---

⁴ B. Karaduman, bk. Türk Aydınının Kadın Olgusuna Bakışı zerine Bir Araştırma: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) (2005) 55; 112–114.

⁵ L. Kaplan, age. (1998) 167–168.

1.1. Devrimin Türlü İzleri

Aydın'da Cumhuriyetin ilanını izleyen yıllar, savaş ve işgalin yarattığı tahribatın silinmeye çalışıldığı ve önemli ölçüde nüfus hareketliliğinin yaşandığı bir dönemi kapsamaktadır. Kentteki faaliyetlerin bir bölümünü belediye, halk ve milletvekili işbirliği ile başlatılan yeniden yapılandırma çalışmaları; diğer bölümünü sosyal, kültürel ve eğitim hayatında çeşitli cemiyetlerin yürüttüğü faaliyetler oluşturmaktadır. Cemiyetlerden birkaçı şöyledir: Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay), Himaye-i Etfal (Çocuk Esirgeme Kurumu), Tayyare Cemiyeti, Aydın Halkevi.

Hilal-i Ahmer Cemiyeti, kuruluşu Osmanlı'nın son dönemine uzanan, kadınların aktif olarak çalıştığı derneklerden biridir. Cemiyet özellikle, Balkan Savaşı'ndan sonra Rumeli'den gelen kimsesiz göçmen kadınların ekonomik sorunlarını, onları çalıştırarak veya yardım ederek çözmeye çalışmıştır⁶. Cemiyetin Aydın şubesi 12 Mayıs 1923'de kurulmuştur. Cemiyet daha sonra Germencik, Karapınar, Koçarlı, Köşk ve Karahayıt (İncirlioiva) nahiyeleri ile Umurlu ve Ortaklar'da şubeler açarak etkinlik alanını genişletmiştir⁷.

Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin Aydın şubesinin çalışmaları, sosyal yardım faaliyetleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Cemiyetin 1938'li yıllara kadar yaptığı belli başlı etkinlikler şunlardır: Aydın, Germencik, Umurlu ve Karapınar'da yaşayan fakir ve yoksul dört yüz yirmi bir çocuk sünnet ettirilerek, beslenme ve giyim ihtiyaçlarının karşılanması; çevredeki fakir ve kimsesiz ilk ve ortaokul öğrencilerinden iki yüz on sekizine elbise temin edilerek fakir ve yoksul ailelere on bin ton kömür dağıtılması; Aydın Merkez Kazası'nda evi yanan, su baskınına uğrayan yedi yüz seksen dokuz aileye maddi desteğin yanı sıra İzmir ve Germencik'te sel felaketine uğrayanlara Davas, Erdek ve Kırşehir depremzedelerine

---

⁶ L. Kaplan, age. (1998) 41.

⁷ Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın (1938) 168–169.

yardımlar yapılması. Göçmenlerin sorunları ile ilgili olarak Akköy ve Damatça nahiyelerinde iskân eden muhacirlere yardım yapılmış; yüz yetmiş üç fakir ailenin ilaçları da karşılanarak evlerine parasız hekim gönderilmiş ve tedavileri yapılmıştır⁸.

Cemiyetin gelirlerini üye aidatları, yardımlar, şefkat pulları, rozet, kurban derileri, vilayet bütçesinden ayrılan ödenek, düzenlenen piyangolar, müsamereler ve geziler oluşturmaktadır. Ayrıca hem gelir sağlamak, hem de turizm olgusunu canlandırmak için; Aydın-İzmir, Denizli-İzmir, Aydın-Dinar-Isparta-Eğridir, Aydın-Tire, Aydın-Ödemiş, Aydın-Denizli arasında tren seferleri düzenlenmiştir⁹. Cemiyetin, etkinlikleri basına da yansımaktadır. Örneğin Ant gazetesindeki 28 Mayıs 1933 tarihli haber, Cemiyetin düzenleyeceği tren seferi ile ilgilidir. Cemiyet 8 Haziran Perşembe günü 14.30'da Denizli'den, 16.46'da Nazilli'den, 18.00'de Aydın'dan Reşadiye'ye hareket edecek (Tokat) ve Cuma gece yarısı tekrar dönülecektir. Tren gezisinin duyurulduğu yolculukta ayrıca her türlü ihtiyacın temin edileceği ve mükemmel bir büfe hazırlanacağı eklenerek, halkın bu nezih ve eğlenceli faaliyete yardım amacıyla katılmaları istenmektedir¹⁰.

Cemiyetin sosyal yardım faaliyetlerinin yanı sıra organize ettiği konser, müsamere ve balolar Cumhuriyetin batı kültürünün Aydın'da hayata geçirilmesinde büyük katkı sağlamaktadır. 1923-1938 yılları arasında cemiyet için Fikriye Hanım, Münir Nurettin ve arkadaşları tarafından 12 alaturka müzik konseri verilmiştir. Bu etkinlikleri diğer kültürel faaliyetler izlemektedir: Dar'ül Bedayi tarafından 8, Halk Opereti tarafından 2, Azerbaycan Milli Orkestra Heyeti tarafından 4 ve eski Muallimler Birliği ile Aydın Halkevi Temsil Kolu tarafından 9 olmak üzere, toplam 34 temsil ve müsamere düzenlemiştir. Ayrıca cemiyet 12 balo ve 11 garden parti vermiştir¹¹. Söz konusu Aydın'da en çok konser veren Fikriye Hanım, Cumhuriyet dönemi operet ve klasik türk müziği sanatçısı olarak batılı müziği klasik türk müziği

---

⁸ Aydın Gazetesi, 29 I. Teşrin 1938.

⁹ Aydın Gazetesi, 29 I. Teşrin 1938.

¹⁰ Ant Gazetesi, 28 Mayıs 1933.

¹¹ Aydın Gazetesi, 29 I. Teşrin 1938.

ile başarıyla birleştiren önemli isimlerden biridir¹². Cemiyetin Aydın'ın sosyal ve kültürel hayatında önemli bir yere sahip olduğunun düşünülmesini sağlayan faaliyetleri, devrim ideolojisinin sanat ve kültür alanındaki akışını ve gelişimini sağlaması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır.

Himaye-i Etfal Cemiyeti de Cumhuriyetin ilk yıllarında etkin olan kurumlardandır. Cemiyet, Aydın'da yoksul çocukların gıda, elbise ve okul ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Cemiyetin 1927–1938 yılları arasındaki faaliyet raporları incelendiğinde, üç bin dokuz yüz on bir çocuğa 9704 lira ile birlikte 526 kuruş gıda, sağlık, elbise ve ders malzemesi yardımı yaptığı görülmektedir¹³.

1925'li yıllarda kurulan diğer önemli bir cemiyet Tayyare Cemiyeti'dir. Cemiyet 1935'den itibaren Nazilli, Söke, Bozdoğan, Çine ve Karacasu şubelerini açarak, çalışmalarını Aydın geneline yaygınlaştırmıştır. Cemiyetin bayanlar kolu Necmiye Günaydın başkanlığında 1936'da kurulmuş, maddi ve manevi yardımları ile kuruma önemli katkılar sağlamıştır¹⁴.

Yukarıda aktarılmaya çalışılan kurumlardan başka, kentin kültürel ve sosyal hayatını canlandırıp, devrim ideolojisinin yayılmasına ve yerleşmesine katkı sağlayan iki önemli kurum daha göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki 1923–1931 yılları arasında faaliyet gösteren Aydın Türk Ocağı; ikincisi ise 14 Şubat 1932'de kurulan Aydın Halkevi'dir.

Aydın Türk Ocağı 1912'de İttihat ve Terakki'nin kültür şubesi olarak kurulan ve Haziran 1919'da işgal nedeniyle faaliyetlerine bir süre ara verdikten sonra; Cumhuriyet'le birlikte canlanan ve kentte kültürel çalışmalar yürüten önemli bir kurumdur. Türk Ocakları, içerisinde gazino, dükkân, mağaza, otel, bahçe gibi

---

¹² Muhlis Sabahattin Ezgi, Türk müziğinin çok sesli batı müziği ile armonileşmiş halini oluşturması ve müzikte modernleşmeyi gerçekleştirdiği eleştirilenler tarafından onaylanmış bir besteci idi.

¹³ Cumhuriyetin 15. yılında Aydın (1938) 171–172.

¹⁴ Cumhuriyetin 15. yılında Aydın (1938) 175–176.

daha birçok gayrimenkule sahip olması dolayısıyla da ekonomik olarak güçlü bir yeri olan cemiyet, kendi içerisinde sahip olduğu kütüphane ve toplantı salonu gibi olanaklarını diğer cemiyetlerin kullanımına açmıştır. Örneğin Ticaret ve Sanayi Odası ile Hilal-i Ahmer Cemiyet'inin toplantıları ocak binası içerisinde yapılabilmekteydi. Aydın Türk Ocağı henüz Halkevi'nin açılmadığı dönemde, toplumda eğitim ve kültürün gelişmesinde önemli rol oynayan tiyatro, sinema, çağdaş müzik ve modern spor gibi etkinlikleri yürütmüştür¹⁵. Kentin sosyal ve kültürel gelişiminde önemli bir yere sahip olan cemiyetin çalışmalarında kadınlara dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Türk Ocağı Aydın Şubesi 1931'de ülke genelinde yaşanan siyasi gerginliğin ertesinde, CHP'ye katılmış ve tüm mal varlığı ile CHP'ye geçmiştir.

Aydın Halkevi Türkiye'de bulunan 14 halkevinden birisi olarak, 19 Şubat 1932'de açılmıştır. Savaş yıllarından sonra Aydın'ın sosyal, siyasal ve kültürel olarak, yerini başka bir görünüme bırakmasında kuşkusuz, Aydın Halkevi çalışmalarının payı büyüktür. Halkevi 1930- 40 yılları arasında yaptığı çalışmalar sayesinde kentin en önemli sosyo-kültürel kurumu olmuştur. Aydın Halkevi'nde tarih, dil ve edebiyat, güzel sanatlar, temsil, spor, sosyal yardım, halk dersaneleri ve kurslar, kütüphane ve yayım, köycülük, tarih ve müze kollarında halkın ileri gelenleri ve gençlerin toplanmasıyla birçok önemli çalışmaya imza atılmıştır. Kentin kültür hayatına canlılık kazandırmasının ötesinde, ilin etnografik, sosyolojik ve folklorik haritasının çıkarılarak, kent tarihinin aydınlatılmasında önemli işlevler yüklenmiştir.

Cumhuriyet'in kadınının kamusal alanda yer almasını destekleyen ideolojisi ile kadınlar artan bir oranda halkevi çalışmalarına üye veya kurucu olarak yer almaya başlamışlardır. Kadınların halkevinde etkin olarak yer aldığı kollardan biri kurucu üyeleri arasında öğretmen Necmiye Hanım'ın da yer aldığı, Güzel Sanatlar Kolu'dur. Temsil Kolu ise başta öğretmen Sabiha Hanım ile birlikte toplam elli altı

---

¹⁵ G. Güneş, bk. Tarih ve Toplum 239 (Kasım 2003) 53.

ve Nazilli Halkevi'nde beşi kadın, kırk altı erkek olmak üzere toplam elli bir üye sayısı ile kadınların katıldıkları bir diğer koldur. Temsil Kolu Cumhuriyet ideolojisini yaymak ve halkı eğitmek amacıyla çeşitli film gösterileri düzenlemiş, tiyatro oyunları oynanmasını sağlamış ve böylece hem tiyatro sevgisi kazandırılmaya hem de halkın katılımı sağlanmaya çalışılmıştır¹⁶.

Sosyal Yardım Kolu kadınların yoğun olarak katıldığı başka bir koldur. Aydın Merkez Halkevi'nde faaliyete başlayan bu kolda ilk başlarda Aydın'da 11, Nazilli Halkevi'nde 22 kadın görev yapmaktaydı. Kolun faaliyetleri arasında; dispensar ve gezici doktorlarla ücretsiz tedavi yapmak, yetenekli çocukların tespit edilerek; onlara kitap, elbise ve yiyecek sağlamak, sağlık filmleri göstermek ve belediye ile işbirliği içerisinde dilencilikle mücadele etmek sayılabilir¹⁷.

Kentte Cumhuriyet'le birlikte sosyal ve kültürel alanda başlayan hareketlenme, eğitim alanındaki çalışmalarla devam etmiştir. Önceliğin yıkılan okulların onarılması ve okuryazarlığın artırılmasına verildiği çalışmaların sonunda kadın nüfusun okullaşma düzeyi ve okuryazar oranı önceki döneme göre önemli ölçüde artmıştır. Fakat bütün bu çabalara rağmen kent nüfusunun büyük çoğunluğunun kırsal kesimde yaşaması ve kentte eğitimin kırsala göre gösterdiği hızlı gelişim, burada yaşayan halkı ve dolayısıyla kadınları bu gelişmenin dışında bırakmıştır¹⁸.

Cumhuriyet'in Aydın'a getirdiği yeni yaşam modeli, kadını da önemli bir tartışma konusu olarak gündeme getirmiştir. Tezin bu bölümünde Cumhuriyet döneminde Aydın'daki kadın olgusuna yaklaşımın, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın yayın organı vazifesi gören Ant Gazetesi'nde yayınlanan makaleler ve yazılar aracılığı ile inceleyeceğiz.

---

¹⁶ A. A. Öztürk, Türkiye'de Modern Eğitimin Gelişimi ve Aydın İli (1999) 36-41.

¹⁷ A. A. Öztürk, age. (1999) 44.

¹⁸ Bkz. Ekte yıllara göre işgücüne katılım istatistikleri çizelge 2.

Kadınların toplumdaki konumuna ilişkin Ant Gazetesi'nde çıkan makaleler daha çok seçme ve seçilme hakkı ve kadının giyimine ilişkindir. İlk olarak dikkati Dr. M. Süleyman'ın "*Örtünme ve Peştamal* " başlıklı makalesi çekmektedir. Dr. Süleyman kadının eski Türk toplumundaki yerine değinerek başlar yazısına ve eski devire ait giyimi, kadının milli varlığının yok olmasıyla bir tutarak devam eder: "*... Türk medeniyetinden bahsederken Türk kadını esir değil, kafeste değil, şuurlu ve civanmert hali ile görmüştük. Sonradan garip bir tesettürün mantıki olmayan ve Türk kadını alelade birer heyula şekline sokan örtünme tarzlarına şahit olduk. Biz Türkler, kadının tesettür ile ahlaki arttıracağına kani değiliz. Ve bu sebeptendir ki softalık devrinin mutaassıp kıyafetlerine tahammülümüz yoktur. Zamanla kadının örtünmesi şekilden şekle girdi. Feraceden sonra çarşaf ve peştamallar baş gösterdi. Ve bu manasız örtüler altında Türk Kadınlığının milli varlığı kaybolmuş oldu*"¹⁹. Makalenin devamında Türk milletinin çağdaş uluslar gibi olabilmesinin tek koşulu, akıl ve ilime bağlanmaktadır. İnkılâp, kadın ve erkeğe çağdaş medeni toplumlar gibi yaşama şansı vermiştir. Memlekette medeniyetin yerleşmesi, kadın ve erkeğin birbirini tamamlayacak şekilde topluma dâhil edilmesi ve el ele çalışmaları ile mümkün olacaktır. İşte bu noktada kadını, üzerine düşen vazifeyi yapmasından alıkoyan en önemli engel; eski softalık devrine ait, ahlak kuralları ve bu kuralların simgesi durumundaki kadının kendisini insanlıktan çıkaran kıyafetidir. Dr. Süleyman sonuçta yapılması gereken şeyi, kadının eski softalık devrinden kalan kıyafetleri atması ve yeni çağdaş kıyafetleri ile vazifeye soyunması olarak gösterir. Yazıda Aydın'ın kıyafet meselesine gösterdiği direnç sorgulanmaktadır. Ege Bölgesi'nin bağımsızlık ateşinin yakıldığı bir yer olmasının inkılâp hareketinin de bu bölgede en ileri derecede olması gibi bir sorumluluğu beraberinde getirdiği düşüncesinden hareketle, Aydın'daki geri kalışın nedenini sorgular. Bu açıdan bakıldığında da inkılâp hareketinin Ege'deki başarılı bir temsilcisi olmak yolunda yapılacak işin önceliğini, yine kadın kıyafetinin modern hale getirilmesi ve kadının yeni ahlak kuralları ile donatılmasına verdiği görülmektedir. Makalede kadın giyiminde gerçekleştirilecek modernizasyonun, çeşitli çevrelerce milli iktisat

---

¹⁹ Ant Gazetesi, 26 Nisan 1933.

politikaları çerçevesinde tartışıldığı anlaşılmaktadır. Bu noktada ileri sürülen görüş, örtünmenin kaldırılması ile milli sanayinin olumsuz etkileneceği yönündedir. İleri sürülen görüşe sonuna kadar karşı çıkan Dr. Süleyman tartışmaların aslında ne kadar yersiz olduğuna şöyle açıklık getirir: “...*Unutmamalı ki bugünkü şekilde imalat yapan mensucat müesseselerimiz yarın masnuatlarını istedikleri başka bir şekilde sokabileceklerdir binaenaleyh bu teşebbüsün milli sanayimize dokunacak hiçbir noktası yoktur. Olsa bile; inkılâp uğruna onu da feda edebiliriz, örtünme hususunda ciddi ve kat’ı bir şekil tayini vilayet meclisine terettüp eden yüksek bir vazifedir*”²⁰.

Kadının toplumsal konumu “*Örtünme ve Peştamal*” konusu çerçevesinde tartışılmaya devam etmektedir. Konuya ilişkin bir başka yazı Çine’den M.N ismiyle, Dr. Süleyman’ı desteklemek amacıyla gönderilir. Yazıda öncelikle Çine’li kadınların belediye seçimlerine katılma hakkını elde etmelerine gösterdikleri duyarlılık övgü dolu sözlerle dile getirilir ve sonrasında aynı duyarlılığın medeni hakları kullanmak noktasındaki eksiklikleri, kadınların kayıtsızlıklarına ya da cesaretsizliklerine bağlanarak eleştirilir. Bu açıdan yazıda, kadın ve erkek arasındaki farkın kaldırıldığı ve topluma eşit olarak dâhil edildikleri vurgulanarak, kadınların şimdi eşit bireyler olarak, memleket ve kültür işlerinde çalışmaları; inkılâbın ön saflarında yerlerini almaları isteği yinelenmektedir. Bu görüşe göre kadınların başlangıcı yapabilmesi yine medeni haklarını kendi başlarına kullanmaktan, yani eski kıyafetlerini atıp yeni medeni kıyafetlere bürünmekten geçmektedir²¹.

Aydın’ın Çine ilçesinde, belediye tarafından kadınlara yönelik bir çay partisi düzenlenmiştir. Etkinliği düzenleyen belediyenin amacı hem kadınların bir arada bulunmasını sağlamak, hem de önemli meseleleri konuşmak ve sonuçta bazı konularda uzlaşabilmektir. Toplantının ana başlıklarını, kadınların belediye seçimleri sırasındaki faaliyetleri ve kıyafet meselesi oluşturmaktadır. Ant Gazetesi Çine’li kadınların yapılan etkinliklere ve konuşmalara ilgi duyarak katılmasını,

---

²⁰ Ant Gazetesi, 26 Nisan 1933.

²¹ Ant Gazetesi, 1 Mayıs 1933.

kadınlara verilen serbestliği yüksek şuurlu hareketleri ile göstermelerinin kanıtı olarak kabul eder ve bu faaliyetlerin arttırılması yönünde kadınları cesaretlendirir.

Toplantıda söz alan Sacide Hanım, Türk Kadını'nın Cumhuriyet'in kuruluş aşamasındaki etkin rolüne vurgu yaparak konuşmasına başlar ve önceki devirlerde kadının daha alt konumda yer alması ile ilgili olarak: “...*Bundan evvelki devirlerdeki Türk kadının vaziyetini düşünürsek; onların bir esir, bir köle gibi bütün mahrumiyetlere katlanarak yaşadıklarını, dört duvar arasında gezer gibi dünyadan, insanlıktan habersiz ölüp gittiklerini hatırlarız.*”²² sözleri ile devam eder. Ve kadınların elde ettiği haklara Cumhuriyetle kavuştuğu öngörüsüyle, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda en az erkekler kadar çok çalıştıklarının ve erkekler gibi her işin üstesinden gelebileceklerinin ortaya çıktığını yineler. Öyleyse şimdi diğer medeni milletlerde olduğu gibi Türk Kadını'nın da erkekle birlikte memleketi yükseltmesi ve memleket için çalışması gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş bir millet olduğunu göstermenin ilk adımı, kıyafet devriminin hayata geçirilmesi yani örtü ve peştamalların atılmasıdır. Sacide Hanım bundan sonra yapılacak olanı: “...*Mantomuzu giyerek her sahada en önde giden Türklerin bu hususta da en ileri olduğunu ispat etmiş olacağız. Yalnız dostlarımıza tesir ederek peştamalları çıkarıp bir daha giymemelerini, ancak bir Türk Kadınına layık olan sizler gibi medeni bir kıyafeti elbirliği ile temin edeceğimize karar verdik değil mi hanımlar?*”²³ şeklinde sıralayarak ortaklaşa alınan bir karar olarak kadınlara da onaylatır.

Ardından söz alan konuşmacı Güzide Hanım “*Niçin Peştamal Giyiyoruz?*” sorusunu yönelterek başlar. Bunun dini bir emir mi, yoksa ananevi bir şey mi olduğunu: “...*Tarihimiz gösteriyor ki Türk kadını Türk eri gibi serbest ve hürdür, çalışkandır. Böyle hür ve serbest olan Türk kadını insanıdan başka bir şeikle sokan kıyafetler içinde görmek kadar abes bir şey olamaz.*”²⁴ sözleriyle yanıtlar. Temel

---

²² Ant Gazetesi, 17 Haziran 1933.

²³ Ant Gazetesi, 17 Haziran 1933.

²⁴ Ant Gazetesi, 17 Haziran 1933.

olarak, inkılâbın geçmişin taassubunu hatırlatan ya da simgeleyen böyle bir kıyafeti kabul edemeyeceğini ve de milli duyguların çok geçmeden böyle bir taassubu yıkacağına emin olduğunu belirterek konuşmasını bitirir.

Örtü ve peştamalla mücadele sadece basın ya da konferanslar aracılığı ile yürütülmekle kalmaz çeşitli uygulamalarla da kendini gösterir. Halkevi'nin yeni uygulaması halka şöyle duyurulur: "*Aydın dışında hiçbir yerde peştamal ile örtünme kalmadığından bundan sonra Halkevine peştamal ile hiçbir kadının kabul edilmemesine karar verilmiş. Ve manto giyilmesi için bazı tedbirler kararlaştırılmıştır*"²⁵. Basında Cumhuriyet döneminde örtünme ve peştamal üzerine odaklanan bu tartışmalar 1930'lu ve 40'lı yıllardan günümüze kadar güncelliğini koruyan bir konu olarak, farklı alanlarda birçok boyutuyla tartışılmaya devam etmiştir.

---

²⁵ Ant Gazetesi, 1 Mayıs 1933.

1. 2. Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı: Gül Übbül

Belediye seçimlerine katılma hakkının ardından, 26 Ekim 1933'te Köy Kanun'da yapılan değişiklikle kadınlara köylerde muhtarlık ve ihtiyar heyeti seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Aydın yerelinde Köy Kanunu ile ilgili gerçekleştirilen yeni düzenleme Hâkimiyet-i Milliye²⁶ ve Ant Gazetesi²⁷ aracılığı ile duyurulmuştur. Kanun değişikliğinin ardından, muhtarlık seçimleri ve sonuçları yine gazetelerin önemli bir gündem maddesini oluşturmaya devam etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kadın muhtarını, Hâkimiyet-i Milliye gazetesi 16 İkinci Teşrin 1933 tarihli haberde şöyle duyuruyordu: “442 sayılı Köy kanununun 20. ve 30. maddesini değiştiren 28. 10. 1933 tarih ve 2329 sayılı kanunun ilk tatbiki Aydın Vilayetine bağlı Çine kazasının, Karpuzlu Nahiyesi merkezinde vaki olmuştur. Mahallinden aldığımız habere göre açık bulunan mezkûr Nahiye merkezi muhtarlığına beş yüze yakın üyenin iştirakiyle kurulan, köy derneği tarafından okuryazar olan ve 32 yaşında bulunan İbrahim kızı Gül Hanım seçilmiştir.”²⁸ Gül Hanım'ın muhtar seçilmesi başta Atatürk olmak üzere devletin diğer ileri gelenleri tarafından da büyük gurur ve mutlulukla karşılanıyordu.

İlk kadın muhtar Ant Gazetesi'nde de büyük bir coşku ve gurur ile Aydın halkına ilan ediliyordu. Haberin başında, inkılâbın yegâne destekçisi ve ilklerini yaşayan bir şehir olan Aydın'ın bir ilke imza atmasının verdiği heyecanla iletilir: “Büyük inkılâbın ilk kadın muhtarı, Aydınımıza bağlı Karpuzlu Nahiyesi merkezi Demir Dere köyü muhtarlığına (Gül) Hanım seçildi”²⁹. Gazete, haberi verdikten sonra Gül Hanım'ın yeni vazifesini kutlayarak, Türk Kadınlığı'na ve Türk Matbuatı'na gönderdiği telgrafı yayınladı.

²⁶ Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 27 Birinci Teşrin 1933.

²⁷ Ant Gazetesi, 6 Teşrinisani 1933.

²⁸ Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 16 İkinci Teşrin 1933.

²⁹ Ant Gazetesi, 8 Teşrinisani 1933.

ANT; AYDIN

Türk Kadınlığına ve hemşerilerime öz yürekten selamlar.

Karpuzlu merkez Muhtarı

İbrahim Kızı Gül

Şekil 1: İlk Kadın Muhtarın Ant Gazetesi'ne gönderdiği telgraf. (Ant 8 Teşrinisani 1933)

Yukarıda da görüldüğü gibi Türkiye'nin ilk kadın muhtarı Gül Hanım ile ilgili bilgiler, muhtarlık seçimini kazandığı birkaç günle sınırlıdır. Bu haberlerin dışında Gül Hanım'ın hayatı, kişiliği ya da muhtarlık dönemine ait icraatlarına ilişkin herhangi bir yayın yapılmamıştır. Belge eksikliğinin olduğu böyle bir ortam bizi Türkiye'nin ilk kadın muhtarına dair bilgiler bulabilmek amacıyla kendi ailesinden bireyleri bularak sözlü tarih çalışması yapmaya yöneltti. Ulaşabildiğimiz insanlar onun kendi nüfusuna kızı olarak geçirdiği ama esasında abisi Halil İbrahim Bey'in kızı Cumhuriyet Bozkurt idi. Görüşmemizi Cumhuriyet Hanım, eşi Mehmet Bozkurt ve ressam torunu Bingül Çelik ile yaptık. Aşağıda aktardığımız bilgiler sözlü görüşmelerin özetlenerek, aktarılmış halidir. Görüşmemizin sınırlarını, Gül Hanım'ın hayatı, muhtarlığı sırasındaki icraatları, Atatürk'ün kendisi ile ilişkileri ve muhtarlığı bıraktıktan sonraki hayatı oluşturmaktadır. Şimdi aşağıda Gül Hanım'ın aile bireyleri ile gerçekleştirdiğimiz mülakatın özetini vereceğiz³⁰:

Gül Übbül, 1901'de Muğla Milas'da doğdu. Beş erkek kardeşini ve ilk eşini I. Dünya Savaşı seferberliği sırasında kaybetti. Ailesinin fazla muhafazakâr olmaması, kendisinin kız çocuğu olarak yaşlılarına göre daha rahat ve özgür yaşayabilmesini sağlamıştır. Okula kaçınıcı sınıfa kadar gittiği kesin olarak

³⁰ Söz konusu görüşme 19.03.2006 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

bilinmiyor olsa da hem Osmanlıca hem de Latin harflerini okuyabilmekteydi. Gül Hanım Cumhuriyet devrimlerine sıkı sıkıya bağlı, Cumhuriyet'in kadına verdiği yeni konumu büyük bir özgüvenle yerine getiren biri olarak aile ve çevresi tarafından saygı gören bir kadındır.

Gül Hanım'ın muhtarlığa aday gösterilmesinde kasabanın ileri gelenlerinin önyak olması etkili olmuştur. (Dönemin önemli isimlerinden Namık Gedik bu adaylığı destekleyenlerdendir.) Muhtarlık seçimlerine kendisinden başka 7 aday daha katılır ve yaklaşık 500 kişinin katılımı ile yapılan seçimlerde Gül Hanım kazanır. Gül Hanım'ın muhtar seçilmesinde devrimin öne çıkardığı kadın imajının simgesel önemi gibi siyasal tercihler bir yana; kasaba halkı tarafından sevilmesi, saygı görmesi ve aynı zamanda henüz erkeklerin bile doğru dürüst okuma yazma bilmediği bir dönemde okuryazarlığı önemli etken olmuştur. Seçimleri kazanması kasaba halkı tarafından büyük sevinçle karşılanır ve bu olayı kutlamak için 3 gün 3 gece davul çalınarak, şenlik yapılır. Ant Gazetesi'nin de verdiği gibi, Karpuzlu halkı ve kadınları da bu olaya olumlu yaklaşarak, Cumhuriyetin getirdiği coşku ile böyle bir sonucun kendi kasabalarında yaşanmasından ve bütün Türkiye'nin dikkatini çekmesinden dolayı gururludurlar.

Gül Hanım'ın muhtarlığı 2 yıl devam etmiştir. Muhtarlık yaptığı dönem içerisinde kendisi yalnız simgesel bir görüntü olmayı kabul etmez; kasabanın sosyal ve ekonomik hayatına yönelik birtakım ciddi çalışmalarda bulunur. Çalışmalardan ilki; Çine-Karpuzlu arası ulaşımın daha rahat olması amacıyla taş döşemeli yol ve köprü yaptırmasıdır. Yol açılışına Atatürk de davet edilir. Atatürk'ün daveti kabul etmesi üzerine, Gül Hanım ona sevgi ve saygısının bir ifadesi olarak, saten üzerine ipekle işlenmiş pano yapar. Fakat Atatürk'ün yoğun işlerinden dolayı açılışa gelememesi nedeniyle hediyesini veremez ama bir başkası aracılığı ile Ankara'ya da göndermeyi istemez, hatıra olarak saklamayı tercih eder³¹.

---

³¹ Söz konusu yazma hala torununda bulunmaktadır. Bize fotoğrafını göndermesi ile tezimizin sonuna ekledik.

Diğer önemli icraatı; köyle ilgili işlerin konuşulup tartışabileceği bir mekânın hayata geçirilmesidir. Gül Hanım'a göre köy işleri evlerde veya kahvehanelerde toplanılarak değil, köye ait belirli bir yerde konuşulmalıdır. Bu düşüncelerini köylü ile paylaştıktan sonra ortaklaşa bir kararla binayı yaptırabilmek için ellerindeki tarım ürünlerinden bir kısmı bir araya getirilip satılır. Böylece elde edilen gelir bir taraftan köy odası projesi hayata geçirilmesini sağlarken; diğer taraftan köylü arasındaki dayanışma duygusu arttırmıştır. O dönemde Çine'de dahi köy odası olmadığı düşünülürse fikrin hayata geçirilmesinin ve Gül Hanım'ın öncülüğünün önemi ve daha iyi anlaşılabilir.

Gül Hanım köylü arasındaki dayanışmayı arttıran ve köyün diğer merkezlerle ulaşımını sağlayan uygulamalarının yanı sıra köydeki gençlere yönelik bir takım girişimlerde bulunmaya çalışır. İlk olarak genç erkeklerin (gençler kahvenin zararlı etkilerinden kolayca etkilendiği gerekçesi ile) kahveye alınmaması için yasak getirilmesidir. Nahiye halkının böylesine zor bir kararın uygulanmasına destek vermesi onların Gül Hanım'ın yaptığı her uygulamaya saygı gösterdiği veya 'bir bildiği var da yapıyor anlayışı' çerçevesinde baktığını düşündürüyor. Konu ile ilgili uygulamanın gerçekleştiği dönemi aktaran Mehmet Bey de kendi yaştlarının kahveye geldiklerini ama alınmadıklarından; sadece camdan bakmakla yetindiklerini ekliyor.

Gençlerle ilgili bir başka önemli gördüğü olay 'kız kaçırma' sorunudur. Kız kaçırımların o döneme kadar, kasaba genelinde ciddi boyutlara ulaşması yaşanan olaylardan en çok kızların ve ailelerinin mağduriyetine sebep olmaktadır. Durumun farkında olan Gül Hanım, problemi çözmek amacıyla aileler ve gençlerle çeşitli toplantılar yaparak onları sorunun kaçırma ile çözülemeyeceğine ikna etmeye çalışır. Evlenmek isteyenlerin kaçmak veya kaçırmak yerine, önce kendisine başvurmalarını ister. Sonrasında kendisinin muhtar olarak aileleri ikna edeceğini ve evlenmelerini sağlayacağını taahhüt eder. Muhtarlık yaptığı süre içerisinde Gül Hanım'ın sözlerini kabul eden birçok genç başvuruda bulunur ve o da söz verdiği gibi birçok kız istemesinde köy muhtarı olarak aracı olur.

Bütün bunların dışında nahiye içerisinde eğitime çok önem vermektedir. Eğitime yönelik en önemli uygulamasını, köy çocuklarının özellikle de kız çocuklarının okutulabilmesi için aileleri ikna etme çabaları oluşturur. Önce bütün köyü dolaşır ve çocukların okula yazılmasını sağlar. Çocukların eğitimine verdiği önemi destekleyen örnek bir olay şöyle anlatılmaktadır: “1935 yılı Cumhuriyet Bayramı şenlikleri sırasında çok güzel şiir okuyan bir çocuk dikkatini çeker. Defterine çocuğun ismini kaydettikten sonra öğretmeni ile konuşur ve çok başarılı bir öğrenci olduğunu öğrenir. Anne ve babasını da soruşturduktan sonra ailesinin fakir ve çocuğun ileri düzeyde eğitim almasını sağlayacak düzeyde olmadıklarını anlar. Abisi Halil Ustaya bu çocuktan bahseder ve geleceğinin çok parlak olacağı dolayısıyla okuması gerektiğini belirtir. Bunun üzerine çocuğun üst dereceli okula gidebilmesi için gerekli masraflarını karşılar”³².

Gül Hanım aile içerisinde sıcak ama aynı zamanda otoriter ve sözünü dinleten biri olarak bilinmektedir. Kendisi örtü takmaz, başı açıktır. Kadınların modern kıyafetler giymesini savunmaktadır. Bu tercihini daha muhtar olduğu dönemde Anadolu Gazetesi'ne gönderdiği mektup aracılığı ile Türk Kadını'na seslenerek, ifade etmektedir: “Türklüğü hiçbir millet tarihinde bulunmayan bir ilerlemeyle çok kısa bir zaman içinde inkişaf edip mucizeler yaratan ve Türk'ün ezeli ve ebedi bir yol göstericisi olan Gazi Mustafa Kemal'in biz kadınlara bahşettiği hürriyetlerdir ki, şu mektubumu yazabilmek cüretini kendimde buldum ve ortaya bir noktınazar attım. Türk artık medeni milletler arasına girmiştir ve eski Türk medeniyeti nasıl cihan tarihinde kıymetli sayfeler işgal etmiş ise yeni Türk Medeniyeti de yakın bir atide her millet tarihinde daha yüksek mevkiler alacaktır. Yalnız Türk köylü kadınlığı âleminde katıyen durmadan ve hiçbir sebep aramadan yapılması lazım gelen mühim bir iş vardır. Bu da köy kadınının geyim işidir... Mademki medeniyiz ve medeni bir millet olduğumuzu cihan tasdik etmiştir. Köylü kadınlarını da uzun masraflardan kurtarmak ve medeni kisveye büriündürmek

---

³² Konu ile ilgili anı 19.03.2006 tarihli görüşmede Cumhur Bozkurt, Mehmet Bozkurt tarafından aktarılmıştır.

zamanı gelmiş ve geçmiştir... Bendeniz Türkiye'nin ilk kadın muhtarı sıfatı ile şu noktainazarımı açıkça arz ediyor ve bu işi Aydın Umumi Meclisi heyeti muhtereme sinden beklemeyi bir hak biliyorum. Ef. Çine Karpuzlu Nahiyesi Demirci Köyü Muhtarı Gül ³³.

Gül Hanım'ın mektubundan Cumhuriyet devrimlerine bakışının önceliğini yakalayabiliyoruz. Türkiye Cumhuriyeti'nin Atatürk'le birlikte dünya tarihinde yeni bir sayfa açtığını ve dünya devletleri tarafından, medeni bir millet olarak onaylandığını belirtir. Gül Hanım'ın Aydın genelindeki tartışmalarla birlikte örtü ve peştamalların atılması noktasındaki uzlaşmaya paralel olarak; medeni olmanın ilk koşulunu kadınların (özellikle de köylü kadınların) kıyafet meselesine bağladığını görüyoruz. Kendisi modern kıyafetlerden yana tavrını ortaya koymasına ve Aydın Umumi Meclisi'nden bu yönde harekete geçmelerini talep etmesine rağmen, muhtarlık yaptığı köyde herhangi bir uygulamaya gitmemiştir.

Gül Hanım 1935 yılında manifaturacılık yapan Mustafa Übbül ile tanışarak nişanlanır. Kendisine milletvekili adaylığı için gelen öneriyi kabul etmez. 1936'da muhtarlık süresinin dolması üzerine, tekrar aday olmaz. Aynı yıl evlenerek Çine'ye yerleşir. Muhtarlığı süresince Atatürk'le zaman zaman mektuplaştığı bilinmektedir. Elindeki mektuplar, telgraflar veya diğer belgeleri saklar fakat evlerinde çıkan bir yangın sonucu yok olur. Gül Hanım'ın yazdığı herhangi bir hatırat veya günlüğü de bulunmamaktadır.

1936'da evlenip Çine'ye yerleştikten sonra herhangi bir işte çalışmamış olmasına rağmen boş durmayı sevmediği için kendi el emeği ile ürünler yaparak vaktini değerlendirme yolunu seçtiğini Cumhuriyet Hanım şöyle anlatıyor: "*Çok hünerli bir kadındı. Boş vakitlerini geçirmek için iğne oyası ve dantel yapar, makinede çok güzel nakış işlerdi. Aynı zamanda okumayı sever ve kendisine okunan şeyleri can*

---

³³ E. S. Yakar, bk. İzmir'de Kadın Hareketi (1928-1978) (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) (2004) 69.

kulağı ile dinlerdi. Bizim kendini yorma uyarılarımızı dikkate almaz hayatının sonuna kadar da kendisini meşgul edecek uğraşlar edinmişti.”³⁴

Yaşadığı süre içerisinde eşi kendisine hep saygılı, özenli ve sevgi dolu yaklaşmıştır. Eşini 1960’lı yıllarda kaybeder. Yalnız kalınca aralıklarla Cumhuriyet Hanım’ın yanına gidip gelmeye başlar. 1970’den sonra temelli yerleşmek üzere abisi Halil Usta ile birlikte Nazilli’ye gelirler. Halil Usta geldikten 15–20 gün sonra hayatını kaybeder ve Gül Hanım 1970’li yıllardan 1990’da ölümüne kadar Cumhuriyet Hanım’ın yanında kalır. 1990 yılında hayatını kaybetmiştir. Ölüm Ses Gazetesi tarafından: “ *Cumhuriyet tarihimizin ilk kadın muhtarı Gülkız Übbül Nazilli’de öldü. Cumhuriyetin ilanının 10. yılında Aydın’ın Karpuzlu Kasabası’nda muhtarlık yapan Gülkız Übbül Atatürk tarafından da ödüllendirilmişti.”³⁵* haberi ile duyurulmuştur.

---

³⁴ Cumhuriyet Hanım’la 19.03. 2006 tarihli mülakat.

³⁵ Ses, 20 Aralık 1990.

1.3. Seçme ve Seçilme Hakkı Sevinci

26 Ekim 1933 Köy Kanunu'nda yapılan değişiklikle, kadınlar köylerde muhtarlık ve ihtiyar heyeti seçimlerine katılma hakkını elde ettikten sonra, 5 Aralık 1934'te milletvekili seçme ve seçilme haklarını kazanmıştır. “ *Malatya milletvekili İsmet İnönü ve 191 arkadaşının önerisi üzerine alınan karara göre, “1. Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun 10. Maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:*

“22 yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçmek hakkına haizdir.”

2. Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun 11. Maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir.

“30 yaşını bitiren kadın, erkek ve her Türk mebus seçilebilir”³⁶. Değişikliği izleyen günlerde Aydın Gazetesi, kentte coşku dolu tabloyu şu başlıkla vermektedir: “Aydın Kadınları Sevinçlerini Tezahürle Gösteriyor. 5 Kanuni Evvel Türk Kadınının Atatürk Şenlik Günü olacaktır”³⁷.

Aydın'lı kadınlar, milletvekili seçme ve seçilme hakkının kadınlara verildiği gün, başlattıkları sevinç gösterilerini iki gün devam ettirmişler, arkasından Zahir Etem başkanlığında Halkevi'nde toplanma kararı almışlardı. Toplantı meclisin aldığı karara kadınların teşekkürlerini sunmak ve bundan sonra üstlerine düşen vazifeyi konuşmak amacıyla düzenlenmiştir. Aydın'lı kadınlar yaptıkları konuşmalarla, kadınlara milletvekili seçme ve seçilebilme hakkının verilmesini, inkılâp hareketinin kadınların konumunun düzeltilmesine yönelik, öteden beri getirilen yeniliklerin tamamlayıcısı ve en önemli atılımı olarak görmekteydi: *“Cumhuriyetin Belediye yasası; Türk kadınına kent kurultaylarında yer ve söz verdi. Cumhuriyetin köy yasası; Türk kadınına köy muhtarlığı ve üyelik bayıklığı verdi. Daha çok bayıklardan başka, en son bugün Türk kadını büyük ulusu kurultayında saylav seçecek ve saylav seçilecek”³⁸.*

Toplantının devamında, kendilerine verilen siyasal hakkı nasıl kullanacaklarını şöyle dile getiriyorlardı: *“Biz Türk kadınları yeni Türk Devleti'nin;*

³⁶ A.Yaraman, Resmi Tarihten Kadın Tarihine (2001) 158.

³⁷ Aydın Gazetesi, 8 Kanunevvel 1934.

³⁸ Aydın Gazetesi, 8 Kanunevvel 1934.

*ulusu yükseltecek, güçlendirecek oğullar, kızlar yetiştirecek terbiyecisi; Türk ev bark ocağını her çağ gönenç içinde tütürecek bir temeli olduğumuzu unutmadan, bu yükümlerimizi hiçbir kurumda bırakmadan bu yeni budun ve ulus yolunda da erlerimizin bitişiğinde gücümüz yettiği kadar çalışacağız*³⁹. Söylemleri Aydın'lı kadınların milletvekili seçme ve seçilme hakkını, Cumhuriyet'in kendilerine sunduğu olanaklar ve meclisin iradesi ile bağışlanmış bir hak olarak algıladığını göstermektedir. Bu hakkın verilmesi sonrasında yapılacak işi, kendi kadınlık görevlerini unutmadan, seçme ve seçilme hakkının hayata geçirilmesi için var güçleriyle çalışmak olarak belirtiyorlardı. Ardından Zahire Etem, Sıddıka Nafiz ve Muallim Mebrure Hanımlar, başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere İsmet İnönü ve diğer ileri gelen devlet büyüklerine teşekkür telgraflarını gönderiyorlardı. Mustafa Kemal Atatürk'e gönderilen telgraf:

Büyük önderimiz Cumhur reisi Kemal Atatürk

Ankara

Büyük ulus kurultayının onayladığı yasa ile Türk kadınlarına verdiği siyasal bayığın bütünlenmesi kamumuzu çok derin kıvanç duyguları verdi.

Yurdumuza karşı yapacağımız yükümleri içten gelen sevinçle yapmak gücünü başıslayan bu yüksek bayıktan ötürü bugün halkevimiz çatısı altında toplanan Aydın kadınlarının çok canlı ve içli sevinçlerinden doğan bağlılıklarına dilmaç olarak saygılarını sunarız.

Şekil 2: Aydın'lı kadınların Mustafa Kemal Atatürk'e gönderdiği telgraf. (Aydın 8 Kanunevvel 1934)

Daha sonra Aydın'lı Kadınlar Halkevi bünyesinde başka bir toplantı aracılığı ile milletvekilliği seçme ve seçilme hakkının verilmesinden duydukları sevinci ve

³⁹ Aydın Gazetesi, 8 Kanunevvel 1934.

gururu bir kere daha dile getirmek ve üstlerine düşen sorumluluğu konuşmak üzere tekrar toplanmışlardı⁴⁰. İleriki günlerde kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesi ile ilgili tepkiler, ilçelerdeki kadınlar tarafından da dile getirilmeye başlanmıştır. Köşk Kadınları'nın teşekkür ve şükranlarını sunmak amacıyla, Lütfiye Osman, Nebahat Muharrem ve Selma Cahit tarafından çekilen telgraf basına yansıyanlar arasındadır⁴¹.

Aydınlı kadınların büyük coşkusu ve seslerini duyurma çabaları Ankara tarafından da büyük bir memnuniyetle karşılanmış, kendilerine bu duyarlılıklarından dolayı cevap verilmiştir. Kadınların saygı telgraflarına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden gelen yanıt şöyledir:

Aydın Sergi komitesi üyelerinden Muallim Mebrure

Türk Kadınlarının sayılav seçmeleri ve seçilmeleri için onaylanan yasadan ötürü gösterdiğiniz bu canlı kalkınma kıvançla karşılanmıştır. Kadınlarımızın ülke için her faydalı işte olduğu gibi bu en yüksek siyasal yürüğe (Hizmet) kolaylıkla onaracakları bayıktır.

TBMM Başkanı Özalp

Şekil 3: TBMM Başkanı'ndan Aydın'lı kadınlara gönderilen telgraf. (Aydın 12 Kanunevvel 1934)

⁴⁰ Aydın Gazetesi, 11 Kanunevvel 1934.

⁴¹ Aydın Gazetesi, 13 Kanunevvel 1934.

1.4. Ekonomik Hayata Giriş

Türkiye'nin en verimli ovalarından biri olan Büyük Menderes Ovası üzerinde yer alan Aydın kentinin temel ekonomik yapısı tarıma dayanmaktadır. Yine ekonominin ticaret ve sanayi kolunun tarım ürünlerine dayalı biçimi, nüfusun büyük bir çoğunluğunun tarım ile ilgili işlerde uğraşmasını beraberinde getirmektedir. Cumhuriyet öncesi dönemde özellikle I. Dünya Savaşı koşullarının ortaya çıkardığı zorunluluklar Osmanlı kadınlarının çeşitli sektörlerde çalışmalarını gerekli kılmışsa da Batı Anadolu kadını ya da daha özel olarak Aydın için çok büyük değişimleri beraberinde getirmemiştir. Nitekim I. Dünya Savaşı öncesinde Aydın'da kadınlar üzüm, incir, tütün ve palamut mağazalarında çalışıyorlar ve el tezgâhi dokumacılığı yapıyorlardı. I. Dünya Savaşı yıllarında tekstil sektörü daha ağırlıklı olarak ekonomide yerini almış ve 11.000 kadın istihdam edilmiştir⁴².

Cumhuriyet döneminde kentin ekonomik yapısını incir, tütün pamuk ve zeytin gibi tarım ürünlerini işleyen sektörler oluşturmaya devam etmiştir. Daha çok atölye düzeyinde olan bu üretim biçiminde, kadınlar yaygın bir biçimde istihdam edilmekteydi: *“1932’de Teşvik-i Sanayi Kanunu’ndan yararlanan işletme sayısı 25 olarak saptanmıştır. Bu işletmelerde yaklaşık 900 işçi çalışmaktaydı. Söz konusu işletmelerden incir kurutmak ve tasnifiyle uğraşan bir tanesinde çalışan, 400 işçiden 300’ü kadın işçiydi”*⁴³. Kentte Osmanlı zamanında ithal mallar yüzünden değerini kaybetmiş olan Karacasu dokumacılığını tekrar canlandırma çalışmaları başlatılarak, kadınlar yeniden yoğun olarak istihdam edilmiştir⁴⁴. Bütün bunların yanı sıra eğitim öğretim çalışmalarını yürüten kadın öğretmenler de çalışma hayatının bir parçası idiler. Bu yıllar aynı zamanda kadınların farklı alanlarda, çalışma hayatına dâhil olmaya çalıştıkları bir dönemdir. Konu ile ilgili olarak 1938 yılı itibariyle Ege Bölgesi’nde Aydın, Muğla ve Denizli illerini kapsayan bir araştırmada; İş Kanunu kurallarına göre düzenlenmiş 275 işyeri tespit edilmiştir. Bu işyerleri içerisinde kadınlar şu

---

⁴² N.A. Unat, bk. Türk Toplumunda Kadın (1982) 11.

⁴³ “Aydın” bk. Yurt Ansiklopedisi II (1982) 1029.

⁴⁴ Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın (1938) 104; 105–111.

sektörlerde yer almaktadırlar: Basma fabrikası (288), maden ocakları (6), rakı fabrikası (12), pamuk fabrikası (800), meyan kökü fabrikası (100) ve muhtelif işler için açılan müesseselerde (360) kadar kadın çalışıyordu. Kadınlar sabun, zeytinyağı, un, deri fabrikaları ile inşaat sektöründe yer almıyorlardı⁴⁵.

1930'lı yıllarda Aydın'daki en önemli sanayi girişimi, Nazilli Basma Fabrikası'nın kurulmasıdır. Devletin 1929 buhranının etkisiyle uyguladığı korumacı dış politika, sanayileşme hamlesinin başlatmasına da fırsat vermiştir. Bu hamlenin bir ayağını Nazilli Basma Fabrikası oluşturmuştur. Fabrika, Birinci Beş Yıllık Sanayileşme Planı doğrultusunda Bakırköy, Kayseri ve Ereğli Fabrika'ları gibi öngörülen pamuklu dokuma tesislerinden biriydi. Basma Fabrikası'nın temeli 1935'te atılmış, 7 Eylül 1937'de Atatürk tarafından işletmeye açılmıştır. İşletmeye açıldığı günden itibaren Aydın sanayisinin temel taşlarından birini oluşturmuştur⁴⁶.

Kuruluşunda ve işletilmesinde devletin büyük özen gösterdiği bu fabrika temel olarak üç bölümden oluşmaktadır. Bölümlerden ilki iplik bölümüdür. İplik bölümünün hammaddesi olan pamuk, bu bölgede yaygın olarak yetiştirildiğinden çiftçiden satın alınarak işleniyordu. İplik bölümünde üretilen ipliğin büyük bir kısmı dokuma ve basma bölümlerinde kullanılıyor geriye kalan kısmı ise ülkenin birçok yerine el tezgâhlarında kullanılmak üzere gönderiliyordu. Bu bölümde 800 kadar işçi çalıştırılmaktaydı ve vardiya usulü sistemde üç ekip halinde çalışan işçilerin sayısı 800 kadardı. Ve bu miktarın yarısını kadınlar oluşturmaktaydı. İplik bölümünden gönderilen iplikler dokuma bölümüne gönderilerek, bölümdeki 768 dokuma tezgâhında dokunmaktaydı. Yılda 12–15 milyon metre bez üreten bu bölümde, 1000 kadar işçi vardiya sistemi ile çalışıyor, kadınlar ancak %10 gibi bir oranla yer alıyorlardı. Bu bölümde kadınların daha az oranda çalışması iplik bölümünden daha ağır sanayi olmasından kaynaklanmaktaydı. Üçüncü bölüm Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ve tek (o dönemde) basma fabrikası olması dolayısıyla

---

⁴⁵ Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın 1938. 111.

⁴⁶ "Aydın" bk. Yurt Ansiklopedisi II (1982) 1029–1030.

ayrı bir öneme sahip olan basma bölümüdür. Basma bölümünde de 300 kadar işçi çalışıyor ve bunun %30'unu kadın işçiler oluşturuyordu⁴⁷.

---

⁴⁷ S. Tekin, bk. Tarih ve Toplum 39 (Şubat 2003) 25.

II. BÖLÜM

DEMOKRASİYE GEÇİŞ VE KADININ KONUMU

Türkiye, cumhuriyetin ilanından 1946'ya kadar geçen tarihsel süre içerisinde CHP'nin ülke yönetiminde tek başına söz sahip olduğu; Tek Parti Dönemi olarak bilinen siyasi süreci yaşamıştır (1923–1946). 1938'e kadar Atatürk'ün de yaşadığı süre içinde toplumun muhafazakârlıktan çağdaş bir yapıya kavuşturulması doğrultusunda birtakım reformların hayata geçirilmesi hedeflenmiştir.

Cumhuriyetin tek partili siyasi yapısına son vermek ve çok partili siyasal rejimi, hayata geçirmek amacıyla ilki 1924'de çoğu eski Cumhuriyet Halk Parti'li milletvekilleri tarafından Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, ikincisi 1930'da Fethi Bey'in Başkanlığında Serbest Cumhuriyet Fırkası olmak üzere iki muhalefet partisi kurulmuştur. Partilerin kurulmasından bir süre sonra doğuda Şeyh Said Ayaklanması; batıda Menemen Olayı gibi rejime karşı ayaklanmalar çıkması ayaklanmalarda partilerin etrafındaki muhafazakâr kesimlerin ilgisi olması nedeniyle kısa süre sonra kapatılmıştır.

Ülkede meydana gelen çalkantılar Atatürk ve çevresindekilere Türkiye gibi ekonomik gelişmeye şiddetle ihtiyaç duyan memleketlerde, siyasi reformların ancak ekonomik ve toplumsal reformlarla desteklendiğinde ayakta durabileceği gerçeğini göstermiştir⁴⁸. Böylece hem ekonomik krizin yarattığı olumsuz koşullar hem de içeride yaşanan gelişmeler cumhuriyet kadrolarını içe kapanarak; ulusal kalkınmayı sağlayacak sanayi hamlelerini gerçekleştirmeye ve ülkede disiplini sağlayacak yöntem arayışına itmiştir. Uluslararası alanda totaliter yönetimlerin güç kazandığı bu dönem, Türkiye'de de paralel gelişmelerin, önce içe kapanma ve disiplin anlayışı daha sonra da parti-devlet bütünleşmesi ve güçlendirilmesi ile yaşanmıştır.

---

⁴⁸ K. Karpat, Türk Demokrasi Tarihi (1996) 75–76.

Atatürk'ün ölümüyle, İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığına geçmesi, Türk siyasi hayatında "Milli Şef" olarak bilinen bir dönemi başlatmıştır. Milli Şef dönemi II. Dünya Savaşı gibi önemli bir olayın öncesini ve sonrasını kapsamaması ve Türkiye'nin her ne kadar savaş dışında kalmış olmasına rağmen savaşın bütün zorluklarını yaşayarak bedelini ödediği yıllar olması bakımından büyük önem taşımaktadır. Türkiye II. Dünya Savaşı'nın bitmesinin hemen ardından siyasal sistemi, ekonomisi ve dış ilişkilerini de kapsayan köklü değişimler yaşamaya başlamıştır. Bu anlamda 1946 yılı, Cumhuriyet Türkiye'sinin siyasi ve ekonomik hayatındaki değişimlerin somutlaştığı, yeni bir dönüm noktasını oluşturmaktadır.

Türkiye siyasi rejimini tek partiden çok partili hayata geçirdikten sonra, ilk muhalefet partisi 18 Temmuz 1945'te Nuri Demirağ tarafından Milli Kalkınma Partisi adıyla kurulmuştur. Milli Kalkınma Partisinin siyasi mücadeledeki rolü çok küçük olmasına rağmen kuruluşuna izin verilmesi, hükümetin muhalefet partilerini kabul ettiğini fiilen ispatlamış olması bakımından simgesel bir önem taşımaktadır.

Türk siyasi hayatında önemli bir yere sahip olan Demokrat Parti, meclis içindeki çalkantı ve çekişmeler sonucunda kurulmuştur. Siyasal gelişmelerin başlangıcını mecliste Çiftçiye Topraklandırma Yasası görüşmeleri sırasında gerginleşen ortam hazırlamıştır. Başta sert muhalefetleri ile dikkat çeken Adnan Menderes olmak üzere Fuat Köprülü, Celal Bayar ve Refik Koraltan dördlüsü, anayasal hakların hayata geçirilmesini isteyen ve mevcut uygulamaları eleştirdikleri, Türk siyasi tarihinde "Dörtlü Takrir" diye bilinen önergeyi meclise sunmuşlar; fakat önergenin reddedilmesi sonucunda CHP'den ayrılarak, 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurmuşlardır. İlk kongresini 1947'de yapan Demokrat Parti 1920 Misak-ı Milli'sinin kasıtlı bir taklidi olarak Hürriyet Misak-ı'nı kabul etmiştir. DP'nin kendini Atatürk'ün başlattığı çağdaşlaşma hedefini tamamlayacak yeni siyasal akım olarak görmesi, kasıtlı taklidin altında yatan en önemli sebeptir. Atatürk döneminde kazanılan ulusal bağımsızlık ve ardından devam eden reform hareketi, onların

getirdiği demokrasi ile tamamlanmış olacaktı. Adnan Menderes ise bu görevi yerine getirebilecek vizyona sahip bir kişi olarak görölmektedir⁴⁹.

1946–1950 arası dönem, Türkiye’de ekonomide ve yönetimde liberalleşme siyasetinin güdüldüğü, partilerin kendilerini bu siyasetle tanımladıkları ve halk kitlelerinin artık seyirci değil, aktörler olarak siyaset sahnesinde yer aldığı yıllardır. Böylece siyasi iktidarlar için artık geniş halk kesimlerinin ekonomik ve sosyal isteklerine yanıt vermek zorunda kaldıkları bir dönemin başlangıcını oluşturmaktadır⁵⁰. 1950 genel seçimlerini DP’nin kazanması ile birlikte; 27 yıllık CHP yönetimi sona ererek DP iktidara gelmiştir.

Yukarıda açıklanmaya çalışılan ekonomik ve siyasal değişim sürecinin kadına ve dolayısıyla Aydın’lı kadına hangi yönleriyle yansıdığıнын tartışılabilmesi için çalışmamızda öncelikle üzerinde durulacak nokta, yaşanan değişimlerin ekonomik, sosyal, eğitim ve siyaset boyutuyla genel bir değerlendirmesinin yapılması olacaktır. Değerlendirmemiz bize hem genel çerçevenin içersine Aydın kadınına daha rahat yerleştirebilme hem de karşılaştırma yapabilme imkânı vermesi bakımından önemli görölmektedir.

II. Dünya Savaşı sonrasında, Türkiye’nin başta ekonomi olmak üzere siyasi rejimini de kapsayan köklü değerişimler, kadınlar açısından da birçok önemli dönüşümü beraberinde getirmiştir. Yeni dönemdeki ekonomik program önce kırsal alanı etkilemiştir. Tarımda makineleşmeyle başlayan gelişmeler, işgücü fazlalığının ortaya çıkışına ve burada çalışan kesimin, iş bulmak amacıyla kentlere göç etmelerine neden olmuştur. Özellikle 1960’lardan sonra kadın ve çocukların da dâhil olduğu yeni dönem, kentlerde köy ve kent arası bir yaşam biçimini simgeleyen gecekondulaşmayı hızlandırmıştır.

---

⁴⁹ E. J. Zürcher, Modernleşen Türkiye’nin Tarihi (2002) 310.

⁵⁰ K. Boratav, bk. Türkiye Tarihi IV (1908–1980) (1997) 311.

1950'ler ve sonrası kentli kadınlar için, eğitim olanaklarından yararlanma düzeyleri ve sosyal statülerindeki gelişmeye bağlı olarak, daha fazla ekonomik hayatın içinde yer almaya başladıkları bir dönemdir. Böylece kentlerdeki kadınlar, bir taraftan tütün, dokuma, giyim ve gıda gibi hafif imalat sanayinde yer alırken diğer taraftan kamu kuruluşu sayısının artışı ile artan bir oranda hizmet sektöründe yer almaya başladılar. Kadınlar kamu yönetiminde ağırlıklı olarak yer alsalar da eğitim, turizm, sağlık ve sosyal güvenlik gibi sektörlerde daha çok orta ve alt kademelerdeki işlerde çalışmaları, onların hizmet sektörünün geneline yayılan bir ağırlığı sağlamalarında önemli bir engel oluşturmuştur⁵¹.

Kentlerde çalışma hayatının daha üst düzeyinde faaliyet gösteren diğer kadınlar, yüksek öğrenim kurumlarında akademisyen veya çeşitli sektörlerde yönetici konumunda yer alıyorlardı. Cumhuriyetin sağladığı eğitim olanakları ve kadının her alanda yer almasını destekleyen ideolojik alt yapıdan faydalanan bu kadınların, üniversitelerde akademisyenliği tercih etmesi; yüksek öğrenim kurumlarındaki kadınların önemli bir oranla temsil edilmelerini sağlıyordu. Akademisyen kadınların Cumhuriyetin ilk yıllarındaki gelişme çizgisi tıp ve mühendislik iken 1950'lerden sonra sosyal bilimlere yöneldikleri görülmektedir. Kentlerde diğer üst düzey yönetici kadın grubunu oluşturan bankacılık, sigortacılık gibi işkollarında kadınlar düşük bir oranda temsil ediliyorlardı. 1970'lerin sonlarına doğru, ülkemizde endüstrileşmeye paralel olarak iş imkânlarının artması kadınların çalışma hayatındaki yerini aynı doğrultuda yükseltememiştir. Nitekim kadınların büyük bir çoğunluğu hala ücretsiz tarım işçisi konumunu devam ettirmektedir. Kentlere göç eden köylü kadınlara bakıldığında durum pek de değişmemektedir. Kadınların büyük bir kısmının eğitimsiz ve vasıfsız olması, aile yapılarının henüz çalışmalarına izin verecek ölçüde değişim geçirmemesi ve zaten az olan iş kollarında eğitilmiş kadınların yer alması gibi nedenlerden ötürü ev kadınlığı konumunu sürdürmekteydi. Böylece göç eden kadınlardan küçük bir kesimi sanayide istihdam edilmekte; geriye kalan büyük bir çoğunluk düşük ücretli sosyal

---

⁵¹ O. Çitçi, bk. Türk Toplumunda Kadın (1982) 225.

güvencesi olmayan ev temizliği gibi düşük nitelikli işlerle ekonomik hayata katılmaktaydı.

Türkiye'nin 1950'lerden sonra toplumsal ve ekonomik değişimini etkileyen diğer bir unsur da dış ülkelere yapılan dış göçlerdir. 1960'lardan sonra Batı Avrupa ülkelerinin gıda, terzilik ve elektronik gibi çeşitli sektörlerde çalıştırılmak üzere kadın işçi talep etmesi, ekonomik gelir elde etmek isteyen, kadın ve erkeklerin bu ülkelere dış göç hareketi başlatmaktaydı. Kırsal kadınların çoğunluğunun oluşturduğu işçi göçü, önceleri geçici nitelikte görülse de bir süre sonra eş ve çocukların katılımı ile devamlı hale gelmiştir. Ekonomik koşulların zorlaması ile gelen süreçte; aile yaşamları ve aile içi ilişkileri değişikliğe uğramış ve sonuç olarak geleneksel kurallar çözülmeye başlamıştır. İşçi ailelerinde özellikle aile içi ilişkilerin daha eşitlikçi hale gelmesini; kadınların ekonomik konumlarının da etkisiyle aile içi statülerinin yükselmesini ve daha bağımsız hareket edebilme hakkını elde edebilmelerini sağlamıştır⁵².

1980'ler Türkiye'nin dünya ekonomisi ile bütünleşme çabalarının hız kazandığı bir dönem olarak; serbest piyasa ekonomisinin uygulandığı ve ihracata ağırlık verildiği bir dönemdir. Aynı yıllarda gelişmekte olan ülkelerde kadın işgücünün ucuzluğundan kaynaklanan bir tercih söz konusu olmasına ve Türkiye'nin de aynı doğrultudaki ekonomik programa ağırlık vermesine rağmen; kadınlar işgücü piyasasında yer almamaya devam etmektedir. 1985'lerde kadınların %85 gibi büyük bir çoğunluğu tarım sektöründe; %15 gibi az bir oranı kentlerde istihdam edilmesi bu gerçeği daha net olarak ortaya koymaktadır. Bu yıllarda ekonomik güçlüklerin de etkisiyle çalışmak için aşırı talep gösteren kadınlar, bir taraftan evde yaptıkları ürünleri satarak, diğer taraftan temizlik, çocuk bakıcılığı ve hizmetçilik gibi işlerle formel sektörden informel sektöre kayarak, informel sektörün birer parçası oldular.

---

⁵² L. Kırkpınar, Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kadın (2001) 283–288.

1990'lı yıllara gelindiğinde informal sektörün önemli ölçüde gelişmiş olması özellikle kentsel alanlarda kadınların bu sektördeki sayısını ciddi oranda artırmıştır. Fakat informal sektörün kayıt dışılığı bu işkollarında faaliyet gösteren kadınların istatistiklere dâhil edilmemesini ve çalışan kadın oranının yıllar geçtikçe daha az gözükmeye neden olmaktadır. 1955'te %70'in üstünde olan kadın işgücü oranı, 1990'lı yıllarda %30'lara düşmüş ve kendini ev kadını olarak tanımlayan kadınların oranı ise 1970'li yıllarda %78'den 1990'lara %82'ye yükselmiştir. Dünya ülkeleri ile karşılaştırıldığında elde edilen veriler daha vahim bir boyut kazandığı görülmektedir. Türkiye kadın işgücü katılım oranı bakımından üyesi olduğu, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı ülkeleri arasında kendisinden daha az gelişmiş Tunus ve Fas gibi ülkelerle kıyaslandığında dahi en düşük kadın katılım oranına sahip ülkedir. 1992- 1994 Birleşmiş Milletler "cinsiyete dayalı katılım ölçütü" bazındaki verilerine göre 116 ülke içerisinde 98. sırada yer almaktadır⁵³.

Türkiye'nin çok partili siyasi süreçte yaşadığı ekonomik ve sosyal yapıdaki dönüşüm, eğitim alanında da kendini göstermektedir. Tek partili dönemin eğitimi öne çıkaran uygulamaları ile okul yapımı ve okur- yazar oranında ciddi bir artış kaydedilmesi sağlanmıştır; fakat kadının eğitime öncelik veren bütün olumlu gelişmelere rağmen, okuma yazma sorunu çözülememiş ve sonuç olarak eğitim toplumun genelinde, kadının statüsünü yükseltici bir düzeye erişememiştir. Arkasından gelen savaş yılları ve sonrası, eğitim hamlesinin yavaşlamasını ve uluslar arası ilişkilerin Amerikan yönü ağır basan bir seyir izlemesini beraberinde getirmiştir. Yaşanan gelişmeler, eğitim politikalarının da uluslar arası ilişkilerle aynı ölçüde değişmesinin zeminini hazırlayarak; Amerikan patentli yaklaşımların eğitim sistemine hâkim olmasını sağlamıştır.

Eğitimin yeniden biçimlendirildiği bu yıllar kadına yönelik ideolojinin, hem eğitim politikaları hem de ders kitapları aracılığı ile kendini göstermeye başladığı bir süreci başlatmıştır. Kızlara yönelik eğitim programlarının değiştiğini gösteren

---

⁵³ İ. İlkaracan, bk. 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler (1998) 285.

yönerge Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 9 Mayıs 1947’de yayınlanmıştır. Yönerge kız öğrencilerin karma eğitimden çekilerek ‘ev kadını’, ‘köy anası’ olarak yetiştirilmeleri için eğitim almalarını öngörmektedir⁵⁴. Böylece kız öğrenciler 1951’de karma eğitimden çıkartılmış, sadece kızlara yönelik okullarda eğitim görmesi sağlanmıştır.

Kadınlara yönelik eğitim politikalarının cinsiyetçi niteliği ders kitaplarında daha net görülmektedir. 1945 öncesinde ders kitaplarında kadın, ülkenin kurtuluşunda ve kalkınmasında önemli toplumsal işlevler yüklenir ve aile içi geleneksel rolleri yoğun bir biçimde vurgulanmazken; bu tarihten sonra artan sayıda örnekte asıl görevinin evi ve ailesi olduğu vurgulanarak, etkinlik alanı sadece ev içi alanla sınırlanmaktadır⁵⁵. Ayrıca dinin eğitimdeki yerinin tekrar belirgin hale gelmesi; imam hatip okullarının ülkenin dört bir yanında yaygınlaştırılmasına neden olmaktadır. Yaşanan bu yükseliş ise toplumdaki cinsiyetçi yapıyı körüklemesi bakımından ileriki yıllarda kadınlar için büyük önem taşıyacaktır.

Kentleşme ile birlikte kadınların eğitim olanaklarına kavuşması, daha fazla oranda çalışma hayatına katılmalarını, evlenme yaşının yükselmesini ve gebeliği önleyici yöntemlerin kullanımının artmasıyla; doğurganlığın azalmasını olumlu yönde etkileyen birtakım değişimleri de hayata geçirmektedir. Fakat kadınlar, eğitim hizmetlerinin toplumda yeterli düzeyde olmaması, var olan olanaklardan yararlanmalarına izin verilmemesi, geleneksel değer yargıların getirdiği kadının okumasının gereksizliği düşüncesinin hala yaygınlığı ve ekonomik zorluklar gibi nedenlerden dolayı eğitim sürecinin dışında kalmaya devam etmektedirler. Nitekim 1950’lerde okuma yazma oranının %20’den, 1990’da %75’lere yükselmesi sevindirici bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yine kadınların %76,6’sının ilkokul, %9.61’inin ortaokul ve dengi bir okuldan % 10’unun lise ve dengi okuldan ve sadece % 3.28’inin yüksekokul ve fakülteden mezunu⁵⁶ olduğuna

⁵⁴ M. Tan, Kadın Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi (1979) 210.

⁵⁵ F. Gümüšoğlu, bk. 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler (1998) 101–127.

⁵⁶ “Aydın” bk. DİE Aydın İli Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (1990) 17.

bakacak olursak; Türkiye’de hala kadınların eğitim düzeylerinin çok düşük olduğunu, bunun da ötesinde bu sürece dâhil olamayan, yüksek oranda bir kadın grubunun bulunduğunu ve yükseköğretim olanaklarından son derece sınırlı ölçüde yararlanabildiklerini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Sanayileşme olgusunun ekonomik yapıda meydana getirdiği değişimi, toplumun sosyo-kültürel yapısındaki etkileri izlemektedir. Aile yapısının geniş aileden çekirdek aileye dönüşümü ve bu dönüşüm içindeki kadının konumunu, artan toplumsal ilişkilere göre yeniden şekillendirmiştir. Bu anlamda aile içi ilişkilerde kadınlar, geçmişe oranla karar alma süreçlerine dâhil olabilmiş, aile içi ilişkiler daha demokratik hale gelmiştir.

Kırsal alanı etkileyen ekonomik değişim, kentli kadınlar kadar yoğun olmasa da kırsal kadını da etkilemiştir. Konu ile ilgili olarak Unat şöyle devam ediyor: *“Kırsal kesimin büyük dönüşüm noktası, yeni teknolojilerin ithali, tarımın makineleşmesi ve bunun sonucunda hızlı iç göçün başlama noktasına rastlar. Bir yandan bir kısım köylerin ulusal Pazar ekonomisinde mass edilmesi, öte yandan yabancı endüstri merkezlerine doğru akın eden fazla işgücü, bazı köylü ailelerinin bireylerini gündelikçi işçilere dönüştürdü. Baba ve erkek kardeşlerin değişen ekonomik işleri ile birlikte, kadınların toplumsal statüsü de yeni bir tanıma kavuşturuldu. Erkeklerin mutlak otorite ilişkisi çözüldü, evlenme konusunda eş seçimi serbestleştirildi, genç kadınlar arasında kendi kendine belirlenen tüketim kalıpları ile yatırım biçimleri görülmeğe başlandı. Tüketim gösterişçi tüketime dönüştü. Tarımsal üretim alanından çıkarılan kadınlar –evde gıda ve giyim üretimine katıldıkları için- kasaba yaşamının davranış biçimlerini taklit etmeğe başladılar. Böylece daha çok ‘kabul’ günlerine gittikleri, ‘mevlüt’ gibi dini töreleri izledikleri görülmektedir”⁵⁷.*

---

⁵⁷ N. A. Unat, bk. Türk Toplumunda Kadın (1982) 23–24.

II. Dünya Savaşı sonrası, yenedünyanın demokrasi simgelerinin değişimi, Türkiye'nin benzer değişime uygun olarak çok partili siyasi rejimi benimsemesi, kadınların siyasetteki konumlarının aleyhine işleyen bir süreç haline getirmiştir. Çok partili siyasal yaşama geçişle birlikte tek parti döneminde, özellikle demokrasiyi simgelemeleri bakımından parlamentoda bulunmalarına büyük özen gösterilen kadınlar, II. Dünya Savaşı sonrası yeniden şekillenen dünya siyasetinde demokrasi göstergelerinin değişmesi ile birlikte geri plana itilerek, sayıları her geçen dönem biraz daha azalmaya başladı. Kadın parlamenter sayısının, ilerleyen yıllarda sürekli düşüş nedenleri ile ilgili olarak Şirin Tekeli şu temel noktalar üzerinde durmaktadır: “...Rejimin çok partili demokrasi haline gelmesi, kadınların parlamenter gücünü olumsuz yönde etkileyen başka etkileri de beraberinde getirmiştir. İlk olarak, rejim değişikliği kadın adayların tek parti döneminde sahip ve adeta otomatik bir biçimde seçilebilme şansını ortadan kaldırmıştır. İkinci olarak, siyasal partilerin mecliste daha çok sandalye elde etmek için giriştikleri rekabet ortamı kadınların yararına değil, zararına bir sonuç doğurmuştur. Ayrıca, çok partili döneme geçişle birlikte ortaya çıkan Demokrat Parti'nin benimsediği tutucu ideoloji de kadın adayların yararına olmaktan uzaktır. Bu tutucu eğilim, 1960 müdahalesinden sonra, Demokrat Parti ideolojisine sahip çıkan diğer partilerce de benimsenecektir. Ve nihayet, eski devrimci Cumhuriyet Halk Partisi de bu değişiklikler karşısında, kadınlara karşı benimsediği eski stratejide bir değişiklik yapmak zorunda kalmıştır”⁵⁸.

Yukarıda sıralanan nedenlerle birlikte, parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 1935’de 18, 1939’da 15, 1943’de 16, 1946’da 9, 1950’de 3, 1954’te 4, 1957’de 7 olarak gerçekleşmiştir. 1960’dan sonra da bu sayı fazla değişmemiş ve 1995’de 13, 1999 seçimlerinde 22 gibi sınırlı sayıda parlamentoda yer alabilmiştir. Çok partili siyasal yaşamın getirdiği cemiyet ve parti kurma hürriyeti ile birçok parti ve cemiyetin hayata geçmesini sağlamıştır. Kurulan cemiyetlerden birkaçını, Meslek Kadınları Derneği (Soroptimist Kulüpler) (1948), Üniversiteli Kadınlar Cemiyeti

---

⁵⁸ Ş. Tekeli, bk. Türk Toplumunda Kadın (1982) 383–384.

(1949), Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği (1953) olarak sıralanabilir.

Kadınlar geçmişte yaşadıkları Kadınlar Halk Partisi kurma girişiminin başarısızlığa uğramasının ardından, örgütlenmelerini Ulusal Kadın Partisi'ni (1972) kurarak devam ettirmek istedilerse de, fazla uzun sürmeden son bulan bir deneyim olarak kalmıştır. 1949'da yeniden açılan Türk Kadınlar Birliği kendini ilkinden tamamen farklı bir anlayışla tanımlamakta ve amaçlarını:

“ 1- Türk inkılâbının kadınlara sağladığı hakları korumak

2- Türk kadınlarının kültür alanında yükselmelerini temin etmek.

3- Kadının Türk demokrasisinde hak, vazife ve mesuliyet anlayışının inkişafına hizmet etmek.

*4- Vatana kültürlü, haklarını müdrik, zamanında ve yerinde kullanmasını bilen, erkeği ve çocuğuna şuurlu bilgi ile hizmet ederek sadakatle ve feragatle her derde yetişen Türk analarının çoğalmasını, yetişmesini sağlamak”*⁵⁹ olarak belirlemekteydi. Bir önceki dönem amaçları ile farklılaşan derneğin, 1949'dan sonraki çizgisi siyasetle herhangi bir bağ kurulmadan elde edilen hakları korumaktır. Ulaşılmak istenen hedef, özverili eş ve anne olarak, sorumlu vatandaş rolünün benimsetilmesiydi. Herhangi bir politik partiye ya da derneğe üye olanlar, TKB'ne kabul edilmiyordu. Türk Kadınlar Birliği yeni döneminde, kadınların haklarını eğitimsiz olmaları nedeniyle kullanamadıkları noktasından hareket ederek, kadınları kendi eğitimsizlik ve sorumsuzluklarından sorumlu tutan bir anlayış içerisine giriyordu⁶⁰.

Ayrıca 1950 ve sonrasında, toplumsal statüleri daha yüksek kadınlar tarafından Kadın Haklarını Koruma Derneği, Türk Anneler Derneği, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, Türk Kadınları Kültür Derneği, Ev Ekonomisi Kulübü gibi çeşitli örgütler kuruldu. Fakat bu örgütler Türk Kadınlar Birliği gibi kadın hak arayışı mücadelesi içerisinde yer almadılar. Kadınların bütün hak ve özgürlükleri

⁵⁹ Z. Kılıç, bk. 75 yılda Kadınlar ve Erkekler (1998) 349.

⁶⁰ Z. Kılıç, bk. agm. (1998) 349–350.

elde ettiği varsayımıyla, kadınların eksikliklerini tamamlayacak ve haklarını kullanabilmelerini sağlayacak eğitilmeleri ile ilgili çalışmalar yrttler⁶¹.

---

⁶¹ Z. Kılıç, bk. agm. (1998) 350.

III. BÖLÜM

ÇOK PARTİLİ DÖNEMDE AYDIN'DA KADIN

3.1. Ekonomik Boyut

Aydın Ege Bölgesi'nin sosyal ve ekonomik yönden gelişmiş merkezlerinden birisidir. Kentin gelişmesini etkileyen ve devamını sağlayan unsurlar daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, doğal ulaşım kanalları üzerinde bulunması ve Türkiye'nin en verimli ovalarından biri olan Büyük Menderes Ovası üzerinde yer almasıdır. Bu iki etken ile birlikte gerek Cumhuriyet öncesi, gerekse Cumhuriyet sonrası dönemde temel olarak ihracata yönelik tarımın egemen olduğu bir il olma özelliğini korumuştur.

Çok partili dönemde Demokrat Parti'nin liberalleşme politikalarına ağırlık vererek şekillendirdiği ekonomik programın önce tarımda hissedilmesi, Aydın'ı bu dönüşümü en önce yaşayan kentlerden biri haline getirmiştir. Böylece büyük bir kesimin temel geçim kaynağını oluşturan küçük aile işletmeleri, büyük çiftliklere yenilmiş ve çareyi topraklarını satarak kente göç etmekte bulmuştur. Geriye kalan aileler de büyük işletmeler için ücretli tarım işçisine dönüşmüştür. Aydın'ın 1950 sonrasındaki değişimini hızlandıran diğer bir etken kara yolu yapımıdır. Kara yolu daha önce iletişimin olmadığı, en ücra köylere ulaşılmasını, köy-kent arasındaki duvarların yıkılmasını; televizyon, radyo ve gazete gibi iletişim araçlarının köylere kadar yaygınlaşmasını sağlamıştır. Köylerin kentle iletişiminin arttığı; kentsel özellikler ve tüketim alışkanlıkları kazandıkları bir dönem başlamıştır.

Çok partili dönemde kentin tarım ağırlıklı ekonomik yapısı, kadının ekonomik faaliyetini de tarım işçiliği olarak belirlemiştir. Kadınların büyük bir çoğunluğu tarımda ücretsiz aile işçisi konumunu devam ettirmekte; geriye kalanlar yine tarım sektöründe ücretli işçi statüsündedirler. Fakat kentte daha fazla kadın; eğitim olanaklarının artması, ekonomik güçlükler, yurt dışında çalışma fırsatları ve

değişen toplum yapısının da etkisiyle çalışma hayatında yer almaya başlamıştır. Çok partili dönemin öncelikli gündem maddesi Avrupa ülkelerine gönderilen işçilerdir. Bu yıllarda kadınların gitme taleplerinin artmasına karşılık; en az ilkokul mezuniyet şartı aranması; birçok kadının sadece okur-yazar olmasından dolayı gidememelerinin en önemli sebebini oluşturmaktadır. Kadınların okuma-yazma bilenlerin de kabulünü istemeleri, daha sonraki alımlarda onaylanmış ve şartlar okur-yazar olanların da kabul edilmesi şeklinde değiştirilmiştir⁶². Yurt dışına gidecek işçilerle ilgili olarak, işçilerin işlemlerinin bekletilmeden yapılması, ilkokul mezuniyet şartının kaldırılması ve talep miktarının fazla olması gibi nedenlerle Aydın'da kadınların yurt dışına gitme eğilimi artmıştır. İşçi göçü ile ilgili olarak yapılan başvurular ve duyurulardan biri şöyledir: “Öğrendiğimize göre, dış ülkelere, okur-yazar 38 yaşına kadar olan kadın işçiler istenmektedir. Bu şartlara haiz olan ve iş ve işçi bulma kurumuna müracaat eden her kadın derhal dış ülkeye gönderilecektir”⁶³.

Giden kadın sayısı ile ilgili bazı sayısal göstergelere rastlanmaktadır. Örneğin 26 Haziran 1968 tarihi itibariyle, 16 kadın işçinin Federal Almanya'ya, 1 kadın işçi de Hollanda'ya gönderildiği belirtilmektedir⁶⁴. 1969 yılında il merkezinden 420, Nazilliden 118, Söke'den 37 kadının işçi bulma kurumuna başvurduğu ve bu kadınlardan, 150'sinin Ekim, 60'ının ise Kasım ayında gönderilmek üzere muayenelerinin yapıldığı bildirilmektedir⁶⁵. Bu veriler İş ve İşçi Bulma Kurumu ile karşılaştırıldığında daha farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. İşçi Bulma Kurumu'na göre 1968 yılında 324; 1969 yılında 533 kadın yurt dışına gönderilmiştir. 1970 yılı ise yurt dışına gitmek için en üst düzeyde talebin yaşandığı bir yıldır. Nitekim kentte yurt dışına gitmek için 2381 kadın başvuru yapmış ve başvuranlardan 889'u gönderilmiştir⁶⁶. Sonuçta gazete verilerinin resmi rakamların çok altında yansıtıldığı anlaşılmaktadır.

---

⁶² Ses, 5 Eylül 1970.

⁶³ Ses, 23 Mayıs 1968.

⁶⁴ Ses, 26 Haziran 1968.

⁶⁵ Ses, 1 Ekim 1969; 20 Kasım 1969.

⁶⁶ “Aydın” bk. 1973 İl Yıllığı (1973) 240.

Bir süre sonra yurtdışında çalışan hemcinslerinin ekonomik seviyelerinin yükseldiğini gören birçok kadın için yurt dışında çalışmak bir rüya haline geliyor ve yurt dışına gitmek için daha fazla çaba sarf etmeye başlıyorlardı. Yurtdışına gitmelerine engel koyan aile ve eşlerini, kimi zaman ikna ederek, kimi zaman da karşı gelerek bu isteklerini gerçekleştirmeye çalışıyorlardı. Bazen de cezayı kendileri verebiliyorlardı. Merkez ilçeye bağlı Karabağ Köyü'nde oturan 24 yaşındaki Hediye Gündüz bu kadınlardan biriydi. Yurtdışında çalışmak istemesine rağmen, eşinin isteği reddetmesi sonucunda, onu tarha ile yaralamıştı. Gündüz olayın gerekçesini şöyle açıklıyordu: “ *Evliyim dört çocuğum var. Kocam çalışmaz, ben akşama dek tarlada terlerim, hafta sonu aldığım paraya göz diker. İçki içer sigaranın iyisini alır. Üstelik eve hiçbir şey almaz. Bir yıldan beri yalvarıyorum. (Bak Ahmet diyordum Ne olur bana izin ver gideyim Almanya'ya sizlere nasıl bir hayat yaşatırım.) Nuh deyip peygamber demiyordu. Gitseydim hayat düzenimiz bambaşka olurdu. El'e aman mı demeli? Kızıyordum, niçin bana müsaade etmiyordu diye. Her şeyi göze almıştım. Ona güzel bir ders verecektim*”⁶⁷.

1970'ler aynı zamanda kadınların eşitsiz ve vasıfsız işlerde çalışmasının bir sorun olarak, siyasi taleplerle dünya ve ülke gündemine girdiği; çalışan kadınların iş ve ücret koşullarının düzeltilmesi amacıyla çeşitli girişimlerin başlatıldığı bir dönemdir. Bu döneme paralel olarak gazete gündemine, kadının çalışma hayatına dair Türkiye'nin üye olduğu uluslararası kuruluşların yaptığı birtakım araştırma sonuçları girmektedir. “*Ev kadınlarının sosyal güvenliği*”⁶⁸, “*AET'in kadın işçilere yüksek ücret vermesi önerildi*”⁶⁹, “*Fransız Kadınları greve gidiyor*”⁷⁰, “*Gelişmekte olan ülkelerde çalışan kadınların çokluğu tarım işkolunda çalışıyor*”⁷¹, “*Kadın işçiler çoğalıyor mu?*”⁷² gibi haberlerle bir yandan ev kadınlarının sosyal güvencesi gibi konular gündeme girerken diğer yandan kadın işçilerin artışına yönelik sayısal

---

⁶⁷ Ses, 26 Temmuz 1975.

⁶⁸ Ses, 8 Eylül 1973.

⁶⁹ Ses, 10 Temmuz 1973.

⁷⁰ Ses, 2 Mart 1974.

⁷¹ Ses, 4 Ağustos 1978.

⁷² Ses, 19 Kasım 1979.

göstergelere yer verilerek, Ortak Pazar ülkelerinde çalışan nüfusun ücretleri tartışılırken; kadınların ücret eşitsizliği gündeme gelmiş ve kadın çalışanların ücretlerinde eşitlik sağlanması amacıyla alınan kararlar ve tartışmalar yer almıştır⁷³.

Yine bu yıllar kadınların farklı sektörlerde çalışma hayatında yer aldıkları, yönetici olabildikleri bir dönemin başlangıcı sayılabilir. Aydın'da farklı meslek gruplarında çalışan ve başarıları ile kendilerinden söz ettiren kadınlara en fazla bu dönemde rastlıyoruz. Haberlerde, kent içerisinde saygın meslek olarak yerini koruyan öğretmenlikle birlikte polis, zabıta, hakem, şoför veya çeşitli kurumlarda yönetici konumunda bulunan başarılı kadınlara yer verilmektedir. İncirliova Pratik Kız Sanat Okulu müdiresi Lütfiye Arkul, Nakış giyim öğretmeni Yüksel Fırat ve giyim öğretmeni Sıdıka Uçak başarılı ve örnek gösterilen öğretmenlerden sadece birkaçıdır. Kendi imkânları çerçevesinde yaptıkları birçok faaliyetlerle ilçenin sosyal hayatını canlandırdıkları gibi şimdi artık kullanılamaz hale gelen binanın yerine, yenisini yapma girişimleri, onları başarılı birer öğretmen olarak kent gündemine taşımaktadır⁷⁴.

Efeler Lisesi beden eğitimi öğretmeni Jale Derya jimnastik sporunu Aydın'da geliştirmeye ve kadınları çalışmalara katılmaya davet ediyordu: *“Jimnastik sporunun Aydın'dan başlatılmak üzere tüm illere yaygınlaştırmak amacı ile girişimimizi küçüklerin yanında bayanlara da aşulamaya çalışacağız. Hanımları Aydın Kapalı spor salonuna bekliyor, kendilerini konken partilerinden kopararak evlerine zinde birer kişi olarak dönmeleri için her türlü imkânları kendilerine sağlamış bulunuyoruz”*⁷⁵. İki kadın polis Hatice Boden ve Süheyla Yur, Emniyet Müdürlüğü atış müsabakalarında erkek rakiplerini geride bırakarak başarı kazanmışlar ve takdirname ile ödüllendirilmişlerdi⁷⁶.

---

⁷³ Ses, 26 Eylül 1967.

⁷⁴ Ses, 6 Mart 1975.

⁷⁵ Ses, 5 Mart 1979.

⁷⁶ Ses, 5 Kasım 1977.

Gazete haberlerinden önemli bir bölümünü, çeşitli alanlarda yönetici veya idareci pozisyonundaki kadınlarla yapılan röportajların yayınlanması oluşturur. “*Toplumda Kadın İdareciler*” başlığı ile sürdürülen yazı dizisinde; İl Özel İdare müdür muavini Dicle Kandemir, PTT Müdürlüğü şehirlerarası servisinden Gönül Örek, PTT müdürlüğü şehirlerarası şefi Sevim Ünal, PTT Müdürlüğü şehirlerarası servis amiri Hafize Yağcı, Yardımseverler Derneği Aydın Şubesi Başkanı Melek Demiray, Aydın Doğumevi Baş Hemşiresi Seval Taşhan, Sağlık Okulu müdür baş yardımcısı Bilkay Orhan ve Ses Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Diler Günaydın ile röportaj yayınlanmıştır. Nasıl idareci oldukları, görevleri esnasında çalışma arkadaşlarından talepleri, halkla ilişkilerinde neleri göz önünde bulundurdıkları ve ideallerindeki idarecinin hangi vasıflara sahip olduğu gibi sorular yöneltilmiştir.

Kadınlar cevaplarında genel olarak, yönetici konuma gelmek için yoğun ve gayretli çabalarını özellikle dile getirmektedirler. İş arkadaşlarından taleplerinin neler olduğu sorusuna; kurumun kurallarının eksiksiz uygulanması, iş saatlerine dikkat edilmesi, verilen görevlerin zamanında tamamlanması ve bunlardan da önemlisi işlerini isteyerek yapmaları gibi yanıtlar verirler. İdeallerindeki idarecinin hangi vasıflara sahip olduğu ile ilgili olarak da; özellikle insanları anlayan, tecrübeli, gerekli bilgi ve becerilere sahip, olgun ama aynı zamanda da yönetici ve çalışanlar arasındaki mesafeyi ayarlayabilecek nitelikte olması gerektiğini belirtirler. Röportajlarda ülke ve kent gündemine girdiğini önceki satırlarda ifade ettiğimiz, kadınların çalışma koşulları ve ücret eşitsizliğine dair herhangi bir sorunun gazete veya kadınlar tarafından dile getirilmediği görülmektedir.

Dünyadaki kadınların çeşitli mesleklere ilgi duymaya başladığı bu dönem basının da ilgisini çekmekte ve kızların teknik eğitime olan eğiliminden bahsedilmektedir. Kızların teknik alanlara ilgisi fetih olarak nitelenmekte ve kuvvetli olmasalar bile işlerine gösterdikleri hassasiyet ve ciddi yaklaşımlarının açıklarını kapatmalarında ve dolayısıyla büyük başarılarla imza atmalarındaki iki önemli etken olarak sunulmaktadır. Topluma, dünyadan ve Türkiye’den farklı

mesleklerde başarılı kadınlardan örnekler verilerek elinin hamuru ile erkek işine karışmak deyiminin ilkelleştiği vurgulanmaktadır.

Büyük bir çoğunluğu oluşturan kırsal kesimdeki kadınlara dair haberlere çok az yer verilmiştir. Basında görülen iki yazıdan biri kırsal kadının yaşadığı ekonomik zorluklarla baş etme çabasını; diğeri tarım işçiliğinden sanayi sektörüne geçmek isteklerini göstermektedir. İlk haber inşaatlarda çalışan Karacasulu kadınlar ile ilgilidir. Kadınların inşaatlarda çalışması pek de alışıldık bir durum olmamakla beraber ekonomik güçlükler, kadınları bu tür zor koşullarda çalışmaya mecbur etmektedir. Bu durum işveren açısından gereken işin, çalışacak erkek bulunamaması durumunda başvurdukları en son ve ucuz çaresi olarak bakılmakta; kadın emeğinin sömürülmesinde hiçbir sakınca görülmemektedir⁷⁷.

Tekel Baş Müdürlüğü'nün Aydın'da Yaprak Tütün Mağazası açacağı söylentilerine kadınların tepkisi şöyledir: *“Son günlerde ilimiz iş ve işçi bulma kurumuna, Tekel Baş Müdürlüğü'nün garaj üstünde bir yaprak tütün mağazası açılacağından bahseden işçiler (bilhassa kadın işçiler) büyük bir kalabalık halinde kuruma müracaat ederek kayıtlarını istemektedirler. Bilhassa bu işçilerin Çeştepe ve Tepecik köylerinden geldikleri görülmektedir. Kurumun Tekel ilgilileri ile bizzat bizim de böyle bir iş yerinin açılıp açılmayacağı ve açılacaksa ne kadar işçi çalıştırılacağı hususunda yapılan görüşmelerde Tekel’ce böyle bir iş yerinin açılacağından haberdar olmadıklarını bildirmişlerdir. İş ve İşçi Bulma Kurumu, böyle bir iş yeri olmamasına rağmen ve beş yıllık kalkınma planında da böyle bir yerin açılması söz konusu olmadığına göre, lüzumsuz olarak vakit ve matbuat israfına sebep olan bilhassa kadın müracaatçıların fazlalığından kurumdaki müracaat formları bitmek üzere olduğundan, civar iş ve işçi bulma kurumlarından (Denizli, İzmir) müracaat kartı istenmiştir”*⁷⁸.

---

⁷⁷ Ses, 7 Aralık 1978.

⁷⁸ Ses, 22 Şubat 1969.

Göç olgusu da kadının çalışma hayatındaki yerini belirleyen bir başka etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de gerçekleşen göç olgusu daha çok var olan sektörlerde çalışmak ve hayat standardını köye nazaran bir ölçü yükseltebilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Aydın kenti için durum biraz daha farklılık arz etmektedir. Ekonominin temelde tarıma dayanması ve sanayisinin küçük ölçekli tarımsal nitelikli olmasına, bunun mevsimlik işçi kullanımını gerektirmesi; 1950’lerden sonra kente gelen göçmen kadınların tarım sektöründe çalışmak için gelmeleri ve eğitim düzeylerinin çok düşük olması, tarım sektöründeki sayısını azaltmanın aksine; arttırarak devam ettirmiştir. Göç eden kadınlar çoğunlukla mevsimlik tarım işçisi statüsündedir. İstatistiklere de bakarsak; 1965–70 arasında göç yoluyla gelen kadınların %70,3’ünün tarım ve ormancılıkta; %12,9’unun toplum hizmetleri ya da kişisel hizmetlerde; %7’sinin imalat sanayinde çalıştığını görebiliriz. Turizm sektörü de kent ekonomisine dâhil olduğu dönemden itibaren göçmen kadınların öncelikle yer aldığı bir sektörü haline gelmiştir⁷⁹.

Çalışan kadın sayısının artması, farklı meslek gruplarından farklı talepler dile getirilmesine ve bu isteklerin gazete sayfalarına yansımaya neden olmaktadır. Örneğin kadın terzilerin zam istekleri ilgililere şöyle duyurulmaktadır: “...*Hayat şartlarının yoğun bir düzeyde bulunması nedeni ile Aydındaki kadın terzileri ücretlerine yüzde yüz zam isteğinde bulunmuşlardır. Kadın terzileri Aydın Esnaf ve Sanatkarlar Dernekleri Birliği Başkanlığına verdikleri talep listesinde: Gelinlik 1000 liradan 2000 liraya tuvalet kadife 700 liradan 1000 liraya çıkartılmıştır*”⁸⁰.

Ücret talebi ile birlikte en çok sözü edilen konu kreş meselesidir. Devlet kademelerinde çalışan kadınların artması, kendileri işte iken çocuk bakımının önemli bir sorun olarak gündeme gelmesine neden olmaktadır. İlçelerde de kreş ve anaokulu taleplerinin yoğunlaşması üzerine bu sorun pratik kız sanat okulları bünyesinde çözümlenmeye çalışılmaktaydı. Örneğin Çine Pratik Kız Sanat Okulu bünyesinde açılan anaokulu, böyle bir ihtiyaçtan doğmuştu. Konu ile ilgili

⁷⁹ “Aydın” bk. Yurt Ansiklopedisi II (1982) 1039.

⁸⁰ Ses, 20 Mayıs 1975.

düşüncelerini dile getiren okul müdiresi Semra Gültekin, çalışan annelerin başvuruları üzerine bu girişimi başlattıklarını ve annelerin önemli bir sorunun üstesinden gelmelerine yardımcı olduklarını belirtiyordu⁸¹.

Kreş meselesi çözülmeyen bir mesele olarak gündemde kalmaya; kadınlar tepkilerini hükümet yetkililerine iletmeye devam etmektedir: “Aydın’ın CHP’li belediye Başkanı Muhterem Ağababaoğlu seçilmeden önce çalışan annelerin kreş sorununa el atmak için çaba sarf edileceğini belirtmiş, fakat aradan yılların geçmesine rağmen bir türlü vaadinde durmamıştır. 1979 yılının tüm dünya ülkelerinde ‘çocuk yılı’ olarak kabul edilmesine rağmen CHP’li Belediye Başkanı Muhterem Ağaoğlu maalesef çocuk yılında ne çocuklara ne de çalışan annelere saygı duymuştur. 1979 yılının aramızdan ayrılırken belediye başkanını Ağababaoğlu’nu biz çalışan anneler olarak sözünde durmadığı için kamu vicdanında mahkûm ediyoruz”⁸².

Kentte, ekonomik bakımdan güçlü kadınların varlığından, yaptıkları bağışlarla haberdar olabiliyoruz. Bu kadınlardan bazıları mal varlığını bağışlayacağı kurumla haber konusu olurken; bazıları da yaptığı hayır işleri ile gündemdedir. Hafize Bayraktar, tarlalarını Türk Hava Kurumu Aydın Şubesi’ne⁸³; Dudu Sen, toplu konut yapılabilmesi amacıyla topraklarını belediyeye bağışlıyordu. Söke’deki zengin ailelerin kızları, ekonomik güçlerini eğitimin desteklenmesine ayırıyorlardı. Örneğin Söke’nin tanınmış ailelerinden Ziya Bey’in kızı Sermet Azbargaz mali gücü ile Türk eğitim Vakfının bir şubesini Söke’de kurmak istiyor⁸⁴; Fatma Orhun okul yaptırma kampanyalarına destek olmak amacıyla arsa bağışlıyordu⁸⁵. Söke’den bir başka kadın Fatma Gülişli ise mal varlığını Kızılay’a bağışlayarak, madalya ile

---

⁸¹ Ses, 18 Mart 1977.

⁸² Ses, 28 Aralık 1979.

⁸³ Ses, 8 Kasım 1950.

⁸⁴ Ses, 17 Mart 1977.

⁸⁵ Ses, 18 Haziran 1990.

ödüllendiriliyordu. Nazilli'den Müzeyyen Yüksel de mal varlığını Nazilli'de yapılması planlanan yatılı kız kuran kursları için veriyordu⁸⁶.

1980'lerde geçmiş dönem kadar olmasa da farklı mesleklerde başarı gösteren kadınlara gazete haberlerinde yer verilmeye devam edilmektedir. Örneğin zabıta Aynur Beyaz Gül, Söke Belediyesi'nde işini bütün ciddiyetiyle yaparak, saygınlık kazananlardan biridir. Minibüsçülerin yaptığı hatalara göz açtırmadığı belirtilen memur, ciddiyetinden dolayı övülmekte ve gördüğü hataları anında cezalandırması nedeniyle sorumluluk sahibi memurlardan biri olarak yorumlanmaktadır⁸⁷.

Bir diğeri Almanya'da çalışıp yurda dönüş yaptıktan sonra, kentin Ilıcabaşı hattında minibüs şoförlüğü yapan, böylece kadının ne iş olursa olsun yapabileceğini kanıtlayan Güler Önüt'tü. "*Kadın yararlı olacak işler yapmalı*" başlığı ile verilen haberde çalışmak için gerekirse taş kırmak bile olsa yapabileceğini belirtiyordu. Önüt minibüs şoförlüğüne başladığı ilk zamanlar kendisinin kadın olmasından dolayı vatandaşların binmek istemediğini; ama sonrasında alıştıklarını söylüyordu. Gece 12'ye kadar çalışmasına karşılık, işini sevdiğini belirtiyor; ev kadınlarına da bir çağrı yaparak evde konken oynamak ya da paralı günlere katılmak yerine topluma faydalı olacak, huzurevi ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi sosyal işlerde çalışmalarını öğütüyordu⁸⁸.

Tarım İl Müdürü Yıldız Vardar ve özel radyoların kurulması ile Aydın'da yerel haberleri sunan ilk bayan spiker Sevil Başkan⁸⁹ çalışma hayatındaki başarılı örnekler arasına eklenmeye devam ediyor. Vardar, uyumlu çalışması ile personel ve valilik tarafından desteklenen yönetici olarak; uygulamaya koyduğu modernizasyon çalışmaları ile bu alanda büyük işleri başarması sayesinde gazetenin de takdirini kazanmaktaydı. Göreve geldiği süre içerisindeki çalışmalar listelenerek, birçok önemli projenin de varlığı müjdeleniyor ve Aydın'ın tarımsal ve hayvansal

---

⁸⁶ Ses, 12 Eylül 1986.

⁸⁷ Ses, 25 Mayıs 1983.

⁸⁸ Ses, 27 Kasım 1990.

⁸⁹ Ses, 4 Kasım 1992.

potansiyelinin, yapılacak çalışmalarla büyük bir aşama kaydedeceği belirtiliyordu⁹⁰. Voleybol hakemi Hatice Örün de birçok spor dalı ile ilgilenmesinin yanı sıra Nazilli'de günlük çıkan bir gazetede muhabirlik yaptığı için kentte örnek gösterilen kadınlardan biriydi⁹¹.

Kentte sanayileşmenin yetersiz kalması nüfusun büyük bölümünün tarım alanındaki istihdamını devamlı kılmıştır. 2000'li yıllarda Aydın'da erkeklerin %46'sı, kadınların %83,7'si tarım sektöründe çalışmaktadır⁹². Nüfusun istihdam durumu köyle kent arasında büyük farklılık göstermektedir. Nitekim çalışan kadın nüfusun hemen hemen tamamı köylerde, tarım sektöründe çalışmaktadır. Köydeki her 100 kadından %86'sı çalışıyor olmasına rağmen; bu oran ilçe merkezlerinde %19, il merkezinde %18 ile en düşük düzeydedir⁹³. Kent merkezinde çalışan kadınların büyük bir kısmı hizmet sektöründe çalışmaktadırlar. İşsizlik söz konusu edildiğinde, kentte işgücüne dâhil olmayan nüfusun büyük bir bölümünü kadınlar, özellikle de ev kadınları oluşturmaktadır.

---

⁹⁰ Ses, 18 Kasım 1994.

⁹¹ Ses, 4 Mayıs 1989.

⁹² DİE. bk. Aydın İli Genel Nüfus Sayımı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (2000) 39.

⁹³ DİE. bk. Aydın İli Genel Nüfus Sayımı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (2000) 127.

3. 2. Sosyal Boyut

Önceki bölümlerde aktardığımız Aydın içinde yaşanan ekonomik gelişmelere paralel olarak kentleşmenin hızlanması, sosyal dokuda meydana gelen değişimlerle birlikte aile ve toplum hayatında kadının konumunu farklılaştırmıştır. Kentte yaşanan değişim, kadınların gazete haberlerine yansıdığı biçimiyle, gündeme gelme başlıkları, ilgi alanları ve gerek toplumun gerekse kadınların bilinç düzeylerindeki gelişmenin sosyal hayatına nasıl yansıdığı, yayınlanan haberler aracılığı ile bakılacaktır.

1950 sonrası yaşanan ekonomik ve sosyal değişim, kadının basın ve yayın organları aracılığı ile yeniden tanımlanıp, kurgulandığı bir dönemdir. Böyle bir çabayı gazete aracılığı ile de görebiliyoruz. Olumlu yaklaşılan kadın, önce güzel, bakımlı becerikli, çocuk bakımı hakkında bilgili ve kocasına karşı mükemmel eş ve iyi anne olmalıdır. Örneğin, “*Bir erkek karısından ne ister? Ne istemez?*” sorularının yanıtladığı haber bu çabaya başka bir örnektir. Cevap uzun bir liste halinde şöyle verilir: Bir erkek karısından her şeyden önce şefkatli bir sevgili ve asil bir anne olmasını, ev işleriyle alakadar olmasını ve uğraşmasını, yorgunluk, keder ve dertlerini paylaşmasını, yuvada huzur ve saadet yaratmasını, kendi yakınlarına karşı saygı göstermesini, temiz giyinmesini, neşeli ve cana yakın olmasını ister. Bir erkek karısından ne istemez sorusunun yanıtı ise şöyledir: Karısının emri altında yaşamayı, kazancının israf edilmesini, giyiniş ve yaşayışında ihmalkâr olmasını, sert ve hiçbir şeyi beğenmez bir tabiatı olmasını, başka erkeklere karşı yakınlık göstermesini, bir cemiyette ciddiliğini kaybederek laubali olmasını istemez⁹⁴.

Bu sorular ve cevaplar bize İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun birçok çalışmada sıkça atıfta bulunulan 2 Birinci Kanun 1937 tarihli “*Evli Kadının On İki Meziyeti*” adlı makalesine götürüyor. Baltacıoğlu makalesinde kadının meziyetlerini: “1- Açlığa dayanmak. 2- Tuvalet. 3- Bilgisini satmamak. 4- Turşu, reçel salata yapmasını bilmek. 5- Para gözlü olmamak. 6- Zevkiyle moda dışına çıkmak. 7-

---

⁹⁴ Ses, 9 Temmuz 1958.

Sevimlilik. 8- Tasarruf. 9- Sebepsizce kıskanmamak. 10- Neşeli olmak. 11- Erkeğin kaprislerini anlamak. 12- Çocuk nedir bilmek.”⁹⁵ olarak gösteriyordu.

Başka bir yazıda kadınların işine karışılır mı sorusu sorularak, cevabı şöyle verilir: “*Şayet erkek eşinin ev işlerine karışırsa eşler arasında bir anlaşmazlık mevzuu daha meydana çıkabilir*” diyerek bazı titiz erkeklere seslenir: *...Oysa bu hal eşlerinin rahatça çalışmalarını engeller. Eşinin yaptığı işi beğenmemek ve onların daima tenkide maruz kalmaları kadını rencide eder. Erkeğin de bu davranışı eşinin çalışma arzusunu söndürür ve onda evdeki işine karşı bir nevi soğukluk yaratır*”⁹⁶.

Ayrıca, kadınların ev hayatını kolaylaştıracak çeşitli tavsiyeler ve pratik öneriler de veriliyordu. Evlilik kurumunun devamı kadınların ve erkeklerin aile içerisinde üzerlerine düşen rolü iyi yapabilmeleri ile bağlantılı olduğundan; genç kızların evlilik öncesi anneleri tarafından eğitilmesi son derece önemli görülüyordu. Evliliğe ebeveynleri tarafından önceden hazırlanan ve yapması gerekeni iyi öğrenen genç kızlar ve erkekler böylece rollerine uygun davranacaklar ve sonuçta mutlu yuvalar yaşamaya devam edecekleri! Nitekim bazı haberler aracılığı ile daha çok ekonomik sebeplerle yaşanan geçimsizliklerin boşanma ile sonuçlanması üzüntüyle karşılanmakta; evlilik oranlarının artışı sevindirici bulunmaktaydı. Bu anlamda gazete yaşlı vatandaşların evlenmelerini sağlamak için evlenmek ve mektuplaşmak sütunu açma girişiminde bile bulunmuştu⁹⁷. Aydın’da aile kurumu toplumun temel kurumu olma özelliğini devam ettiriyor olsa da geleneksel değerlerin çözülmeye uğraması ile farklılaşmakta, geniş aile yapısından küçük aile tipine geçiş yaşanmaktadır. Gazetenin genel tutumu ailenin gelişen şartlara uyum sağlayarak sürekliliğini devam ettirmesi doğrultusundadır. Örneğin, “*Toplumda Ailenin Yeri ve Önemi*” başlıklı yazı dizisi, modernleşme sürecinde yaşanan sorunlara ve çözüm yollarına değinmektedir. Bu bağlamda yenedünyanın yarattığı karmaşıklığın aile kurumu üzerindeki olumsuz etkisinin, gelişmiş batı ülkelerinde birtakım kurumsal

⁹⁵ B. Karaduman, bk. Türk Aydınının Kadın Olgusuna Bakışı Üzerine Bir Araştırma: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) (2005) 73.

⁹⁶ Ses, 17 Şubat 1978.

⁹⁷ Ses, 4 Nisan 1975.

çalışmalarla giderilebildiğinden bahsedilmekte ve Türkiye’de de artık katı aile yapısının çağa cevap vermediğine dikkat çekilmektedir. Sonuç olarak da Türkiye’de toplumun temeli olarak kabul edilen ailenin yeni işlevine dair aile bireylerini destekleyici ve aile üyelerinin sosyalleşmesi olarak öne çıkartılması gerektiği vurgulanmaktadır⁹⁸.

Kadınlara yönelik haberlerin bir bölümünü Anneler Günü kutlamaları oluşturmaktadır. Anneler Günü, kentte okullar ve çeşitli kurumlar çerçevesinde valinin katılımıyla protokol olarak kutlanan önemli bir gün niteliğindedir. Okullarda Anneler Günü dolayısıyla şiirli, piyesli ve müzikli eğlenceler düzenlenmekte; resmi makamlarca doğum evi ziyaretleri gerçekleştirilerek, altın gibi çeşitli hediyeler annelere sunulmaktadır. Annelerin hediyeyle layık görülebilmesinin ölçüsü ise cefakâr olabilmesi ile ölçülmektedir. Anneler Günü için kent genelinde, yılın annesi seçimleri başlatılmıştır. Gazete tarafından halka duyurularak, katılım çağrısında bulunulan ve ilki Aydın Lisesi ve Sümerbank’ın işbirliği ile 1971 yılında gerçekleştirilen seçimlerde, Saniye Tutar gönderilen kartlarda çoğunluğu sağladığı için birinci geliyordu⁹⁹. İleriki tarihlerde bu yarışma devam ettirilememiş ve tekrarlanmamıştır.

Yine Anneler Gününe yönelik olarak gazete muhabirlerinden Mediha Bösel ve Elvan Utku günün önemine ilişkin çeşitli yazılar kaleme almaktadırlar. Bösel’in yazılarında daha çok anneliğin fedakârlık yönüne değinilir: “*Anne ulvi bir merhaleye ulaşan, en aziz ve Tanrısal bir kişidir. Onun bağrında, ipek çileleri kadar yumuşak bir şefkat ve sevgilerin en güzeli, en sonsuzu doludur*”¹⁰⁰. Bösel’in günün anlam ve önemini belirten yazılarının ana teması ileriki yıllarda da değişmeyerek anneliğin fedakârlık yönü oluşturmaya devam eder. Buna göre yazılarında anne çocuğu için yemeyen, içmeyen, giymeyen, canını veren insanüstü bir varlık olarak kutsanmaktadır. Ayrıca kadının anne olarak, çocuk bakımı ve eğitimine dair

---

⁹⁸ Ses, 1–18 Mayıs 1991.

⁹⁹ Ses, 13 Mayıs 1971.

¹⁰⁰ Ses, 8 Mayıs 1965.

konularda daha bilinçli hareket etmesini sağlamak için aralıklarla yayınlanan haberler aracılığı ile çocukların yıkanması, beslenmesi, anne sütünün faydaları, ishal durumunda yapılabilecekler gibi pratik bilgiler sıralanarak çocuk bakımı ile ilgili yeni bilgiler yayımlanmakta ve eski inanışlara itibar edilmemesi gerektiği sık sık yinelenmektedir.

Bu dönemde ülke gündemini meşgul eden en önemli sorunlardan birisi nüfus planlamasıdır. Nüfus artışını kontrol altında tutmak amacıyla başlatılan çalışmaların önem kazanması il genelinde başta hekimler, ebeler ve hemşireler olmak üzere ilgili görevliler seminer ve kurslar yolu ile halkın bilinç düzeyini arttırmaya yönelik yoğun faaliyetler gerçekleştirmişlerdir. Gazetenin konuya ilişkin tavrı olumlu ve destekleyici yöndedir. Konunun ülke gündemine girdiği andan itibaren gelişmeler ve tartışmalar, yapılan araştırma sonuçları okura duyurularak, eğitici bir işlev görmektedir. Doğum kontrolünün senatoda kabul edildiği haberi şöyle verilir: *“Evlenen çiftlerin arzu ettikleri zaman ve sayıda çocuk sahibi olmalarını sağlayan ‘Nüfus planlaması’ kanununun birinci maddesi Cumhuriyet senatosunda kabul edilmiştir”*¹⁰¹. Haberin devamında konu ile ilgili maddenin içeriği açıklanarak, gebeliği önleyici tedbirlerin serbest bırakıldığını; fakat hamileliğin henüz sona erdirilmesinin yasal olmadığı bildirilmektedir¹⁰².

24 Aralık 1969 tarihli sayısında *“İstenmeyen Çocuk mu? Kürtaj mı? Hap mi?”* sorusu sorulur ve ülkemizde ailelerin bakabileceklerinden fazla çocuk yapmalarının, onların bilinçsizliğinden kaynaklandığı belirtilir. Sorunun çözümü gebe kalmadan engellenmesi olarak gösterilir ve kürtajın doğum kontrolü açısından asla bir çözüm olamayacağını altı çizilir. Konu ile ilgili haberlerde ailelere ve daha çok da kadınlara gebeliğin önlenmesi için gerekli bilgilerin, istenilirse aile planlaması klinikleri ya da doktorlardan edinilebileceği; doğum kontrol haplarının da eczanelerden rahatlıkla alınabileceği bilgisi verilmektedir. Bu haberler nüfus planlaması çalışmalarına süreklilik kazandırmakta ve yönlendirme işlevini başarı ile

---

¹⁰¹ Ses, 24 Mart 1965.

¹⁰² Ses, 24 Mart 1965.

yerine getirmektedir. İleriki yıllarda gebeliği önleyici haplarla ilgili olarak, dünyadaki araştırmalar ve tartışmaları yerel gündeme taşıyarak, sorunun evrensel ama çözümün tek olduğu vurgulanmakta ve bütünlük kurulmaya devam etmektedir.

Kentte halk sağlığı eğitimi ile ilgili kurumsal çalışmalar, 1960'da Ana Çocuk Sağlığı Merkezi'nin kurulması ile başlatılmıştır. Merkez, hamile ve çocuklu anneleri kontrol altında bulundurmak, çocuk bakımı ve beslenmesi gibi konularda teorik, pratik, güncel ve doğru bilgilerle annelerin eğitilmesini sağlamak amacı ile kurulmuştur. Daha sonra Nazilli, Bozdoğan, Çine ve Söke ilçelerine yaygınlaştırılmış ve çalışmalar köylerde istasyonlar kurulması ile devam ettirilmiştir¹⁰³. Nüfus planlaması çalışmaları, yetkililerin toplumun duyarlılığını arttıracak demeçlerle sürdürülüyordu. Bu çalışmalarda en fazla göz önünde bulunanlardan biri nüfus planlaması ebesi Vedia Kızılkaya idi. Vedia Kızılkaya annelere, istedikleri zaman istedikleri kadar çocuk yapmaları gerektiğini, kimsenin çocuk doğurması için kadını zorlayamayacağını ve eski sonu bilinmeyen yöntemlerle kendilerine verdikleri zararlardan bahsediyor; ailelerin sevecekleri, bakabilecekleri kadar çocuk yapmalarını salık veriyordu. Konu ile ilgili olarak yayınlanan bir çağrı şöyleydi:

“ Verdik hanımlarla el ele nüfus planlamasını yürüteceğiz.

Elbet hakkımız bakacağımız kadar sağlıklı çocuk yetiştireceğiz.

Dağıttığımız ilaç, araç olumlu sonuç verdi.

İstedığımız güçlü zeki sıhhatli yavru yetiştirmektir.

Acımız aile planlamasını uzak dağ köyelerine iletmektir.

Kadının vazifesi eşi ile birlikte planlı harekettir.

İsrar etmemeli hanıma moral vermeli

Zevceyle el ele vermeli planlama işini halletmeli

Irka sağlıklı akıllı gürbüz çocuk hediye etmeli.

Lale sümbül var iken ısırganı ne etmeli

Kalpler anlaştığı an çocuk yetiştirmeli

---

¹⁰³ “Aydın” bk. 1973 İl Yıllığı (1973) 204–206.

*Ana baba evlat birbirimize hürmet etmeli
Yaşasın Sağlık Eğitimcileri var olsun nüfus planlaması demeli
Aile planlaması problemini her şeyden önce halletmeli.*

*Merkez Nüfus Planlama Ebesi
Vedia Kızılkaya”¹⁰⁴*

Gazetenin ilerleyen sayılarında ülkemizde istenmeyen gebeliklerde kadınların ve çocukların ölümü ile sonuçlanacak çok ciddi olayların meydana geldiği tekrarlanmakta; bilgi edinebilecekleri merkezler hatırlatılmakta ve konferanslara halkın gidip dinlemesi ısrarla istenmektedir. Bütün bunların yanı sıra yeni yöntemlerin öğrenilebileceği ilgili kişi ve kurumlardan yardım alınabileceği belirtilmektedir.

18 Temmuz 1980 tarihli haber kadın sağlığını cinsiyetler arası eşitsizlik boyutuyla dile getirmesi bakımından önemlidir. Dünya Sağlık Örgütü’nce kadın sağlığı üzerine yapılan çalışmalar ortaya konulmaktadır. Türkiye’de kadınların sağlık sorunlarının ciddi boyutuna dikkat çekilmekte, bunun en önemli nedenini kadın erkek eşitsizliği, kadınların toplumsal ve ekonomik statülerinin düşük olması ve daha fazla fiziksel güç gerektiren bazı dönemlerin kadın sağlığını yıpratması olarak gösterilmektedir. Aynı haber aracılığı ile Aydın’ın doğum kontrol uygulamaları çerçevesinde pilot bölge seçildiğini öğreniyoruz¹⁰⁵. Bu yıllarda nüfus planlaması çalışmaları, kırsal kesim ve eğitim düzeyi düşük ailelerdeki başarısızlığın nedenleri üzerine odaklanmaktadır. Nitekim bu söylenenleri istatistikler de doğrulamaktadır. Aydın ilinde nüfusun doğurganlık düzeyi incelendiğinde, köylerdeki “15-49” yaş grubu kadınların, il ve ilçe merkezlerinde bulunan aynı yaş grubundaki kadınlardan daha fazla çocuk doğurduğu görülmektedir¹⁰⁶. Varılan son noktada, doğum kontrolünün yalnız kadınları ilgilendiren bir sorun olarak görüldükçe, çözümlenemeyeceği anlaşılmıştır. Kentte nüfus planlaması kapsamında

---

¹⁰⁴ Ses, 27 Mart 1973.

¹⁰⁵ Ses, 18 Temmuz 1980.

¹⁰⁶ DİE. bk. Aydın İli Genel Nüfus Sayımı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (2000) 77.

yürütülen bundan sonraki çalışmaların başarıya ulaşmasının ancak kadın ve erkeğin birlikte bu konuya sahip çıkmaları ile mümkün olacağı noktasından hareket edilerek, çiftleri ilgilendiren bir konu olarak ele alınmaya başlanmıştır.

1990'lı yılların sonunda yapılan aile planlaması çalışmalarının büyük ölçüde başarıya ulaştığı anlaşılmaktadır. Kentte 1960'lı yıllara kadar yüksek seviyelerde seyreden çocuk doğum oranı, bu yıldan sonra azalma göstermiş ve 1960 yılında 1000 kadına düşen 593 çocuk sayısı, 1990'ların sonunda 295 çocuğa düşerek, kadın başına düşen çocuk sayısı son 40 yıl içerisinde yaklaşık %50 oranında azalma göstermiştir¹⁰⁷. Gazete tarafından verilen başka bir haberde bir araştırma sonucuna değinilmektedir. Buna göre Aydın'da kadınların % 76 gibi bir oranla korunduğu ve çocuk ölümlerinin azaldığı ortaya konularak, kentin yakaladığı bu oranın, Türkiye ortalamasının üzerinde bir gelişme olduğu belirtildikten sonra ileriki yıllarda da en önemli hedefin bu oranının aşılması olarak gösterilmektedir¹⁰⁸. Öte yandan kentte bebek ölüm hızı ülke genelindeki gelişmeye benzer bir seyir izleyerek 1967 yılından günümüze azalmıştır. 1967 yılında 1000 canlı doğumdan yaklaşık 132'si bir yaşını doldurmadan ölürken, 1997 yılında 1000 canlı doğumdan 39'u bir yaşını doldurmadan ölmüştür¹⁰⁹. Yani çocuk ölümlerinde büyük bir azalma olmuştur.

Kentteki sosyal hareketlilikle ilgili değişimleri izlendiğinde, kadının ev dışı faaliyetlerinin çeşitlendiği görülmektedir. Kadınlar çeşitli dernek, sendika ve siyasi partiler çerçevesinde birçok etkinlikler düzenlemekte; çeşitli spor faaliyetlerine katılmakta, geleneksel deve güreşleri ile ilgilenmekte ya da futbol maçlarına daha fazla oranda katılmaktadırlar. Diğer yandan kadınların ev dışında hemcinsleriyle birlikte vakit geçirecekleri mekânlar açılmaya başlamaktadır. Bunlar içerisinde Türkiye'de ikinci olarak açıldığını öğrendiğimiz bayanlar kahvehanesi basına yansımaktadır. 9 Mart 1991 yılında açılan kahvehanenin var olma nedenini, işletme müdürü şöyle açıklamaktadır: "*Nazilli'de artık kadınların özgürce oturabileceği,*

---

¹⁰⁷ DİE. bk. Aydın İli Genel Nüfus Sayımı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (2000) 34-35.

¹⁰⁸ Ses, 8 Ağustos 1992.

¹⁰⁹ DİE. bk. Aydın İli Genel Nüfus Sayımı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (2000) 35.

eğlenebileceği, dinlenebileceği bir yer olsun istedik. Bu düşünceyle yola çıktık. İlk önceleri bizim bu düşüncemize çok soğuk baktılar. Özellikle erkekler bizim bu işi yapamayacağımızı söylediler. Ama Nazilli ve çevresinde bir kamuoyu araştırması yaptık. Neticede başarılı olacağımızı anladık.” diyor ve şöyle devam ediyordu: “*Ayrıca müessesemizin bir bölümünü eğitim ve kültür çalışmalarına ayırdık. Kütüphanemiz var. Kitap okuma salonumuz var. Burada forum ve seminer türü çalışmalar yapılacak. Eğlence amaçlı kâğıt oyunlarımız da var. Ama kâğıt oyunlarını kesinlikle ücretli yaptırmayacağız*”¹¹⁰.

Aydın kentinin coğrafi konumunun elverişliliği onun sosyal ve kültürel hayatının da canlı olmasında etkili olmuştur. Sinema, tiyatro ve müzik gösterileri büyük kentlerden sonra turneler sırasında kente uğrayarak, gösterilerini sergilemektedirler. 1950’lerden sonra Aydın’da kadın sorunu kentin bu dönemde geçirdiği değişim ve ortaya çıkan problemlerle birlikte edebiyat eserleri aracılığı ile yansıtılmaya başlamıştır. Bu dönemin önemli edebiyatçısı Samim Kocagöz’ün Yılan Hikâyesi (1954), Sam Amca (1951) gibi eserleri yöre halkının ekonomik ve toplumsal sorunlarına değinen eserlerindedir. Yine Hidayet Sayın ve Ferzan Gürel Ege Bölgesini özel olarak da Aydın’ı birçok yönüyle eserlerine yansıtan önemli yazarlar arasındadır. Hidayet Sayın yazdığı oyunlarla, yöre insanının eğitimsizliğine ve sağlık koşullarının yetersizliğinden kaynaklanan sorunlara değinirken; kadınların özellikle de Batı Anadolu yöresi kadınlarının toplumdaki ikincil konumlarını da sorgulamaktadır. Sayın’ın 1965’de yazdığı Pembe Kadın oyunu ile kızıyla yalnız bir yaşamı sürdüren Pembe Kadın’ın hikâyesinde aslında bütün Anadolu kadınlarının durumu simgelenmek istemiştir¹¹¹. Pembe Kadın daha sonra birçok ilde oynanmış, Aydın’da da 1965’lerde sergilenen tiyatro oyunlarından biri olarak basına yansımıştır¹¹². Aydın doğumlu öykücü Ferzan Gürel, kadın sorununu özel olarak Aydın kadınına yönelik bir bakış açısıyla anlatmaktadır. Yazar öykülerinde genel olarak toplumsal ve kişisel sorunların içinde bulunan yöre kadınlarını genel olarak

---

¹¹⁰ Ses, 9 Mart 1991.

¹¹¹ “Aydın” bk. Yurt Ansiklopedisi II (1982) 1093.

¹¹² Ses, 9 Mart 1965.

da Anadolu kadınının acılı yaşamlarını yansıtır. Gürel Kara Tutku (1971) adlı öykülerini derlediği yapıtında, taşranın yoksulluğunu ve yoksulluklar içindeki Anadolu kadını işlemektedir¹¹³.

İlerleyen yıllarda tiyatro oyunlarının kentte artması, kadın sorununu ele alan eserlerin sergilenmesini beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri Lale Oraloğlu tiyatrosu tarafından oynanan “Kadınlar Koğuşu” adlı oyundur. Oyun ilin ilçelerinde de sergilenerek geniş bir izleyici kitlesi tarafından seyredilmesi sağlanmıştır¹¹⁴. Aydın kentine daha çok dışarıdan gelerek izleyici ile buluşan tiyatro topluluklarının ardından, bu defa kent içerisinde tiyatro çalışmaları başlamış ve ilk kez TİY-ART adlı amatör tiyatro topluluğu kurulmuştur. TİY-ART tarafından sergilenen, “Kadınlar Seremonisi” adlı oyun¹¹⁵, her kesimden kadının sorununu ele almaktadır. Oyun, kentte kadının konumuna eleştirel bir bakış açısının geliştiğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Edebiyat alanında gazeteye yansıyan ve sesini duyuran ilk ve tek kadın Nevres Köse’dir. Haberde Köse’nin yaşam öyküsünü kısaca verilmektedir. Buna göre; Aydın’da doğan ve ilk, orta eğitimini Aydın’da tamamlayarak, Urfa Kız Öğretmen Okulu’nu bitiren Köse, okulu bitirdikten sonra evlenmiş ve mesleğini yapmamış, hikâye ve roman yazmayı sevmesine rağmen, iş hayatının getirdiği yoğunluktan dolayı (İki şirketin önemli hissedarlarından biridir) edebiyattan uzak kalmak zorunda kalmıştır. Kendi yayınevinden çıkardığı “Kadın ve Yarasalar” adlı ilk romanı da aynı haber aracılığı ile okuyucuya tanıtılmaktadır. Romanın konusu Nazilli yöresinde işadamları ve mafya ilişkileri oluşturmaktadır. Köse’nin 40’ın üzerinde hikâyesi ve 30’a yakın radyo oyunu ve henüz yayınlanmamış “Bir Kadın Yaşadı” adlı romanı bulunmaktadır¹¹⁶. Kadın konusunu resim gibi güzel sanat dalları içerisinde de yansıtılmaya başlamaktadır. Bunun bir örneğini ressam Güner Namoğlu’nun kentte açtığı sergi haberi ile öğreniyoruz. Sergi içerisindeki eserler daha çok doğa ve kadının günlük uğraşlarını konu

---

¹¹³ “Aydın” bk. Yurt Ansiklopedisi II (1982) 1093.

¹¹⁴ Ses, 3 Şubat 1978.

¹¹⁵ Ses, 18 Mayıs 1986.

¹¹⁶ Ses, 18 Haziran 1988.

edinmekteydi. Namoğlu'nun kentteki sergisi gazete tarafından başarılı bulunuyor ve halkın gidip gezmesi tavsiye ediliyordu¹¹⁷.

Toplumda sergi, panayır ve festivaller sosyal hareketliliği sağlayan etkinlikler arasındadır. Aydın'da üretilen, ekonomik değeri yüksek tarım ürünlerinin tanıtılmasını ve toplumsal birlikteliği sağlayıcı nitelikteki bu etkinlikler, yılın belli zamanlarında yapılmaktadır. Festivallere ilgiyi artırmak için söz konusu ürünün güzelini temsil eden kraliçe seçimi yapılmaktadır. İlk incir güzellik yarışması, festivalin düzenlendiği 1 Eylül 1966 tarihine rastlamaktadır. Gazete aracılığı ile güzellik yarışması duyurulmuş ve geniş katılım sağlanması istenmiştir. Katılımın hiçbir zaman beklenene cevap vermemesi gazetenin de dikkatini çekmiş, bu ilgisizliğin nedenini bir yazı ile okuyucularıyla paylaşmıştır¹¹⁸ (yalnızca 4 kız). Bir sonraki yıl tekrarlanan festivalde yeni kraliçe seçimi için, katılımın çok sınırlı kalmaya devam etmesi, (üç kişi) yarışma koşullarının değiştirilmesini ve dışarıdan yarışmacı katılımının kabul edilmesi zorunluluğunu getirmiştir. Basında her ne kadar genç kızlara yönelik çağrılar tekrarlanıyor olsa da karşılık bulmamıştır. Fakat konu ile ilgili yayınlanan haberlerde bu ilgisizliğin nedeni üzerine herhangi bir gerekçe belirtilmemiştir. En sonunda yeni bir ilanla kızların dikkati çekilmeye çalışmıştır. Oldukça ilginç olan ilanda, genç kızlara spor toto ve milli piyangoda şansını deneyeceğine, karşısına çıkan bu fırsatı değerlendirmesi çağrısı yapılmıştır¹¹⁹. Fakat bütün bu girişimlere rağmen katılım sınırlı sayıda kalmaya devam etmiş ve 1971'den itibaren uzun bir süre kraliçe seçimi gerçekleştirilmemiştir.

Önceki satırlarda aktarıldığı gibi toplumsal dönüşüme paralel olarak kadının daha fazla hareketli bir yaşantıya kavuşması ya da toplum içindeki konumundaki yükselmesi sevindirici gelişmeler olarak yansımalarına rağmen kadın hala büyük ölçüde gelenek ve göreneklerin kuşatması altında yaşamaktadır. Kadının toplumda

---

¹¹⁷ Ses, 20 Kasım 1986.

¹¹⁸ Ses, 9 Ağustos 1966.

¹¹⁹ Ses, 15 Ağustos 1968.

maruz kaldığı baskı en çok şiddet ve kaçırılma öykülerinde kendisini göstermektedir. Bu iki ana nokta üzerinde durmamızın nedeni, haber örneklerinden azımsanmayacak bir kısmının kaçma ve kaçırılma olayları ve şiddet haberlerine ait olmasındandır.

Kaçarak evlenme, kadınların ailelerin kendi seçtikleri kişiyle evlenmelerine izin vermedikleri durumlarda, uyguladıkları bir strateji olarak belirmektedir¹²⁰. Kaçma ve kaçırılma olayları gazetenin ilk yıllarından itibaren en çok dile getirilen haberleri arasındadır. Başlangıçta haber kaynağının azlığını da göz önüne alarak, kentin en önemli haberi imiş gibi aksettirilirken; ileriki yıllarda daha çok günümüz 3. sayfa haberleri niteliğine bürünmüştür. Kaçma ve kaçırılma olayları kendi içerisinde birtakım özellikler göstermektedir. Olayların büyük çoğunluğu kırsal kesimde görülmekte ve mevsimsel şartlardan etkilenmektedir. Örneğin yazın pamuk tarlalarında çalışan veya kışın evde yalnız kalan kızlarla ilgili daha çok kaçırılma haberi yansımaktadır. Kızların kaçırıldığı mekânlar; tarlada veya bahçede, hayvan otlatırken ya da çeşme başlarında olabilmektedir. Kız kaçırmak için yaz döneminde incir veya pamuk toplama zamanları gözetilmekte; kış döneminde kızların evde yalnız olduğu bir sırada gerçekleştirilmektedir. Kaçma, kaçırılma olayları kimi zaman kızların seçtiği erkekle evlenme isteğinden kaynaklanıyor olsa da büyük bir çoğunluğu zorla ve şiddet kullanarak gerçekleştirilmekte; sonuç olarak da kızlar mağdur olmaktadır. Haber detayları incelendiğinde olayı gerçekleştiren kişilerin yaşlarına (erkeğin, kaçan kızdan büyük mü küçük mü olduğuna) önem verildiği anlaşılmaktadır. Kızların yaşları 12 ile 17 arasında değişiklik göstermekte ve erkeklerin kızlardan çok büyük olduğu durumlar uygunsuz, hayret verici olaylar olarak gösterilmektedir.

Gazetenin kimi dönem yakınlıkla verdiği haberlerde kız kaçırmaya olaylarının sebepleri de sıralanmaktadır. Buna göre, başta kız ailelerinin karşılanamayacak ölçüdeki istekleri, maddi sıkıntıların yanı sıra altın fiyatlarının artışı nedeniyle

---

¹²⁰ İ. İlkaracan, bk. 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler (1998) 180.

ailelerin talep edilen altın yükümlülüğünü yerine getirememesi ve başlık parası gibi nedenler, ailelerin anlaşamamasının dolayısıyla da gençlerin evlenememesinin en önemli sebepleridir. Kentte başlık parasının kanunen yasak olmasına rağmen, hala yaygın bir uygulama olduğu anlaşılmaktadır. Başlık parası bilindiği gibi kadını ekonomik bir metaya indirgeyen bir uygulamadır. Aydın'da bu sorunun 1970'ler ve 1980'ler boyunca devam etmesi; yaşanan kentleşme ve ekonomik gelişmeye rağmen, kırsal kesimdeki kadının konumunu ortaya koymakta ve değişimin ne kadar yavaş olduğunu daha iyi anlamamızı sağlamaktadır. Başlık parasının yarattığı sıkıntılara yer verilen haberler aracılığı ile gençlerin evlenmesinin önündeki önemli bir engel olarak görülmekte ve artık uygulanmaması gerektiği önemle vurgulanmaktadır: *“Hayat pahalılığı başlık ve düğünlerin çok masraflı olması nedeniyle Ege Bölgesi'nde kız kaçırma olayları son günlerde anormal derecede arttı. İlgililer kız babaları kızlarını evlendirirken başlık istiyor ve düğünü şart koşuyorlar. Özellikle köylerde bu nedenle kız kaçırma olayları arttı”*¹²¹.

Kız kaçırmalar zaman zaman ailelerin karşı karşıya gelmesine ve ağır yaralanmalarla sonuçlanan olaylar yaşanmasına sebep olabilmektedir: *“Söke ilçesine bağlı Sazlıköy kasabasında kız kaçırma meselesinden iki aile arasında çıkan meydan kavgasında iki kişi komaya girmiş, bir kişi yaralanmıştır”*¹²². Kentte kız kaçırma olaylarının kimi dönemler artmaktadır. 1984 yılı bu artışın meydana geldiği bir dönem olarak, ilk dört ayında 123 kızın 98'inin evlenmek maksadı ile kaçtığı kaydedilmektedir¹²³. Kaçma olaylarının artışı karşısında ailelerin başvurduğu yöntem daha çok kızların üzerindeki baskıyı ve kontrolü arttırmak şeklindedir. 1990'larda evden kaçma hikâyelerine evli kadınların başka bir erkeğe âşık olması, ekonomik sıkıntılar veya bunalımlarından kurtulmak gibi sebepler eklenmektedir. Köy, kasaba ve kenti kapsayan geniş bir alanda bu tür olayların gerçekleşmesi, sorunun kökeninde hayat pahalılığı, artan düğün masraflarının karşılanamaması ve ailelerin zorluk çıkarmaları gibi temelde ekonomik etkenlerin varlığının sürekliliğini

---

¹²¹ Ses, 22 Mart 1976.

¹²² Ses, 8 Eylül 1975.

¹²³ Ses, 11 Mayıs 1984.

işaret etmektedir. Kentte kaçma eylemini gerçekleştiren gençler ailenin ve evliliğin kutsallığına inanmakla birlikte örf ve adetler gereği takılması gereken takıların yarattığı ekonomik sıkıntıların örf ve adetlerin çiğnenmesini haklı görecektir noktaya getirdiğini yansıtmaktadır.

Gazetenin yayın hayatına başladığı ilk yıllardan itibaren şiddet haberleri en fazla gündeme gelen diğer önemli başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet, bilindiği gibi fiziksel ya da fiziksel olmayan biçimlerde, fiziksel ve ruhsal acı ve zarar veren saldırgan davranıştır¹²⁴. Şiddet özel alan ve kamusal alanda olmak üzere çeşitli şekillerde görülebilmektedir. Özel alanda (aile içinde) yaşanan şiddetten ilk mağdur olan bireyler, kadın ve çocuklardır. Şiddet kendisini fiziksel olarak gösterdiği gibi sözlü ifadeler veya istenmeyen davranışın zorla yaptırılması biçiminde de olabilmektedir. Aydın'da kadına yönelik şiddetin kendini nasıl gösterdiği sorusuna cevap aradığımız haber örneklerinde, karşımıza ürkütücü bir tablo çıkmaktadır. Kadınlar aile içi geçimsizlikler, tartışmalar, ekonomik sorunlar, namus, eşinin aşırı alkol tüketimi gibi nedenlerle fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar. Şiddetin tabanca, bıçak, taş, tahra veya jilet gibi aletler kullanılarak uygulanabildiği görülebilmektedir. Kadınlar aynı zamanda, kocaları dışında kardeşleri, baba, kayınvalide ve kayınpeder gibi diğer aile üyelerinin şiddetine maruz kalmakta, hatta bazı olaylar ölümle sonuçlanabilmektedir: *“Kocası tarafından dövülen kadın hastanede öldü”* başlıklı haber buna bir örnektir: *“ Çubukdağ Bucağı Kızıldere Köyü'nden Hatice Kökçe araları açık bulunan kocası Mehmet Kökçü tarafından dövülerek tedavi için kaldırıldığı Nazilli Devlet Hastanesi'nde öldüğü haber alınmıştır”*¹²⁵. Sözel veya fiziksel şiddet kadınlara eski kocalarından da gelebilmektedir. Eski eşlerin aşırı alkol kullanımının da etkisiyle, kadınların evlerine zorla girmek istedikleri, tehdit ettikleri hatta kimi zaman daha da ileri giderek kadının evini yakmakla bile sonuçlandığına dair haberler yer almaktadır. Kentte

---

¹²⁴ A. Yıldırım, Sıradan Şiddet Türkiye'ye Özgü Olmayan Bir Sorun: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları (1997) 25.

¹²⁵ Ses, 5 Şubat 1966.

genç kızlar da daha çok kendilerine yapılan evlenme teklifini reddetmeleri veya giyimlerinden dolayı sözel veya fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar.

Öte yandan kırsal kesimde yukarıdaki gerekçelerle birlikte, tarla anlaşmazlığı veya komşu tarlaların yarattığı sınır kavgaları kadınların fiziksel şiddete maruz kalmalarına ya da vurularak öldürülmelerine neden olabilmektedir. Gazete haberlerinde kırsal kesimde kadının iş yaptığı, koyun otlattığı veya tarlada çalıştığı sırada yalnız olmalarından istifade edilerek, cinsel şiddete uğramaları yaygın bir şiddet biçimi olarak gözükmektedir. Haberlerde aile içi şiddet, kadınların kişisel hakları göz önünde bulundurulmadan daha çok toplumsal düzen veya toplumsal ahenk açısından değerlendirilmektedir.

Gazete sayfalarına yansıyan haberlerde kadınlar dövme, yaralama, sözel şiddet gibi çeşitli şiddet türlerine maruz kalmakla beraber açıklanması en zor, kendisini ömür boyu etkileyebilecek, toplumun en önemli tabularından biri olan tecavüz ve ensest gibi şiddete maruz kaldıkları bilgisi verilmektedir. Aile içi yaşanan ensest ilişki kız çocuklarına, evlat edinilen kızlara, kız kardeşlere, kayınvalide, karısının kız kardeşi veya yengelere yönelik olabilmektedir. Haberler “*utanmaz adam*”, “*bu kadarına pes doğrusu*”, gibi gazetenin ve halkın tepkisini yansıtan başlıklarla verilmektedir.

Eşine ender rastlanan bir olay olarak değerlendirilen bir haberde bir babanın öz kızına uyguladığı cinsel şiddet haberinin bütün Umurlu'ya yayıldığı aktarılmaktadır: “*Bucak sakinleri ırz düşmanı babayı lanetlemişlerdir. Ve içlerinden bazıları ‘Aman yarabbi böyle şey nasıl olur. İnsan öz kızına nasıl göz dikebilir. Nasıl olur da acımadan öz kızını gelinlik çağına getirip mürvetini göreceği yerde onu kirletiyor ve ömür boyunca evladına silinmez bir kara damga alnına yapııştırıyor’ demektedirler. Olaydan sonra yakalanan düşman baba derhal tevkif edilmiştir*”¹²⁶. Bazı olaylar mağdurenin ölüm tehdidi olması veya toplumsal

---

¹²⁶ Ses, 29 Mayıs 1969.

baskıların etkisiyle, uzun bir süre gizlenerek devam etmesinin nedenidir. Fakat bazı olaylarda annenin, köy halkının veya muhtarın şikâyet etmesi zanlının tutuklanmasını ve kızların da bu durumdan kurtulmasını sağlamaktadır: “*Aydın’ın Söke ilçesinde öz kızının ırzına geçen bir baba mahkemece tutuklanarak cezaevine gönderildi. Güler Sümer adlı genç kadın Emniyet amirliğine başvurup eşi Ergün Sümer’in öz kızları F.S’yi iffal ettiğini bildirmiştir*”¹²⁷. 1980’ler ve sonrasında toplumsal dokunun değişime uğraması ve ekonomik sıkıntıların iyice artması şiddet eğiliminin daha da artmasına neden olmuştur: “*Aydın Devlet hastanesinde bahçıvanlık yapan Muhsin Çevik geçim sıkıntısı yüzünden tartıştığı 20 yıllık karısını av tüfeğiyle vurarak ağır şekilde yaraladı. Koca vurma sebebini şöyle açıklıyordu: Son günlerde geçim sıkıntısına düşünce kavgalarımız iyice arttı, kendime hâkim olamadım*”¹²⁸. Bütün bunlarla birlikte, evlilik dışı ilişkilerin artması da kocaların namus adı altında işlediği cinayetleri ve şiddeti de arttırmaktadır: “*Söke’de meydana gelen olayda öfkeli koca kendisini başka bir erkekle aldatan karısını ve kayınvalidesini namusunu temizlemek için bıçakla öldürdü*”¹²⁹. Toplumda şiddetin artış gösterdiği bu dönemlerde gazete, suç oranlarının artışı ve aile kurumunun çözülmesinden duyduğu endişeyi dile getirmektedir. Verilen haber örneklerinde ayrıca, kadınların kimi zaman yaşadıkları şiddetten kendilerini korumak amacıyla çeşitli tepkiler verdikleri anlaşılmaktadır. Kadınların savunma mekanizması olarak kullandıkları tepkilerin başında, şiddete karşı sesli ve bağırarak tepki gösterdikleri görülmektedir. Böylece şiddeti uygulayanı mahalleliye ve köylüye deşifre etmek ya da mahallelinin, köylünün veya yakınındaki komşuların yardıma gelmesini, müdahale etmesini sağlamaya çalışmaktır. Yaptıkları en önemli girişim şiddet eyleminin aile içinden çıkarıp polise ya da mahkemeye şikâyet etmektir. Sorunun resmi makamları ilgilendiren kamusal bir sorun olarak halledilmesi noktasında önemli bir adımın atılmasını sağlamaktaydılar. Bazen de “*Kendisine hakaret eden kocasını av tüfeğiyle öldürdü*”¹³⁰ veya “*Tek kırma ile kocasını öldürdü*”¹³¹

---

¹²⁷ Ses, 17 Ekim 1984.

¹²⁸ Ses, 20 Aralık 1989.

¹²⁹ Ses, 17 Nisan 1989.

¹³⁰ Ses, 5 Aralık 1992.

¹³¹ Ses, 13 Mart 1970.

“*Kendisine tecaviüz eden adamı vurdu*”¹³² “*Namus uğruna bir şahsı, tabanca ile öldürdü*”¹³³ haber başlıklarından anlaşılacağı gibi şiddeti uygulayan erkeğe cezasını kendi verme yoluna giderek, öldürme ile sonuçlanan olaylar yaşanmaktadır.

Türkiye gündemine dayak sorunu, 17 Mayıs 1987 tarihinde “*Dayağa Hayır*” yürüyüşü ile girmiştir. Aynı dönem sayılarını incelediğimiz gazetede bu konu ile ilgili haberlere kayıtsız kalındığı anlaşılmaktadır. Aydın yerelinde çalışan kadın örgütlerinin bu konu ile ilgili herhangi bir çalışmasına rastlanmamıştır. Bu konuya hala aile içi özel mesele olarak kol kırılır yen içinde kalır anlayışıyla yaklaştıkları anlaşılmaktadır. Bu yürüyüşün yankıları önemli bir toplumsal sorunu aile içi mahremiyetinden çıkarır, tartışılabilir hale getirir ve kadının kocanın mülkü olduğu hem sever hem döver anlayışını sorgulayarak, şiddetin her türüsüne karşı çıkılırken; yerel gündemimizde aile ve toplum huzuru çerçevesinde bakılmaktadır. Kimi zaman namus uğruna işlenen cinayet haberlerinde ‘mecbur kaldı ama namusunu kurtardı’ anlayışı sezilebilmektedir.

Dünya bu yıllardan çok önce dayağı kamusal bir sorun olarak ele almış ve gerekli kurumsal yapılanmasını oluşturma yoluna gitmişti. İlk olarak İngiltere’de kadınların isteği üzerine 1970’de Kadınlara Yardım Sığınağı açılmıştır. Böylelikle sorunun evin dört duvarının dışına, aile üyeleri çevresinin kısır döngüsünden çıkarak, kamusal alanda konuşulan bir konu olmuş ve dünya yeni bir kurumsal hizmetle tanışmıştır. Daha sonra Avrupa’nın diğer ülkelerine yayılarak Almanya’da 1974 yılında Berlin’de, Fransa’da 1976 yılında Paris’te benzer kurumsal örgütlenmeler gerçekleştirilmiştir. 1970’li yıllarda kadınların her alanda dünya gündeminde daha fazla yer etmeleri sonucu yapılan girişimler arttırılarak, Ulusal Kadınlara Yardım Federasyonu 1975 yılında; şiddette uğrayan kadınlarla ilgilenen kadın kuruluşlarından 35 tanesinin bir araya gelmesiyle kurulmuştur. 1980’li yıllarda Amerika dâhil olmak üzere kadın sığınma evleri veya kadın büroları, kriz

---

¹³² Ses, 24 Mayıs 1975.

¹³³ Ses, 22 Ekim 1974.

telefon hatları kurularak bir ağ oluşturulmuştur¹³⁴. Türkiye’de ilk olarak 1987 yürüyüşü ile başlayan hareketlenme kurumsal çalışmaları beraberinde getirmiştir. Böylece ilk sığınma evi 1990 yılında İstanbul’da, “Kadın Bürosu ve Sığınma Evi” adı ile açılmış, 1992 yılında yönetimdeki uyuşmazlıklar nedeniyle kapatılmıştır. Daha sonra İzmir ve Kayseri gibi büyük kentlerde açılmasının ardından, Aydın’da Nazilli Belediyesi’ne bağlı olarak 23 Nisan 1992’de hizmete açılmıştır. Bir taşra ilçesinde açılan ilk örnek olan bu merkez çeşitli olanaksızlıklar (personel, mekân ve yöneticilerin kayıtsızlığı vb.) nedeniyle açılışından bir süre sonra kapanmıştır¹³⁵. Kuruma kadın örgütlerinin ve yerel yönetimin yeterince ilgi göstermediği, kısa süreli oluşundan anlaşılmaktadır.

---

¹³⁴ A. Yıldırım, age. (1997) 48–50.

¹³⁵ A. Yıldırım, age. (1997) 57.

3. 3. Eğitimdeki Gelişmeler

1950 ve sonrasındaki sürecin en önemli etkilerinden biri eğitim programlarının yeniden düzenlenerek şekillendirilmesi idi. Aydın geneli için yeni dönem, okul ve öğrenci sayısının artış göstermesi ve kızların daha fazla oranda eğitim sürecine katılması anlamına geliyordu.

Öğrenci sayısının artış gösterdiği bu dönemde kızların büyük oranda eğilim gösterdiği okullar, Enstitülerdir. Aydın'da ilk kız enstitüsü 29 Ekim 1944'de öğretime açılmış, 1950- 1951 öğretim yılında "Kız Enstitüsü" haline gelmiştir. Kız Enstitüsü'ne bağlı Kız Sanat Ortaokulu'nun 1959-1960 öğretim yılında faaliyete geçmesinin ardından, okulun adı Kız Meslek Lisesi olarak değiştirilerek, okul bünyesinde bulunan Anaokulu, Kız Sanat Ortaokulu, Kız Meslek Lisesi ve Pratik Kız Sanat okulu ile birlikte her yaşta kadına eğitim veren bir kurum olarak varlığını sürdürmüştür¹³⁶. Bu okulların amaçları:

"1- Milli kültürü benimsemiş, aile ocağına bağlı, becerikli, uyanık, bilgili ve sevecen anneler yetiştirmek.

2- Çevrenin yaşama koşullarını geliştirmek için sosyal etkinliklerde görev olmaya istekli sanat zevkini yaymak, geliştirmek ve günün ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde kendi alanında uygulama yeteneğine ulaşmış, mahalli sanatları değerlendirmeye, yeterli mesleki, bilgi ve becerilerini memleket ekonomisi yararına kullanan, zamanını ve enerjisini değerlendirebilen üretici yurttaşlar yetiştirmek"¹³⁷.

Konu ile ilgili Ses Gazetesi'nde çıkan ilk haberler Enstitüye yöneliktir. Kız Enstitüsü, toplumun beğenisini ve gazetenin sahibi Hilmi Tükel'in de şahsen iftiharını dile getirdiği, önemli bir kurum görüntüsündedir. Ses Gazetesi Enstitü haberlerinin içeriğinde, okul tarafından organize edilen sergiler, yardımlaşma faaliyetleri, yılsonu müsamere etkinlikleri ve Enstitü'nün kent hayatına getirdiği

¹³⁶ "Aydın" bk. 73 İl Yıllığı (1973) 80; 90-91.

¹³⁷ "Aydın" bk. 73 İl Yıllığı (1973) 90.

birtakım yenilikler yer almaktadır. Haberlerden karşımıza ilk olarak, 1947- 48 öğretim yılı sergisi ve öğrenci Ayfer Tanrıöver'in yaptığı konuşma ilgili haber çıkmaktadır. Konuşmanın ana teması modern giyim ve medenileşmek üzerinedir. Geçmiş örtünme ve peştamal tartışmalarında belirginleşen modernleşme ve kıyafet meselesi, bu dönemde de vurgulanan en önemli nokta olmaya devam etmektedir. Kadının modern giyimi, yalnızca dış görüntüsü ile ilişkilendirilmemekte; aynı zamanda bunun medeni dünya zevkinin kadın ruhuna yansımaları olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla kadının medeni giyinmesini ve üreticiliğini aynı zamanda ailesinin giyim ihtiyacını, okulun yapacağı çalışmalar sonunda karşılayarak; bu rolü fazlasıyla yerine getirebileceği varsayılmaktadır. Ve bu anlamda Enstitü, modernleşmeyi sürdürebilecek en önemli kurumlardan birisi olarak görülmektedir¹³⁸.

Enstitü çalışmaları ilerleyen yıllarda dikiş ve serginin dışında başka faaliyetler eklenerek sürdürülmektedir. Enstitünün gelecek döneme ait yapacağı etkinlikleri, müdüre Aliye Timuçin'den öğreniyoruz: “*Enstitümüzde 52 kişilik bir izci teşkilatı kuruyoruz. Teşebbüslere giriştik, önümüzdeki Atletizm Bayramı'na iştirak edeceğimizden kuvvetle eminiz. Sonra şimdiye kadar siparişleri hususi alıyorduk. 500 liralık mütedavil sermaye ile bundan sonra resmi sipariş alacağız*”¹³⁹. Haberlerde Enstitü faaliyetlerinin yanı sıra, okul bünyesinde gerçekleştirilen okul aile birliği toplantıları ve yıllık kongreler de geniş yer alarak; alınan kararlar ve tartışılan noktaları ile birlikte halka iletilmektedir. Örneğin 15 Aralık 1957 tarihli haber, okulun veli toplantısını duyurduktan sonra, Enstitü Müdüresi Muazzez Kiper'in yaptığı açılış konuşması, bütün detayları ile 5 gün devamlı olarak yayınlanmıştır. Kiper özetle; okulun temel amacının sergi, defile veya çeyiz hazırlamak olmadığını, aksine yapılan çalışmalar aracılığı ile kadına, ülkenin sosyal kalkınmasında üretici rolünü gerçekleştirilmesi için gerekli bilgiler verildiğini belirtiyordu. Bundan dolayı, sadece örnek yapmak için alınan pahalı kumaşların, ekonomik durumu elvermeyen öğrencileri de zor duruma sokması

---

¹³⁸ Ses, 25 Mayıs 1948.

¹³⁹ Ses, 1948.

nedeniyle, özellikle annelerin dikkat etmesi gerekliliği hatırlatılıyor ve daha ucuz kumaşların alınması isteniyordu¹⁴⁰. Enstitü'nün bir süre sonraki adımını, kendine ticari hayatta yer edinebilmek amacıyla başlattığı çeşitli girişimler oluşturmaktaydı. İlki sipariş atölyesinin faaliyete geçirilmesidir. Haber müjdeleniyor ve kadınların teşviki sağlanmaya çalışılıyordu: “*Kız Enstitümüz sipariş atölyesi faaliyete geçmiştir. Muhterem bayanların siparişlerini her gün okul binasında kabul etmektedir. Ayrıca öğrendiğimize göre sipariş verenler memnun olmakta ve kızlarımızın kabiliyetlerini takdir eylemektedirler*”¹⁴¹. Bir diğer gelişme, çalışmalarını okul müdiresi Mualla Akyüz'ün yürüttüğü, konfeksiyon mağazası açma girişimleridir. Okul bu çalışmalardaki amacını; yabancı pahalı ürünler yerine, yerli ucuz ürünlerin üretilerek; tüccarlara satılması ve piyasaya sunulması olarak göstermektedir¹⁴². Böylece hem milli iktisat politikaları çerçevesinde tekstil sektörüne yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiş olacak, hem de enstitü mezunlarının çalışma hayatına girmesi sağlanmış olacaktı. Öte yandan okul, ürettiği ürünleri artık okul yerine mağazalarda sergilemeye başlamıştı. Ürünler, çalışkan ellerin sevgi dolu kalplerin yarattığı, ‘güzel sanat eserleri’ olarak çeşitli mağaza vitrinlerinde, sanatsever ziyaretçilerin beğenisine sunuluyordu¹⁴³. Bir süre sonra klasik sergi anlayışının dışına çıkmayı hedefleyen bu girişim, diğer ilçelerde de (örneğin Söke) talep görerek, uygulamaya sokulacaktır¹⁴⁴.

1960’lı yıllarda sergi ve defile gibi faaliyetlerin yanına, toplumsal dayanışmayı güçlendiren etkinlikler de eklenmiştir: “*Öğretmen İlkay Gürkan idaresinde Kız Enstitüsü öğrencilerinden 80 kişilik bir grup ihtiyarlar evini ziyaret ederek kendilerine yiyecek, giyecek ve lokum dağıtmışlardır. İhtiyarlar dualar etmişlerdir*”¹⁴⁵. Toplumsal dayanışma temelli bu faaliyetlerin tekrarlanması, diğer ilçelerde yaygınlaşmasını sağlamıştır: “*Kuyucak Kız Sanat Enstitüsü öğrencileri fakirlere yardım etmeye başlamıştır. Öğrenciler okulların açılışından buyana kadar*

---

¹⁴⁰ Ses, 15 Aralık 1957.

¹⁴¹ Ses, 18 Ocak 1958.

¹⁴² Ses, 21 Nisan 1967

¹⁴³ Ses, 16 Mayıs 1958.

¹⁴⁴ Ses, 9 Haziran 1967.

¹⁴⁵ Ses, 7 Ocak 1965.

yaptıkları elişlerinden bir kısmını düşkünlere vermeye başlamışlardır. Her öğrenci çeşitli parçalar vermek için gösterdiği faaliyeti kendileri teşebbüs etmişlerdir. Başta okul müdürleri Selma Tuzcu olmak üzere ramazan ayında yapılan bu yardımlar fakirleri çok memnun etmektedir. Dikiş öğretmenleri Semiha Özpınar öğrencilere faydalı olabilmek için çalışmakta ve bu sanat yuvasının her gün bir parça daha ileri gitmesine yardımcı olmaktadır¹⁴⁶. Bu dönemde okul içerisinde yürütülen diğer faaliyetleri şöyle sıralayabiliriz: Müzik kolu tarafından oynanan piyesler, fıkra, şiir yarışmaları, folklor ekibi gösterileri, edebiyat kolu tarafından düzenlenen Halide Edip Adıvar'ı anma töreni ve çeşitli konularda yapılan münazaralar¹⁴⁷. Bütün bunların yanı sıra, okul içerisindeki başkanlık seçimleri veya iftihara geçen öğrenciler de liste halinde gazetede yayınlanıyor; böylece gazete başarılı kızları öne çıkarıyordu.

Bu dönemde enstitülü kızların en önemli etkinliği şüphesiz, Türkiye'de ilk kız caz orkestrasını kurmalarındır: *“Türkiye’de bütün elemanları kız olan bir orkestra ilk defa şehrimizde kız enstitüsü tarafından kurulmuş ve ilk konserini 19 Nisan Cumartesi günü 4.sınıfların defileleri dolayısıyla Turistik Park Gazinosu’nda vermişlerdir. Şehrimizde ve yakın şehirlerde büyük ilgi gören orkestra 4 Mayıs Cumartesi günü İzmir’de Halkevi tarafından müzik şölenine davet edilmiştir”*¹⁴⁸. Ayrıca bir süre sonra orkestra üyeleri İzmir’e davet edilmişler ve katıldıkları müzik şöleninde Aydın’ı başarı ile temsil etmişlerdi. Gazete yayınladığı haberlerle orkestra üyelerini kutlayarak kentin adını duyurmalarından dolayı duyduğu memnuniyeti belirtmekteydi. Bir sonraki yıl müzik çalışmalarına, bütün üyeleri kızlardan oluşan ilk bağlama grubu kurmak için devam etmelerine rağmen¹⁴⁹, bunu başardıklarına dair herhangi bir habere rastlayamadık.

---

¹⁴⁶ Ses, 25 Aralık 1967.

¹⁴⁷ Münazara konularından bazıları şöyledir: Toplumun kalkınmasında tiyatronun mu, sinemanın mı rolü büyüktür; Çocuğun yetiştirilmesinde aile mi daha büyük rol oynar, okul mu?

¹⁴⁸ Ses, 1 Mayıs 1968.

¹⁴⁹ Ses, 21 Haziran 1968.

1950'lerden sonra, mesleki ve teknik alandaki okullar çeşitlenmeye devam etmektedir. Bu okullardan Ticaret Lisesi kentte 1943-44 öğretim yılında Ticaret Ortaokulu olarak açılmış; 1948-49 öğretim yılında lise düzeyinde eğitim veren bir okul olmuştur. Kızların az sayıda olmakla birlikte, yavaş bir yöneliminden söz edebiliriz. 1945 yılında 5 kız 144 erkek olan mevcudun; 1970'lerde 372'ye yükselmiş, 43 kız öğrenci mezun olmuştur. Aynı dönemde açılan diğer bir okul Teknisyen Okuludur. 1965 yılında eğitime başladığında kız öğrencisi bulunmayan okul, daha sonra 3 kız öğrenci almış fakat bu öğrencilerden hiçbiri mezun olamamıştır¹⁵⁰.

Kız enstitülerinin halk tarafından yoğun talebi, ikinci kız enstitüsünün 1964-65 öğretim yılında Nazilli'de açılmasını beraberinde getirmiştir¹⁵¹. Enstitü'nün kuruluşunu izleyen öğretim yılından itibaren faaliyetleri de izlenebilmektedir. Nitekim ilk sergi haberi ile birlikte Nazilli Kız Enstitüsü'nce düzenlenen gecenin toplum hayatına getirdiği canlılık ve kızların becerileri özellikle vurgulanmakta, ürünler baş döndürücü eserler olarak değerlendirilmektedir. Okul müdiresi Güzin Şimşek toplum için çok büyük bir değer olarak yansıtılmakta ve saygı görüp, öne çıkan kadınlardan biri olarak katkısı her fırsatta dile getirilmektedir. Faaliyetlerin içerisinde yer alan diğer öğretmenler zaman zaman branşları dâhilinde liste halinde aktarılmaktadır. Bunun bir örneğini 1968 yılı sergi haberi ile görebiliyoruz. Sergi bütün ayrıntıları ile betimlendikten sonra, çalışmalara katkı sağlayan öğretmenler sıralanarak, teşekkür ediliyordu: Nakış öğretmenleri: Aytül Büyükçoban, Bahriye Eşuykar, Ev yönetimi öğretmenleri: Suna Sarp, Meserret Kavruk, Bilge Övünç, Dikiş öğretmenleri: Bahtiyar Ayaz, Beril Sevinç, Çocuk gelişimi öğretmeni Zehra Çelikbilek¹⁵².

Kentte açılan üçüncü kız enstitüsü, Söke'de 1968-1969 öğretim yılında faaliyete başlamıştır. Enstitü'nün açılışını izleyen günler, okulun yöreye getireceği

---

¹⁵⁰ "Aydın" bk. 1973 İl Yıllığı (1973) 90.

¹⁵¹ "Aydın" bk. 1973 İl Yıllığı (1973) 90.

¹⁵² Ses, 2 Temmuz 1968.

yenilikler ve faaliyetleri aktarılmaya da başladığı bir dönemdir. Yine aynı dönemde, ilçelerde mevcut okulların faaliyetleri ve yeni açılan okulların memnuniyeti ile birlikte; planlanmasına rağmen yapılamayan veya ertelenen projeler de yansıtılan konular arasındadır: “*Açılacak olan Kız sanat okulu Bozdoğan’da sevinç yaratmış ve sayede de kızlarımız okula devam etmekle birçok şeyler öğrenmiş olacaktır*”¹⁵³. “*Germencik’te kurulmasına çalışılan Kız sanat enstitüsü okulun konumuna uygun koşullarda bina inşa edilmediği için vazgeçilmiştir*”¹⁵⁴.

1960’lı yıllar aynı zamanda Türkiye’nin planlı ekonomi çerçevesinde sanayi hamlesini gerçekleştirmeye başladığı bir dönemi kapsamaktadır. Sanayileşme hareketi kentlerdeki kadınların çeşitli sektörlerde çalışma hayatına katıldığı bir dönemi beraberinde getirmektedir. Böyle bir ortam içerisinde, kadının üretkenliğini arttırdığı, beceriler edinerek ekonomik hayata katılacağı amacına yönelik eğitim verdiği iddia edilen enstitülerin; yeni açılan sektörlerde iş olanakları yaratamadıkları görülüyordu. 1963–1964 öğretim yılına kadar enstitü mezunu kızların %41 gibi önemli bir oranının, hiçbir alanda çalışmadan evde oturuyor olması, bize bu yıllara kadar mezun olan kızların, amaçlanan kalkınma hedefleri doğrultusunda üretici bir rol oynamadığını ve aksine tüketici konumlarını devam ettirdiklerini kanıtlamaktadır¹⁵⁵. Böylece bakanlık tarafından kız enstitülerinin iş alanlarının genişletilmesi ve istihdam oranlarının artırılması amacıyla birtakım çalışmalar başlatılmıştır. Konuya yönelik haberler, çocuk gelişimi ve eğitimi bölümünden mezun olan kızlara duyurular yapılarak başlar. Duyuruda çocuk gelişimi ve eğitimi bölümünden mezun olan kızların öğretmenlik yapabileceği müjdesi verilir, ilgili diğer gelişmeler kız teknik öğretim genel müdürü tarafından aktırılır: “...*Yaptığımız temalar neticesinde hazırlığı tamamlanmış bulunan sosyal hizmetler genel müdürlüğü teşkilat kanununa, 115 ana ve çocuk sağlığı merkezine kız enstitüsü mezunları için kadro konulmuştur. Ayrıca enstitü mezunu kızlarımız, dokuz aylık bir kursa tabi tutulduktan sonra hastanelerde diyet teknisyenliği görevi*

---

¹⁵³ Ses, 13 Eylül, 1967.

¹⁵⁴ Ses, 12 Ekim 1967.

¹⁵⁵ M. Tan, Kadın Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi (1979) 211.

alabileceklerdir. Bu kızların laborantlık yapabilmeleri için gerekli hazırlıklar yapılmış ve talim terbiye başkanlığına havale edilmiştir. Kadın Konfeksiyonculuğu Sümerbank genel müdürlüğü ile temasa geçtik. Kadın konfeksiyonuna yer vermeleri ve bu iş için enstitü mezunlarından faydalanmaları tavsiyesinde bulunduk. Biz kadın konfeksiyonculuğunun Anadolu'da çok tutunacağı ve köylere kadar gidebileceği kanaatindeyiz. Bu iş gerçekleştiği takdirde kız enstitüsü mezunlarına geniş iş alanı açılmış olacaktır”¹⁵⁶. Bu haberin aslında dikkat çeken bir başka yönü, enstitülü kızların yükseköğrenime devam edebilme koşullarının araştırılması ve çeşitli girişimlerin başlatılacak olması idi. Yeni iş olanaklarının yaratılmasına ilişkin, “Kız enstitüsü mezunlarına müjde” başlığı ile başlayan haberde; okulu pekiyi, iyi ve orta derece ile bitiren mezunlardan bir kısmının köylerde çeşitli branşlarda açılacak kurslara, öğretmen olabilmeleri için yetiştirilecekleri belirtilmektedir. Kursu başarı ile bitirenler, yurdun çeşitli yerlerinde kurs öğretmenliği yapacaklardır¹⁵⁷. Aslında Türkiye’de planlı ekonomi çerçevesinde endüstriyel ve teknik alanda yeni gelişmelerin kaydedildiği bu dönem, enstitü mezunlarının endüstri ve teknik alanlara uzak olmalarından ötürü aynı gelişimi yaşayamadıkları ve istihdam sorunlarının hizmet sektörüne yerleştirilerek çözümlendiği bir süreçtir.

Sergiler 1970’lerde enstitünün gelenekselleştirdiği ve halkın memnuniyetle karşıladığı faaliyetler arasında yer almaya devam etmektedir. Faaliyetler bazen bazı kurumlarla işbirliği içerisinde, dayanışma amaçlı veya bazı konulara özgü bir şekilde yapılmaktadır. Türk Hava Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı yararına düzenlenen sergi bu etkinliklerden biridir: “Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı yararına Kız Sanat Enstitü öğretmenlerinden Mahfuze Yıldırım’ın hazırladığı defile ilgi görmüş ve 127 parça baharlık giysi teşhir edilmiştir. Tekstil’in ve Dinar yazmalarından motiflendirilen ve şekillendirilen giysiler profesyonel mankenlere taş çıkartacak nitelikteki amatör mankenler üzerinde ayrı birer özellik taşımışlardır. En fazla takdiri Şule Tıhınlioğlu ile Çağlayan Yıldırım adındaki mankenler toplamışlardır. Aydın Belediye salonunda 3 saat süren defileyi Kız Sanat enstitüsü

---

¹⁵⁶ Ses, 11 Nisan 1967.

¹⁵⁷ Ses, 1 Haziran 1968.

öğretmenlerinden Mahfuze Yıldırım istenen geliri toplamış bulunmaktayım. Gelirin tamamına Türk Hava Kuvvetleri Vakfı'na veriyorum demiştir"¹⁵⁸. Aydın kadını için önemli gösterilen bu faaliyet, yardım amaçlı gerçekleştiriliyor olmasının ötesinde, aslında basit ve yerli ürün kullanılarak da çok güzel kıyafetlerin hazırlanabileceğini kanıtlamak isteyen bir anlayışla sunulmaktadır.

Kızların eğitimine yönelik çıkan haberlerin içeriğini incelemeye çalıştığımız bu bölümde enstitülerin en genel anlamıyla toplum hayatını olumlu yönde etkileyen, canlandıran kurumlar olarak görüldüğü dikkat çekmektedir. Aynı zamanda kentte önemli bir atılım olarak gösterilen, kıyafetlerin kökü Osmanlı dönemi İslam Terzihaneleri'ne uzanan ve milliyetçilikle birlikte güçlenerek, Cumhuriyet'e uzanan milli moda eğiliminin devamı olarak algılanmaktadır. Bu açıdan yaratılan ürünlerde yerli hammadde kullanılmasının önemi her fırsatta dile getirilmiştir. Kaynağımızın iktisadi tercihini Batı'nın egemenliğindeki tekstil sektörüne karşı; yerli kumaşlardan yana koyduğunu; bu kumaşlarla geliştirilen modanın da en az onlar kadar değerli ve güzel olarak görülmesi gerektiğini her fırsatta dillendirdiğini görebiliyoruz.

Kentin eğitimcileri içinde yer alan Aydın Lisesi tarih öğretmeni Leman Kısa'nın yazdığı "Aydın Tarihi" adlı kitap bizim için kent tarihine katkı sağlayan bir eser olması bakımından önem taşımaktadır. Kitabın duyurusu şöyle verilmiştir: "*Vilayetimiz Lisesi Tarih öğretmeni Leman Kısa tarafından hazırlanan Aydın Tarihi eseri kitap halinde tab edilmiştir. Eser Vilayetimizin coğrafi ekonomik durumunu inceledikten başka eski çağlardan bugüne kadar Aydın'da yaşayan milletleri ve kurdukları medeniyetleri anlatmaktadır. Bu arada İstiklal Savaşında Aydınımızın durumuna geniş yer veren yazarın bu husustaki bilgileri bizzat o anı yaşayanlardan kitabın değerini artırmaktadır. Kitabın son kısmında da Aydın'da kurulan şehirlerin eski ve bu günkü durumları incelenmekte ve vilayetimizde yetişen büyük adamlardan*

---

¹⁵⁸ Ses, 30 Mart 1972.

da bahsedilmektedir”¹⁵⁹. Aydın ve Kuşadası İlçemiz ise Kısa'nın 1972'de çıkan bir başka kitabı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nazilli ve Söke'den sonra Çine halkı da kızların okul için Aydın'a gidip gelmelerinin büyük sıkıntılara sebep olduğunu belirterek, Çine'de kız meslek lisesi yapılmasını istiyorlardı. Kız meslek lisesinin yakında faaliyete geçeceği haberi halka şöyle müjdelenmektedir: *“İlçemize uzun zamandan beri açılması istenen Kız Meslek Lisesi için gereken girişimler sonucu ilgililerce olumlu bir karara varılmıştır. İlçemizde tüm okumak isteyen kardeşlerimizin Aydın'a gitmekte büyük bir sıkıntı çektikleri her hallerinden belli olmaktadır. Bu yönetime bir çare bulmak isteyen ilgililer, yoğun bir çalışma devresine girerek ilçede bulunan ortaokulun kız meslek lisesine dönüştürülmesi hakkında açıklamada bulunmuşlardır. Açılacak olan kız meslek lisesinin gelinlik çağına gelen bütün kız kardeşlerimizin kendilerine büyük bir fayda sağlayacağı hem kendileri hem de anne ve babalar tarafından bilinmektedir. Boş zamanlar değerlendirilecek. Evde oturmak, boş durmak istemeyen bu kardeşlerimiz bir yandan dikiş-nakış öğrenecekler diğer yandan da isterlerse öğrenim görebilmek amacıyla yüksek okullara devam etme imkânını elde etmiş olacaklardır”*¹⁶⁰. Haberde de görüldüğü gibi okul gelinlik çağına gelmiş kızların, boş vakitlerini değerlendirebilecekleri ve evlilik hayatında işlerini kolaylaştıracak beceriler edinebilecekleri bir yer olarak gösterilmektedir. Fakat asıl dikkatimizi çeken nokta, artık yüksek öğrenim olanaklarına kavuşma isteklerinin ilçelerde dahi gündeme girmiş olmasıdır. Yaşanan bu gelişmeler, kentte kızlar için yüksek öğrenim olanaklarının düşünüldüğü yeni eğitim anlayışının kapılarını aralamıştır.

Değişimin devamını Nazilli'de kızların teknik öğretimi seçme nedenlerinde daha iyi görebiliyoruz. Nazilli'li genç kızlar, üniversiteye devam edebilme olanağının teknik öğretim mezunlarına verilmesinin, onların bu okullara gitme

---

¹⁵⁹ Ses, 5 Şubat 1960.

¹⁶⁰ Ses, 6 Ocak 1976.

eğilimini artırdığını belirtiyorlardı¹⁶¹. Yüksek öğrenim göremeyeceklerse de en azından okuldan edinecekleri el becerilerini ekonomik gelire dönüştürebileceklerini düşünüyorlardı.

Kentleşme ile birlikte yaşanan toplumsal değişme aile yapılarını değişime uğrattıkça, ailelerin kızların eğitimi konusundaki taleplerini de farklılaştırmaktaydı. Kentte enstitülere hala yoğun ilgi devam ediyor olsa da, kızlarının yükseköğrenim görmesini isteyen ailelerin genel lise eğilimleri gün geçtikçe artmaktaydı. Bu bağlamda bir taraftan enstitülerin yükseköğrenime devam edebilmesi için girişimler artırılırken, diğer taraftan genel lise isteklerini karşılayacak verecek Aydın Kız Lisesi faaliyetleri başlatılmaktaydı. Ülke genelinde sayıları her geçen gün artan kız liselerinin kentte de yapılmasını isteyen kent halkının bu konuya dair yaşadığı hareketlenme ve tartışmalar bütün yönleriyle yansıtılmaktaydı¹⁶². Aydın Kız Lisesi kent için büyük bir fırsat olarak sunulmakta ve yeterli girişim yapılmaması durumunda kaçırılacağından endişe duyulmakta bu yüzden halk bir an önce desteğe çağrılmaktaydı: “Şehrimiz ticaret odası yetkilileri ocak ayında Ankara’daki birlik toplantısına iştirak için gittiklerinde kız lisesi mevzuunu da Aydın milletvekili ve bakanlara iletmişlerdir. Ne var ki; bugüne kadar hiçbir netice alınamamıştır. Kız lisesini yaptırmak için şehrimiz ticaret odası yetkilileri ve şehrimizde ileri gelenler kız lisesi ve eğitim sitesi yaptırmak derneğin adı altında bir dernek kurma çabasındadırlar. Şehrimiz ticaret odası yetkilileri bu yoldaki çalışmalarıyla yapılacak kız lisesinin bir an evvel gerçekleştirilmesi için ilgili mercileri ve vatandaşları bu kampanyaya davet eder. Bu ele geçen fırsatı, eğer değerlendiremezsek, bunun vebali tüm Aydın halkınındır. Bu kaçınıcı bahar misali; kaçan tesisler yürekler acısı modern hapishane ile yatılı öğretmen okulu zaten kaçtı. Bu da mı kaçacak? Bari vatandaş olarak siz okurlarımız faaliyete geçinde bur irfan yuvasının yapımı şehrimizde tahakkuk etsin son pişmanlık fayda etmez”¹⁶³.

---

¹⁶¹ Ses, 21 Aralık 1974.

¹⁶² Ses, 27 Şubat 1970.

¹⁶³ Ses, 5 Mart 1970; 31 Mart 1970.

Aydın Kız Lisesi yapımı, yukarıda da belirttiğimiz gibi kentteki kızların eğitimi için yeni bir şans olarak görülmektedir. Okulun, kent ekonomisine getireceği hareketlilik özellikle hesaba katılmaktadır. Eğitim gören kızların aynı zamanda ekonomik kalkınmayı da sağlayacağına dikkat çekilmekte ve vatandaşı bu projeyi desteklemesini isteyen çağrılar sürmektedir: “*Şimdi ise biz Aydınlılar olarak bütün gücümüzle bu okulun yapılması için kurulmuş olan derneğe maddi ve manevi yönden yardımcı olmaya mecburuz. Eğer biz lakayt davranır alakadar olmasak bu irfan yuvasında diğerleri gibi elimizden kaçacak veya inşası senelerce sürecektir... Yapılacak yatılı kız lisesi'nin şehrimize ekonomi ticari ve kültürel yönde de büyük faydalar sağlayacağı hepimizce malumdur. Yıllar yılı özlemine çektiğimiz irfan yuvaları ne kadar çok ve ne kadar eleman yetiştirirsek yurt kalkınmasında o nispette faydalı olacaktır. Bugün en ufak misalini verelim yarın yapılacak olan yatılı kız lisesini de okuyacak olan 1200 öğrencimiz günün ihtiyaçlarını temin için alışveriş yapacak bu okula odun, kömür ve gıda maddeleri satılacak kalem kitap defter alınacak işte bütün ihtiyaçlar şehrimiz esnafından temin edilecek piyasada bir hareketlenme olacaktır*”¹⁶⁴. İleriki günlerde yapılan çağrılar karşılık bulduğunu ve okulun 1971 yılı içinde yapımına başlandığını görüyoruz. Aydın Kız Lisesi ile ilgili gelişmelerin dışında Cumhuriyet Kız Lisesi de faaliyetleri ile göze çarpmaktadır. Lise kent halkına oynadığı piyeslerle geniş katılımı sağlayabilmesi ve kentin sosyal hayatını canlandırması yönüyle takdir edilen bir okul olarak gösterilmektedir. Lisenin gerçekleştirdiği bir gece gazete sütunlarında şöyle yer almaktadır: “*Şehrimiz Cumhuriyet Kız Lisesi öğrencileri önceki akşam velilere “ Keçileri Kaçıranlar” adlı bir oyun sundular. Resim öğretmeni Sumru Akçan ve tarih öğretmeni Halit Balcı'nın da rol aldığı oyunda erkek öğrenci bulunmayınca kız öğrenciler erkek kıyafetine girerek sahneye çıktılar. Sosyal faaliyetleri ile tanınan ve geçen yıl düzenledikleri “Mantı Gecesi” ile uzun süre kendilerinden bahsettiren Cumhuriyet Kız Lisesi'nin önceki gece sahnelediği oyun da çok beğenildi. Konuklar memnun kalarak ayrıldıklarını ifade etmişlerdir*”¹⁶⁵.

---

¹⁶⁴ Ses, 24 Temmuz 1970.

¹⁶⁵ Ses, 23 Ocak 1976.

1980'ler ise kızların teknik eğitime yönelik bakış açılarının hızla değiştiği bir dönemi ifade etmektedir. Daha önceki dönemlerde başlayan yükseköğrenim görebilme isteği, büyük artış kaydetmiştir. Böylece genç kızların teknik öğrenimi tercih etmeleri 1950'lerde veya 60'larda olduğu gibi yalnızca ev hanımlığını sistematik bir biçimde öğrenmek ve 'gerekirse' ekonomik hayata katılabilmek değildir. Artık kızlar yüksek öğrenim olanaklarına kavuşabilmek için teknik eğitimi seçmeye başlamışlardır. Eğer yükseköğrenim olanaklarına sahip olamazlarsa, en azından kendi evlerini ekonomik ve bilinçli bir şekilde idare edebilmek amacı güdüyorlardı. Üniversiteye girişin büyük önem kazanması, Aydın'da ailelerin genel eğitim veren kız liselerinin ardından üniversiteye girişte büyük başarı sağlayan Anadolu Liselerinin bir tanesini de kızlara yönelik yatılı olarak açma isteklerine bırakmıştır: *"Aydın'lı öğrenci velileri Aydın'ımızda bir kız yatılı Anadolu Lisesi'nin açılmasını istiyoruz dediler. Bu yıl Anadolu Liseleri'ne başvuru kılavuzundan edindiğimiz bilgilere göre kızlarımıza yapılan haksızlık bizleri sükûtu hayale uğrattı. 27 Anadolu Lisesinden ancak 2'si kızlarımız için yatılıdır. Diğer Anadolu Liseleri erkekler için yatılıdır. Bu duruma göre erkeklerin yatılı okuma hakkı çok fazla kızlarımızın ise hiç yok denecek kadar azdır. Yurdumuzun 67 ilinde yatılı okumak isteyen kızlarımızın başvuracağı bu iki okul olacağına göre okuma şansları yok gibidir. Bu durum eşitlik ilkesini zedelemektedir. İlimizde her geçen yıl Anadolu Liseleri'ne rağbet hızla artmaktadır. Bunun içinde öğrenciler harıl harıl çalışmaktadır. Bizler kız velileri olarak Aydın'ımızda bir kız yatılı Anadolu Lisesi açılmasını istiyoruz"*¹⁶⁶.

1980'lerde Türkiye'nin dünya ekonomisi ile bütünleşme çabaları doğrultusunda tekstilin önemli bir ihracat sektörü haline gelmesi, bu alanda önemli girişimleri beraberinde getirmekteydi. Gelişmeler karşısında Kız Meslek Lisesi bir taraftan okulun sektördeki yerini korumak diğer taraftan kızların kalifiye elman olarak yöredeki bazı fabrikalarda iş bulmalarını sağlamak amacıyla kendi bünyesinde iplik ve dokuma bölümlerinin açılması için çalışmalar yürütmektedir.

---

¹⁶⁶ Ses, 17 Mayıs 1982.

Okul müdürü Ayla Kocum yapılacak çalışmaları şöyle sıralamaktaydı: “Türkiye’de ilk kez Aydın Kız Meslek lisesinde faaliyete geçecek olan dokuma ve iplik branşı özellikle 3. ve 4. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Bilindiği gibi tekstil sanayi her geçen gün ülkemizde gelişmekte, ihracatla da yurdumuza büyük bir miktarda döviz geliri sağlamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığından yüksek düzeydeki bir heyet önümüzdeki günlerde okulumuza gelerek tetkiklerde bulunacaklardır. Heyet yetkilileri incelemelerinden sonra okulumuza dokuma ve iplik öğretmenlerinin ataması gerçekleştirilecektir. Okulumuzdan mezun olan öğrencilerimizin Dokuma ve iplik branşlarında tekstil sanayi iş dallarında iş bulma imkânı elde etmiş olacaklardır. Bilindiği gibi ilimizde Aydın Tekstil, Sök taş, Köy taş gibi tekstil sanayindeki fabrikalarda iş bulma imkânı da böylece kolaylaşmış olacaktır”¹⁶⁷.

Çalışmalar diğer işbirliği faaliyetleri ile sürdürülmekteydi: “Aydın Kız Meslek Lisesi atölyelerinden ihracatın başlatıldığı bildirildi. Kız meslek Lisesinin pratik sanat ve lise kısmının çiçekçilik bölümünden mezun olan öğrenciler okulun sipariş atölyesinde çalışarak hem okula gelir hem de aile bütçelerine katkıda bulunuyorlar.” Konu ile ilgili konuşmasını sürdüren okul müdürü Ayhan Korcum ilk defa Alman ve Ortadoğu’dan teklif aldıklarını bundan sonra üretimlerini arttırarak devam edeceklerini ekliyor”¹⁶⁸. Kız Meslek Lisesi üretim faaliyetlerinin ileriki yıllarda da, okula ekonomik gelir sağlanması amacıyla ‘yapma çiçek’ satışı gibi çeşitli girişimlerin öne çıkartılarak devam ettiği bir dönemdir. Bu girişim hem okulun döner sermayesine hem de öğrencilere katkı sağlıyordu¹⁶⁹.

Aydın’da 80’li yıllar yukarıda sözü edilen konularla birlikte kızlar için yeni okulların birbiri ardına açıldığı ve kız meslek liselerine istihdam sağlamak amacıyla bakanlık çalışmalarının hız kazandığı bir dönemdir. Bu amaçla kızların çalışma hayatına girebilmelerini sağlayacak, önemli bir gelişme yansıtılıyordu. Haberde Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi, Eğitimi ve Bakımı mezunlarına ön lisans eğitim

---

¹⁶⁷ Ses, 24 Aralık 1982.

¹⁶⁸ Ses, 24 Ocak 1984.

¹⁶⁹ Ses, 14 Ocak 1982.

imkanı tanındığı belirtiliyor; söz konusu öğretmen adaylarının, Gazi Üniversitesi'nde görecekları formasyon eğitim programına başlayacakları ve kurumlarından izinli sayılacakları ekleniyordu¹⁷⁰. Kız meslek liselerini etkin kılacak istihdamını arttıracak çeşitli çabalar sürdürülse de artık kızların büyük bir bölümü tercihini kendisine yükseköğrenim olanağı sağlayacak genel liselerden yana yapmıştır. Kızların genel liselerden sonra tercih ettikleri mesleki ve teknik okullar Ticaret Lisesi, Kız Meslek Lisesi ve Sağlık Meslek Lisesi olarak görülmektedir¹⁷¹.

1980'lerden 2000'li yıllara uzanan eğitim sürecinde Aydın ili eğitim-öğretim oranları açısından, öğrenim gören öğrenci sayısı hem de okul ve öğretmen sayısı bakımından Türkiye geneli içerisinde önemli bir üstünlüğe sahiptir. Genel nüfus içerisinde okuma yazma bilenlerin oranı ile ilköğretim, ortaöğretim, lise ve yükseköğrenim kurumlarından mezun olanların oranı her geçen yıl artış göstermektedir. Özellikle kızların okuma yazma oranı ve ilköğretim sonrasındaki eğitim kurumlarına devamları ile ilgili olarak önemli bir artış kaydedilmiştir¹⁷². Yüksek öğrenim olanakları açısından da bakıldığında kent genelinde erkek ve kadınlar için artış söz konusudur. 1975 yılında erkeklerin %1,7'si kadınların %0,4'ü yükseköğretim mezunu iken, 2000'li yıllarda bu eğitim düzeyinden mezun olan erkek oranı %8,6'ya, kadınların oranı ise %5'e yükselmiştir¹⁷³. Kent içerisinde kadın nüfusun eğitim düzeyinde yakaladığı önemli başarılarla rağmen erkek nüfustan geri kalmaya devam etmekte ve cinsiyetler arası farklılıklar sürmektedir.

Kentte yürütülen diğer bir eğitim faaliyeti, yaygın eğitim'dir. *“Yaygın eğitim örgün eğitimle birlikte veya ondan bağımsız düzenlenen eğitim faaliyetleridir. Yaş sınırı bulunmayan bu eğitimde, her düzey insanına hitap etme olanağı vardır”*¹⁷⁴.

¹⁷⁰ Ses, 27 Nisan 1987.

¹⁷¹ DİE bk. Aydın İli Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (1990) 93–100.

¹⁷² DİE bk. Aydın İli Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (1990) 17. 1990 yılında okuma yazma oranı %81.53'tür. Bu oran içerisinde erkekler %89.21, kadınlar ise %73.73'lük bir oranla yer almaktadır. İlköğretim okullarından mezun olan nüfus da geçen yıllara göre büyük artış kaydetmiştir. Kent içerisinde erkeklerin %75.29'u, kadınların %80.45'i ilköğretim kurumundan mezun olmuştur. Lise ve lise dengi bir okulu bitirenlerin oranı erkeklerde % 9.62, kadınlarda ise % 8,78 olarak gözükmektedir.

¹⁷³ DİE bk. Aydın İli Genel Nüfus Sayımı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (2000) 34.

¹⁷⁴ E.Doğramacı, Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü (1989) 108.

Ülkemizde, ilkokuldan sonra eğitimine devam edemeyen kızların kendilerini yetiştirmeleri veya ekonomik hayata katılabilecek beceriler edinmeleri açısından, çok önemli işlevleri bulunmaktadır. Yaygın eğitim kapsamında okuma-yazma çalışmalarının yanında temel ve genel bilgi eğitimi, mesleki eğitim, toplumsal eğitim ve boş zamanlarını verimli kullanma gibi alanlarda kurslar düzenlenmektedir. Ülkemizde tarımda çalışan nüfusun büyük çoğunluğunun kadın olması ve kadının tarımsal üretimin dışında çocuk bakımı, ailenin giyecek ve yiyecek ihtiyacını da karşılaması dolayısıyla bu alanda uygulanan yaygın eğitim hizmetlerinin kırsal alandaki kadının üreticiliğinin artırılması, tarım dışında ekonomik hayata katılma becerisi elde edebilmesi ve aile içi statüsünün yükseltilmesi açısından bir kat daha fazla önem taşımaktadır.

Kentte, 1928'de Millet Mektepleri'nin açılışı ile başlayan yaygın eğitim çalışmaları, 1950'ye kadar Aydın Halkevi bünyesinde yürütülmüştür. Yaygın eğitimin örgütlü biçimde yürütülmesi 1961'de Halk Eğitim Merkezi'nin faaliyete geçmesi ile başlar. Böylece bu tarihten itibaren ilin tüm halk eğitim hizmetleri diğer sektörlerle işbirliği içerisinde Halk Eğitim Başkanlığı'na verilmiştir. Daha sonra Söke, Nazilli ve Çine ilçelerine yaygınlaştırılan örgütlenme biçimi köylerde Halk Eğitimi, Eğitim Odaları aracılığı ile devam ettirilmiştir. Halk Eğitim Başkanlığı bünyesinde yürütülen çalışmalarla beraber bazı okul ve kurumlar da yaygın eğitim kapsamındaki faaliyetleri yürütmektedirler. Kuruluşlardan bazılarını; Tarım ve Köy İşleri Müdürlüğü, Kız Meslek Liseleri, Akşam Sanat ve Pratik Kız Sanat Okulları olarak sıralayabiliriz. Halk Eğitim bünyesinde düzenlenen kurslar bilinçli ev kadınları yetiştirmek amacıyla, ev ekonomisi kapsamında el sanatları, gıdaların muhafaza ve değerlendirilmesi, ev idaresi, çocuk bakımı, beslenme, aile giyimi ve aile planlaması gibi çeşitliliğe sahiptir. Yaygın eğitim çalışmaları genel olarak kadının üreticiliğini arttırdığı ve boş vaktini değerlendirme imkânı verdiği düşüncesiyle olumlu ve destekleyici bir bakış açısı ile yürütülmektedir.

Halk Eğitim Merkezi tarafından kırsal kadının bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve üretici konuma getirilmesi amacıyla yürütülen kurslardan en

önemlisi Gezici Köy Kadın Kursları'dır. İlki 1946 yılında başlayan ve 1960'lı yıllara kadar yavaş bir gelişme seyri izleyen bu kurslar; 1960'lı yıllardan sonra hızla ve artan oranda yaygınlaştırılmıştır. En fazla biçki-dikiş kursları düzenlenmiştir. Kurslarda kırsal kadına boş zamanını değerlendirmesi ve ailesinin giyecek üretimini en ucuz ve kolay yoldan karşılayabilmesi öğretilmiştir. Köylerde katılımın çok yüksek olduğu kurslar sonunda, köylü kızlar sergi düzenleyerek; ürettikleri giysileri köy halkı ve kentin ileri gelenlerine sergilemektedirler. Halkın büyük talep gösterdiği gezici köy kadın kurslarının açılışı, gazete tarafından açılan köylerin listeleri ile birlikte yayınlanmaktadır. 1967 Gezici Köy Kadınları kursu açılışı önemli bir gelişme olarak basına yansıyanlar arasındadır. Konuşmanın ana teması kursların köydeki kızlara ve kadınlara sağladığı faydalar üzerine kuruludur. Buna göre bu kurslarla bugünün annelerine, yarımın annesi olacak genç kızlara yaşam seviyelerini yükseltecek, ev ve işte verimli hale gelmelerini sağlayacak bilgiler verildiği işaret edilmektedir: *“Ev kadının önemi bir bakımdan yuvasına ve çocuklarına bağlı eşinin en yakın arkadaşı ve ona destek olabilme esasında toplanır. Öğrenilen kısım yarına hazırlık eğitilen bölümü ise ucuz basmadan lüks bir kumaş anlamına çıkarmaktır. Eşinin ve çocuklarının ufacık bir eskisini biçemeyen dikemeyen ev idaresinin ekonomik, pratik terbiyevi yönlerini bilmeyen annenin eşine yardımcı olması çocuklarına iyi örnekler aşılması çok güçtür. Köy Kadınları gezici kursları 7-8 aylık çalışmaları sonunda devam eden kızlara ve hanımlara ev ve aile hayatında daha iyiye, daha güzele ve daha rahata kavuşma amacını gerçekleştirecek çeşitli ev kadınlığı bilgi ve becerilerini kazandırır. Ailenin temelini teşkil eden bir fert olarak ailedeki yerini ev ve ailedeki yönetimindeki sorumluluğunu çevresine kabul ettirecek şuuru ve kişiliğini kazanırlar”*¹⁷⁵.

Haberlerden anlaşıldığına göre Aydın'lı kadınlar kursların yoğunluk kazandığı bu dönemde halıcılık ve konserve kurslarına, gelir getirici bir faaliyet olması dolayısıyla daha fazla katılım göstermektedirler. Bu yönüyle düzenlenen kurslar içerisinde halıcılık ve konservecilik, biçki-dikişten sonra en çok talep edilen

---

¹⁷⁵ Ses, 27 Eylül 1967.

alanlar arasında yer almaktadır. Açılan kurslara katılım yüksek olmakta ve köylerde yeniden açılması için talepte bulunmaktadır: *“İlimiz Toprak ve İskân Müdürlüğüne birçok köy muhtarları müracaat ederek kendi köylerinde de aynı kursların açılmasını istemişlerdir. Toprak ve İskân Müdürü Ahmet Mithat Demirbağ ile yaptığımız görüşmede: Köylerimiz halkının boş zamanlarını değerlendirmek ve köylüye bir yan gelir kaynağı temin etmek amacı ile Köy işleri Bakanlığınca ele alınarak yürütülmekte olup Köy el sanatçısının fazla rağbet gördüğü ve faydalar sağladığını ifade ederek köylülerimizin arzusu üzerine ilimiz köylerinden Halıcılık, Çorapçılık Kilimcilik, Trikotaj ve battaniye kurslarının açılması hususunda Bakanlığa teklifte bulunduğu öğrenilmiştir”*¹⁷⁶.

Aydın’da halıcılık faaliyetlerine gelir getirici özelliğinden dolayı talebin fazla olması, basının da ilgisini çekmekte ve duyulan memnuniyet belirtilmektedir: *“Aydın’da son günlerde halıcılık sanatı gelişerek istenilen düzeye ulaştı. Aydın’lı genç kızlar çeyiz paralarını halı dokuyarak sağlamaktadırlar. Gelinlik çağına gelen genç kızlar ile yaşlılar tarafından el tezgâhlarında büyük bir özen gösterilerek dokunan halılar ayrıca Aydın pazarlarında ilgi görmüş yurt dışına gönderilmeye başlanmıştır”*¹⁷⁷. Yurt dışına yapılan ihracat ve sanayi odasının destekleri de bu sektörün tutunabilmesinin devamını sağlamaktadır. Bu yönüyle de halıcılık kurslarına ilgi her geçen gün artmakta ve çevrede hızla gelişmektedir. Başka bir haber, Karacasu halkının halıcılıkla beraber, şile bezi dokumacılığına da başlamaları nedeniyle tarlalarını kiraya verdiklerini belirtmektedir. Kentte sanayi destekli yaratılan bu girişim diğer ilçelerin talebini geciktirmemiştir: *“Eski Çine köyünde ilgililer halıcılık kursu açılması için yoğun bir çalışmaya girişmişlerdir. Köylüler köylerine açılacak olan halıcılık kursu için yer girişimlerde bulunmuşlardır. Köylüler ayrıca kursiyerlere halı dokuma kurusunu verecek öğretmen için bir öğretmen lojmanı temin edeceklerdir. 1800 nüfuslu eski Çine köyünde halıcılık*

---

¹⁷⁶ Ses, 10 Eylül 1968.

¹⁷⁷ Ses, 6 Kasım 1976.

kursunun açılmasından sonra halıcılık sanatının yaygın bir sanat kolu haline geleceği bildiriliyor”¹⁷⁸.

Konservencilik çalışmaları da il çevresinde hız kazanan bir başka sektördür. Kadınların ekonomik gelir elde etmelerini sağlayan kurslara büyük rağbet göstermektedirler. Aydın’da konservencilik ilk olarak 1967 yılında Nazilli İlçesinin Aslanlı Köyü’nde deneme amaçlı faaliyete geçmiş, başarılı olunması üzerine, kooperatifleştirilmiştir. Daha sonra Bozdoğan ve Çine İlçe’lerine yaygınlaştırılmıştır. Böylece köylü kadınlar boş vakitlerini verimli bir şekilde değerlendirmek ve bu yolla da ekonomik gelir elde etmek amacıyla kursların arttırılmasını istemeye başlamışlardır¹⁷⁹. Tartışılabilir birçok yönü ile birlikte çocuk bakımı ve beslenmesi, el sanatları, nakış, makine nakışı ve ev dekorasyonu gibi alanlardaki çeşitli kurslar gazete tarafından kadınların dedikodu ile vakit geçirmelerine alternatif faaliyetler olarak yararlı bulunmaktadır.

Halk Eğitiminin 80’li yıllardaki en önemli etkinliğini ülke genelinde başlatılan okuma-yazma seferberliğidir. Kentte okuma yazma problemini çözmek amacıyla köyleri de kapsayan yoğun bir kurs süreci başlatılmıştır. Aynı dönemde gazetenin de mevcut faaliyetlere karşı yaklaşımı olumlu ve halkın katılımını sağlamaya yöneliktir. Destekleyici yönü özellikle kırsal alandaki kadınların okuma yazma kurslarına gösterdikleri ilginin sürekli dile getirilmesi ve bu sorunun çözümünde önemli mesafeler kat edildiğinin belirtilmesi biçimindedir. Gazete tarafından Kuşadası, Söke, Bozdoğan, Kuyucak ve Çine başta olmak üzere ilin geneline yaygınlaştırılan kurslarda kadınların katılımının daha yüksek olduğuna dikkat çekilmiş ve devamının sağlanabilmesi için teşvik edecek haberler yayınlamıştır. Bütün bu çalışmalarla birlikte Aydın’da okuma-yazma probleminin önemli ölçüde giderilmiştir. 1990’da Türkiye’de % 80.46 olan okuma yazma oranı, Ege bölgesinde %83.86; Aydın’da ise %81.53 olarak gerçekleşmiştir. Yine aynı yıllarda kentteki kadınların okuma yazma oranı göz önünde bulundurulduğunda, ülke geneline

---

¹⁷⁸ Ses, 31 Mart 1975.

¹⁷⁹ Ses, 13 Ekim 1969.

kıyasla daha yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde okuma yazma bilen kadın oranı %71.95 iken Aydın'da % 73.73 olarak gerçekleşmiştir¹⁸⁰.

1950 sonrası dönem aynı zamanda halk eğitim faaliyetleri ile birlikte Akşam Kız Sanat ve Pratik Kız Sanat Okulları çalışmalarının yoğun olarak yer aldığı bir dönemdir. Başta Kuyucak, Atça ve Söke olmak üzere diğer ilçelerde; üretilen ürünlerin yetkililere ve halka sunulduğu sergi ve defile gibi etkinlikler basında en çok yer alan konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Haberlerde ilçelerdeki yeni okul açılışları önemli yer tutmaktadır. Okul açılışları kentte teknik öğretimin yaygınlaştırması ve ülke kalkınmasını sağlayacak kurumların çoğaltılması olarak yorumlanmaktadır. Örneğin Koçarlı Akşam Kız Sanat Okulu'nun açılış konuşması kadınların akşam sanat okulları aracılığı ile öğrendikleri teknik öğretimin onlara iyi müteşebbis, yapıcı ve yaratıcı anneler olma şansı verdiğini; bu eğitimi alan annelerin kuracağı yuvaların Türk Milleti'ni daha güçlü kılacağı ifade edilerek, okulların bu konumu yaratmadaki rollerine değinilmektedir¹⁸¹. Her ne kadar kadının üreticiliği hedeflenmiş olsa da programlarının bu amaca uygun olmadığı kabul edilmelidir.

Okul açılışlarına dair haberleri, aynı olanağa sahip olmayan ilçelerin taleplerinin yansıtılması izlemektedir. "*Germencik'te Akşam Kız Sanat Okulu isteniyor*" başlıklı haber şöyleydi: "*İlçemizde ilgililerin, bir süre önce ele aldıkları ve açılması içinde büyük gayret sarf ettikleri Akşam Kız Sanat Enstitüsü Okulunun açılması tahakkuk etmediğinden halkı üzüntüye sevk etmektedir. Kaymakam Agah Bayaksağ'ın olumlu çalışmaları neticesinde bina hususunda anlaşma kurulamaması, okulun açılmamasına sebep teşkil etmeyeceği ve halk her türlü yardımı yaparak okulun ilçede faaliyete geçmesini beklemektedir*"¹⁸². Okullara yönelik haberlerin diğer bir bölümünü okulların eksiklikleri ve bu durumun diğer yetkililere iletilmesi izler: "*Kuyucak ilçemizde 8 sene evvel tedrisata açılan Kuyucak Kız Sanat Okulu bu sene öğretmeninin olmaması sebebiyle açılmamıştır. 100*

¹⁸⁰ DİE bk. Aydın İli Genel Nüfus Sayımı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (2000) 17-18.

¹⁸¹ Ses, 3 Kasım 1967.

¹⁸² Ses, 11 Mayıs 1967.

öğrenci bulunan Kız Sanat Okulu'nda 8 seneden beri sadece bir müdür ile bir öğretmen bulunmakta olup bu yıl öğretmeninde başka yere tayini üzerine okul öğretmensiz kalmış ve açulamamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nun bu işle ilgilenmesi beklenilmektedir”¹⁸³.

İleriki yıllarda kız sanat okullarının yeterli öğrenci bulamadığı ve yaşanan sıkıntılar belirtilmektedir. Kuşadası Akşam Kız Sanat Okulu ile ilgili haber okulun kötü fiziki koşullarının düzeltilmesi için halka ve ilgililere yapılan çağrı niteliğindedir: “Aydın'a bağlı Kuşadası ilçesinde Akşam Kız Sanat Okulu binası, yıkılma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Öğrenciler her gün okulda tedirgin şekilde ders görürlerken veliler, binanın boşaltma emrinin bir an önce verilmesini istemektedirler. Öğrenci ve veliler okul boşaltılmadığı takdirde bir büyük fırtına ve yağmurda yıkılabileceğini belirtmişler yetkililerin olaya el koymalarını önermişlerdir”¹⁸⁴.

---

¹⁸³ Ses, 9 Ekim 1968.

¹⁸⁴ Ses, 13 Ocak 1978.

3. 4. Politik Etkinlikler

Toplumsal örgütlenmenin önündeki engellerin kalkmasını sağlayan çok partili siyasal yaşam, birçok alanda çeşitli örgütlerin birbiri ardına kurulmasını, beraberinde getirmiştir. Aydın içerisinde bu gelişmeler, 1950’de 44 örgütün faaliyete geçerek, 1960’lardan sonra 804’e yükselmesi ile sonuçlanmıştır¹⁸⁵. Bu çeşitlilik içerisinde, Aydın’lı kadının toplumsal konulara ilgi duymaya başlaması, onun daha çok yardım amaçlı dernekler ya da çeşitli kurumlar aracılığı ile bu hareketliliğe dâhil olmasını sağlamıştır.

Dönemin kurumsal ve cemiyet yapılanması ile ilgili olarak, Ses Gazetesi’nde görülen ilk bilgiler, Çocuk Esirgeme Kurumu’na aittir. 1952’de kurum başkanı Süheyla Yapar, saygın bir kadın olarak yansıtılmaktadır. Cemiyet çalışmaları ve düzenlenecek balo ilgili bir röportaj yapılmıştır. Yapar, toplumun temeli olarak gördüğü kuruma karşı, yüksek gelirli vatandaşların yeterli duyarlılık göstermemelerini eleştirmekte ve kurum gelirlerinin, belirli günlerde düzenlenen balo ve müsamere etkinlikleriyle elde edilebildiğini belirtmektedir. Yunanistan gezisi ve Ankara’ya genel merkez azası olarak seçildiğinin bildirilmesi basında yer alan diğer haberlerdir¹⁸⁶.

Türk Kadınlar Birliği şubesini açma girişimleri ile ilgili haberler de yayınlanmaya başlar. Birliğin kuruluş çalışmalarından bahsedilir ve müjde verilir: *“İstanbul mebusu Nazlı Tilaber’in başkanlığında Ankara’da kurulmuş olan Kadınlar Birliği’nin şehrimizde de bir şubesinin açılması yolunda bir faaliyet başlamıştır. Öğrendiğimize göre 5 Mayıs 1955 Perşembe günü saat 17’de Vilayet makamında başta Piraye Levent olmak üzere tanınmış bayanlar bir toplantı yapacaklar ve şubenin teşekkülünü müteakip 8 Mayıs 1955’de Türkiye’de yapılacak “Anneler Günü” şehrimizde de tesid olunacaktır. Gerek şubenin açılması ve gerek “Anneler Günü” nün tesidi hususunda valimiz Nedim Evliya kendilerine her türlü*

¹⁸⁵ “Aydın” bk. Yurt Ansiklopedisi II (1982) 1059.

¹⁸⁶ Ses, 11 Aralık, 13 Nisan 1952; 27 Haziran 1956.

müzahareti gösterecektir”¹⁸⁷. 6 Mayıs 1955 tarihli haberden yeterli katılım sağlanamadığından toplantı tarihinin ertelendiği iletilir. Birliğin kuruluşu 1990’lı yıllara kadar gerçekleştirilememiştir. Çalışmaları yürüten Piraye Levent, 1957’de DP Aydın milletvekili olarak parlamentoda yer almaktaydı¹⁸⁸.

1950’lerde kadınların oy potansiyelini fark eden partiler, örgütlerini genişleterek, kadın kolları kurma çalışmaları başlatmaktaydılar. Kadınların parti üyeliği, parti için oy toplaması ve oy kullanması gibi birçok faydayı beraberinde getirdiğinden, partiler için yeniden önem kazanmaktaydı. Konu, Aydın basınına 7.1.1954 tarihli Hür Aydın Gazetesi aracılığı ile yansıtılmaktadır. Haberde DP ve CHP’nin kadınları üye yapmak için birbiri ile yarışa girdiklerini ve örgüt ağlarının kadınları kapsayacak şekilde genişletecekleri iletilmekteydi¹⁸⁹.

Bu dönemde basında H. Cahit Sak’ın “*Kadınlar Partisi*” başlığı ile verdiği haber dikkat çekmektedir: “*Kadınlar da kendi aralarında, ‘Kadınlar Partisi’ diye bir parti kuracaklarmış. Fakat yaptıkları toplantılarda bu hususu bir karara bağlamadıkları için teşebbüsleri henüz muallâktaymış*”¹⁹⁰. Sak, parti kurmanın zor bir iş olmadığını ama kadınlarca asıl yapılması gerekenin, partililik fikrini geliştirmek olduğunu savunmaktadır: “*...Saniyen, Cumhuriyet devrinin saçtığı medeniyet ışığı her sahada olduğu gibi, siyasi sahada da kadınlarla erkekleri ayırmadığı ve kadınlara her türlü hakkı tanıdığı halde kadın vatandaşların kendilerini ayrı bir grup olarak görmeleri de doğru olmasa gerek. Kadınlarımız herhangi bir partiye girerek çalışmakta serbesttir. Mevcut partilerin kapıları kendilerine açıktır. Bu sebeple kemiyete değil keyfiyete önem verilse daha isabetli hareket edilmiş olunacaktır*”¹⁹¹. Buna göre dönemin anlayışına uygun olarak kadınlara bütün hak ve özgürlüklerin verildiğini düşünmekte; herhangi bir hak mücadelesini gereksiz görmekte ve siyasetle uğraşmak yerine var olan partilerdeki

---

¹⁸⁷ Ses, 3 Mayıs 1955.

¹⁸⁸ “Aydın” bk. Yurt Ansiklopedisi II (1982) 1008.

¹⁸⁹ Hür Aydın, 7 Ocak 1954.

¹⁹⁰ Ses, 30 Ocak 1958.

¹⁹¹ Ses, 30 Ocak 1958.

yapı üzerinden, partililik fikrini yaymalarını telkin eden bir söylem kullanmaktadır. Bu söylem zaten var olan bütün siyasal partilerin ortak görüşünü yansıtır. Çünkü dönemin siyaset anlayışında kadının hak mücadelesi, bütün haklarını aldığı gerekçesiyle anlamsız görülmekte; siyaseti ancak partilerin uygun gördükleri platformlarda yürütmeleri istenmektedir.

1960'lı yıllar Türkiye'nin yeni bir siyasal, sosyal ve ekonomik sürece girdiği dönemdir. Siyasetin yeni döneminde, toplumsal örgütlerin geniş katılımıyla yapılan 1961 Anayasa'sının getirdiği birçok hak ve özgürlük, çeşitli fikirlerin tartışılmasına ve yeni örgütlenme çabalarına sahne olmuştur. Bu gelişmeler hızla ve artan sayıda kadının yeniden siyasete ilgisini artırmış ve ilgiyi oya çevirmek isteyen Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Adalet Partisi (AP), sözde siyaset kanallarını açıyor gözüküyor; ama aslında partiye kadın üye kazandırmak ve parti politikalarının kadınlar arasında yaymak amacı güden Parti Kadın Kolları'nı kurmuşlardı¹⁹². Aynı dönemde Aydın kadını da hareketlilik yaşamaya başlamıştır. Kadınların yürüttükleri faaliyetler temel olarak iki grup halinde ayrılabilir: İlki toplumsal yardımlaşma ve dayanışmayı sağlayan dernekler, ikincisi kentte siyasi etkinliği sürükleyen parti kadın kolları. Yardım dernekleri içerisinde Yardımseverler Derneği; siyasi partiler içerisinde de AP ve CHP en fazla öne çıkan örgütlenmelerdir.

Yardımseverler Derneği yakın tarihimizin içinde yer alan, uzun ömürlü derneklerden biridir. Toplumsal dayanışmaya önem veren bir dernek olarak, 1928'de Ankara'da Kadın Yardım Cemiyeti adıyla kurulmuş, 28.2.1938'de Yardım Sevenler Derneği adını alarak kamu yararını sağlayan dernekler arasına girmiştir. Dernek 29.5.1941'de Aydın'da faaliyete geçirilmiştir¹⁹³. Dernek var olan yapısı içinde Aydın kadını ev dışına çıkarıp, toplumsal yaşama katılımını sağlayan kuruluşlardan biri olmuştur. Örgütlenmesini, il genelinde ilçelere ve köylere şubeler açarak yaygınlaştıran dernek, bu dönem içerisinde Aydın kadını büyük bir kısmını çatısı altında toplayarak, yardım amaçlı faaliyetlere katılmalarını

¹⁹² Z. Kılıç, bk. 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler (1998) 354.

¹⁹³ "Aydın" bk. 1973 Aydın İl Yıllığı (1973) 214.

sağlamıştır. Derneğin faaliyetlerini; fakir ve kimsesiz çocukların giyim, ayakkabı ve okul ihtiyaçlarını karşılamak, yoksul öğrencilere ilk, orta ve yüksek öğrenimlerinde yardımcı olmak, fakir ailelere çeşitli gıda yakacak yardımında bulunmak, yoksul çocukları toplu sünnet yaptırmak ve kimsesiz kızları evlendirmek şeklinde sıralayabiliriz. Ayrıca üyelerin bir araya gelmesini sağlamak, kuruma gelir getirmek ve kadınların katılımını arttırmak amacıyla birçok etkinlik düzenlenmekteydi. Bu etkinlikler: Çay partileri, yemek ve eğlence geceleri, çeşitli balolar, defileler ve gezilerdi.

Düzenlenen yardım faaliyetleri bazı kadın grupları ile dayanışma amaçlı birlikteliklerin yaşanmasına da katkı sağlıyordu. Bir örneği subay eşlerinin çay partisi ile ilgili haberle, halka ve dolayısıyla kadınlara duyuruluyordu: “*Aydın subay eşleri dün saat 15.00’de turistik par gazinosunda yardımseverler yararına çay partisi vermişlerdir. Çay partisi ilgi görmüş ve kalabalık davetli kitlesi iştiraki ile geç vakitlere kadar sürmüştür. Jandarma er eğitim okulunun orkestrası davetlileri eğlendirmiştir. Partide çayın yanında karı yardım sevenler derneğine kalmak üzere hazırlanmış çocuk ve bayan mevsimlik elbiseleri defile halinde teşhir edilmiştir. Mevsimlik elbiseler davetliler arasında ilgi görmüş ve alınmıştır*”¹⁹⁴. Gazete aracılığı ile sürekli olmasa da dernek kongreleri ve seçimlerde başa gelen yönetim kurulu üyelerini takip etmek mümkün. Derneğin 1977 yılında Melek Demiray’ın başkanlıktan ayrılmak istemesi üzerine yapılan seçim, özellikle takip edilerek duyurulmuştur. Seçimi kazanarak derneğin yönetim kurulunda görev alan üyeler şunlardı: Başkan Risalet Tınaz, yönetim kuruluna; Latife Oğuztörel, Nevin Ertan, Ayşe İlgaç, Melek Demiray, Kübra Aydınel, Ayşe Acara, Sabiha Delihalta, Necla Avanoğlu. Toplantı gelecek döneme ait birtakım önerilerle son bulmuştur. Daha önce düzenlenen çay partileri ve gezilerin sıklaştırılması, hanımlar lokalinin açılması ve İstanbul’da üniversite okutulan çocuk sayısının 3’ten 10’a çıkarılması bu önerilerden birkaçıydı¹⁹⁵. Dernek çatısı altında yürütülen seçimler, Aydın kadınına

---

¹⁹⁴ Ses, 8 Nisan 1967.

¹⁹⁵ Ses, 22 Mart 1977.

demokratik yaşam deneyimi kazandırması ve kişisel becerileri ile toplumda ön plana çıkmalarını sağlamaktaydı.

Daha sonraki dönemde dernek faaliyetlerini Ses Gazetesi ilgi ile izlemeye devam eder. Yayınlanan haberler aracılığı ile derneğin amacının yüceliği vurgulanır, toplumsal dayanışma için özveri ile çalışan bayanlar kutlanır ve halk da desteğe çağırılır: “Aydın’da şubesi bulunan Türkiye Yardımseverler Derneği’nin başkanı Risalet Germen, mübarek ramazan ayı dolayısıyla vatandaşların fakir ve fukaralara yardım elini uzatmalarını istedi. Dernek Başkanı Germen: Geçtiğimiz günlerde fakir ve fukara 80 aileye gıda yardımında bulduk imkânlarımız ölçüsünde gerçekleştirdiğimiz bu yardımları sık sık yapacağız. Yardımsever Aydınli vatandaşlarımızın bize katılarak tespit edemediğimiz fakir ve kimsesiz ailelere yardım etmelerini istiyoruz. Bilindiği gibi bu mübarek Ramazan ayında, fakir ve kimsesiz ailelere yapılacak olan çeşitli yardımlar artarak gönülleri alınmalıdır”¹⁹⁶. Bu yardımlardan bir diğeri kimsesiz kızları evlendirmektir: “Aydın Yardımseverler Derneği yönetim kurulu aldığı karar gereğince kimsesiz kızları evlendirecek. Dernek başkanı Risalet Germen başkanlığında toplanan yönetim kurulunda ekseriyetle alınan karar gereğince her ay kimsesiz bir kızın evlendirilmesi gerçekleşecek. Risalet Germen: 17 mahalle muhtarına birer yazı göndererek evlenme çağında bulunan ve kimsesiz kızların isimlerinin listesini istedik. Cevap yazıları geldiğinde aldığımız kararı her ay uygulayacağız”¹⁹⁷. Dernek faaliyetlerinin günümüze kadar benzer şekilde yürütülmektedir.

Gazete aracılığı ile 1960’lı yıllarda başlayan partilerin kadın kollarının faaliyetlerini ve çalışmalarını yürüten kadınlar izlenebilmektedir. Kadın kollarına dair haberlerin büyük çoğunluğu AP ve CHP’ye aittir. Haberlerin yoğunluğu göz önünde bulundurulursa AP Kadın Kolları’na dair haberlerin daha fazla olduğu dikkati çekmektedir (yaklaşık 222 haber içinden 65 tanesi). AP’li kadınlar tarafından partiye gelir getirmek amacıyla çeşitli zamanlarda yemek, eğlence ve

---

¹⁹⁶ Ses, 29 Mayıs 1986.

¹⁹⁷ Ses, 5 Temmuz 1986.

geziler düzenlenmekte; fakir çocuklara giysi yardımı ve toplu sünnetler yapılmaktadır. Kadın kollarınca düzenlenen, balo ve kokteyller toplumsal dayanışmayı sağlayan çalışmalar olarak sürekli dile getirilmektedir. Etkinlikler şehrin ileri gelenleri ve halk tarafından da büyük ilgi görmektedir: “*Cumartesi günü saat 20.00’de Turistik Park gazinosunda AP Kadınlar Kolu’nun kokteyli yapılmıştır. Geç vakitlere kadar süren kokteyl kalabalık davetli kitlesi iştirak etmiş ve davetliler geç vakitlere kadar eğlenmişlerdir. Kokteyl açılış konuşmasına ilçe kadınlar kolu başkanı Seyyan Atav yapmıştır. Yeni açılmış ve rengârenk ışıklarla donatılmış olan turistik gazinonun içinde kimler yoktu. AP. İlçe başkanı Metin Taş eşi Işık Taş, Melahat Çiftçi DR. Bedri Noyan, Semiha Noyan, Vedat Çiftçi ve eşi Mühendis Alim Aydın ve eşi Mualla Şener, Avukat Rifat Kardri İnceoğlu, Aykut Uysal, Avukat Necmettin Akçasu, Dr. DüNDAR Ayaydın, Müzeher Ayaydın, Dr. Hidayet Sayın... ve birçok davetliler. Kokteyl için 143 tane bilet satılmıştır. Eğlenceli kokteyl geç vakitlere kadar sürmüştür*”¹⁹⁸.

Kadınların düzenlediği balo ve yemekler zamanla ilçe örgütlerine yaygınlaştırılmış ve bu etkinlikleri diğer dayanışma amaçlı sosyal ve kültürel faaliyetler takip etmiştir: “*A.P. Merkez ilçe Kadınlar Kolu aralarında almış oldukları bir kararla kurban bayramı dolayısı ile 5 fakir çocuğu giydirmişlerdir. Kendileriyle temas ettiğimiz AP’li bayanlar şöyle demişlerdir: Bugünkü imkânlarımız dâhilinde 500 lira sarfıyla beş çocuğu giydirebilecek gönül arzu eder ki daha fazla giydirelim inşallah ileriki enelerde daha fazlasını yaparız temennisinde bulunmuşlardır. AP ilçe kadınlar kolu bu feyizli yardımlarından duydukları memnuniyeti ifade ederek daha verimli çalışmalarını kendilerine vazife saymaktadırlar... Merkez ilçeyi temsil eden Seyhan Atav, Işık Taş, Saziye Dede, Güngör Özar, Kadriye Gözaçan, Esen Becerik, Zeliha Çimen, Sabahat Şener, Leman Taçoğlu parti çalışmalarını titizlikle devam ettirmeyi kendilerine vazife sayarak hummalı çalışmalara girişmişlerdir. Kendilerine başarılar dileriz*”¹⁹⁹. Yine önemli sosyal faaliyet içerisinde sayılan toplu sünnetler, basında takdir toplayan

---

¹⁹⁸ Ses, 5 Aralık 1966.

¹⁹⁹ Ses, 16 Mart 1967.

konular arasındadır: “Önceki gün Söke müstesna günlerinden birini daha yaşamış ve bu yılda hamiyet yarışına giren AP Kadınlar Kolu en mukaddes görevlerinden birini yerine getirirken, bu samimi ve Türk kadınına yaraşır tutumları takdirle karşılanıp göğüslerimizi kabartmıştır... AP Kadınlar Kolu’nun iyiliksever yöneticileri bu yılda çocuğun dini akidelerini yerine getirmiş ve sevinç gözyaşları döken velilerin mütebessümüne onlar da katılmışlardır. 47 yoksul yavruya geçmiş olsun derken, AP Kadınlar Kolu’nu ve kendilerine yardımcı olan şehir halkına içten gelen duygularla tebrik ederiz”²⁰⁰.

Öte yandan bu dönemde, kadının siyasetteki yerini sorgulayan ve kadına verilen desteğin azlığına dikkat çeken yazılara da rastlanmaktadır. Fazıla Ataberk’in 1969 seçimleri öncesi “Seçimler yaklaşırken Kadın Hakları” başlıklı yazısı bu sorgulamaya bir örnektir: “Kadınlarımızın, en küçük mesleklerde olduğu kadar en büyük mesleklerde de erkekleri aratmayacak başarılar gösterdikleri daima bir hakikattir. Demek ki kadın, işçi, tüccar, eczacı, doktor, hâkim bil ahir mevcut bütün mesleklerde başarı gösteriyor. Eğer yaparlarsa milletvekili de oluyor. Yaparlarsa diyorum çünkü seçimlerde dikkat edilirse bir iki vilayetimiz müstesna, bütün listeler erkek adaylardan hazırlanır. Bu memlekette fakülteler kız öğrencilerle dolup taşarken, parlamentomuz niçin kadın mebuslarla dolup taşmıyor. Her şeye aklı eren, milli mücadelenin yardımcı ekipliğini dünyaya örnek bir başarıyla yapan Türk kadını, pekâlâ parlamento kadını da olur ve oluyor da...”²⁰¹ Partilerin yaklaşımına yönelik eleştirisini devam ettirir: “...Hâlbuki Türk kadını kafes arkasında yaşadığı devirlerde bile tarih boyunca erkeklerle beraber olmasını bilmiştir. Bugünkü kadın nüfusumuzun fazlalığı göz önünde tutulursa Allah bilir seçimlere iştirak nispeti de kadınlar tarafından daha fazla olmuştur. Ama ne çare ki iyi kalpli fedakâr Türk kadınları bu milli yolculukta yaya bırakılmaktadırlar. Nutuk çekmeye gelince kadınlara bol bol iltifatlar, gazetelerde radyolarda parlak kelimeler. Kadın hakları üzerine eserler. Gerisi can sağlığı. Yalnız şu var ki defterlere yazılan hatıralar defterde, kalplere yazılan hatıralar kalplerde kalır, derler. Onun için gazetelerin

---

²⁰⁰ Ses, 8 Haziran 1967.

²⁰¹ Ses, 1 Şubat 1969.

*süslü kelimeleri kâğıtlar üzerinde, radyolarınki ise hoş bir sada olarak kulaklarımızda kalıyor. Ama böyle hadiseler de milli birer ukde olarak yüreklerde kalıyor*²⁰². Makale, kent gündemine kadınların siyasi bilinç edinmeleri doğrultusundaki taleplerini hatırlatması ve parlamentodaki kadın parlamenter azlığına dikkat çekerek, kadınların siyaset sahnesindeki yokluklarını vurgulaması bakımından önemlidir. Bu yılların Aydın'dan tek kadın milletvekili ise Melahat Gedik'tir. Hukukçu ve DP milletvekillerinden Dr. Namık Gedik'in eşidir.

1970'de yaşanan askeri darbe Türk siyasi hayatındaki birçok faaliyetin yasaklanmasına ve parti çalışmalarının ara verilmesine neden olmuştur. Ülke genelinde uygulanan siyasi yasağın kalkmasıyla, siyasal partiler ve parti kadın kolları yeniden faaliyete geçirilmiştir. Nitekim aynı dönem kent içerisinde de bir hareketlenmeye sahne olmuş ve AP Kadın Kolları'nın 1975'de yaşadığı duraksamanın sonrasında yeniden açılması: “...AP Kadınlar kolu Cumartesi günü parti merkezinde toplanarak ilk kongresini yaptı. Başkanlığa şehrimizin genç avukatlarından Ayşe Lale Alpargun getirilmiştir. Çok sayıda partili kadının izlediği kongreye Başta Mutlu Menderes olmak üzere İsmet Sezgin ve Behiç Tozkoparan iştirak etmişlerdir. İkinci başkanlığa Sabiha Delibalta, Saymanlığa Aysel Gülay Sekreterliğe Neşe Okşan getirildi. Basına yansıyan parti çalışmalarının ana gayesi, “Çalışmalarımızı bir an önce yoğunlaştırarak Türk Kadını'nın yerini ve benliğine kavuşması için çalışmalar sürdürüleceğiz.”²⁰³ haberi ile duyurulmuştur.

AP Kadın Kolları'nın geçmiş dönemdekine benzer sosyal ve kültürel faaliyetlerinin büyük bir kısmını çay partileri, toplu sünnetler yoksul öğrencilere ve vatandaşlara yapılan yardımlar oluşturmaya devam ediyordu. AP'li kadınların 70'li yıllarda başlattığı faaliyetlerden biri de köy gezileriydi. Özellikle genel seçim öncesi düzenlenen geziler aracılığı ile köylü kadınlarla daha yakın ilişki kurulması amaçlanıyordu. Köylü kadınların gezileri memnuniyetle karşılaması, aynı

---

²⁰² Ses, 1 Şubat 1969.

²⁰³ Ses, 9 Eylül 1975.

uygulamanın kentin diğer ilçe ve köylerine yaygınlaştırılmasını sağlıyordu²⁰⁴. Öte yandan AP Kadın Kolları başkanı Lale Alpargun başarılı, saygın ve söz sahibi kadınlardan biri olarak öne çıkmaktaydı. Toplumda güçlü bir kadın görüntüsünde olan Alpargun, yayınladığı beyanatlar ve yürüttüğü faaliyetlerle sürekli kent gündemdeki yerini koruyordu. Alpargun'un Nazilli İlçe Kadın Kolları'nın kuruluşu sırasında yaptığı konuşmanın bütün bir metin olarak yayınlanması, gazetenin parti yanlısı bir çizgide olduğu düşüncesini güçlendirmekle beraber, kadın kolları başkanı olarak, kentteki siyasal ağırlığının önemli bir yansıması olduğunu da hatırlatıyor. Lale Alpargun partisi ile kadınları bütünleştirdiği konuşmasında, amaçlarını şöyle açıklıyordu: *“Değerli arkadaşlarım, partimiz milliyetçiliğe gönül vermiş, adalete ve demokrasiye âşık, büyük yüce bir partidir. Ve bugün bizler hem kadın kollarımızın kuruluşunun açıklanması hem de Türk kadınının siyasi hayatta mühim bir yerinin olduğunun ispatı için bir araya geldik. Ancak partimizi daha yöneltebilmek, hükümetin tek sahibi haline getirebilmek için önümüzde ki seçim döneminde canımızı dişimize takarak, canla başla çalışmalıyız. Buna mecburuz. Bugün biz kadınlar, nasıl bir ailenin baş direği, vazgeçilmez birer parçası isek, demokratik hayatında vazgeçilmez birer unsurları olmuşuzdur. Evimizde kocamız, bebeğimiz bizsiz olmasa, partimizde bugün için bizlerde hücü daha iyi bakmalıdır. Varsın kocamızın gömleği bir gün geç yıkansın, varsın yavrumuz anasına biraz hasret çeksin... Ama birer anne, birer anneanne, babaanne ve bacı olan bizlerin, partimiz için vereceğimiz savaşta yapabileceğimiz bu ihmalkârlıklar Allah yanında bile günah değildir”*²⁰⁵. Konuşmasında Koçarlı, Çine, Nazilli, Kuşadası ve Germencik Kadın Kolları'nın kurulduğu müjdesini verdikten sonra; komünist olmakla suçladığı CHP politikalarını eleştirmektedir. Kurtuluşun, milliyetçi kadının yapacağı savaşla mümkün olacağını ileri sürmektedir. Dönemin çizgisine uygun bir konuşma yapmıştır Alpargun. Çünkü muhafazakâr veya demokrat olan partilerin, söz konusu kadın olunca, bakış açıları ve politikaları benzer şekilde yürütülmektedir. Kadın aynı evde olduğu gibi partide de kendini yuvanın dışı kuşu olarak görevlendirmekte ve sahne arkasında görünmeden erkeklerin sahne önüne çıkmasını sağlayacak

---

²⁰⁴ Ses, 16 Mart 1977.

²⁰⁵ Ses, 24 Kasım 1976.

hazırlıkları yeterli görmekteydi. Sahne önünde ve başarılı olması gereken erkeklerdi. Dolayısıyla kadının siyasetteki asıl yeri, parti amaçları doğrultusunda var olmak ve bu amaçların gerçekleştirilmesi için çalışmak olarak ifade ediliyordu. Alpargun'un "AP Aydın'dan S. Acar'ı Meclise Gönderecek Güçtedir" beyanatında daha iyi görebiliyoruz: "Adalet Partisi Aydın İl Kadınlar Kolu Başkanı Av. Lale Alpargun teşkilatının seçimlerde büyük rol oynayacağını ve Nazilli Belediye Başkanlığı seçiminde en güzel bir şekilde örneğini verdiğini belirtmiş ve AP Aydın'dan Selahattin Acar'ı meclise gönderecek güçtedir. ...Adalet Partisi'nin milletvekili adayı Selahattin Acar halkın içinde doğmuş ve yetişmiştir. Vatandaşların sorunlarının bilincine ermiş bulunan AP'nin milletvekili adayı, Selahattin Acar'ın TBMM'nde de bu görevi en iyi şekilde yürüteceğine inancım sonsuzdur"²⁰⁶. Alpargun kadın kollarının asıl görevini açıklamaya devam ediyor: "Nazilli İlçesi'nde geçtiğimiz aylarda yapılan belediye başkanlığı seçiminde AP'ne gönül vermiş bulunan kadınlar teşkilatımızın çatısı altında toplanarak Erdoğan Altuğlu'nun başkan olmasını gerçekleştirmişlerdir. Kadın kollarına bağlı ilçelerdeki kadın kolları teşkilatımız yine aynı bilinç ve uygulamalarla 14 Ekim Pazar günü ilimizde yapılacak olan milletvekili ara seçimleri için çaba sarf edeceklerdir. Amacımız AP'nin milletvekili sayısına bir ilave yapmaktır"²⁰⁷.

AP Kadın Kolları seçimleri zaman zaman basına yansımaktadır. 1979 merkez ilçe kongresi bu seçimlerden biridir. Seçimlerde Nuriye Baba başkanlığa seçilerek yeni yönetim kurulu oluşturulmuştur. Yönetim Kurulu'nda görev alan kadınlar şöyleydi: Yıldız Çelik, Nebahat Erdin, Neriman İlkme, Lütfiye Selçuk, Raziye Ülanır, Advıye Özakar, Şule Bosnalı, Emine Öztürk, Saniye Tanrıku, Hatice Okut²⁰⁸. 1960'lardan 80'de kapatılmasına kadar değişmeden devam eden çizgisi ile AP, gündemine daha fazla kadına ilişkin söylemlere yer verip, siyasetteki rolünü ve önemini vurgulamayı sürdürse de, sonuç olarak kadının siyasi kavradaki yerini; kadınlara yönelik bir politika üretmeden, parti politikaları ile bütünleşmiş ve

---

²⁰⁶ Ses, 22 Eylül 1979.

²⁰⁷ Ses, 22 Eylül 1979.

²⁰⁸ Ses, 17 Nisan 1979.

CHP'den daha fazla erkek parlamenterini meclise gönderme yarışında başarılı olmak şeklinde devam ettirmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Kadın Kolları ile ilgili haberlere, ancak sınırlı sayıda 1970'lerden itibaren rastlayabiliyoruz. İlk haber Söke Kadın Kolları'nın Kıbrıs meselesine duyarlılıklarını göstermek amacıyla Avşar Köyü'ne başsağlığı dilemek için yaptıkları ziyaretir²⁰⁹. CHP Kadın Kolları çalışmalarının nihai hedefini partiye oy kazandırmak olarak belirlemekle birlikte, iki parti çalışmalarını karşılaştırdığımızda kısmen de olsa farklılık göze çarpmaktadır. Konu ile ilgili bir örnek CHP Kadın Kolları'nın yaptığı çalışmaya yöneliktir. CHP Kadın Kolları sağlık seminerleri başlatmakta ve başkan Av. Mucize Öztürk, merkez köylerinde Dr. Emine Alkan'ın sürdüreceği seminerlerin duyurusunu yapmaktadır. Öztürk seminerlerdeki öncelikli hedefin, doktor ve sağlık kontrolünden yoksun köylerdeki kadınlara, kadın ve çocuk sağlığı ile ilgili sorularının yanıtlanarak; bilinçlendirilmesi olduğunu belirtmektedir²¹⁰.

1970'li yıllar aynı zamanda kadının, dünya gündeminde oldukça geniş yer aldığı bir dönemdir. Dünya gündemini kadının ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda yaşadığı eşitsizliklerin düzeltilmesi amacıyla, başlatılan küresel çaptaki çalışmalar oluşturuyordu. 1975 yılında Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen Dünya Kadın Konferansı bir başlangıç olarak, bundan sonraki 75- 85 yılları arası dönemi “Kadın On Yılı” olarak ilan etmiştir²¹¹. Kadın sorunları odaklı konferansların ileriki yıllarda dünya gündeminden düşmeyerek süreklilik göstermesi Türkiye'nin de gündemine kadınların, karar verme mekanizmalarında yer almaları, siyasete faal katılma gereği ve kadınların bedenleri üzerinde söz sahibi olmaları gibi birtakım yeni kavramlar getiriyordu. Biz Türkiye'de kadının basın ve siyasette yeniden gündeme gelmesini 1970'li yıllardan itibaren görmekteyiz. Dünya ve ülke genelinde kadının konumu ile ilgili gelişmeler, Aydın yerelinde yeni bir gündem maddesi olarak aktarılıyordu:

---

²⁰⁹ Ses, 26 Şubat 1975.

²¹⁰ Ses, 2 Mart; 7 Nisan 1977.

²¹¹ T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, bk. Türkiye'de Kadın 2001 (2001) 4.

“Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı 1980’ lere hazırlık konulu seminer üç gün sürecek olup Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı Komitesi tarafından düzenlenmiştir. Seminerin amacı 1975’te Meksika’da yapılan uluslar arası Kadın Konferansı’nda kadınların sorunlarının belirlenip tanımlanmasından bu yana neler yapıldığını ve çalışmaların hangi yönde geliştiğini ortaya koymaktır. Uluslar arası Kadın Konferansı’na 1975- 1985 dönemi Kadın On Yılı olarak kabul edilmiş ve 1980 yılında yapılacak ikinci uluslar arası Kadın Konferansı’na kadar gerçekleştirilmesi gereken kısa vadeli hedeflerin uzun vadeli hedefleri belirleyen bir Eylem Planı kabul edilmişti. 21- 23 Ocak 1978 tarihlerinde New York’ta yapılacak uluslar arası seminerde Eylem Planı ışığında yapılan çalışmalar kaydedilen gelişmeler ve ortak sorunlar üzerinde görüş tespit edilecektir”²¹².

Siyasi rekabeti devam ettiren partiler, kadını da bu sürece dâhil ederek, kendi amaçları doğrultusunda çalışmalarını sürdürüyorken; birçoğu toplumsal ve mesleksel dayanışmayı amaç edinen ve çeşitli ilkeler çerçevesinde örgütlenen dernekler de önemli bir sayıya ulaşıyordu. Kadınlar tepkilerini derneklere üye veya kurucu olarak katılmak yolu ile ortaya koyuyorlardı. Kadınların üye olduğu bazı örgütleri şöyle sıralamak mümkün: Aydın Merkez Kimsesiz Çocukları Koruma Derneği, Sağlık Hizmetlerini Destekleme Derneği, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye Kızılay Cemiyeti Aydın Şubesi, Söke Öğretmenler Derneği, Mesleki Eğitimi ve Sektör İşbirliğini Geliştirme Derneği, Kuşadası Çevre Sağlığı Koruma Derneği, Ev Ekonomisti Çalışmalarının Teşvik Derneği ve Demokratik Kadınlar Birliği Derneği sayılabilir. Derneklerin genel karakterinin sosyal ve yardım amaçlı devam etmesinin yanı sıra, mesleki ve çevre örgütlerinin de kurulmuş olması kadınların farklı alanlardaki duyarlılıklarını ve örgütlenme ihtiyacını göstermektedir.

Dernek çeşitliliği içerisinde Demokratik Kadınlar Birliği Derneği kadın haklarını, kadının siyasi ve ekonomik konumunu sorgulayıp bu konularda hak talep eden örgütlerden biri olması nedeniyle ayrı bir önem taşımaktadır. Dernek, kadını

---

²¹² Ses, 23 Ocak 1978.

ezilmişliğe mahkûm eden ekonomik ve toplumsal kurumların değiştirilmesi; kadınlar üzerinde yüzyıllardır süregelen her türlü baskının kaldırılması, gelenek ve değer yargılarının dönüştürülmesi doğrultusunda örgütlenmişti²¹³. Aydın Şubesi 14.3.1979'da faaliyete geçen derneğin, kurucu üyeleri şunlardı: Perihan Uysal (Öğretmen), Cemile Çalış (Memur), Hacer Vural (Memur), Şerife Korkmaz (Öğretmen), Nezika Sayılkan (Ev Kadını), Nimet Karatepe (Öğretmen). Derneğin Nazilli Şubesi 31.5.1979'da açılmıştır. Kurucu üyeleri öğretmen olan Nazilli Şubesi şu isimlerden oluşmuştur: Şule Yılmaz, Ayşe Sulu, Sümer Kılıç, Sabahat Özçelik, Melahat Varoğlu. Derneğin Aydın ve Nazilli Şubesi 6 yıllık faaliyetinden sonra, 1985'de kapatılmıştır.

12 Eylül 1980 tarihi Türkiye'nin siyasette yaşadığı çözümsüzlüğün askeri darbe ile sonuçlanmasını ifade etmektedir. 1980 askeri darbesi özgürlüklerin kısıtlandığı, muhalefetin susturulduğu, birçok örgüt ile partinin kapatıldığı ve 1982 Anayasası'nın uygulamaya koyulduğu bir süreci getirmiştir. Anayasanın getirdiği hükümler her ne kadar ülkede demokrasiye sekteye uğrattıyor ve toplumsal muhalefeti bastırıyorsa da, kadınlar için yeni dönüşümlerin yaşanmasını sağlamıştır. Böylece Türkiye'nin kabuk değişimine uğradığı bu dönemde, bütün dışlanmışlıklarıyla kadınlar yeniden siyasette yerlerini almaya başladılar. Demokratikleşmenin simgesi olan rolleri, onları siyasetin içinde yeniden daha aktif katılıma davet ediyordu. Yerel ölçekte dönemin en önemli gelişmelerinden birini kadınların ilk defa kitlesel bir eylem içinde buldukları miting oluşturmaktadır. Söz konusu gösteri demokratik kuruluşlarca faşizm, baskı, öğretmen kısıımı ve hayat pahalılığını protesto etmek amacıyla düzenlenmiştir²¹⁴. Diğer bir gelişme uluslar arası alanda kadına yönelik sorunların tartışıldığı ve bu sorunların halledilmesine yönelik politikaların belirlendiği "Dünya Kadın Konferansı" ile ilgilidir: *"Kopenhag'da toplanan Dünya Kadın Konferansı dün "Eşitlik, Kalkınma ve Barış için Eylem programı"nın kabul edilmesiyle sona ermiştir. Eylem planı göçmen kadınlarla, Filistinli ve Güney Afrika kadınlar için özel önlemler taşımaktadır.*

²¹³ Kılıç, bk. 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler (1998) 356.

²¹⁴ Ses, 15 Ocak 1980.

Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen Dünya Kadın Konferansı 14 Temmuz'da Danimarka Kraliçesi II. Margrethe ve Genel Sekreter Kurt Waldheim'in konuşmalarıyla açılmış söz konusu Eylem programı ile birlikte 48 kararı kabul ettikten sonra 31 Temmuzda sona ermiştir. Konferansa 145 ülkeden delegelerle çeşitli uluslar arası ve gönüllü kuruluşların temsilcileri katılmıştır. Dünyanın her yanından toplam 1.270 gazetecinin konferansı izlemiş olması B.M'nin bu girişimine duyulan geniş ilginin bir göstergesi kabul edilmektedir. Olumsuz 4 oya karşı 94 olumlu oyla kabul edilen Eylem programının giriş bölümü şöyledir: << Barış ve istikrar olmaksızın kalkınma olamaz: Dolayısıyla barış kalkınmanın ön koşullarından biridir. Ayrıca kalkınma olmadan ve her düzeyde eşitsizlik ve ayırım ortadan kalkmadan kalıcı bir barış olamaz”²¹⁵.

1980'den sonra siyasi partiler ve bu partilerin kadın kolları birbiri ardına açılmaya başlamıştır. Var olanlarla birlikte yeni kurulan partiler de bu çeşitlilikte yer almaya başlamıştır. Anavatan Partisi yeni kurulan ve kadınlar arasında etkinliğini arttıran bir örgüt olarak belirmiştir. Partiye bağlı Kadın Komitesi kadınları partiye kazandırmak için faaliyet gösteren organdır. Komitenin başkanlığına Ayşe Erbaş, üyeliklerine; Berrin Kurar, Ayşegül Evlimoğlu, Güler İşler, Selvinaz Doğruyol seçilmiştir²¹⁶. Kadın Komitesi'nin programı şöyledir: Bağış toplamak, kermes ve yemek düzenlemek, fakir ve muhtaç kişilere yardım etmek. ANAP Kadın Kolları sosyal faaliyet ağırlıklı çalışmalarını kuruluşundan günümüze kadar, mevlit gibi dini öğeleri de ekleyerek bu yönde genişletmiştir: “ANAP Kadınlar Komitesi 28 Eylül'de mevlit okutacak. ...Candan Ergenel, Sevim Yalçın, Emel Şay, Nalân Karaöz, Filiz Gürtin ve Melahat Maden parti binasında hanımlarla yaptıkları sohbet toplantısında yapmayı düşündükleri çalışmalar hakkında bilgi verdiler. Bu arada 28 Eylül günü öğle namazından sonra Bey camide hanımlar için mevlit okutulacağını belirttiler ve bu mevlüte tüm Aydın'lı hanımların davetli olduğunu belirttiler”²¹⁷.

---

²¹⁵ Ses, 27 Ağustos 1980.

²¹⁶ Ses, 21 Eylül 1988.

²¹⁷ Ses, 25 Eylül 1990.

Ayrıca Semra Özal'ın kurduğu Türk Kadını Tanıtma ve Geliştirme Vakfı ANAP'ın ideolojisini, kadın kollarının yanı sıra, aktarılmasını kolaylaştıran; ama aynı zamanda ondan bağımsız bir örgüt gibi hareket eden bir vakıf olarak faaliyete başlamıştı. Aydın'da 1987 yılında kurulan, vakfın açılışında yapılacak çalışmalar ve amaçları iletiliyordu: “...*Vakfın amacı Türk kadınına bilhassa köylerdeki geri kalmış kadınlarımıza sosyal kültürel ve sağlık hizmetleri götürerek kültür düzeylerini yükseltmeyi amaçlıyor Bu arada sağlık konusundaki sorunlara da çözüm getirmeyi amaçlıyor Vakfın hekimliğini gönüllü olarak 3 bayan doktor üstlenmiş durumda. 20 üyesi bulunan vakfın başkanı Naciye Dinçer vakıfla ilgili olarak şu bilgiyi verdi: Vakfımızda kadın hastalıklar için bir oda tahsis edilmiş durumda, bunun yanında çocuk hastalıkları içinde bir bölümümüz bulunuyor dedi. Ayrıca Aydın'da nikâhsız bulunan çiftler içinde şu bilgiyi verdi: Şehrimizde 28 çiftin nikâhsız hayat sürdürdüklerini tespit ettik tarihi şu anda belli olmamakla beraber bu 28 çiftin nikâhlarını gene Semra Özal bizzat Aydın'a geldiklerinde gerçekleştireceğiz*”²¹⁸. Türk Kadını Tanıtma ve Geliştirme Vakfı'nın, Aydın Şubesi faaliyetlerinden bazılarını basına yansıdığı kadarıyla şöyle sıralayabiliriz: İlk, orta ve lise düzeyindeki fakir çocuklara okul araç-gereç yardımı, toplu nikâh törenleri, kadınların sağlık sorunlarını çözmek amacıyla vakıf binasında ücretsiz muayene hizmeti, köylü kadınlara sağlık hizmetlerinin ücretsiz götürülmesi ve yardım amaçlı defilelerdir. Ayrıca uyuşturucu konulu bir panel düzenlemiştir²¹⁹.

1990'larda Doğru Yol Partisi'nin bünyesinde faaliyete geçen Kadın Kolları gündemde yerini almaktadır. Faaliyetlerini AP geleneğinden devralan DYP Kadın Kolları; seçim öncesi defile, çay ve tanışma toplantıları düzenleniyor, seçim dönemlerinde de kadın oylarını bu kanala yönlendirmek için çalışmalar yürütüyordu. DYP'de Nazilli İlçe Başkanı Tevhide Çakmak öne çıkan, mücadeleci bir kadın olarak göze çarpıyor. 1993 seçimlerinde ilçe başkanlığını kaybetmiş fakat 1994'de belediye başkan adayı olma hakkını kazanmıştır. “*Kadının fendi erkeği*

²¹⁸ Ses, 7 Ekim 1987.

²¹⁹ Ses, 17 Ekim 1987, 10 Aralık 1987;3 Ekim 1990;13 Haziran 1990.

yendi” başlığı ile verilen haber şöyleydi: “Geçtiğimiz yaz ayında yapılan DYP kongresinde ilçe başkanlığını kaybeden Tevhide Çakmak bu sefer belediye başkan adaylığını kazanarak, kongrenin acısını çıkarmış oldu. Hem de erkek rakibi güçlü adaylardan İbrahim Öncü’yü yenerek. Mimar olan Tevhide Çakmak, 1992’de atamayla ilçe başkanı olmuş ve başarılı çalışmalarla Nazilli’de DYP’ye hareketlilik getirmişti”²²⁰.

1995 belediye başkanlığı seçimleri partili kadınlar arasında büyük rekabete sahne olmaktadır. Başkanlık için Aydın’da Sema Pişkinsüt, Sultanhisar’da Bingül Dürük, Bozdoğan’da Birgin Tezer yarışmaktadır. Gazete kadın adayların fazlalığını ve erkek adaya karşı rekabeti dile getiriyorken, onları daha güçlü bulmakta ve destekleyici bir söylemle aktarmaktadır²²¹. Aynı dönem bir zamanlar büyük gurur kaynağı olan muhtarlık, bu yıllarda kadınların pek itibar etmedikleri görülür. Aydın’da tek kadın muhtar adayı olarak Deniz Çobankara gazete sayfalarına yansımıştır: “Aydın’da CHP belediye başkan adayı Dr. Sema Pişkinsüt’ten sonra ikinci bayan aday da Güzelhisar Mahallesi’nden muhtar adayı olan Deniz Çobankara çıktı. Evli bir çocuk annesi tuhafiyeci Deniz Çobankara, bir hayli iddialı”²²².

Sosyal Demokrat Halkçı Parti’nin Kadınlar Kolu da faaliyetleri ile göze çarpmaktadır. Kadın sorununu ilk defa programına alan bir parti olması bakımından Türkiye’de bir ilki gerçekleştiren partinin Aydın’da kadına dair yürüttüğü en önemli çalışmalar, siyasetin kadınca diye nitelendirilen faaliyetlerinin yanı sıra (çay partileri, yemekli eğlenceler, parti için yardım kampanyaları vb.) politik olayları yakından izleyerek, kadınların bu olaylara tepki göstermesini sağlamasıdır. Konu ile ilgili örnek Bosna Hersek’te yaşananlara yöneliktir; “Bosna Hersek’te süren katliamları protesto kampanyaları sürüyor. Aydın SHP İl Kadın Komisyonu tarafından dün imza kampanyası başlatıldı. SHP İl Yönetim Kurulu üyesi Nilüfer

---

²²⁰ Ses, 18 Şubat 1994.

²²¹ Ses, 18 Şubat 1994.

²²² Ses, 26 Mart 1994.

Öztürk, Belediye Turistik Parkı'na kuracakları masada imza toplayacaklarını ve bunları daha sonra Birleşmiş Millet Örgütü'ne göndereceklerini söyledi. Öztürk, herkesi imza kampanyasına katılmaya çağırdı”²²³.

Ses Gazetesi, 1990'lı yıllarda kadınların parti içerisindeki siyasi başarılarından övgüyle söz edilmeye devam eder: SHP milletvekili aday Meliha Yılmaz bu isimlerden biridir. Yılmaz, verdiği demeçlerle kadın olmanın siyasette dezavantaj olmadığı görüşünü savunuyor ve özellikle Aydın'lı kadınların hak eşitliği için, mücadele edeceğini söyleyerek, kırsal kadının sorunlarını dile getiriyordu: “*SHP Aydın Kadın Kolları'nın düzenlediği tanışma çayına katılan ve düşüncelerini belirten Yılmaz; Çocukluğum pamuk, incir tarlalarında geçti. Aydın'lı kadını bilirim. Çok çalışkan ve cefakârdır. O zamanda kendi kendime söz verdim. İleride kadınların hakları ve ezilmişliği için savaşıcağım. Köylü kadınlarını çok seviyorum. Onlar için mücadele vereceğim. Ben inandım hayatımda üç defa cumhurbaşkanına çıktım. Sizlerin haklarını almak için çalmadık kapı bırakmayacağım. Milletvekili seçilirim kadınların sesi olacağım. Türkiye'de kadınlara önem veren tek parti SHP'dir. Kadın sorunları Bakanlığı önerisini biz getirdik. Bu bakanlıkla Türk kadının sorunlarına yakından ilgileneceğiz”²²⁴. Başka bir haberde yine yerel seçimlerde bayanların başarılarından bahsedilmekte ve yerel seçimlerde başarılı kadın adayların Aydın'ın gururu olduğu vurgulanmaktaydı.*

90'lı yılların en önemli sorunu Laik Cumhuriyeti tehlikeye düşüreceği savunulan, siyasal İslam'ın önlenemez yükselişidir. Siyasal İslam tehdidine karşı en çok kendilerini tehlikede gören kadınlar, partiler arası çekişmenin bir tarafa bırakılması gerektiğini savunurlar. Kadınların solda birlik isteyen çağrısı şöyledir: “*Aydın'lı hanımlar solda birlik çağrısı yaptı. SHP, CHP, DSP'nin genel başkanlarına mektup gönderme kampanyası başlattılar. Üç partinin kadınlar komitesi yaptıkları toplantı sonrası solda birliğin şart olduğunu belirterek, parti genel başkanları ile genel merkez yöneticilerine gönderdikleri mektupta, “koltuk*

---

²²³ Ses, 29 Ocak 1993.

²²⁴ Ses, 17 Ekim 1991.

kavgası ve tartışmalara son verilmesini” istediler. Kampanyayı başlatan partililerden Nilgün Akbulut ve Aygül Günaydın, sosyal demokrat partilerin ilk seçimlere kadar birleşmelerinin zorunlu olduğunu vurguladılar. Refah partisinin yükselen grafiğine dikkat çeken hanımlar, ‘ biz parti tabanı olarak üç sol partinin birleşmesini istiyoruz. Koltuk kavgasından vazgeçmelerini istedik. Cumhuriyet rejiminin anlamı üç parti liderinin verecek olduğu karara bağlı. Aksi takdirde tarih önünde bunlar hesap vermekten kurtulamayacaktır”²²⁵.

Gazetenin 90’lı yılların gündeminde en çok konuşulan kadınların biri de Sema Pişkinsüt’tür. Pişkinsüt ile ilgili olarak, görevli bulunduğu Devlet Hastanesi başhekimliğindeki uygulamalarından; Belediye Başkan Yardımcılığına, belediye başkan adaylığına, oradan Sağlık Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü yardımcılığına atanmasına kadar birçok olayla birlikte; Aydın siyasi hayatında yerini koruyan, halkın desteğini kazanan ve sivrilen bir kadın olarak gözükmektedir. Pişkinsüt 1991 yılında devlet hastanesinde yaptığı uygulamalardan dolayı, Aydın Ticaret Odası tarafından yılın bürokrati seçilmiştir²²⁶. Pişkinsüt 90’lı yıllarda Aydın’ı temsil eden tek kadın milletvekili olarak 1995–1999 yılları arasında parlamentoda görev yapmıştır.

1990’larda kadınlar siyasi partilerin dışında farklı dernek ve örgütler içerisinde yer almaya devam ettiler. Bu dernekler Kadın haklarını ve eşitliğini amaç edinenlerden, çevre duyarlılığına, turizmin gelişmesine bağlı kurulan derneklere ya da meslek örgütlerine kadar çeşitlilik göstermektedir. Kadına yönelik kurulan birliklerden biri 1950’lerde kuruluş çalışmalarına başlanmasına rağmen, faaliyete geçirilememiş Türk Kadınlar Birliği idi. Önce Kuşadası’nda Sevim Türemen (Ev Hanımı), Işık Söğütlü (Ticaret), Ayşe Yılmaz (Emekli Öğretmen) tarafından 23. 7 1992’de faaliyete geçirilmiş, ardından Aydın Şubesi 15.2.1993’de açılmıştı. Birliğin

---

²²⁵ Ses, 8 Nisan 1994.

²²⁶ Ses, 24 Aralık 1991.

kurucu üyeleri: Güliz Bosnalı, Ayşe Sultan Erbaş, Sıdıka Şahin, Saadet Kavasgil, Kıymet Demirayak, Feryal Bosnalı, Hatice Bosnalı idi²²⁷.

1990'lı yıllarda Aydın'ın sosyal hayatını canlandıran örgütlerden biri de Aydın Spor Bayanlar Kolu idi. Kol ile ilgili sürekli haberlere rastlayamasak da kesintili bir şekilde faaliyetlerini sürdürdüğü anlaşılıyor. Kulübe gelir getirmek ve kulüp üyelerinin eğlenmelerini sağlamak amacıyla çay partileri, yemekli eğlenceler ve defile gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Ayrıca Aydın Spor maçlarına kadın izleyicilerin arttırılması, kadınlara yönelik kapalı yüzme havuzu ve kapalı spor salonunda kadınlara özel bir alan tahsisi, bayanlar kolunun kadınlar için isteklerinden birkaçını oluşturuyordu²²⁸. Türk spor tarihinde Galatasaray'dan sonra ilk kez bir kadın üyenin spor kulübü idare yönetim kuruluna getirilmesi önemli bir gelişme olarak kaydedilmiştir. Kongrede erkek üyelerin teşviki ve oyları ile Nilgün Şirin adındaki kadın seçilerek yönetim kurulunda görev almıştır²²⁹.

Kadın Hakları Koruma Derneği faaliyete geçen diğer bir dernektir. Dernekle ilgili ilk ve tek gazete haberi 1994 tarihindedir: "*Ev hanımı Tülay Tetik önderliğinde kurulan Kadın Hakları Koruma Derneği'nin açılışını Aydın Vali yardımcısı Sabahattin Eren yaptı. Açılıştaki konuşan Eren, "kadın hakları erkek haklarından ayrı düşünemeyeceklerini" belirterek, "kadınlar her zaman haklıdır" dedi. Eski işhanının ikinci katında faaliyete geçen derneğe 50'ye yakın üye bulunuyor. Dernek başkanı Tülay Tetik, Atatürk ve Laikliğe yönelik saldırıları kınayarak, "bu ülkede hiçbir güç Atatürk devrimlerini yıkamaz. Laiklikle Türkiye insanı ve kadını kimlik kazanmıştır. Kadınlar tekrar dört duvar arasına hapsedilmek istemiyor"*²³⁰.

Ses Gazetesi'nde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ile ilgili ilk habere 1991 yılında rastlıyoruz. Haberde kadınların bu günü ilk defa kitlesel olarak kutladıkları anlaşılmaktadır. Bu ilk organizasyon SHP Kadın Komitesi tarafından

²²⁷ Aydın Valiliği Dernekler Masası verilerinden elde edilmiştir.

²²⁸ Ses, 26 Eylül 1990.

²²⁹ Ses, 16 Temmuz 1975.

²³⁰ Ses, 7 Mart 1994.

gerçekleştirilmiştir. SHP’li kadınlar Dünya Kadınlar Günü nedeniyle çay partisi düzenleyerek, ANAP ve DYP’li hanımların da katılımını sağlamıştır²³¹. Aydın’da yaşanan birliktelik, ileriki yıllarda birçok kadın kuruluşu, sivil toplum örgütleri, sendikalar ve parti kadın kolları komisyonlarının katılımı ile devam ettirilmiştir. Böylece Dünya Kadınlar Günü nedeniyle, çay partisi gibi geleneksel kadın eğlenceleri ile başlayan aktiviteler bir süre sonra bütün demokratik örgütlerin katılımıyla kadın sorununun tartışıldığı bir güne dönüşmüştür. Diğer yandan kadın sorununun çeşitli açılardan tartışılmasını sağlayan çeşitli seminer çalışmaları başlatılmıştır. Eğitim-İş sendikası’nın “Kadın Hakları” bu seminerlerden biridir. Seminerde “Dünya’da ve Avrupa’da Kadınların Durumu”, “Türkiye’de Kadınların Durumu”, “Türkiye’de Kamu Çalışanı Kadınların Durumu”, “Türkiye’de Eğitim Çalışanı Kadınların Durumu”, “Sendikal Örgütlerde Kadın Birimleri Ve İşlevleri” gibi konular önemli isimlerin katılımıyla tartışılmıştır²³². Kadınlar Günü dolayısıyla her yıl artan bir oranda çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Atatürkçü Düşünce Derneği, Kamu Sendikaları Platformu, İnsan Hakları Derneği, Aydın Barosu, Türk Kadınlar Birliği gibi örgütlerin ortaklaşa bildiri yayınlamaktadırlar. Bildirilerde daha çok politik ve hak eşitliğini savunan düşünceler yer almakta ve kamuoyuna duyurulmaktaydı. Düzenlenen diğer etkinliklerden bazıları: Kadın konulu konferanslar, tiyatro ve müzik etkinlikleri, cezaevinde tutuklu kadınların ziyaret edilmesi, kompozisyon, şiir, resim yarışmaları ve kermeslerdir.

Gazetenin 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’ne dair yazdığı yazılar dikkat çekici ölçüde bir değişim geçirmektedir. Nitekim “*Fotağrafta Kadın da Var*” ya da “*Kadınlar ve Gençlik*” başlıklı yazılar bunu kanıtlar niteliktedir. Aydın Sarı’nın kaleme aldığı Kadınlar ve Gençlik yazısı, kadınlara ilk seçme ve seçilme hakkını veren Türkiye’nin 1990’lı yıllardaki siyasetini sorgulamaktadır. Buna göre yazıda kadınların ve gençlerin 90’lı yıllar itibari ile politikadan soyutlanmasının nedenlerini tartışırken, 1980 öncesi parti kollarının kadınlar ve gençler üzerindeki eğitici işlevinin önemini vurgulamakta ve 1980 döneminin getirdiği politik yasakların

---

²³¹ Ses, 9 Mart 1991.

²³² Ses, 21 Temmuz 1993.

kadınları ve gençleri siyaset sahnesinden uzaklaştırarak, apolitik bir sürece soktuğu belirtilmektedir. Diğer yandan gelinen noktada kadınların yeniden küçük adımlarla da olsa işin ucundan tutmayı başardıklarını ve ileride kadın milletvekili sayısının artacağı yönündeki inancını aktarırken, aynı durumun gençlere siyaset kapısının kapatılarak, apolitikleşme sürecinin devam etmesi sebebiyle mümkün olmadığını belirtmektedir²³³.

Halit Payza'nın "*Fotoğrafta Kadın da Var*" başlıklı yazısı, gazetenin bu yıllardaki kadın temasına bakışının farklılaştığını gösteren bir başka örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Payza yazısında, kadının ikinci sınıf bir varlık olarak cinsel meta haline getirilişini, sınıfsal bağlamda ele almaktadır. Dünya Kadınlar Günü'ne dair gerçekleştirilen tüm etkinliklerin gerekli ve aynı zamanda süreklilik arz etmesinin önemi aktarılırken; asıl çözümün kadın'ı erkekten ayıran cinsiyetçi bakış açısından kurtulup, "insan" olarak dönüşmesiyle mümkün görmektedir²³⁴.

---

²³³ Ses, 9 Mart 1991.

²³⁴ Ses, 8 Mart 1995.

SONUÇ

1923–1996 yılları arası dönemde Aydın kentinde kadının konumunun basın aracılığı ile ele alındığı bu çalışmada önce Cumhuriyetin modernleşme ideolojisi doğrultusunda gerçekleştirilmiş yasal değişimlerin Aydın kadın dünyasına nasıl yansıdığı basın aracılığı ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu dönemin basınına Aydın’lı kadının, varlığını ve kamusal alana çıkmasına olanak sağlayan Cumhuriyet devrimlerini sonuna kadar destekleyen ve geliştirme taraftarı olduğunu gösteren haberler yansımıştır. Daha ziyade seçme seçilme hakkı ve kıyafet meselesi çerçevesinde sürdürdüğümüz tartışma, sonuç olarak kadın görünürlüğünün şehrin ileri gelenlerinin eşleri ve öğretmenler ile sınırlı olduğunu ortaya koymuştur. Aksine 1946 sonrası çok partili dönemde kadının basına daha kapsamlı bir biçimde yansıdığı anlaşılmaktadır. Böyle bir sonuçta bu dönemin, ilkinin iki katı nerede ise yarım asır sürmesinin etkisi var ise de başka nedenleri de olmalıdır.

Ses Gazetesi 1946 sonrası dönemde, ekonomik yapının tarıma dayandığı bu kentte, kadınların en fazla öne çıktığı meslek grubu olarak öğretmenliği göstermektedir. Haberlerde ilk dikkati çeken, kadın öğretmenler tarafından okul bünyesinde yürütülen etkinlikler ile toplum hizmeti kapsamındaki çalışmaların yoğunluğudur. Genel olarak çalışma hayatı düşünüldüğünde de *Ses Gazetesi*’nin kadınların çalışmasını öncelikle aile bütçesine katkı sağlamak doğrultusunda ve ancak zorda kalındığında çalışmanın düşünüldüğünü gösteren bir tavrı olduğu anlaşılmaktadır. Haberler iş hayatının kol gücünü ortadan kaldıran makineleşmeye bağlı olarak değişikliğe uğramasıyla, kadınların bu konumu da değiştiğini göstermiştir. Artık kadınlar eğitilmiş ayrıca dikkat ve titizlikleri sayesinde yeni mesleklerde başarılı olabilmektedirler. Fakat bütün bu gelişmeler Aydın’da kadının ekonomik hayata katılımını değiştirememiştir. Nitekim kentte sanayi girişimlerinin (Aydın Tekstil, Tariş Pamuk Kombinası ve Söktaş) artış göstermesine rağmen kadının bu üretim ilişkilerindeki yeri imalat sanayi ile sınırlı kalmaya devam etmiştir. Bununla beraber Aydın’da farklı meslek gruplarında çalışan ve başarılı

olan kadınlar yok değildir ve basın tarafından onaylanmaktadır. Haberlerde Aydın'da kadınların öğretmenliğin yanı sıra polis, zabıta, hemşire, ebe, hakem, bekçi, arkeolog olabildiklerini ve hatta şoförlük bile yapabildikleri görülmektedir. İlk bakışta bu meslek çeşitliliği, bu nitelik sevindirici olmakla birlikte, haberlerin çok sınırlı olmasından, nicelik olarak yetersizdir; bir başka deyişle her biri birer örnek olarak kalmaktan öteye geçememiştir. Çalışan kadınların talepleri ile ilgili veriler son derece kısıtlıdır. Gazete Aydın'da çalışan kadınların başlıca taleplerini kreş, anaokulu, ücret zammı ve emeklilik ile ilgili konular üzerine olduğunu göstermektedir. Çalışma hayatına katılmak isteyen genç kızlar ile ilgili olarak da gazete haberleri, ailelerin tutucu yaklaşımlarının devam ettiğini ama genç kızların çalışmak için gerekçelerinin değiştiğini ve daha fazla oranda çalışma hayatında yer alma istediklerini göstermektedir. Kentte genç kızların sosyo-ekonomik eğilimlerini ölçmeye yönelik yapılan araştırmayı da bu görüşün değiştiğini kanıtlamak için kullanmaktadır. Artık genç kızlar ailelerini, düştükleri ekonomik bunalımdan kurtarmak için ya da aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla çalışmak istememekte; aksine ev kadını olmayı bırakıp meslek sahibi kadın olmayı arzu ettikleri, bir başka ifadeyle ekonomik bağımsızlıklarını elde etmek istedikleri için iş hayatına atılmak istemektedirler. Ne var ki Aydın'da iş alanları son derecede sınırlıdır. Çaresiz kadınların büyük çoğunluğu ücretsiz tarım işçiliği konumunu devam ettirmekte ve sessiz çoğunluğu oluşturan bu kadınlar görünmezliklerini sürdürmektedir.

Eğitim alanına gelindiğinde, Aydın'da yürütülen eğitim çalışmalarının tek parti döneminden itibaren her geçen yıl aşama kaydedilen bir alan olduğunu görüyoruz. Ancak çok partili dönemde kızlar için eğitimin öncelikli kurumu ülke genelinde olduğu gibi enstitülerdir. Kentin ilçelerine kadar yaygınlaştırılan bu okullar, temelde kızları becerikli birer ev hanımı yapan aynı zamanda da yararlı işler öğrendikleri ve boş vakitlerini doldurdukları yerler olarak kendini gösteriyor. Edinilen becerilerle ekonomik hayata katılabileceği iddiasına gelince; bu okullar kapitalist üretim sürecine dâhil olabilmesini sağlayacak donanımı veremediğinden var oluş amacını geçersiz kılmaktadır. İlerleyen yıllarda çalışmak isteyen kızları özellikle öğretmen olarak görmekteyiz. Bununla birlikte tüm olumsuzluklarına

rağmen Aydın'da eğitim anlayışında beklenen değişimin yaratılabildiği söylemek mümkündür. Şöyle ki gazeteye yansıyan haberlere göre ailelerin talep ettiği okullar önce genel eğitim veren kız lisesi, sonra üniversiteye öğrenci sokmada başarısı kanıtlanmış Anadolu Kız Lisesi ve nihayet karma eğitim veren genel ve özel liseler olmuştur. "Ses Gazetesi" kentteki diğer eğitim kurumlarına (örneğin Aydın Lisesi, Ortaklar Köy Enstitüsü) dair çok az veri sunmaktadır. Aksine geçmişteki geleneğine bağlı olarak teknik eğitimle ilgili haberler 1990'lı yıllara kadar vermeye devam etmektedir. Gazete sahibi Hilmi Tükel'in Kız Enstitüsü Okul Aile Birliği üyesi olması, okul ile yakın ilişkileri onun okul toplantılarını ve faaliyetlerini takip edebilmesini sağlayan önemli nedenleri arasındadır. Ayrıca kız enstitülerinin o dönemin popüler eğitim kurumlarından olması ve Tükel'in bu eğitimi destekleyen çizgisi, okulların öne çıkmasında dolayısıyla da diğer okulların yer almamasındaki nedenler olarak sıralanabilir. Okuma-yazma sorunu ve yapılan çalışmalar da bu dönemde de önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlaşılan bu sorun kurumların duyarlı yaklaşımı neticesinde önemli ölçüde çözülmüştür. Kaynağımızda Doğu veya Güneydoğu Anadolu'da olduğu gibi okula gönderilmeyen kız çocukları ile ilgili haberlere rastlanmamaktadır. Bu durum adı geçen yörelerden Aydın'a göç eden ailelerin yeni şehirlerinde kızlarının eğitimine daha farklı yaklaşıklarını göstermektedir. Bugün ülke geneli ile kıyaslandığında eğitimin her kademesinde (ilk, orta ve yüksek öğrenim) kız öğrencilerin önemli artışlar kaydettiği görülmektedir. Aydın'da yaygın eğitim konusunda da önemli bir üstünlüğe sahiptir. Biçki dikiş kurslarının fazlalığı dikkat çekicidir. Kırsal kadının tercihi özellikle ekonomik gelir elde edilebilmesini sağlayan konservecilik ve halıcılık kurslarıdır. Ne var ki Aydın'da yaygın eğitim kapsamında yürütülen bu kurslar ülkenin genelinde olduğu gibi çoğunlukla kırsal kadının hayatını seviyesini gerçekten yükselten, yeterli derecede ekonomik bir gelir elde etmesini sağlayan seviyeye erişememiştir.

1946 sonrası dönemde Aydın'lı kadınların, politik veya politik sayılabilecek faaliyetlerini söz konusu olduğunda yardım dernekleri (özellikle de Yardımseverler Derneği) ve parti kadın kolları ön plana çıkmaktadır. Ses Gazetesi'nin bu konu ile

ilgili verileri özellikle AP ve CHP üzerinde odaklanmış; ileriki yıllarda ANAP, DYP ve SHP olarak devam etmiştir. AP ve CHP'nin sürekli rekabet halinde olduğu bu dönem boyunca yoğunluğu AP Kadın Kolları oluşturur. Bu bağlamda gazetenin AP yanlı tavrı, hem haber sayısı hem de AP Kadın Kolları çalışmalarının sürekli övgü ile dillendirmesinden anlaşılmaktadır. Bu çalışmalar kimi kadınları kentte ön plana çıkarma işlevi görmüş ve kadınların da kendilerini siyasetin vazgeçilmez unsurları olarak algılamalarına neden olmuştur. Uygulamada ise siyasetin temsil kısmında yer almayı, erkek temsilcilerin seçilmesi için partiye destek vermeyi yeterli buldukları Gazete'ye yansıyan söylemlerinden rahatlıkla anlaşılabilir. Kadınların siyasete dâhil oldukları varsayılan bu dönemde; yardım amaçlı ve partiye gelir getirici çeşitli organizasyonlar gerçekleştirilmiş ama bu gelişmeler kadınların bilinçlenmesini ve kadın sorununu dile getirecek niteliğe bürünmemiştir. Sonuç olarak 1946 sonrası dönem, Ses Gazetesi'ne kadınların parti kolları ve dernek çalışmalarının çeşitlilik kazandığı ama kadın sorunları konusunda bir dünya görüşü kazanamadıkları yerler olarak yansımıştır.

Aydın'ın ünlü simalarından Sema Pişkinsüt Ses Gazetesi'ne önce Devlet Hastanesi Başhekimi, sonra CHP'li belediye başkan adayı ve Aydın Ticaret Odası tarafından yılın bürokratu kimliği ile dikkat çeken en önemli isim olarak yansımıştır. Haberlerde bir kadın olarak başarısı ile öne çıkmasından öte, CHP'li kimliği ile partiler arası rekabette yer almasından ileri gelmekte; kadına dair özel bir söylemi gözükmemektedir. 1990'lar ise 8 Mart'a dair geniş bir yelpaze içinde çalışmaların yürütüldüğü; kadın sorununun çeşitli yönleriyle tartışılmaya başladığı bir başlangıç ve ayrıcalıklı bir süreç olarak kendini göstermektedir.

Kadınların toplumsal yaşamdaki konumlarına gelince, Aydın'da kentleşmeye bağlı olarak kadının sosyal hayatının canlandığını gösteren birçok etkinlik haberine rastlanmaktadır. Bu canlılığı okul ve dernek (sergi, gece, defile, tiyatro) faaliyetleri, yılın belirli zamanlarında düzenlenen festivaller ve şenlikler sağlamaktadır. Sinema, tiyatro, edebiyat ve resim gibi birçok sanat dalındaki etkinlikler de bu hareketliliği arttıran diğer gelişmelerdir. Ayrıca kentte kadın

sorununa yer veren sanat dalları ile ilgili çeşitli etkinliklerin sergilendiği görülmekte ve özellikle gazete tarafından izlenmesi teşvik edilmektedir. Bu da bize kadın soruna ilginin arttığını, toplumun daha duyarlı hale geldiğini ve yavaş yavaş kadın bakış açısına sahip olunduğunu göstermektedir. Bu dönem aynı zamanda basın aracılığı ile kadının toplumda ve ailede yerinin yeniden tanımlandığı bir süreçtir. Nitekim gazetenin olumladığı kadın önce eş ve anne olarak, güzel, bakımlı modayı takip eden ve talepkar olmayan; görevlerini iyi bilen bir kadındır. Bu kurgu yalnız birkaç gazeteden aktarılan bilgiler halinde kalmaz İngiliz ve Amerikan ev kadınları örnek gösterilerek, bu rol model olarak sunulur. Bu rol “Yeni Adam”a layık “Yeni Kadın” modelidir diyebiliriz.²³⁵

Gazetenin yayın hayatına başladığı 1946’dan tarihten itibaren gündeminden düşmeyen diğer önemli konulardan biri de kız kaçırma olgusudur. Nitekim kaçırılma başlığı altında yaptığımız taramada bulunan 452 haber bu konunun kentteki ağırlığını göstermektedir. Bu haberler gazetenin ilk çıktığı yıllarda birinci sayfada yer alırken daha sonraki dönemde bugünkü üçüncü sayfa niteliğine bürünmüştür. Yukarıda ifade ettiğimiz rakam, gazetenin tüm eksik sayılarının da varlığı göz önüne alındığında, gerçekte olay sayısının çok daha fazla olduğunu düşündürmektedir. Aydın’da kız kaçırma eylemini kent merkezi ve ilçeler bazında ayırırsak, yaklaşık 113 haberle bu olayların en fazla kent merkezi ve merkeze bağlı köylerde yaşandığı görülmektedir. İlçeler içinde Söke ilk sırada gelmektedir. Bunu Nazilli ve Bozdoğan izlemektedir.

Gazete haberleri aracılığı ile Aydın’da yaygın olduğu bilgisine ulaştığımız kaçma ve kaçırılma eylemi ilk bakışta ailelerin, ekonomik gerekçeler ya da geçimsizlikler yüzünden razı gelmedikleri birlikteliklerin; ailelere rağmen kurulması olarak görünüyorsa da haber içerikleri iyi analiz edildiğinde olayların önemli bir kısmında kızların istemediği halde zorla kaçırıldıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla

---

²³⁵ B. Karaduman, bk. Türk Aydın’ının Kadın Olgusuna Bakışı Üzerine Bir Araştırma: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) 2005.

bu kaçma kaçırılma eylemlerinin önemli bir kısmında kadına yönelik şiddet söz konusudur. Başlık parası Aydın'da yaygın bir uygulama olup gençler kendi seçtiği eşle birlikte olmak için, ailelerine karşı gelmek pahasına kaçmaktadır. Yine haberlerden anlaşıldığına göre evlilik kurumu gençler tarafından kutsal olarak kabul edilmekle birlikte, ailelerin öne sürdükleri şartların birleşmelerine engel olması onları bu eylemi gerçekleştirmeye itmekte ve bu durum kimi zaman trajik bir hal alabilmekte; evden kaçan bir kız, annesi tarafından toplum baskısı yüzünden öldürülebilmektedir. Aydın'da kadına yönelik şiddet yoğundur. İrdelenen 70 haberde kadınların yalnız aile içi geçimsizlikler, ekonomik sorunlar veya erkeğin aşırı alkol tüketimi gibi nedenlerle değil; kocasının kendisini evde bulamaması veya istediği yemeği pişirmemesi gibi sudan sebepler yüzünden bile şiddete maruz kalabildiklerini göstermektedir. Umurlu Kocagür köyünden MK bu olaylardan sadece biridir: *“Yemek pişirmeyen eşini, bıçakla delik deşik etti.”* başlıklı haberde şiddeti uygulayan koca kendini şöyle savunuyordu: *“Şerife 15 yıllık eşim. Hep kendi bildiğine göre yemek yapar. Ben evin erkeği değil miyim? Sevdiğim yemeği pişirtmek benim hakkım değil mi? Sinirlendim ve ekmek bıçağı ile delik deşik ettim. Pişman değilim, diğer kadınlara örnek olsun”*²³⁶. Bu haberlere yukarıda saydığımız kızların zorla kaçırılması hakkında olanları da eklersek sayının çok kabarıp olacağı açıktır. Kırsal kesimde tarla anlaşmazlığı, sınır kavgaları ve hatta kadının yalnızlığı şiddet görmesi için yeterlidir. Özetle Aydın'da kadınların çoğunlukla şiddete maruz kaldıkları anlaşılmaktadır.

Tek bir yerel gazetenin, “Ses” in temel kaynak olarak alınıp haberlerin içerik analizinin yapılmasıyla ulaşılan bu sonuçların tam olarak toplumsal hayatta yaşananları birebir yansıtmadığı ve tartışılabilir olduğu düşünülebilir. Ancak bir görünüm verdiği de yadsınmaz. Bu görünümün kalıcı olup olmadığı aynı konunun diğer kaynaklar özellikle diğer yerel basın organları, Emniyet, Mahkeme, Tapu kayıtları, Köy Enstitüsü vb kurumların arşivleri veya dönemin romanları üzerinde de sürdürülmesiyle ortaya konabilecektir. Ayrıca Aydın kentinden milletvekili olarak

---

²³⁶ Ses, 20 Ağustos 1984.

seçilmiş Piraye Levent, Melahat Gedik ve Sema Pişkinsüt görüşlerinin alınması, kadın siyasetçi olarak deneyimlerinin dinlenmesi de mutlaka yararlı olacaktır.

Türünde ilk çalışma olan bu araştırmamızla yalnız Aydın tarihine değil Türkiye’de kadın tarihine de katkıda bulunmuş olmayı umut ederek, benzer çalışmaların Anadolu’nun diğer kentleri üzerinde de yapılmasının yalnız yararlı değil gerekli de olduğunu düşünüyoruz.

ÖZET

Bu çalışma ile Aydın İli'nin 1923–1996 arası dönemde sosyal, ekonomik ve toplumsal alanda yaşadığı değişimin, kadın boyutuyla ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu amaçla, önce Cumhuriyet'in modernleşme ideolojisi doğrultusunda gerçekleştirilen yasal düzenlemelerin Aydın'daki izleri sürülerek, Aydın'lı kadınların bu değişimi algılama ve hayatlarına yansıtma biçimleri yerel gazeteler aracılığı ile tartışılmıştır.

Çalışmanın sonraki aşamasında, Türkiye'nin siyasal sisteminin değişikliğe uğradığı 1946 sonrası dönemi ve bu dönemin yarattığı yeni düzen içindeki kadının konumu genel olarak işlenmiş; 1946 sonrası dönemde ülke genelinde yaşanan değişimin Aydın'a, dolayısıyla da Aydın'lı kadının toplumsal konumuna yansıyan boyutları ekonomik, sosyal, eğitim ve politik yönü temel alınarak, Ses Gazetesi aracılığı ile tartışılmıştır. Haberler il yıllıkları, devlet istatistikleri ve yerel kaynaklar aracılığı ile desteklenerek değerlendirilmiştir. Böylece Aydın'lı kadının Cumhuriyet'le başlayan değişimi basın aracılığı ile yansıtılmaya çalışılmıştır.

SUMMARY

The purpose of this study is to reveal the changes those have lived in social and economical fields in Aydın between the period 1923-1996 through women. Due to this purpose, firstly the legal arrangements those are realized through the Republic's modernizm idology have searched in Aydın, and then it is discussed by the local newspapers that how the Aydın women have perceived and reflected those changes in their lives.

On the second step of the study, the period that the the political system of Turkey has been changed, after 1946 and the new statue of the woman that has been created by this new period, have both discussed generally. The effects of the changes, those are lived after 1946 over the whole country, on Aydın and on Aydın women's social statue , has discussed by the mediation of the local newspaper; SES, by taking the social, educational and political sides into consideration. These news are discussed by the support of the local official annuals, govermental statistics and local sources. By this way, the changes those have begun after the foundation of the Republic, in Aydın's women lives by the press.

TEŞEKKÜR

Ben öncelikle Yüksek Lisans Programı içerisinde kadın bakış açısına sahip olduğumun farkına vararak, kadın çalışmaları alanına yönlendiren ve bu alanda kendimi donatmam için kişisel gayretlerinin yanı sıra özel kütüphanesini de açarak temel literatüre ulaşmamı sağlayan **Prof. Dr. Serap YILMAZ**'a teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca tezimin temel kaynağını oluşturan Ses Gazetesi'nin varlığından haberdar ederek, sadece kendi çalışmam için değil ileride birçok araştırmacının da kullanmasına olanak veren bu yerel basın örneğinin dağınık vaziyetinin toparlanmasını da sağlaması ve bu kaynağa dayanarak kadın tarihine katkı yapacak bir tez hazırlamama vesile olan danışmanım **Prof. Dr. Serap YILMAZ**'a teşekkürlerimi yinelemek istiyorum.

Yalnız kendi tez çalışmam için değil, ileride Aydın üzerine çalışacak diğer araştırmacının hizmetine sunulmasına olanak sağlayan gazete koleksiyonunun oluşturulma talebine olumlu yanıt veren dernek başkanı, Hasan Efendi Mahallesi Muhtarı sayın **Erdoğan ÖZDEMİR**'e ve çalışmam süresince koleksiyonun bulunduğu mekanın istediğim zaman kullanılmasına izin veren TEMA Vakfı Aydın Şubesi görevlilerine teşekkür ediyorum.

Yine bu kaynağın toparlanması aşamasında en az benim kadar yorulan ve üstelik çalışmam boyunca sorularımdan hiç bıkmadan yanıtlayan, sevgili yüksek lisans arkadaşım, **Araş. Gör. Aysun SARIBEY**'e teşekkür etmek istiyorum.

Başta sayın **Yrd. Doç. Dr. Günver GÜNEŞ** ve **Yrd. Doç. Dr. Mehmet BAŞARAN**, olmak üzere Tarih Bölümü hocalarıma eğitimimin başından beri gösterdikleri alaka ve desteğe teşekkür ediyorum. Özellikle Cumhuriyet dönemini çalışmama vesile olan sayın **Yrd. Doç. Dr. Günver GÜNEŞ**'e teşekkürü bir borç biliyorum.

Ayrıca, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölüm Başkanı sayın **Yrd. Doç. Dr. Adil Adnan ÖZTÜRK**'e verdiği sonsuz destek ve anlayışı için teşekkür ediyorum.

Ve son olarak, yaşamımın her anında olduğu gibi bu çalışmam sırasında da yanımda olan, beni anlayan, destekleyen ve dinlemekten yorulmayan sevgili eşim **Ulaş ACAR**'a heyecanımı paylaştığı ve kadın çalışmalarını desteklediği için pek çok teşekkür etmek istiyorum.

KAYNAKLAR

A- KİTAP VE MAKALELER

- AHMAD. F.. 1999. Modern Türkiye'nin Oluşumu. Kaynak Yayınları. İstanbul.
- AKER. A.. 1972. İşçi Göçü. Sander Yayınları. İstanbul.
- ARAT. N.. 1997. Kadınların Gündemi. Say Yayınları. İstanbul.
- _____ 1997. Susmayan Yazılar. Eğitim, Laiklik, Kadın Ve Siyaset Üzerine. Say Yayınları. İstanbul.
- “Aydın”. 1982.Yurt Ansiklopedisi, II, Anadolu Yayıncılık.
- “Aydın”.1973 İl Yıllığı. Aydın.
- “Aydın”. 1967 İl Yıllığı. Aydın.
- AZAZİ. S.. 2003. Her Yönü ile Aydın İli. Erdem Ofset. Aydın.
- BENDESEN. N.. 1990. Kadın Hakları. (Çeviren: Şirin Tekeli). İletişim Yayınları. İstanbul.
- BERKTAY. F.. 2003. Tarihin Cinsiyeti. Metis Yayınları. İstanbul.
- BERKTAY. F. ve Ş. TEKELİ. 1995. Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadınlar. İletişim Yayınları. İstanbul.
- BORATAV. K.. 1997. “İktisat Tarihi 1908-1980”. Çağdaş Türkiye Tarihi IV. (1908–1980). (Yayın Yönetmeni: Sina Akşin). Cem Yayınları. İstanbul.
- “Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın”. 1938. C.H.P Basımevi. Aydın.
- ÇAKIR. S.. 1996. Osmanlı Kadın Hareketi. Metis Yayınları. İstanbul.
- _____ 2002. “Tarih Yazımında Kadın Deneyimlerine Ulaşma Yolları” Toplumsal Tarih. Sayı:99. 28–35.

- ÇAKIR. S. ve N. AKGÖKÇE. 1995. Kadın Araştırmalarında Yöntem. Sel Yayıncılık. İstanbul.
- ÇİTÇİ. O.. 1982. “Türk Kamu Yönetiminde Kadın Görevliler”. Türk Toplumunda Kadın. Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği. İstanbul. 221–252.
- DEMİR. Z.. 1997. Modern ve Postmodern Feminizm. İz Yayıncılık. İstanbul.
- DOĞRAMACI. E.. 1989. Türkiye’de Kadının Dünü ve Bugünü. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Ankara.
- GÖKBEL. A.. 1964. Milli Mücadelede Aydın. Aydın.
- GÖKSEL. B..1993. Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- GÜMÜŞOĞLU. F.. 1998. “Cumhuriyet Döneminin Ders Kitaplarında Cinsiyet Rollerini (1928-1998)”. 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler. Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul. 101–126.
- GÜNEŞ. G.. 2003. “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Aydın”. Tarih ve Toplum, Sayı: 239. İletişim Yayınları. İstanbul. 48–58.
- GÜZEL. Ş.. 1992. “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Toplumsal Değişim ve Kadın”. Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi. Cilt: 3–4, İletişim Yayınları. İstanbul.
- HABLEMİTOĞLU. Ş.. 2004. Kadınlara Dair Birkaç Söz. Toplumsal Dönüşüm Yayınları. İstanbul.
- HELVACIOĞLU. F.. 1996. Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik (1925-1995). Kaynak Yayınları. İstanbul.

İLKKARACAN. İ.. 1998. “Kentli Kadınlar ve Çalışma Yaşamı”. 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler. Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul.

KSSGM. “Türkiye’de Kadın 2001”. 2001. TC. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Ankara.

KANDİYOTİ. D.. 1997. Cariyeler Bacılar Yurttaşlar. Metis Yayınları. İstanbul.

KAĞITÇIBAŞI. Ç.. 1982. “Türkiye’de Çocuğun Değeri, Kadının Rolü ve Doğurganlığı”. Türk Toplumunda Kadın. Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği. İstanbul. 73–96.

KAPLAN. L.. 1996. “Milli Mücadele Dönemi Kadın Cemiyetleri”. Kastamonu’da İlk Kadın Mitingi’nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu, Kastamonu (10-11Aralık 1994) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Atatürk Araştırma Merkezi. Ankara.

_____ 1998. Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960). Atatürk Araştırma Merkezi. Ankara.

KARPAT. K.. 1996. Türk Demokrasi Tarihi. Afa Yayınları. İstanbul.

KAZGAN. G..1982. “Türk Ekonomisinde Kadınların İşgücüne Katılması, Mesleki Dağılımı, Eğitim Düzeyi ve Sosyo - Ekonomik Statüsü”. Türk Toplumunda Kadın. Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği. İstanbul. 137–170.

KILIÇ. Z.. 1998. “Cumhuriyet Türkiye’sinde Kadın Hareketine Genel Bir Bakış”. 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler. Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul. 347–360.

KIRAY. B. M.. 1982. “Küçük Kasaba Kadınları. Türk Toplumunda Kadın”. Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği. İstanbul. 341–356.

KIRKPINAR. L. 2001. Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.

KISA. L.. 1960. Aydın Tarihi ve Coğrafyası. Coşkun Matbaası. Aydın.

_____ 1972. Aydın ve İlçemiz Kuşadası. Sobe Matbaası. İzmir.

KURNAZ. Ş.. 1996. “Milli Mücadele Döneminde Cephe ve Basında Türk Kadını”. Kastamonu’da İlk Kadın Mitingi’nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu, Kastamonu (10-11Aralık 1994). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara. 59–68.

ONAY. P.. Türkiye’nin Kalkınmasında Kadının Rolü. Türkiye İş Bankası Yayınları. Ankara.

OS N. V.. “Müstehlik Değil Müstahsil: Osmanlı Müslüman Kadını ve Milli İktisat”. Osmanlı 3 İktisat. (Derleyen Güler Eren). Yeni Türkiye Yayınları. 587–592.

ÖNCÜ. A.. 1982. “Uzman Mesleklerde Türk Kadını”. Türk Toplumunda Kadın. Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği. İstanbul. 253–267.

ÖZBAY. F.. 1982. “Türkiye’de Kırsal- Kentsel Kesimde Eğitimin Kadınlar Üzerine Etkisi”. Türk Toplumunda Kadın. Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği. İstanbul. 171–197.

ÖZTÜRK. A.A.. 1999. Türkiye’de Modern Eğitimin Gelişimi ve Aydın İli. T.C. Aydın Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Cumhuriyetin 75. Yılı Kültür Eserleri Dizisi:2. Aydın.

ÖZTAMUR. P.. 2002. “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Güzellik Yarışmaları ve Femenin Kadın Kimliğinin Kuruluşu”. Toplumsal Tarih. Sayı: 99. 46–53.

SAKAOĞLU. N.. 2003. Osmanlıdan Günümüze Eğitim Tarihi. Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.

SAY. G.. 1998. Siyasal Değişimde Kadın Boyutu. Kurtiş Matbaacılık. İstanbul.

SAYIN. H.. 1965. Pembe Kadın. Kent Yayınları Matbaası. İstanbul.

ŞENYAPILI. T.. 1982. "Metropol Bölgelerinin Yeni Bir Ögesi Gecekondu Kadını". Türk Toplumunda Kadın. Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği. İstanbul. 269-291.

TAN. M.. 1979. Kadın Ekonomik Yaşamı Ve Eğitimi. Türkiye İş Bankası Yayınları. Ankara.

TAŞKIRAN. T.. 1973. Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50.Yıldönümü Yayınları. Başbakanlık Basımevi. Ankara.

TEKELİ. Ş.. 1982. Kadınlar Ve Siyasal-Toplumsal Hayat. Birikim Yayınları. İstanbul.

_____ 1982. "Türkiye'de Kadının Siyasal Hayattaki Yeri Çözüm Yolları ve Öneriler". Türk Toplumunda Kadın. Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği. İstanbul. 375-396.

_____ 1997. "Türkiye'de Aydınlanma Hareketi: Dünü, Bugünü, Sorunları". (25-26 Nisan 1997) Strasburg Sempozyumu Server Tanilli'ye Saygı. Adam Yayınları. İstanbul.

TEKİN. S.. 2003. Sanayileşmenin İlk Örneklerinden Biri: Nazilli Basma Fabrikası. Tarih ve Toplum. Sayı:230. İletişim Yayınları. İstanbul. 20-26.

TOPRAK. B.. 1982. "Türk Kadını ve Din". Türk Toplumunda Kadın. Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği. İstanbul. 361-373.

TURAN. Ş.. 2002. Türk Devrim Tarihi (IV. Kitap I. Bölüm). Bilgi Yayınları. İstanbul.

_____ 2002. Türk Devrim Tarihi (IV. Kitap II. Bölüm). Bilgi Yayınları. İstanbul.

UNAT. N. A.. 1982. "Toplumsal Değişme ve Türk Kadını". Türk Toplumunda Kadın. Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği. İstanbul. 1-32.

YARAMAN. A.. 2001. Resmi Tarihten Kadın Tarihine. Bağlam Yayınları. İstanbul.

YILDIRIM. A.. 1997. Sıradan Şiddet Türkiye'ye Özgü Olmayan Bir Sorun: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları. Boyut Yayınları. İstanbul.

ZÜRCHER. E.J.. 2002. Modernleşen Türkiye'nin Tarihi. İletişim Yayınları. İstanbul.

B- GAZETELER

ANT Gazetesi, 26 Nisan 1933.

ANT Gazetesi, 1 Mayıs 1933.

ANT Gazetesi, 28 Mayıs 1933.

ANT Gazetesi, 17 Haziran 1933.

ANT Gazetesi, 6 Teşrinisani 1933.

ANT Gazetesi, 8 Teşrinisani 1933.

HAKİMİYET-İ MİLLİYE Gazetesi, 27 Birinci Teşrin 1933.

HAKİMİYET-İ MİLLİYE Gazetesi, 16 İkinci Teşrin 1933.

AYDIN Gazetesi, 8 Kanunevvel 1934.

AYDIN Gazetesi, 11 Kanunevvel 1934.

AYDIN Gazetesi, 13 Kanunevvel 1934.

AYDIN Gazetesi, 29 Birinci Teşrin 1938.

HÜR AYDIN Gazetesi, 7 Ocak 1954.

SES Gazetesi, 25 Mayıs 1948.

SES Gazetesi, 8 Kasım 1950.

SES Gazetesi, 13 Nisan 1952.

SES Gazetesi, 11 Aralık 1952.

SES Gazetesi, 3 Mayıs 1955.

SES Gazetesi, 15 Aralık 1957.

SES Gazetesi, 18 Ocak 1958.

SES Gazetesi, 30 Ocak 1958.

SES Gazetesi, 16 Mayıs 1958.

SES Gazetesi, 9 Temmuz 1958.

SES Gazetesi, 5 Şubat 1960.

SES Gazetesi, 7 Ocak 1965.

SES Gazetesi, 9 Mart 1965.

SES Gazetesi, 24 Mart 1965.

SES Gazetesi, 8 Mayıs 1965.

SES Gazetesi, 5 Şubat 1966.

SES Gazetesi, 9 Ağustos 1966.

SES Gazetesi, 5 Aralık 1966.

SES Gazetesi, 16 Mart 1967.

SES Gazetesi, 8 Nisan 1967.

SES Gazetesi, 11 Nisan 1967.

SES Gazetesi, 21 Nisan 1967.

SES Gazetesi, 11 Mayıs 1967.

SES Gazetesi, 8 Haziran 1967.

SES Gazetesi, 9 Haziran 1967.

SES Gazetesi, 13 Eylül 1967.

SES Gazetesi, 26 Eylül 1967.

SES Gazetesi, 27 Eylül 1967.

SES Gazetesi, 12 Ekim 1967.

SES Gazetesi, 3 Kasım 1967.

SES Gazetesi, 25 Aralık 1967.

- SES Gazetesi, 1 Mayıs 1968.
- SES Gazetesi, 23 Mayıs 1968.
- SES Gazetesi, 1 Haziran 1968.
- SES Gazetesi, 21 Haziran 1968.
- SES Gazetesi, 26 Haziran 1968.
- SES Gazetesi, 2 Temmuz 1968.
- SES Gazetesi, 15 Ağustos 1968.
- SES Gazetesi, 10 Eylül 1968.
- SES Gazetesi, 9 Ekim 1968.
- SES Gazetesi, 1 Şubat 1969.
- SES Gazetesi, 22 Şubat 1969.
- SES Gazetesi, 29 Mayıs 1969.
- SES Gazetesi, 1 Ekim 1969.
- SES Gazetesi, 13 Ekim 1969.
- SES Gazetesi, 20 Kasım 1969.
- SES Gazetesi, 27 Şubat 1970.
- SES Gazetesi, 5 Mart 1970.
- SES Gazetesi, 13 Mart 1970.
- SES Gazetesi, 31 Mart 1970.
- SES Gazetesi, 24 Temmuz 1970.
- SES Gazetesi, 5 Eylül 1970.
- SES Gazetesi, 13 Mayıs 1971.
- SES Gazetesi, 30 Mart 1972.

SES Gazetesi, 27 Mart 1973.

SES Gazetesi, 10 Temmuz 1973.

SES Gazetesi, 8 Eylül 1973.

SES Gazetesi, 2 Mart 1974.

SES Gazetesi, 22 Ekim 1974.

SES Gazetesi, 21 Aralık 1974.

SES Gazetesi, 26 Şubat 1975.

SES Gazetesi, 6 Mart 1975.

SES Gazetesi, 31 Mart 1975.

SES Gazetesi, 4 Nisan 1975.

SES Gazetesi, 20 Mayıs 1975.

SES Gazetesi, 24 Mayıs 1975.

SES Gazetesi, 16 Temmuz 1975.

SES Gazetesi, 26 Temmuz 1975.

SES Gazetesi, 8 Eylül 1975.

SES Gazetesi, 9 Eylül 1975.

SES Gazetesi, 6 Ocak 1976.

SES Gazetesi, 23 Ocak 1976.

SES Gazetesi, 22 Mart 1976

SES Gazetesi, 6 Kasım 1976.

SES Gazetesi, 24 Kasım 1976.

SES Gazetesi, 2 Mart 1977.

SES Gazetesi, 16 Mart 1977.

SES Gazetesi, 17 Mart 1977.

SES Gazetesi, 18 Mart 1977.

SES Gazetesi, 22 Mart 1977.

SES Gazetesi, 7 Nisan 1977.

SES Gazetesi, 5 Kasım 1977.

SES Gazetesi, 13 Ocak 1978.

SES Gazetesi, 23 Ocak 1978.

SES Gazetesi, 3 Şubat 1978.

SES Gazetesi, 17 Şubat 1978.

SES Gazetesi, 4 Ağustos 1978.

SES Gazetesi, 7 Aralık 1978.

SES Gazetesi, 5 Mart 1979.

SES Gazetesi, 17 Nisan 1979.

SES Gazetesi, 22 Eylül 1979.

SES Gazetesi, 19 Kasım 1979.

SES Gazetesi, 28 Aralık 1979.

SES Gazetesi, 15 Ocak 1980.

SES Gazetesi, 18 Temmuz 1980.

SES Gazetesi, 27 Ağustos 1980.

SES Gazetesi, 14 Ocak 1982.

SES Gazetesi, 17 Mayıs 1982.

SES Gazetesi, 24 Aralık 1982.

SES Gazetesi, 25 Mayıs 1983.

SES Gazetesi, 24 Ocak 1984.
SES Gazetesi, 11 Mayıs 1984.
SES Gazetesi, 17 Ekim 1984.
SES Gazetesi, 18 Mayıs 1986.
SES Gazetesi, 29 Mayıs 1986.
SES Gazetesi, 5 Temmuz 1986.
SES Gazetesi, 12 Eylül 1986.
SES Gazetesi, 20 Kasım 1986.
SES Gazetesi, 27 Nisan 1987.
SES Gazetesi, 7 Ekim 1987.
SES Gazetesi, 17 Ekim 1987.
SES Gazetesi, 10 Aralık 1987.
SES Gazetesi, 18 Haziran 1988.
SES Gazetesi, 21 Eylül 1988.
SES Gazetesi, 17 Nisan 1989.
SES Gazetesi, 4 Mayıs 1989.
SES Gazetesi, 20 Aralık 1989.
SES Gazetesi, 13 Haziran 1990.
SES Gazetesi, 18 Haziran 1990.
SES Gazetesi, 25 Eylül 1990.
SES Gazetesi, 26 Eylül 1990.
SES Gazetesi, 3 Ekim 1990.
SES Gazetesi, 27 Kasım 1990.

- SES Gazetesi, 20 Aralık 1990.
- SES Gazetesi, 9 Mart 1991.
- SES Gazetesi, 1-18 Mayıs 1991.
- SES Gazetesi, 17 Ekim 1991.
- SES Gazetesi, 24 Aralık 1991.
- SES Gazetesi, 8 Ağustos 1992.
- SES Gazetesi, 4 Kasım 1992.
- SES Gazetesi, 5 Aralık 1992.
- SES Gazetesi, 29 Ocak 1993.
- SES Gazetesi, 21 Temmuz 1993.
- SES Gazetesi, 18 Şubat 1994.
- SES Gazetesi, 7 Mart 1994.
- SES Gazetesi, 26 Mart 1994.
- SES Gazetesi, 8 Nisan 1994.
- SES Gazetesi, 8 Mart 1995.

C- TEZLER

ÇELİK. B.. 1996. Aydın Kenti (1923-1950). Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

KARADUMAN. B.. 2005. Türk Aydınının Kadın Olgusuna Bakışı Üzerine Bir Araştırma: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı. İzmir.

YAKAR. E. S.. 2004. İzmir’de Kadın Hareketi (1928-1978). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı. İzmir.

D- RESMİ KAYNAKLAR

Devlet İstatistik Enstitüsü. 1990. Aydın İli Ekonomik ve Sosyal Göstergeler.

Devlet İstatistik Enstitüsü. 2000. Aydın İli Genel Nüfus Sayımı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler.

E- İNTERNET SİTELERİ

www.AydinAjans.com

EKLER

EK 1: Gül Übbül'e Ait Fotoğraflar.

Resim 1: Sağdaki Gülhanım, ayaktaki yakın arkadaşı ve yeğeni Cumhuriyet Hanım.

Resim 2: Gülhanım eşi Mustafa Übbül ve yeğenleriyle

Resim 3: Soldaki Gülhanım sağdaki abisinin eşi Muzaffer, oturan annesi ve yeğeni Şadiye. Milas'ın yöresel kıyafeti eğribaş giysisiyle. (1932)

Resim 4: Yeğeni (Kızı) Cumhuri Hanım ile birlikte. Tarih: 28 Nisan 1952.

Resim 5: Hakimiyet-i Milliye 16 İkinci Teşrin 1933

Resim 6: Gülhanım'ın yol ve köprü açılışı için Mustafa Kemal Atatürk'e hazırladığı saten üzerine ipekle hazırlanmış pano. “ Kemal-i zeval, zeval-i Kemal, her ne ki ari, Kemal olur”
Anlamı: Her çıkışın bir inişi her inişin de bir çıkışı olur. Her kimde de ar var ise Kemal olur.

EK 2: Ses Gazetesi Haber Örnekleri

18 AĞUSTOS 1958 SES Sayfa 7

Yakalanan İki Aşık İlk sorgularını müteakip serbest bırakıldılar

Önceki gün saat 10'da Avrut köyü bacağı Yavuz köyde Abidin Yücel ayarı yerdin S. E. F. daha evvel arzına geçmiş olup, bunu devam ettirmek istediği olay için bu kezın anaesi tarafından yakalanmışlardır.

Sanki mağdure yapılan şikayet üzerine yakalanarak haklarında düzenlenen tahkikat evrakı ile adalete sevk edilmişler ve ilk sorgularını müteakip serbest bırakılmışlardır.

çocuk kavgası yüzünden arakadısını yaraladı

Geçtiğimiz gün saat 20'de Nazilli bereketli köyünden Ömer Baskın ayarını yerdin Ahmet Kulcu'nu arakadısı bir çocuk kavgası yüzünden çıkan müddetinde ayağına bacağı her iki kolundan hafif surette yaralanmışlardır.

Olay üzerine yakalanan sanık hakkında düzenlenen tahkikat evrakı ile adalete teslim edilmiştir.

Teknik Üniversite KAYITLAR BAŞLADI

Peşkek öğrencinin uzun zamanında merakla beklediği L.T.U kayıtları başlamıştır.

Kayıtlar 31 Ağustos 1958 Çarşamba saat 13.00'de kadar devam edecektir.

Önceki adayların giriş sınavları 225'in üzerinde olması gerekmektedir. Böyleyse ağırlıklı Fen puanı 325'in altında olanlar 1958'ün giriş sınavlarına katılmayacaklardır. Zamanı içinde müracaat edilmeye giriş bulgularıyla beş ve altmışdan fazla kişi kayıt ücreti ötenektir.

Aday karnelerinde gelenler 22 Eylül kadar bu puanları 1958'ün sınavlarına yazarak Bankamızın hâveseleri gerekmektedir.

Memleketimize büyük kıymetler kazandıran İ.T.U. makina, kimya, maden, elektrik, mercekliji, Fizik Fakültelerini havidir. Adaylar ilgili evrakı Milli Eğitim Müd. ve Lise Müdürlüğünden alabilirler. Gerekli belgeleri almak isteyenler puan kartlarını ve giriş kriterlerini gösteren mevlere İ.T.U'nun silhadı bakımından şart tutulmaktadır.

Orman Yurdun Milli servelidir onu sev ve koru

Milletvekilllerimizden Nâhit Menteşe ve İsmet Sezgin ŞEHİRİMİZE GELDİLER

Haber aldığımız gibi re Aydın AP milletvekiliimizden Nâhit Menteşe ve İsmet Sezgin, şehrimize gelmişler ve halk ihtiyaçlarını tesbit etmek üzere ilgililerle temalara başlamışlardır.

Bu cümleden olarak dün de milletvekilleriimizden Nâhit Menteşe, beraberindeki zevatla birlikte E.S.O. İşletmesine ziyaret etmiş ve işletme müdürü İsmail Aydın ile görüşerek ihtiyaçları hakkında bilgi almıştır.

Diğer taraftan kenarında konuşulmuş Nâhit Menteşe parti müddetisi olarak Samsun'dan vazifeli olduğunu aynı zamanda şehrimizin muhtelif meselelerini Ankara'da takip ettiğini beyan etti. Ve Ziraat memleketi olan şehrimizin çiftçisine hayırlı haberler getirdiğini belirtti.

Menteşe'nin bildirdiğine göre İncir ve pamuk geçen sene olduğun gibi bu sene de kısmen desteklenecektir. İncir Kazanması Ticaret Bakanlığınca Bakanlığa sevk edilmiştir.

Ve halen inza için bakanlıkları dolaymaktadır.

Geçmiş sene müstahsilin yüzünü güldüren İncir taban fiyatı bu sene ise kuru daha fazla ile tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Pamuk taban fiyatı ise geçen senele aynı olmuştur.

Milletvekillimiz Nâhit Menteşe mevlisi açılıncaya kadar bölgemizde AP teşkilat başkanı İsmet Sezgin görevlendirildiği İzmir parti müddetisi görevini ifa etmek üzere İzmir'e gidecektir.

Fıili İvatin Hadisesi

Önceki gün saat 14.00'de Çine Akşova Camii ağzı köyünden Halil Tural'ın Jandarmaya yapmış olduğu şikayette oğlu 11 yaşında Arif Ali Tural'ın 12.8.1968 günü saat 13'de kaybolduğuna bildirmiştir. Olayın sonucunda el konulmuş ve gerekli tahkikata başlanılmıştır.

Olay üzerine yakalanan sanık mağdure haklarında düzenlenen tahkikat evrakı ile adalete teslim edilmiştir.

Ayranlı genç kız

Şansını her zaman tuta ve milli piyergoda deneyecek de olsa ya... Bu defada 200 Türk lira kazanma şansının çok kuvvetli olduğu İncir Bayramı Güzellik müsabakasında deneyecek.

3
HAZİRAN
CUMARTESİ
1967
Platı 25 kuruş
Günlü geçmişi 50 Kty.

SES

Aydın ve Çevresinin Sesini Aksettiren Günlük Gazete

YIL:21

Aydın'da Pazardan başka hergün çıkar siyasi memleket gazetesidir.

Kurucusu, Sahibi ve MÜDÜRÜ
MİLMİ TÜKEL
Yarı işlerini fillen idare eden
Mev'ul MÜDÜR
ERTEM ÖZERGİN
İdare ve basıldığı yer
MİLMİ TÜKEL Mafkasız
Hükümet Bul. 13 Sokak No 9
Telefon: 1340
A Y D İ N

SAYI: 4583

Yeni Valimiz Turgut Eğilmez 12 Haziran'da şehrimizde

Muammer Ürgen paşa 10 Haziran'da ayrılıyor

25 Mayıs 1967 tarihli gazetemizde Valimiz Muammer Ürgen Paşama Edirne'ye Vali olacağını, Valiliğimize de Tokat Valisi Turgut Eğilmez'in geleceğini yazmış, Muammer Ürgen paşanın ayrılmasından duyduğumuz özünü bizi beliretikten sonra yeni Valimiz için surları çözmüşük.

Tokat Valisi hakkında şu anda bilgimiz yok. Fakat belki tanıdığımız çıkarsa, belki Valimiz kadar çalışkan ve samidir. Belki o da gazetecileri seven bir şahıstır...

Muammer Ürgen paşanın ilimizde bırakılması için teşebbüsler oldu. Edirne'ye tayini kaldı. Fakat soursadan Bilecik denildi ve tasdikten çıktı. Bilecik'e gidecek. Öğrendiğimize göre Muammer Ürgen paşa ilimizden 10 Haziran'da

ayrılacak, yeni valimiz Turgut Eğilmez de bu tarihte Tokat'dan ayrılacak ve 12 Haziran'da şehrimizde olacaktır.

YENİ VALİMİZ
TURGUT EĞİLMEZ

*Tokat valisi hakkında bilgimiz yok yazmamız Haziran Vali muavinlerimizden Mustafa

Bazirgan - Ben Zile Kaymakamı idim, benim Valim idi. Popülerdir, hoş sohbetlidir dedi. Özel İdare Müdürümüz Müsteşar Saner de tanıştı, çok iyi olduğunu söyledi. Eribladık.

Evveldi gün telefonumuz geldi, Tokat'tan aranıyordunuz, dedildi. Arayan Tokat gazetesi sahibi Ruki Akcan'ın. Akbapım olduğu için deruan derhal kavradım. Telefonda bir bayan (adını söylemedi ben de sormadım) Ruki Akcan'ın selamlarını, sevgilerini bildirdikten sonra Valimiz Türkiye'de bir tanedir. Sizi tebrik ederim, kilişi herhalde yektör, gönderelim dedi. Teşekkür ettim. Bizim Valimiz de iyi idi dedikten sonra, buradaki Vali muavinlerimizden Mustafa

12 Haziran'da Zile ilçesinde kaymakamlık yapmış o da metin etmiş olmalı. Bazirgan'a tanrı diye cevap verdi. Bir iki kelime daha konuşuktan sonra telefon tamam oldu.

Tokat'tan kilişe ne gün gelir acaba derken, dünki posta aramızın Yeni Çankırı gazetesini sahibi Muazzam Alparslan akbaptan yeni Valimizin kilişesi ve benden selam söyleyin tebriklerimi bildirdiniz diye bir yazı çıktı. Her iki mektuba akbaptıra alakatından dolayı teşekkür ederim.

Bu kadar metin edilmeleri bizi memnun etti. Valimiz Muammer Ürgen paşanın ayrılmasını ile duyduğumuz üzüntüyü hafifletti, yaramıza merhem oldu. Amma biz yine paşamızı unutmayacağız. Kendilerinden evvelki sevdiğimiz ve ilimize hizmet etmiş Valilerimiz yerlerine giderek aradığımız malumdur.

Paşamızı da Bilecik azeresi ki, gidip görecek, konuşacağız. Dostluğumuzun pazra kadar değil, Meşerri kadar olduğunu hisset edeceğiz. Dostlukların güzel çıkarışı olmalıdır, çıktığı yerde aramak da çıkarışı olmadığımızı gösterir, biz böyle düşünürüz.

Noticeye gelelim: Şimdi Bilecik, memnun. Bizim de memnun olacağımız garanti leniyor, iş Tokat'a kaldu. İnşallah Tokat'a gelecek de iyidir. Tokat'lılar üzülmeyiz. Bunu can-ı gönülden temenni ederim.

Milmi TÜKEL

Yavuz köy sergisi

Yavuz köyünde Biçki ve diğer kursu dün Valim muavinlerimizden Necati Özdemir tarafından açılmış türden Millî Eğitim müdürümüz Ali Demiralp da bulunmuştur.

Kız Sanat Enstitüsünde İttihara geçen öğrenciler

1966-1967 ders yılı bitirilmekteyiz. Kız Sanat Enstitüsünde İttihara geçen öğrenciler belli olmuştur. Sanat okulunda okuyan talebelerin birinci ve ikinci sıralar arasında çalışma derecesi aynı gösterilmiştir. İttihara geçen öğrenciler arasında değişiklikler olduysa iki kısımda başarı gösteren öğrencilerin sayısı henüz henüz aydınlanmıştır.

İkinci dönemde üstün çalışmaları neticesinde İttihara geçmeye hak kazanan öğrenciler şunlardır:

1-A sınıfından
Selma Çiçek
Hayva Şafaklı
Nehmet Yeşilçay

İnci Bayramoğlu
Zahide Kazanlı
1-C sınıfından
Necmiye Şenmez
Dünya Kafalı
Sevgi Erdel
2-A sınıfından
Zehra Haçbekiroğlu
Zübeyla Yavaş
4-A sınıfından
Seval Akgün
5-A sınıfından
Najla Şimşir
Gönel Yüksel
Müberra Şakra

TEŞEKKÜR KAZANANLAR

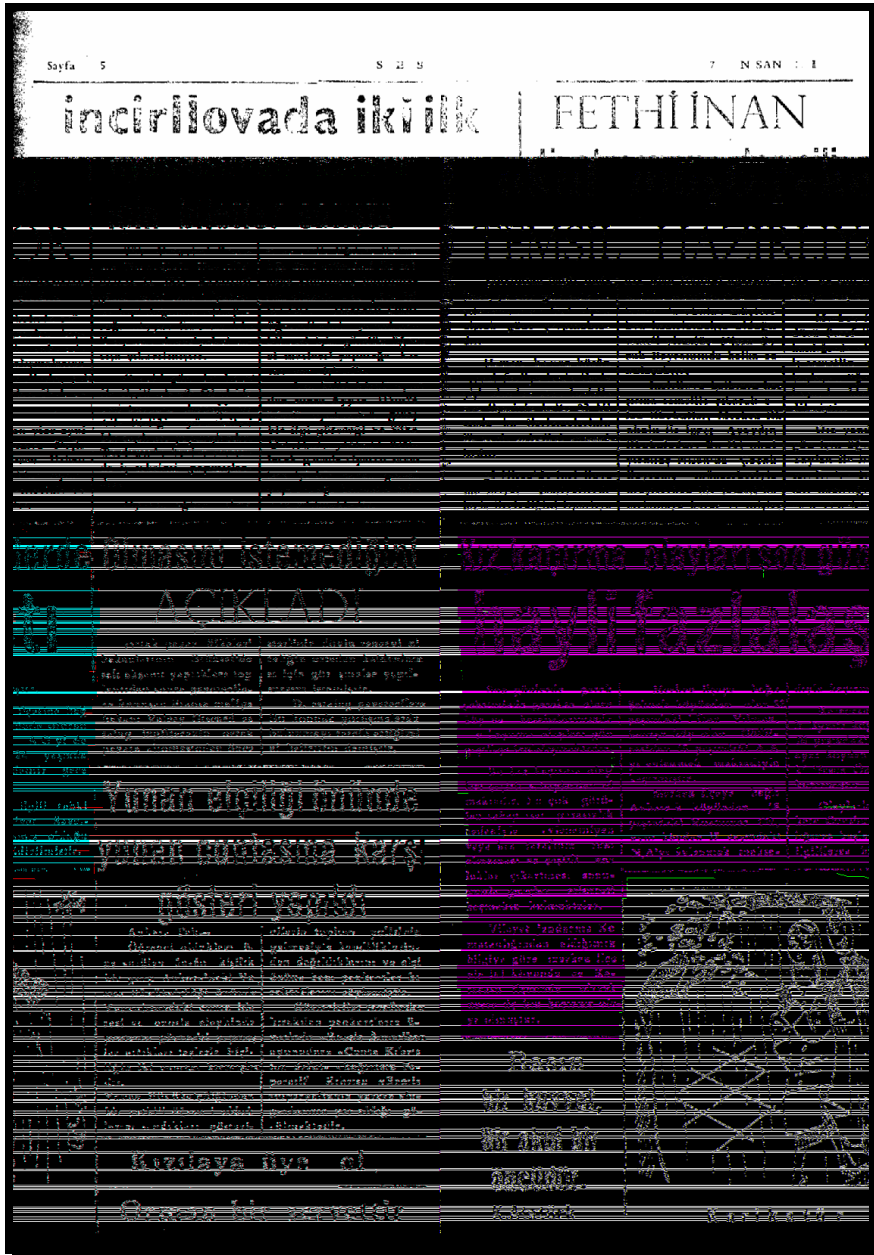
1-A sınıfından
Özgül Akın
1-B sınıfından
İsmet Ekeoğlu
1-C sınıfından
Suzia Boşgelmez

2-A sınıfından
Ayşe Alanlı
Sevgi Dirik
2-B sınıfından
Tulay Doğu
Somra Haskioğlu
4-A sınıfından
Sudika Arslan
5-A sınıfından
Kübra Ötkeren
Serdar Şafaklı
Birmir Akmac
A. Sunay Uslu
Nasrur Polay

GAZETENİZ

HERGÜN

8 SAHİFEDİR.

Belge 3: Ses, 7 Nisan 1971.

27
MART
1973
Sahi
Fiyatı 50 Kuruş
Günü geçmiş 72 Kuruş

SES

Kurucusu Sabitî Müdürlüğü
H İ L M İ T Ü K E L
Yazı İşlerini İfâle eden Müdür
Muzal Müdürlüğü
DİLER CÜNAYDIN
İdare ve basılış yeri
H İ L M İ T Ü K E L Mecmuası
Hükümet Bul.13. sokak No.2
Tel-fo-n : 134
A Y D I N

YIL . 27

Aydın ve Çevresinin Sesini Aksettiren
Aydın'da Pazardan başka hergüç çıkarak siyasi memleket gazetesidir

SAYI 6332

Gazeteniz Her gün 8 Sahibedir

Ortamahalle Ortaokulu Yaptırma okul ve öğrencilerini Koruma derneği Kongresi yapıldı

Ortamahalle Ortaokulu
ta yaptırma okul ve öğrencilerini koruma derneği Genel kurul toplantısı Pazar günü saat 10 da o okul salonunda yapıldı. Çoğulak oldığı anlaşılarak Dernek başkanı İsmail Çeltik (Emniyet müdür emriyle) kongreye geldi.

Divan teşekkülü için
1) başkanı 1 yardımcısı, 2 kâtip teşkil edilmesini rica etti.

Başkanlığa Sabit Ergünel, yardımcılığı Ekrem Ak, kâtipliklere Halil Güneş, Zübür Şabirci seçildi.

Saygı duruşu yapıldı ve gündem geçilerek Faaliyet, Müzayade raporları ve bütçe taslağı okundu. Raporları ayrıca verildi. Raporlar teklif, tekliflerle başlanıp ibar yapıldı.

İsmail Çeltik 143 rakamla yeni Dernekler kanunu.

BUGÜN
Nö. Eczane
Bulvar

konu göre Tüzük hazırlanıp dâimî meclise sunuldu. Genel kurulda Oya. Kararı kabul edildi.

Dilekler okutuldu. Okul müdürü Kemal Yıldız konuştu. Konuşmacılara cevap verdi. Seçime geçildi.

Koruma derneğine a-sil: ay stranyla

İsmail Çeltik
Ekrem Ak
Halil Güneş
Mesude Uğur
Zübür Şabirci
Yedekler:
Nehriben Metinler

Selâhattin Kocaman
Asım Alpker
Ali İsmail
Yılmaz Fingir
Mustafa Özalp
Ahmet Uğur
Ali Rıza Önder
Ali Bektaş
Murakipçiklara
İsmet İsmetli
Mehmet Pekcan
Ali Rıza Günen seçil-diler
Seçilenler:
Kutlar, başkanılar dile-riz.
(Derneğin Faaliyet rapo-runu bildiren yazımız 4. sayfamızda'dır.)

Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümü kutlaması Toplantısı yapılacak

Cumhuriyetimizin 50. yıldönümü kutlama hazırlıkları ile ilgili olarak gündüze kadar yapılan ve bundan böyle yapılacak işleri, alınacak tedbirleri görüşmek üzere 28 Mart 1973

İlgili yerlere davetiye ler gönderilmiştir.

(TÜBA) Türk Basın Ajansı
Faaliyete geçti (Yazısı sayfa 7 de)

Polis teşkilâtının kuruluş yıldönümü kutlama hazırlıkları başladı

Polis teşkilâtının kuruluşüne 118. yıldönümü 10 Nisan 1973 Salı günü şehrimizde Emniyet müdürü başkanlığında düzenlenecek olan program ayrıntıları kutlanacaktır.

Bu yılki kutlama töreninin Cumhuriyetimizin kuruluşuna 58. yıldönümü nedeniyle yapılması sebebiyle

geçmiş yıllardan daha parlak bir şekilde kutlanmasını amacıyla uzun zaman önce beri sayın Emniyet müdürümüz Adnan Atay'ın başkanlığında kuvvetli komisyonlar çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu kutlama töreni ile ilgili program gazetemizde ayrıntılı olarak yayınlanacaktır.

Nüfus Planlaması Ebeve

Vedra Kızılkaya Diyor ki,

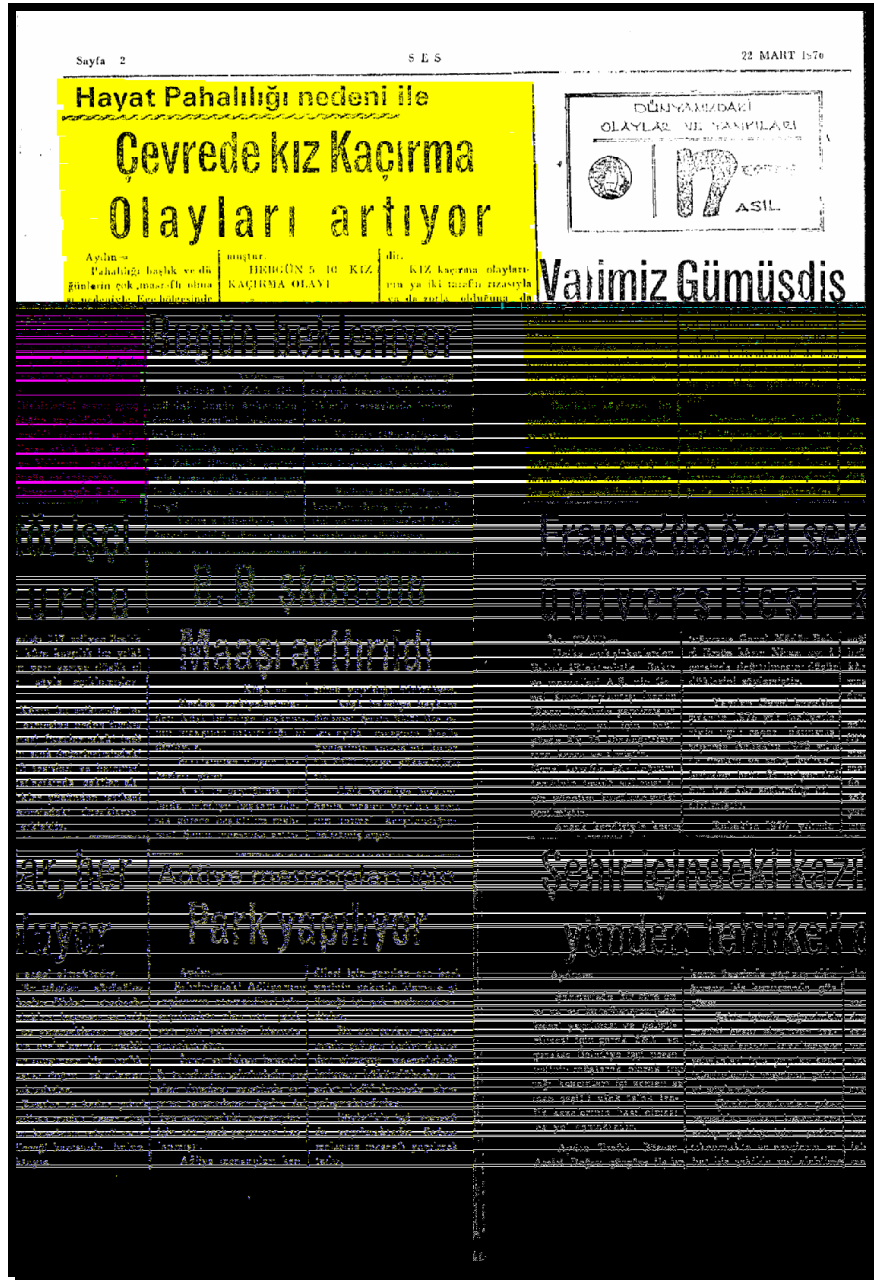
Verdik hanımlarla aile nüfus planlamasını yürütmeye başlıyoruz. Ebeve haklarını bakaşığımız kadar sağlıklı çocuk yetiştireceğiz. Doğduğumuz ilaç, araç olamalı sonuç verdi. İradığımız güçlü zekâi zihneti yavaş yetiştireceğiz. Acemce aile planlamasını uzak dağ köylerine ulaştıracağız.

Kadınlar vazifesi eşi ile birlikte planlı hareketler. İstare etmemeli hastamı mer-i veremeli Zevceyi aile veremeli planlama için halletmeli. İfka sağlıklı aklı gübüz çocuk hediye etmeli. Lâle sübbel var iken tıngamı etmemeli. Kalklar ailesiye an çocuk yetiştirilmeli. Ana baba evlat biribirine hürmet etmeli. Yazaın Sağlık Eğitimi var olan Nüfus planlaması demeli. Aile planlaması problemleri her çaydan önce halletmemeli.

Merkez Nüfus Planlama Ebeve
Vedra Kızılkaya

SON HABERLER

Suay, con aday taylan'ta veto etti...
İstanbul Bakanlar gicisinde (çarpışım iki tar-kerden delusunda yangın çıktı.
TÜY upığı Sofya'ya mecbur hily yaptı.
Koramiral Ekmekci Tuncer'in bütçe yarı-ta normal üzere geçilene.

Belge 5: Ses, 22 Mart 1976

Halkı uyarıyoruz... Parası kalmayan hırsız Elini başkasının cebine attı

Aydın—
Halkımızı uyarıyor ve yankesicilere dikkat etmelerini istiyoruz.

Önceki gün yakalanan bir yankesicinin parası kalmayınca ebi başkasının cebine attığı anlaşılmaktadır.

Halit Tatlıkırız adındaki yankesici Dat üstüne fakat ayrı güleride üç defa cebelasyon yaptığı oraya çıkıp ve tutuklanarak cezaevine gönderilmiştir.

Tatlıkırızın marifetleri şüphelidir.

Her defa Kamil Yıldırımın cebinden yankesicilik

sureti ile 500 lira çalmıştır.

Daha sonra yine yankesicilik sureti ile Altın Ökaya isimli şahsın cebinden 1350 lira almıştır.

Son olarak, parasını yine tükendiği hatırlanmış ve utanıp sükimadan Ramazan Paşa esmi avlusu sunda namaz kılan Yusuf Avincan'ın cebinden muslukçuluk yapmak sureti ile 5100 lira çalmıştır.

Fakat bu defa ele vermiş ve görevliler tarafından sıkı takibat evrakı ile anılete sevk edilmiş olup yuhuna ilk sorgusuna müteakip tahvil edilmiştir.

Meghur ve aynı zamanda uca olan yankesicinin yakalanan halkı özellikle parası çalanları çok sevindirir.

Zira çalınan kâtilerinden biri daha ekolmiştir.

Biz bunu diyoruz.

Acaba bu iş yaparlar

konu hiç utanmıyorlar mı?

Veya karplarınadukine

hiç sevinmiyorlar mı?

Toplumun kirlenmesinin

den hiç vicdan azabı duymuyorlar mı?

Doğru . Hayatleri ne

soni düğün nede beni.

Bu yüzden en ağır ceza

zağı bunlar alınmalıdır.

Düğün Evinde Bir olay daha

Aydın—

Şu günlerde düğün me rasimlerinde meydana gelen ve kazaca hasil olan yaralama olayları hayli artmıştır.

Önceki günü saat 17 no saatlarında Çine ilçesinde 13 lüme köyündeki düğün me rasiminde meydana gelen bir olayda 6 yaşındaki Ahmet Özen; kazaca çika kurşunları hedef olupbaşağından yaralanmıştır.

Devletlerden Ali Rıza Adıgüzel (26) banali bulun-

duğu 7,65 mm. çap 1122 no numaralı İtalyan tarata mızka tabancası ve 3 adet dolu fişek ile ateş ettiği tabanca (sı) emniyeti sımsık için kuzulanmıştır.

Bu emoda eli tetiğe dokunmuş ve o anda bulunma nağdır Ahmet Özen. (6)

başından yaralanmıştır. Saucı suç alefi ile yama Özen; kazaca çika kurşunları hedef olupbaşağından yaralanmıştır.

Olay merasim yerinde bir telaf yaratmış bulun maktadır.

inmekte olan Yolcu yaralandı

AYDIN -

Hızlı gürür anı derken vahı dedi.

İsmekte olan yolcusunu farketmiyerek amliden kalkış yapınca, yolcu yerden düşerek yaralandı.

Aydın'ın İncirliova nahiyesinden Erol Aygün adındaki şahıs saat 11.00 sıralarında sevk ve idaresindeki bulmuş Mübüt ile İlimin Belebeye Binası adında bir avr katında İren, yolcu indirilmek için durmuş

tur. Bu emoda mübüt i çerinde bulunan yolculardan İncirliova buracı yaka nı müşahidde sıranan Ali Rıza Karakaya adlı şahsın inmekte olduğu bir araçta amliden kalkış yapması sonucunda yaralanmasına sebebiyet vermiştir.

Görevlilerden alınan bilgiye göre, insanın bakiinde düzenlenen evrak ile bulukta amlate sevk edilmiştir.

Şehrimizdeki hanımlar Şimdide Deve güreşlerine Merak sarmaya başladı

Aydın—
Deve güreşleri organizatörleri tarafların ilgisini çekmenin yollarını ararlarken daha büyük bir izleyici kitlesi buldular.

Sesün başından beri Egenin çeşitli yerlerinde yapılan deve güreşlerinin en dikkatli izleyicileri kadınlar oldu.

Böylece daha çok kassan ma olanığı bulan organizatörler kadınlerin stadları dolmalarıyla güreşlerin renk kazandığını belirtilip «Doğru su kadimata deve güreşlerine ilgi duyanlarını hiç beklemiyorduk.

Artık Egede güreşler daha çetin geçecek dedi ler.

SOKE'ye bağlı Başkara n buağında haftasonunda da yapılan deve güreşleri ni dokuz bin kadar meraklı izledi.

Anak seyircileri ne ki

ne yakın kadını.

Başın seyirciler güreş alanının sıkışık olmasınla deniyle güreşlerin evlerin damlanından saldırlar ve kassanmasında istedikleri develer için çığınca tezahürat yaptılar.

D-VE güreşleri Egede bütün heyecanlı devam ediyor.

Güç meraklıları hemen her hafta sonunda ilçede toplanıyorlar.

Artık Ege'de futboldan sonra en fazla seyirciyi de ve güreşleri toplamış bulun maktadır.

GRŞ organizatörleri ki

su bir süre sonra deve güreşlerinin seyirci yönünden futbula da geride bırakca bulun belirtiyorlar ve «Futbolunandaki kızlık hüzne yapıyor.

Futbol meraklıları hile stadlarda duyanadıkları hoş yecanı hissetmek için güreş sahalarını dolduruyorlar, diye konuşuyorlar.

Anak bu deve güreşleri seyircisi kitlelerinde zaman zaman kavgalar oluşmakta besen kütü sonuçlar doğurmaktadır.

Şu anda diyebiliriz ki Aydın'da deve güreşlerinde büyük ilgi ile ilgilenilmektedir.

**Biz ne bolşevik nede komünist
Nehiri nede diğeri olamayız.
Biz milliyet perver vedinimize
hürmetkarız K. Atatürk**

Müteahhitlere ihtar Edildi

Aydın Belediyesi bazı semtlerde inşaatlar nedeniyle yolların tıandığına ileri sürmüştür.

Devrim müteahhitlerin dikkatlerini çekmiştir.

Tap, kum ve çakıl gibi malzemeyle yolların kapandığı ve ulaşım aletleri olanak dışı hale getirdiği konusunda Belediye Zabitan Müdürlüğü ekipleri inşaatları dolayarak gerekli ihtar

ları yapmışlardır.

Bugüne kadar 76 müteahhidin uyarıldığını belirttikten yetkililer, talimatların uygulanması hakkında agrasalar verilceğini bildirmişlerdir.

Müteahhitler ise, sokakların sık dar olduğunu ileri sürerek inşaatları için gerekli malzemeyi kayıtsız yere bulduklarını ve güç koşuller altında çalıştıklarını öne sürmüşlerdir.

17
MAYIS
1982
Pazartesi

SES

SAHİBİ
NURETTİN GÜNAYDIN
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
DİLER GÜNAYDIN
İdare ve Basıldığı yer :
Hilmi Tükel Matbaası
İDARE YERİ
Hükümet Bul. 13. Sokak No.9
MATBAA TELEFON : 4050
EV TELEFON : 3678 AYDIN

YIL : 36
Fian : 1000 kuruş

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE
KURUCUSU ve BAŞYAZARI : Hilmi TÜKEL Taif. EV : 1340

SAYI : 9066

Aydın'lılar, Kızlar için de... Anadolu Liselerinin Açılması istendi

AYDIN—
Aydın'lı öğrenci velileri Aydınımızda bir kız lisesi Anadolu Lisesinin açılmasını istiyoruz dedi.

Bunun için en uygun bir Aydın Cumhuriyet binasının olduğunu işaret ederek bu konuda şunları söylediler.

Bu yıl Anadolu Lisesine başvuru Kılavuzuna da eklenmiş bilgileri de kızlarımızın yapılıp bitirilmesi için bekliyoruz.

hayale uğratır.
27 Anadolu Lisesinden ancak 2 si kızlarımız için yatılıdır.

Burası Anadolu Lisesi yatılı kızlar için yatılı İstanbul Galatasaray lisesi ise Karne yatılıdır.

Diğer Anadolu Liselerinden 10 tanesi ise erkekler için yatılıdır.

Bu duruma göre erkeklerin yatılı okuma hakkı çok fazla kızlarımızın ise hiç yok denecek kadar azdır.

Yurdumuzun 67 ilin-

de yatılı okumak isteyen kızlarımızın başvuracağı bu iki okul olacağına göre okuma şansları yok gibidir.

Bu durum Eğitim Bakanlığı zedelemektedir.

İlimizde her geçen yıl Anadolu Liselerine rağbet hızla artmaktadır.

Bunun içinde öğrenciler harıl harıl çalışmaktadır.

Bizler kız velileri olarak Aydınımızda bir kız yatılı Anadolu Lisesi açılmasını istiyoruz.

Sadık Çoban köpeği Sahibini, güç durumdan kurtardı

ESKİHİSAR—
Hayvanların, sahiplerine karşı ne denli sadık oldukları önceki gün ilçemiz Eskişehir köyünde yaşanan bir olayla ispatlandı.

Aslen Köşk bucağından olan ve Eskişehir köyünde çobanlık yapan Nedim Devci ile İsmail Nalbantoğlu adındaki yarıllar, bir meseleden dolayı bundan bir süre önce araları açılmış.

Geçmiş günlerde köy yolunda karşılaşan iki hastan çoban önce göz

müşükmesine ardından ve ruhmaya başlamışlar.

Nedim Devci, İsmail Nalbantoğlu'nu altına alıp vurmaya başlayınca, o ana kadar olay seyreden İsmail Nalbantoğlu'na köpeği sahibinin zor durumda olduğunu görünce dayanamayıp ve hemen harekete geçerek Nedim Devci'ye saldırarak, peşilli yerlerinden yarılayarak sahibini kurtarmıştır.

Yarı lı Nazilli Devlet Hastanesine kaldırılmış olup sadık köpek karacasına alınmıştır.

Düzenlenen seminere katılan Hayvan besicisi, bilgi ve beceri sahibi oldu.

AYDIN—
Tabirova Kültür Orkestrası'nın kuruluşu Ege'de ilk kez gerçekleştirilen bu seminerin düzenlenmesi için 12-13 Mayıs tarihlerinde düzenlenen 1. Yetiştiriciler seminerine katılan çok sayıda besicinin bilgi ve beceri sahibi oldu.

Koçanlı Kaymakamı İsmail Ertuğrul, seminerin düzenlenmesi için çok sayıda besicinin katılımını sağladığını belirtti.

1. Yetiştiriciler seminerimize çok sayıda besicinin katılımı bize güç kattı. Besicilere ayrıca gösterilen film ve slaytlar gelecek için işık tutmuştur.

Seminerin ikinci gününde Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zooloji tekni kürsüsü görevlilerinden Dr. Ömer Tömenek, «Süt ve Etli sığırcılığında yetiştirme sorunları» Dr. Bilal Tokdemir «Hayvan besleme yem tasarımı hazırlama teknikleri», Doç. Dr. Ayhan Çekin ve Doç. Dr. Cengiz Çalır «Hayvansal üretimin artırılmasında yetiştirici örgütlerinin işlevleri» ile İl Veteriner Müdürü Hilmi Yüce :

« Zoozoolar (Hayvan Hastalıkları) ve Sun'ı tohumlama konularında konuşmalar yapacaklardır » dedi.

Bilhassa köy muhtarlarının tümüne katıldığı seminerin son gününde ayrıca sergilenen bir programla olmaktadır.

faide sağladığını belirtti.

1. Yetiştiriciler seminerimize çok sayıda besicinin katılımı bize güç kattı. Besicilere ayrıca gösterilen film ve slaytlar gelecek için işık tutmuştur.

Seminerin ikinci gününde Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zooloji tekni kürsüsü görevlilerinden Dr. Ömer Tömenek, «Süt ve Etli sığırcılığında yetiştirme sorunları» Dr. Bilal Tokdemir «Hayvan besleme yem tasarımı hazırlama teknikleri», Doç. Dr. Ayhan Çekin ve Doç. Dr. Cengiz Çalır «Hayvansal üretimin artırılmasında yetiştirici örgütlerinin işlevleri» ile İl Veteriner Müdürü Hilmi Yüce :

« Zoozoolar (Hayvan Hastalıkları) ve Sun'ı tohumlama konularında konuşmalar yapacaklardır » dedi.

Bilhassa köy muhtarlarının tümüne katıldığı seminerin son gününde ayrıca sergilenen bir programla olmaktadır.

faide sağladığını belirtti.

1. Yetiştiriciler seminerimize çok sayıda besicinin katılımı bize güç kattı. Besicilere ayrıca gösterilen film ve slaytlar gelecek için işık tutmuştur.

Seminerin ikinci gününde Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zooloji tekni kürsüsü görevlilerinden Dr. Ömer Tömenek, «Süt ve Etli sığırcılığında yetiştirme sorunları» Dr. Bilal Tokdemir «Hayvan besleme yem tasarımı hazırlama teknikleri», Doç. Dr. Ayhan Çekin ve Doç. Dr. Cengiz Çalır «Hayvansal üretimin artırılmasında yetiştirici örgütlerinin işlevleri» ile İl Veteriner Müdürü Hilmi Yüce :

« Zoozoolar (Hayvan Hastalıkları) ve Sun'ı tohumlama konularında konuşmalar yapacaklardır » dedi.

Bilhassa köy muhtarlarının tümüne katıldığı seminerin son gününde ayrıca sergilenen bir programla olmaktadır.

100. Yıl Atatürk Anıtı «19 Mayıs'ta» Açılacak

AYDIN—
Aydın'da yaptırılan «100. Yıl Atatürk Anıtı» düzenlenen törenle 19 Mayıs'ta açılacaktır.

Atatürk'ün Doğumunun 100. yılında kutlama komitesi tarafından şehrin yeni dördüncü semtindeki «100. Yıl Atatürk Anıtı» 19 Mayıs günü saat 13.00'de törenle açılacaktır.

Anıt Büyük Önder Atatürk'ün sonımı ilelebet yapacak bir şekilde olup semt çevresinde bulunan kabartmalar İsmail Günel Sanatlar Akademisinde görevli bulunan Öğretim görevlilerince yapılmıştır » dedi.

— İl Kutlama komi-

tesini tarafından şehrin yeni dördüncü semtindeki «100. Yıl Atatürk Anıtı» 19 Mayıs günü saat 13.00'de törenle açılacaktır.

Anıt Büyük Önder Atatürk'ün sonımı ilelebet yapacak bir şekilde olup semt çevresinde bulunan kabartmalar İsmail Günel Sanatlar Akademisinde görevli bulunan Öğretim görevlilerince yapılmıştır » dedi.

— İl Kutlama komi-

24
OCAK
1984
Salı

SES

SAHİBİ
NURETTİN GÜNAYDIN
Yeni İşleri Müdürü
YILMAZ CİNER
İdare ve Bastıldığı yer :
Hilmi Tükel Matbaası
İDARE YERİ
Hükümet Bul.13 Sk.No. 9
Matbaa Telefon : 4050
Ev Telefon : 3678 Aydın

YIL : 38
Fiyat : 25 Lira

Aydın ve Çevresinin sesini oksettiren
GÜNLÜK SİYASİ GAZETE
Kurucusu ve Başyazarı : Hilmi Tükel Telif. : Ev : 1340

SAYI : 9559

Aydın Kız Meslek Lisesi ile Arap ülkeleri arasında İhraç bağlantısı kuruldu

Aydın Kız Meslek Lisesi atölyelerinden aracının başlatıldığı bildirildi.
Kız Meslek Lisesi'nin pratik sanat ve işleri kısmının çiçeklik bölümünden mezun olan öğrenciler okulum sipariş atölyesinde gerçekleştirilen bir toplantıda bir araya geldiler.
Kız Meslek Lisesi Müdürü Ayhan Korkmaz «Okulumuzun atölye kısmında okulu-

tuздan mezun olan öğrenciler sipariş üzerine bu tür işlerde çalışmalarında bulunmaktadırlar.
İlk kez Alman ve Arap ülkelerinden bir arkadaşımızın sayesinde sipariş teklifi aldık ve atölyelerimize görevi tutmaya çalışıyoruz.
Bu güne kadar 400 bin liralık sipariş beğlentisi kurmuş bulunuyoruz.» dedi.
Artık kumaş, Kaz ve tavuk tüyleri ile ar-

tık bayaş çörebilmeye değerlendirecek yaptıkları süs eşyalarıdır. İzmir, İstanbul gibi büyük kentlere pazarlama masrafları yanı sıra Almanya ve Arap ülkelerine de sipariş üzerine dekoratif süs eşyaları yapmaya başladılar.
Değerine göre her birinin 1500 ile 7000 lira arasında değişen günlük duvak başlığı, buket, nikah şekeri de kuratif tanzimler ve vazo objektlere talep dahada fazlalaşmaktadır.

İşhanı yapımı için Zahireci pazarı boşaltıldı mı?

AYDIN—

Aydın Belediyesi'nin eski zahire pazarının bulunduğu yere yapacak olduğu işhanı yüksek anıtlar kurulundan onayı geldi.
Aydın Belediyesi 1983 yılı programına aldığı işhanı yapımının belediyeye ait olan eski zahire yoncasının bulunduğu sınırlı alanın yerini sit alanı içerisinde bulunması ile yük-

sek anıtlar kurumunun kararından dolayı geçimisti.
Geçtiğimiz günler de yüksek anıtlar kurulundan çıkan karar üzerine belediyenin bu yerlere bas kat üzerinden işhanı yapmasında bir sakınca olmadığı bildirildi.
430 milyon liraya mal olacak olan Belediye işhanı toplam 72 işyeri kapsayacaktır.

Eski başkanlardan C. Aldemir: « Belediye başkanlığı daire Md.ğü değildir »

Aydın—
1973-1977 yılları arasında Aydın'da belediye başkanlığı yapmış olan Avukat Cevat Aldemir; « Belediye başkanlığı Daire Müdürü değildir » dedi.

Cevat Aldemir hakkında belediye başkanlığına adaylığı söylentileri çıktığı üzerine gazetemize şunları söyledi; « Ben şahsen aday olmak istiyorum. Bunun nedeni ailevi bazı

özel sorunlarımdır. Ancak 1957 yılında politikaya başlayan bir kişi olarak şu aşamada tamamen politikada dışı kalman olbatto mümkün değildir. Şu andaki bütün gayretim Türkiye'de olduğu gibi Aydın'da da parçalanmış sağlı asgari müstakemte birleştirilerek en büyük payemdir. En azından benim kanaatime göre aynı evin birbirine küs iki kardeşi gibi olan MDP

ile DYP'yi bir araya getirmek çabasında yiz.
Aki için yol biridir. Bir büyüğün iki yansı harzaman bir küçük ten daha küçüktür. O n u n i ç in ç are yok b i r l e ş e c e ğ i z d e d i .
Cevat Aydemir, hal kin özellikle benimse di ğ i bir belediye başkanının nasıl olması gerektiği hakkındaki bu sorumuzu da cevaplandırdı.

Mahalli seçim yaklaştı Bşk. adayları belirleniyor

Aydın—
Mahalli seçimlerin yaklaşması nedeniyle Siyasi partiler Belediye Başkanlığı için adaylarını tesbit etmeye başladılar.

MDP'nin adayları arasında Beden t e r b i y e s i Bölge Müdürü Salih Zeki Özdemir'in ismi sınırlı kamuo yunda dolmaktadır.
Kesinlik kazanma maktla beraber Halen

belediye başkanı göre vünde bulunan Nevzat Bığar'ın da Anavatan Partisinden aday ola ca ğ ı söylenmektedir.
Öte yandan; SODEP H Başkanı Avukat Nihat Akdemir e Şimşirli kadar Belediye başkanlığı için cı kan bütün isimler birer tahminden ibarettir.
Belediye başkanlığı için Partimize mü rcaatlar vardır.

Nöbetçi Eczane
Aksoy

Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü bir kitap yayınladı...

Ankara— Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Atatürk ile ilgili bir kitap yayınladı. Kitapta Atatürk ilköle rine şöyle yer verildi : Atatürk, laikliği millet ve devlet hayatının temel taşlarından biri yapmıştır. Din ile Devlet işleri kesinlikle birbirinden ayrılmış, din, insanların vic danına tevelli edilmiştir. Din bir vicdan mese lesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünce ve düşünce

yo karşı değiliz. Biz sadece din işleri ni, millet ve devlet işleriyle karıştırmaya çalışıyor, kast ve fiile dayanan tutucular hareketlerden sakınıyoruz. Gerçeklere acla fırsat vermeyeceğiz » sözleriyle Büyük Atatürk laiklik an layışını vezir bir biçimde ortaya koymuştur. Ona göre din ve mese hep herkeşin vicdanına ka mış bir iştir. Hiç bir kimse hiç bir kimseyi ne bir din nede bir meshep kabul etmeye zorlayabilir. Din ve meshep hiç bir

zaman politika aleti ola rak kullanılmamalıdır. (Atatürk Şi. 111) La iklik acla dinisizlik olma dığı gibi, nahte dinisizlik ve hurafecilikle mücadele ettiği için, gerçek dindar lığı geliştirmiştir. Laikliği dinisizlikle ka rıştırmak isteyenler, iler lenme ve canlılığa düşman olan dinden maddi menfaat unmaslardır. Türk laikliği buna mü saade etmez. Büyük Atatürk'ün şu sözleri, Türk inkılabının dine karşı tutumuna çok güzel belirtmektedir.

Mustafa Korkmaz : Gençlik yılında gençlerle iç içeyiz»

AYDIN— Aydın Bölgesi Taak- Wan—Do Ajansı ve antre- süresi Mustafa Korkmaz, 1985 yılının tüm illkelerce Gençlik yılı ilân edilmesi ile ilimizde sportif faaliyetlere ağırlık verildiğini belirterek ; «Branşımızda gençlik yılında gençlerle yine iç içe olacağız » dedi. Dar imkânlarla rağmen Bölge Terbiyesi Bölge Mü durlüğünün spor salomonu da 50 sporcu ile çalıştır larını sürdürdüğünü belir

Söke ANAP İlçe Bşk. M. Bozkurt getirildi

AYDIN— Yapılan seçimlerde Me tafa Bozkurt 180 oy alırken, Hayrettin Fidan 140 oy aldı. Mustafa Bozkurt'un başkanlığında ANAP'ın Sö ke ilçesinin yeni yöneticileri şu isimlerden oluşuyor. İl. Hüseyin Yavaşoğlu Vefa Bankı Süleyman Toyran Mustafa Özfabrika Rifat Arısoy Samimtin Gümrükçü

İki aylık evli bir genç istediği yemeği pişirmeyen eşini jiletle yaraladı...

AYDIN— Germençik ilçesine bağ lı Ortaklar bucagında iki aylık evli bir genç, kendi sine istediği yemeği pişirmeyen eşini jiletle doğrama ya kalktı. Edinilen bilgiye göre Ortaklar bucağının İstasyon mahallesinde oturan Süley man Akbulut (23) olay gün ü eve geldiğinde bana san gınar yemeği pişirmediğini eşi Asiye Akbulut'tan : «Ben umursamıyordum Kendine bu yemeği pişiren bir eş buldum dedi. Üzerine tartışmaya girişti. Süleyman Akbulut e line geçirdiği jilet ile eşi Asiye'nin yüzüne ve kol larına yaraladı. Yaralı Asiye Akbulut Germençik Sağlık Ocağın a kaldırılarak tedavi altına alındı. Olaydan sonra Jandar mayaya giderek teslim olan Süleyman Akbulut olayı şöyle anlattı : «Eşimle iki ay önce görücü mülâhize evlendik.

Sık sık aramızda ufak te fek ve hatta sudan sebze lerle münakaşalar olurdu. Günün kirinde böyle bir olay olacağını bilmiyordum. Olay günü evimde öğ zuna banyo yapıyor idim. Hamam pasazı giderek oğnıma aldım. Eve getirerek eşim Asi ye'ye yemeğini yapma sına ittedim. Eşimin bana : «Ben umursamıyorum Sen en gınarı sevon bir kadını evlen» demesi beni çölgün a çevirdi. Eline jilet geçirdim. Allah korusun bacak de ğil di. Yoksa aklıma kötü şey ler gelebilirdi. İnsan bir yastığa baş koyan eşinden böyle şeyler duyması mümkün değildir » dedi.

Eşimin bana : «Ben um gınarı sevon bir kadını evlen» demesi beni çölgün a çevirdi. Eline jilet geçirdim. Allah korusun bacak de ğil di. Yoksa aklıma kötü şey ler gelebilirdi. İnsan bir yastığa baş koyan eşinden böyle şeyler duyması mümkün değildir » dedi.

Lise kültür sitesi inşaatının temeli atılıyor

AYDIN— Söke ilçesinin lise bah çesinde yapılması kararla ştırılan Kültür salonu büyük bir ihtiyaca cevap verece ği bildirildi. Edinilen bilgiye göre, 875 metrekarelik bir alan üzerine inşa edilecek olan Kültür salonu 500 kişi'nin ihtiyacına cevap verecek. Söke kaymakamı Halil

Kanal : «Lisenin bahçesinde Şubat ayında temel atıla cak olan Kültür sitesi 15 milyon liraya mal olacak. Plân ve projeleri hazırlanmış olan Kültür salo nu bir yıl içerisinde tamam lanacak hizmete girmesi bekleniyor. Şölenla ilgili diğerle k gelmiş olup, temel atılma ğı günü bekliyoruz.» dedi.

3. Türkiye Ligi 5. Grup Puan cetveli

TAKIMLAR	O	G	B	M	A	Y	P
Aydınspor	13	9	4	0	36	7	21
Kuşadası Gençlik	13	9	3	1	23	7	21
Fıssan Sirküğü	13	8	3	2	32	15	15
Tirespor	13	8	2	3	33	19	11
İspartaspor	13	7	2	4	23	19	11
Çine Madraspor	13	6	2	5	21	19	11
Antalya Yolspor	13	5	3	5	21	22	11
Sökespor	13	3	4	6	13	18	10
Altınörspor	13	4	2	7	16	24	11
Milaz Fuarıspor	13	4	2	7	14	23	11
Fethiyespor	13	2	5	6	11	19	11
Yeni Nazillispor	13	3	2	8	12	28	4
Ölenezspor	13	3	1	9	10	27	7
Baldan Gençlik	13	1	3	9	12	30	3

Orman Bir servisi

ilk ve esas olmayan oyunlarımıza...
Sten vazgeçtin.
Sokak harakatları göz önüne alarak...
Sizlerde bizi özlüyor olmalı...

GRUP TEKSTİL İŞÇİSİ

EDENİ KANUNDAKİ DEĞİŞİKLİKLER

NDEN DEVAM

DDDE 26-743 Sayılı Türk Kanununu...
sinden sonra gelebilecek üzere...

DDDE 27-743 Sayılı Türk Kanununu...
nisi 766 maddesinden sonra...

DDDE 766A- Yabancı para üzerinden...
bu her derecenin içinde...

DDDE 766A- Yabancı para üzerinden...
bu her derecenin içinde...

DDDE 766A- Yabancı para üzerinden...
bu her derecenin içinde...

DDDE 29-318 Sayılı boğalar kamunun...
ajacı para ile tesis edilmiş...

DDDE 29-318 Sayılı boğalar kamunun...
ajacı para ile tesis edilmiş...

DDDE 29-318 Sayılı boğalar kamunun...
ajacı para ile tesis edilmiş...

DDDE 29-318 Sayılı boğalar kamunun...
ajacı para ile tesis edilmiş...

DDDE 29-318 Sayılı boğalar kamunun...
ajacı para ile tesis edilmiş...

DDDE 29-318 Sayılı boğalar kamunun...
ajacı para ile tesis edilmiş...

DDDE 29-318 Sayılı boğalar kamunun...
ajacı para ile tesis edilmiş...

DEVAM EDECEK

ritüellerin kenan...
bünyeleri içinde...
gerçekleştirdikleri...

Hıspanyol müzevi...
lerinim, Sultan II...
teyyaz'ın izin ile...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

İşin aslında bir...
çok sayıda sanatçı...
oyunlar arasında...

GAP yöresinde subtropik meyve projesi

Antalya Narenciye Araştırma Enstitüsü Müdürü Necati Uludağ, Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında, 7 ayrı subtropik meyve projesi başlattığını söyledi. Antalya da yapıldı. Seminerin açılışı...

Trabzon hurması gibi meyvelerin adaptasyon denemesini yapacağız. Burada yapılacak çalışmalar sonunda, yöreye en uygun çeşidin fidan üretimine geçeceğiz. Antalya narenciye araştırma enstitüsüne düzenlenen turançgiller ve subtropik meyveler konulu seminare, türkiye'den narenciye üretiminin yapılabilirliği hakkında bilgi veren uzman katıldı.

Türkiye'nin ilk kadın muhtar Nazilli'de öldü

Günbatın İzmir'in ilk kadın muhtarı Gülsün Üppel Nazilli'de öldü. Üppel, evli ve iki çocuk annesiydi. Gülsün Üppel, devletten 23 bin lira fakir maaşı olarak yaşantısını sürdürüyordu. Muhtarlık yaptığı dönem...

65 yaşında olan Üppel, uzun yıllardır çeşitli hastalıklarla mücadele ediyordu. Muhtarlık yaptığı dönemde köyde yaşayanların yararına birçok iş yapmıştı. Muhtarlık görevi sırasında köyde yaşayanların yararına birçok iş yapmıştı.

GAZETENİZ SES'E ABONE OLUNUZ

TELEFON REHBERİ ÖNEMLİ TELEFONLAR

Table with 3 columns: İL/İLÇE, ADRES, TELEFON NO. Lists various locations and phone numbers.

KARAGELİ ERTAŞ 20037 23700

YERİ VE HER TÜRLÜ
DİĞER İŞLERİ
32093 - 16091
AYDIN

AYDIN
AYDIN'IN ve AYDINLI'NIN GAZETESİ

Fiyatı: 1500 Lira
Kurucusu: HİLMİ TÜRKEL
YIL: 46 SAYI: 12018

Aydın'a yaprak tütün işletmeleri kuruluyor

Tekel'in Aydın'da Yaprak Tütün İşleme Tesisleri kurması konusunda Bakanlar Kurulu kararı Aydın'da sevinçle karşılandı.

Tekel'in Aydın merkez bünyesi müdürlüğü bünyesinde işleme atölyesi kurulmasına karar verildi. 4 adet açım makinelili olarak kurulmasına karar verilen işleme tesislerinin kuruluş çalışmalarına esas olacak uygun bina ve personelle ilgili bilgilerin Tekel Genel Müdürlüğüne bildirilmesi istendi.

30 Milyar liraya malolacağı tahmin edilen işleme tesislerinin 1993 yılı tütün sezonuna yetişeceği, 400-500 kişinin çalışacağı açıklandı. Tekel'in Aydın Havaalanı Depolarındaki altyapısı mevcut 42 bin metrekareli alandan yararlanılacak fabrika için işletmeraporu hazırlıklarına başlandığı açıklandı.

ÖYS sonuçları için Konaklı Ankara'ya uçak kaldıracak

AYDIN (ayha)- Konaklı dersanesi bu yıl başarılı olan öğrencilerini topluca kuttu. Konaklı dersaneleri sahibi Ahmet Konaklı, geçen yıl ÖYS Türkiye sınavlarının dersane öğrencilerinin başarısını takdir ederek, "Bu yılki sonuçlarımız da gös amizdir ki, başarılarımız tesadüfi değildir. ÖYS'de de başarı sonuçları Ay

ydın'da duyurmak için pazar günü Ankara'ya özel uçak kaldıracak" dedi. Konaklı bu yıl dersanelerinin kuruluşunun 20. yılını kutladıklarını söyleyerek, kuruluş günü için özel program hazırladıklarını ve gençliklerle kutlama çalışmalarını açıkladı. Konaklı, ayrıca öğrencilerin başarı günlerinde "Konaklı Dünya" isiminde bir gazete çıkaracağını

AYDIN (ayha)- SES Gazetesinde yayınlanan "Kapasite Yetersizliği" başlıklı haberden sonra, Bakanlar Kurulu kararıyla Aydın'a Yaprak tütün tesislerinin kurulması için verilen karar

hem tekel işçisinde hem de kenite seçing yarattı. Aydın'a tesis kazandırılması konusunda büyük çaba sarfeden Tekel'den sonra, Bakanlar Kurulu kararıyla Aydın'a Yaprak tütün tesislerinin kurulması için verilen karar

Tekel'in Yaprak tütün işleme tesislerinin her yıl milyarlarca liralık katkı verdiği, zararın Ege bölgesinde sadece İzmir'de bulunmayan tütün işleme tesislerinin kapasite yetersizliğinden kaynaklandığı belirtilmiştir. İşçileri Bakan İsmet Sezgin, Ma

Devamı sayfa 2'de

AYHA AJANS'IN BÜYÜK KAMUOYU ARAŞTIRMASI AYDINLI KOALİSYON'U NASIL GÖRÜYOR?

Aydın'lılar DYP-SHP Koalisyon Hükümetinin 10 aylık araştırmaları değerlendiriyor?
-Ne umudular, ne buldular?
-Bu büyük anketle, Aydın'lılar için bir hayal hazırladık; hükümeti değerlendirirdiler. Sizler de bir hafta süresince bu anketle katılabilirsiniz. ÜSTTE KARNE KÖTÜ

ENFLASYON
TUTARLILIK
DEMOKRATİK HAKLAR
İNSAN HAKLARI
DİŞ POLİTİKA
AYDIN'YA YÖNELİK POLİTİKALAR
GÜVENLİK
SİYASİ KONULAR
VAZİYETLERİN YERİNE GETİRİLMESİ
Tekel kuponunu teslim SES GAZETESİ-AYDIN adresine 15 AĞUSTOS'a kadar gönderin

Aydın'lı kadınların % 76'sı korunuyor

AYDIN (ayha)- Aydın'da 127.228 evli kadından ancak %76.1'inin korunmuş. Geriye kalan %23.8'unun ise gebeliğe karşı korunmadığı ileri sürülerek bu oranın Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu ileri sürüldü. Önceki gün Kuşadası'nda başlayan "Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması" konulu panelde konuşan Aydın Valisi Lütfi Tuncel, istatistik rakamlarla Aydın'ın sağlık durumunu özetledi. Vall

Tuncel, Aydın nüfusunun 824.816 olduğunu, bunun 223.595 (%27.01) ini 14-49 yaş kadınlardan teşkil ettiğini, bunların 127.228 (%54.2) nin evli olduğunu belirterek, bunların ancak %76.1'inin Ria, hap, kordon ve benzeri yöntemlerle gebeliğe karşı korunduğunu, geriye kalan %23.8'inin ise korunmadan evliliklerini sürdürdüğünü vurguladı. Tuncel ölüm oranlarının ise 1991 yılında %002.3 oranında

gerçekleştiğini belirtti. Tuncel, paneldeki konuşmasının sonunda şu bilgileri verdi:

Gazetecilere kurşun işlemez

AYDIN (ayha)- Son günlerde Güneydoğu illerimizde ard arda gazetecilerin katledilmesi yurt çapında olduğu gibi Aydın'da da büyük tepki görüyor. Önceki gün Özgür Gündem gazetesi Gürcüs muhabiri Yahya Orhan'ın kamu henüz kurumadan Diyarbakır muhabiri Burhan Karadeniz cesarengiz işçiler tarafından arkaadan vuruldu. Karadeniz Devamı Sayfa 5'de

SES

AYDIN'IN ve AYDINLI'NIN GAZETESİ

YIL: 49 SAYI: 12709 Fiyatı: 5000 TL Kurucusu : Hilmi TÜKEL 18 Kasım 1994 Cuma

ÇIĞDAŞ PET SHOP

Veteriner Hekim

* Teşhis-Tedavi-Aşılama
* Traş-Tırnak-Kulak-Kuyruk kesimi
* Akvaryum-Balık-Kuş Yeni Çeşitleri

Gözelhaır Mah. A. Men. Bul. No 8 AYDIN Muş. 214 97 15
Ev. 213 10 43

HAMARAT KADIN

AYDIN, (ayha)- Tarım İl Müdürü Yıldız Vardar, kadınına da çalıştırma hayalinde ne kadar başarılı olduğunu kımıldadı. Göreve geldiği bir yıl içinde dansçı modernizasyonu için Vardar, müdürlüğün anaokulu parkını yeniledi. Uyumlu çalışmasıyla daha içimde her kesim sevgisini de kazanan Vardar hamaratıyla da diğer kadrları çekiyor.

Vatık tarafından bir yıl destek gören Yıldız Vardar, Özel İhtiyaç karantayla dansçı modernizasyonu için 1 milyar 20 milyon lira destek aldı. Bu destekten 1993 yılında 65 milyon lira olduğu bildirildi. Tarım Müdürü Yıldız Vardar, Aydın'ın tarımsal potansiyelinin fazla olduğunu ve bunun değerlendirilmesi halinde 1.5 kat fazla ürün elde edileceğini vurguladı.

Tarım İl Müdürü Yıldız Vardar, Aydın'da hayvancılık potansiyelinin de yüksek olduğunu, 20 bin tona yakın bes hayvanını bulunduğu ile modern hayvancılığın geliştiğini ve besive katkı olmasını amacıyla 200 milyon liraya 4 adet slaj makinası alarak Çine, Nazilli, ve merkezde bulunan besicilerine hizmetine sokıldığını ifade etti.

Aydın Tarım Müdürü Yıldız Vardar'ın görev geldiğinden bu yana yaptığı diğer hizmetler ise şöyle:

-Aydın genelinde bulunan yabancı menençiş

Aydın Tarım İl Müdürü Yıldız VARDAR

ağaçlarına 32 bin adet Siirt çirisi menençiş ağacı aşılandı.

-Çine Kahraman Köyü merası 60 milyon lira harcayarak ıslah edildi.

- İncir, Zeytin ve diğer ürünlerin zararlıları karg korunması ve aşılama için 3 adet polyanizasyon alındı.

-Sarı tohumlama için İncirliova, Duhacılar, Karpuzlu ve Köst. İlçelerinde 260 milyon lira harcayarak yeni merkezler kuruldu. Ayrıca Köşk ilçesinde süt ürünlerini değerlendirme amacıyla 150 milyon liraya süt soğutma tankı kuruldu.

-Aydın Hayvan Hastanesi'ne 100 milyon lira değerinde yeni cihazlar alınarak modernize edildi. Aydın Tarım İl Müdürü Yıldız Vardar, 1993 yılı içinde de önemli projelerinin bulunduğunu belirterek, Aydın'a yeni yatırımların kazandırılacağını söyledi.

KISA...KISA...

KURU İNCİR AYDIN'IN İHRACAT LİDERİ

AYDIN, (ayha)-Ayvalı Çiğirlik ayvalı 8 Lira 800 TL'nin kuruluca, 3 ton 578 ton, 100 tona kadar satıldığı bildirildi. Aydın valiliğinden yapılan açıklama göre Aydın'da 27 kalitede ayvalı ve meyve ürünleri satılıyor. Bu ürünler 35 ilkeye satılıyor. İhracatçıların arasında manila, 60 kalite, 200 manila, asma kurusu ve 120 tona kadar kuruluca satılıyor. Bu ürünler Amerika, Avrupa, Doğu Avrupa, Orta Asya ve 35 ilkeye satılıyor.

TRAFİKTEKİ ARAÇLAR, 1 YIL İÇİNDE ARKA KOLTUKLARINA KEMER TAKMAK ZORUNDA OLACAKLAR

AYDIN (ayha)-Araçların arka koltuklarında otururları emniyet kemeri sağlanarak aralıkta 2014 Eylül Kasımın Korumaları 78 ve 79 maddelerinde 150, 150'den fazla araçta emniyet kemeri zorunlu olacak. Yeni araçlar için 3 ay, trafikteki araçlar için 1 yıl süreyle geçerli olacaktır.

Bakanlık'tan kıyak

İçişleri Bakanlığı'nın 14 Eylül 1994 tarihli yazılı talimatı ile Aydın İl Emniyet Müdürlüğüne yazılmıştır. Aydın İl Emniyet Müdürlüğüne yazılmıştır. Aydın İl Emniyet Müdürlüğüne yazılmıştır.

Suhutbah Bölgesi Akademi Parkı için 25 milyon, Ortaklar Bölgesi Akademi Parkı için 100 milyon, Söğütçü Bölgesi Akademi Parkı için 135 milyon lira bütçe tahsis edilmiştir. Harici bütçeden tahsis edilen bu bütçelerin kullanılmasına ilişkin talimatlar aşağıdaki gibidir.

Bayanlar Aydın'ın gururu

Yıldırım'ın ilk başkan yardımcısı Gülten Nalbant, sosyal demokratları katılmaya ikna eden emekli öğretmenler. Sıradakiler: Dürük, Ergil ve Çakanak.

CHP'nin Başkan adayı Çiğdem Dürük

DYP'nin Nazlıhan'ın Başkan adayı Tevhide Çakanak

AYDIN (ayha)- Bu dönem ilk kez Aydın'da 8 ayrı başkan aday seçildi. Bu yıl 7 erkek kiplerine korkulu anlar yaşattılar. Bu adaylar Ortaklar DYP adayı Gülten Nalbant, İmni Kazanarak bayanların gururu oldu. Diğer adayları sırayla sıralayalım: Gülten Nalbant, DYP'den emekli öğretmen Bingül Dürük, Sultanhisar'dan ANAP'li Esat Ergil'in ardından ikinci oldu. Çakanak seçimi 1993'te farklıyla kaybetti. Çakanak, bu seçimde büyük bir başarıyla toplandı. Nazlıhan'ın ilçe başkanlığına seçildi.

DYP'den emekli öğretmen Bingül Dürük, Sultanhisar'dan ANAP'li Esat Ergil'in ardından ikinci oldu. Çakanak seçimi 1993'te farklıyla kaybetti. Çakanak, bu seçimde büyük bir başarıyla toplandı. Nazlıhan'ın ilçe başkanlığına seçildi.

ise yarışa 10 rakibiyle girdi. Çakanak, SHP'nin Başkan Kayınar'ı da geride bırakarak ANAP'li Esat Ergil'in ardından ikinci oldu. Çakanak seçimi 1993'te farklıyla kaybetti. Çakanak, bu seçimde büyük bir başarıyla toplandı. Nazlıhan'ın ilçe başkanlığına seçildi.

Sultanhisar CHP adayı emekli öğretmen Bingül Dürük, 7 erkek rakibiyle seçime girdi. 98 oy alarak partisini mütevellid bir şekilde temsil etti. Seçimi farklı kaybeden Dürük, Aydın'ın bu büyük başarısında büyük sorumluluk taşıdı.

Bazı diğer SHP adayı Birgin Bezer ise çıkışıyla olay yaratmıştı. Önce DYP'den aday olan Bezer, görüşündeki bazı olaylar nedeniyle seçilmemesi, ardından büyük bir kitleyle SHP'den aday olmuştu. Bezer, ANAP'li Başkan Mustafa Saroğlu'nun ardından ikinci oldu. Bezer'in şimdiki hedefi ileriye seçilirdi.

SES

AYDIN'IN ve AYDINLI'NIN GAZETESİ

HILAL SARRAFİYE

ABDURRAHİM TAMER
TİKBAS AYÇEN

Her Türü Altın Alım Satımı

FİL: 48 SAYI: 12525 Fiyatı 2500 TL Kurucusu: Hilmi TÜKEL 31 Mart 1994 Perşembe

DYP'de kelle operasyonu

AYDIN (ayha)- DYP'nin Aydın Merkezinde 315'inci Genel Kurulunda ANAP Adayı Hüseyin Aksa'nın başkanlığına seçildi. Hüseyin Aksa'nın başkanlığına seçilmesiyle Hüseyin Aksa'nın başkanlığına seçildi. Hüseyin Aksa'nın başkanlığına seçilmesiyle Hüseyin Aksa'nın başkanlığına seçildi.

Kocabıyık'ın evi dün gece kurşunlandı

AYDIN (ayha)- İncirliwa'nın eski belediye başkanı ve seçimi CHP adayı olarak giren Yusuf Kocabıyık'ın evi dün gece 02.30 saatlerinde bir otomobilin otomatik silahla tarandı. Kocabıyık yaralı olarak kurtuldu. Evin yanındaki MHP ilçe merkezi önündeki güvenlik görevlileri karşısına çıkarak otomobilin plakasını aldı. Yüksel Yordemir, Latif Özer ve Yusuf İzzetin Güngör yakalandı.

Rusya İçişleri Bakanı Mentese'nin konuğu

AYDIN (ayha)- Rusya İçişleri Bakanı Viktor Yerim, İçişleri Bakanı Nuhî Mentese'nin konuğu olarak Türkiye'ye geldi. Komak hükümeti Türkiye gezisi amacıyla PKK konusuna ayrıldı. Bir süre önce PKK'nın Moskova'daki konferans düzenlemesiyle başlayan tepkiler görüşmelerde ağırlıklı olarak konuşuldu. Rusya İçişleri Bakanı Yerim'in gezisi 1 Nisan Cuma günü İstanbul'da üst düzey bakanlık yetkilileriyle görüşecek. Türkiye'nin Rusya'dan polisin tutumuna ilişkin malzeme istenmesi de konferansın gündemiydi.

ÖLÜ KENT: KOÇARLI

• Eski Başbakanlar'dan Adnan Menderes'in doğum yeri olan Koçarlı yıllar boyu geri kalımsızlık zincirini kıramadı. İlçenin tabelasında nüfus 10 bin yazıyor ancak gerçek rakamın 7 bin olduğu ileri sürülüyor. İlçede ekonomi de giderek geriliyor. Son iki yılda üç banka şubelerini kapattı. Bir çok tarım aleti atölyeleri ya kapandı ya da kapasitesini düşürdü. İlçede 30 tunc kadavhane var. Kadavhane ekonomisi çözümlenmeli...

• Koçarlı tarımsal yapısını bir türlü kuramıyor. Şimdi önünde üniversite bir umut. Koçarlılılar, Karpuzlu'nun akıbetine uğramaktan korkuyorlar. Banka şubelerinin kapanmasını buna yoruyorlardı. Koçarlı'nın durumunu ve bugününi Koçarlılılar SES için değerlendirdi. Arkadaşımız Ercan DOLAPÇI Koçarlı'ya gitti. Koçarlı gerçeğini Koçarlılılardan dinledi. İlçine görüşler ve saptamalar TOPLUM YAŞAM sayfamızda

ÖZSOY ÇANTA

Nececi ÖZSOY

Büyük, küçük, çocuklar, çarşılar, pazarlar, alışveriş, hizmetler, eşya çarşısı, alışverişler, bakkallar, saraylar, çeşitli...

A. Menderes bulv. 2 sk. No. 5 AYDIN
Tel: 0.256.2126073

SES

AYDIN'IN ve AYDINLI'NIN GAZETESİ

**KÜTAHYALILAR
TİCARET**

Hizmete güven, porselenle Kutahyalılar
Ticaret

HIRAC FAZLASI DEPOLU
PORSELEN ÇEŞİTLERİ

ADRES: Adnan Menderes Bul. Emekbank
ara sokak AYDIN Tel: 242 55 98

YIL: 49

SAYI: 12802 FİYATI: 7000 TL

KURUCUSU: Hilmi TÜKEL

9 Mart 1995 Perşembe

Kadınlar Günü muhteşem kutlandı

DÜNYA KADINLAR GÜNÜ AYDIN'DA ÇEŞİTLİ KURUM VE KURULUŞLAR TARAFINDAN GÖRKEMLİ BİR ŞEKİLDE KUTLANDI. AYDIN BAROSU BAYAN AVUKATLAR CEZAEVİNDE BULUNAN KADIN MAHKUMLARA ÇİÇEK VE ÇUKLATA İLE ZİYARETDE BULUNURKEN, TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ AYDIN ŞUBESİ BELEDİYE MEYDANINDA TÖREN DÜZENLEDİ. ŞİİR, KOMPOZİSYON VE RESİM DALINDA BİRİNCİ GELEN ÖĞRENCİLERE BELGE PARA ÖDÜLÜ İLE BELGE VERİLDİ. SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ, KIZ MESLEK LİSESİ VE CEZAEVİ MÜDÜRLÜĞÜ DÜZENLEDİĞİ KERMESİTE EL SANATLARINI SATTI. DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTLERİ İLE KURULUŞLAR YAYINLADIKLARI BİLDİRİDE KADINLAR GÜNÜNÜ KUTLADILAR.

Aydın (ayha) Dünya Kadınlar Günü Aydın'da ilk kez etkin ve görkemli biçimde kutlandı. Aydın Barosu yönetim kurulu üyesi Meral Tarhan'ın başkanlığında oluşturulan komite, Kapalı cezaevinde bulunan kadın Tutuklu ve Hükümlülere çiçek ve çukolata dağıtarak kutlamalarda bulundu sorumlu. İnançlı Belediye Meydanında Türk Kadınlar Birliği Aydın Şubesi tören düzenledi. Vali Kaim Uysal'ın eşi Bedriye Uysal'ında katıldığı törende, 8 Mart nedeniyle düzenlenen kompozisyon ve resim yarışmalarında dereceye giren öğrencilere ödül verildi. Daha sonra, Sosyal İşler müdürlüğü, Kız meslek

lisesi ve Cezaevi'nin ortaklaşa düzenlediği kermes'in açılışı yapıldı. Çeşitli kurum ve kuruluşlar yayınladıkları bildiriye Aydın ve Dünya kadınlarının gününü değişik şekillerde kuttadılar.

Aydın Barosunun Kapalı cezaevinde yaptığı ziyaret sırasında avukatlar, keşif ve inceleme de bulundu. Üstün kadın mahkumları, yatacağ isteminde bulunanlar, hastahanelerde yeterince ilgi görmediklerinden dert yandılar. Kocasının ölümüne suçundan 12 yıla mahkum olan Seval Çobanoğlu(25), sadece kadınlar gününde değil, her zaman ilgi ve destek beklediklerini dile getirirken, sosyal alanda kadınların da erkeklerle eşit seviyeye getirilmesi için yasa tasarısı hazırlanması istenildi bulundu.

TÜRK KADINLAR BİRLİĞİNDEN KUTLAMA

İkinci Meclis'te düzenlenen törene, çeşitli kuruluşların çelenk branşları, Türk Kadınlar Birliği Şube Başkanı Güliz Bursalı yaptığı konuşmada, Kadınlar başta hükümlerden önce Kadın haklarına özgürlük verildiğini hatırlatarak, "Bübuza rağmen kadın haklarının yeterince uygulanmadığını dile getirdi. Kadın hakları Komisyonu Başkanı Tülay Tokel ise, Sosyal Partinin kadınlara Kola tarımını gerçekleştirdiğini belirterek, siyasi alanda çok sayıda kadının aktif hale gelmesini desteklediğini söyledi. 8 MART Kadınlar Günü nedeniyle düzenlenen Resim yarışmasında birinci gelen Aydın İyesi öğrencilerinden Filiz Belevişli, ikinci gelen Nizamiye kolleji öğrencisi Hasan Marhum'a, üçüncü olan Cumhuriyet lisesi öğrencisi Şebnem Altınok ile, kompozisyon birincisi Adnan Menderes Anadolu lisesi öğrencisi Şebnem Altınok'a başan belgeleri ile ödülleri dağıttı. KIRMESİ İLÇE GÖRÜDÜ

Sosyal Hizmetler İl müdürlüğü, Cezaevi ve Kız Meslek lisesinin ortaklaşa düzenlediği üç günlük kermes'in açılışı yapıldı. Vali Kaim Uysal'ın eşi Bedriye Uysal ile birlikte katıldığı kermeste alışveriş yapıldı. 600'ün üzerinde el sanatları ve yiyeceklerin katıldığı kermes oldukça ilgi gördü.

İşçi Partisi Söke'de örgütlendi

AYDIN, (ayha) İşçi Partisi, Söke örgütünü kurdu. Mehmet Günay'ın başkanlığında yapılan İktisat, 12 Mart Pazar günü, Genel Başkan Dağlı'nın başkanlığında katılmaya açılacak. İP söke ilçe başkanı Mehmet Günay, İşçi Partisinin her geçen gün geliştiğini belirterek, söke'de öncülük barış ve özgürlük mücadelesini sosyalizmin öngörüsünü de belirten günay, İP'nin sosyalizm ve eşitlik mücadelesi verdiğini ifade etti. Günay son olarak İşçi Partisi'nin ildeki güçlendi Aydın'ın merkez ve ilçelerinde de örgütlenmesini söyledi.

Polisler Avrupalı'laştı

AYDIN (ayha) Avrupalı olma ve sınıf değiştirme yolunda tarihi bir adım atan Türkiye'deki ilk değişim polisine başlandı. Özellikle karakollarda görev yapan emniyet personeline, insancıl, uzlaşmacı ve psikolog gibi davranma konusunda ders veren İmniyet Müdürü Şevket Ayaz'ın uygulaması ilk meyvasını verdi. Zafar Karakoluna ilk kavga nedeniyle gelen 17 yıllık evli 2 çocuk ailesi Leyla ve Erdoğan çiftini turist gibi ağırlayan

memurlar, başanmak üzere olan çifti barıştırmak üzere gönderdiler.

Olaydan son derece etkilenen Aydın'ın PTT memuru Erdoğan Dinkler, kavga eden çiftinden kurtulduktan sonra, Zafar Karakolu amiri Mehmet Ali Ayaz ile pol memurları Şevket Dağlı, Selmi Akbaş ve Necati Yamaç'ı tekrar ziyaret ederek götürdüğü çiçekle teşekkürde bulundu.

Devamsız sayfa 4'de

EK 2: Çizelgeler

Çizelge 1: Aydın'da yaşayan toplam nüfus içerisindeki kadın ve erkek oranı (1927-2000)

Sayım Yılı	Toplam	Erkek	Kadın	Cinsiyet Oranı
1927	211.750	99.137	112.613	88.03
1935	261.078	126.081	134.997	93.40
1940	281.784	135.516	146.268	92.65
1945	294.407	142.929	151.478	94.36
1950(1)	335.663	165.509	170.154	97.27
1955	414.564	207.403	207.161	100.12
1960	467.341	233.400	233.941	99.77
1965	524.918	262.021	262.897	99.67
1970	564.802	281.589	283.213	99.43
1975	609.869	309.516	300.353	103.05
1980	652.488	326.599	325.889	100.22
1985	743.419	372.382	371.037	100.36
1990	824.816	416.304	408.512	101.91
2000	950.757	475.817	474.940	100.18

Kaynak: DİE 2000 Aydın İli Genel Nüfus Sayımı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 45.
(1) Cinsiyete göre nüfus 1945 ve 1955 yılı cinsiyet oranlarından tahmin edilmiştir.

Çizelge 2 Okuma-Yazma Bilen Nüfus İçindeki Kadın Okur-Yazar Oranı (1935–2000)

Yıl	Kadın	Erkek	Toplam
1935	7.54	31.12	18.75
1940 (1)	10.94	38.47	24.18
1945 (2)	15.61	46.39	30.39
1950 (3)	21.60	53.03	37.21
1955	26.28	60.63	43.37
1960	28.30	58.50	43.35
1965	38.18	68.37	53.21
1970	48.66	74.44	61.07
1975	54.25	77.48	66.02
1980	59.18	81.50	70.33
1985	71.36	87.50	79.42
1990	73.75	89.21	81.53
2000	81.06	93.85	87.44

Kaynak: DİE 2000 age. (47)

1) 1940 yılı verileri 1935–1945 verilerinden tahmin edilmiştir.

(2) 7 ve daha yukarı yaştaki nüfus

(3) 5 ve daha yukarı yaştaki nüfus.

Çizelge 3: Okuryazarlık ve Eğitim Durumuna Göre Nüfus (1975–2000)

	Sayım Yılı	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen fakat bir okulu bitirmeyen	İlkokul mezunu	Ortaokul veya ortaokul dengi meslek okulları	Lise veya lise dengi meslek okulları	Yüksek Öğretim
Toplam	1975	47.85	9.27	37.14	2.30	2.38	1.05
	1980	42.90	9.29	39.08	2.62	3.59	2.52
	1985	28.99	9.41	49.94	3.32	5.41	2.93
	1990	25.08	6.43	53.53	4.03	6.66	4.26
	2000	16.26	7.59	53.76	5.83	9.77	6.79
Erkek	1975	29.69	13.15	48.80	3.42	3.19	1.74
	1980	24.96	12.34	50.33	3.94	4.52	3.91
	1985	15.71	10.02	58.57	4.75	6.67	4.28
	1990	13.05	6.73	60.73	5.59	7.94	5.96
	2000	6.96	6.64	58.44	7.74	11.60	8.62
Kadın	1975	66.14	5.29	25.20	1.15	1.56	0.35
	1980	60,74	6.25	27.88	1.31	2.68	1.14
	1985	42.29	8.80	41.30	1.88	4.14	1.59
	1990	37.24	6.12	46.25	2.46	5.38	2.55
	2000	25.48	8.52	49.12	3.94	7.96	4.98

Kaynak: DİE 2000 age. 49.

Çizelge 4 Cinsiyete Göre İşgücü Durumu (1980–2000)

	Sayım Yılı	12 ve daha yukarı yaş oranı %	İşgücüne katılma oranı %	İşsizlik Oranı %
Toplam	1980	74.5	66.1	2.9
	1985	75.4	65.2	2.6
	1990	77.0	66.0	3.1
	2000	79.9	62.7	5.1
Erkek	1980	74.1	81.4	3.5
	1985	75.0	80.9	3.3
	1990	76.7	81.0	3.6
	2000	79.5	74.6	6.1
Kadın	1980	74.9	51.0	1.8
	1985	75.9	49.6	1.4
	1990	77.3	50.7	2.4
	2000	80.3	50.8	4.3

Kaynak: DİE 2000 age. 52.

Çizelge 5: İstihdam Edilen Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı (1980–2000)

	Sayım Yılı	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmet	İyi tanımlanmamış faaliyetler
Toplam	1980	66.3	8.9	4.7	19.6	0.5
	1985	66.9	8.2	3.9	20.6	0.4
	1990	62.7	7.9	5.7	23.1	0.6
	2000	61.9	7.5	4.2	26.3	0.0
Erkek	1980	51.8	12.0	7.6	28.0	0.6
	1985	53.8	11.4	6.2	28.9	0.5
	1990	47.6	10.7	9.2	31.8	0.8
	2000	46.8	10.3	7.1	35.8	0.0
Kadın	1980	88.9	4.0	0.1	6.7	0.4
	1985	89.0	3.2	0.1	7.5	0.2
	1990	86.8	3.5	0.1	9.2	0.4
	2000	83.7	3.6	0.1	12.6	0.0

Kaynak: DİE 2000 age. 53.

Çizelge 6: İşteki Durumuna Göre İstihdam Edilen Nüfus (1980–2000)

	Sayım Yılı	Ücretli maaşlı veya yevmiyeli	İşveren	Kendi Hesabına	Ücretsiz aile işçisi
Toplam	1980	35.3	0.9	26.6	37.1
	1985	39.1	0.8	26.2	33.8
	1990	43.8	1.1	24.5	30.7
	2000	38.2	2.3	26.0	33.5
Erkek	1980	41.6	1.3	40.8	16.1
	1985	44.3	1.2	39.2	15.7
	1990	50.3	1.7	37.7	13.3
	2000	46.6	3.4	38.2	11.8
Kadın	1980	25.5	0.1	4.6	69.1
	1985	30.6	0.2	5.6	63.6
	1990	33.3	0.3	8.1	58.4
	2000	26.1	0.9	8.4	64.5

Kaynak: DİE. 2000 age. 55.

Çizelge 7: Çalışmama Nedenine Göre İşgücünde Olmayan Nüfus (1980–2000)

	Sayım Yılı	Emekli	Ev Kadını	Öğrenci	Diğer
Toplam	1980	5.9	61.8	20.2	11.5
	1985	8.1	61.5	20.9	9.6
	1990	9.8	58.1	22.5	9.5
	2000	17.4	45.3	28.9	8.4
Erkek	1980	17.7	-	44.3	35.5
	1985	24.6	-	44.9	30.6
	1990	29.0	-	44.7	26.3
	2000	37.7	-	45.4	16.9
Kadın	1980	1.6	84.6	11.3	2.5
	1985	2.0	84.3	11.9	1.8
	1990	2.4	80.7	13.9	3.0
	2000	7.0	68.6	20.4	4.0

Kaynak: DİE. 2000. age. 56.

EK 3: Çalışma Boyunca Adı Geçen Kadınlar.

Cumhuriyet Dönemi

Nemciye Günaydın, Sabiha Hanım, Sacide Hanım, Güzide Hanım, Gül Übbül, Cumhuriyet Bozkurt, Zahir Etem, Sıdıka Nafız, Muallim Mebrure, Lütfiye Osman, Nebahat Muharrem, Selma Cahit.

Çok Partili Dönem

Hediye Gündüz, Lütfiye Arkul, Yüksel Fırat, Sıdıka Uçok, Jale Derya, HaticeBoden, Süheyla Yur, Dicle Kandemir, Gönül Örek, Sevim Ünal, Hafize Yağcı, Melek Demiray, Seval Taşhan, Bilkay Orhan, Diler Günaydın, Semra, Gültekin, Dudu Sen, Sermet Azbargaz, Fatma Orhun, Fatma Gülişli, Müzeyyen Yüksel, Aynur Beyaz Gül, Güler Önüt, Yıldız Vardar, Hatice Örün, Saniye Tutar, Elvan Utku, Mediha Bösel, Vedia Kızılkaya, Nevres Köse, Güner Namoğlu, Hatice Kökçe, Güler Sümer, Ayfer Tanrıöver, Aliye Timuçin, Muazzez Kiper, Mualla Akyüz, İlkay Gürkan, Selma Tuzcu, Semiha Özpınar, Güzin Şimşek, Aytül Büyükçoban, Bahriye Eşuykar, Suna Sarp, Meserret Kavruk, Bilge Övünç, Bahtiyar Ayaz, Beril Sevinç, Zehra Çelikkilek, Mahfuz Yıldırım, Şule Tıhmınlıoğlu, Çağlayan Yıldırım, Leman Kısa, Ayla Kocum, Süheyla Yapar, Nazlı Tilaber, Piraye Levent, Risalet Tınaz, Latife Oğuztörel, Nevin Ertan, Ayşe İlgaç, Kübra Aydınel, Ayşe Acara, Sabiha Delihaltı, Necla Avanoğlu, Risalet Germen, Melahat Çiftçi, Semiha Noyan, Mualla Şener, Müzeher Ayaydın, Seyhan Atav, Işık Taş, Saziye Dede, Güngör Özar, Kadriye Gözaçan, Esen Becerik, Zeliha Çimen, Sabahat Şener, Leman Taçoğlu, Fazıla Ataberk, Melahat Gedik, Sabiha Delibalta, Aysel Gülay, Neşe Okşan, Lale Alpargun, Nuriye Baba, Yıldız Çelik, Nebahat Erdin, Neriman İlkme, Lütfiye Selçuk, Raziye Ülanır, Advıye Özakar, Şule Bosnalı, Emine Öztürk, Saniye Tanrıku, Hatice Okut, Mucize Öztürk, Emine Alkan, Perihan Uysal, Cemile Çalış, Hacer Vural, Şerife Korkmaz, Nezika Sayılkan, Nimet Karatepe, Şule Yılmaz, Ayşe Sulu, Sümer Kılıç, Sabahat Özçelik, Melahat Varoğlu, Ayşe Erbaş, Berrin Kurar, Ayşegül Evlimoğlu, Güler İşler, Selvinaz Doğruyol, Candan Ergenel,

Sevim Yalçın, Emel Say, Nalan Karaöz, Filiz Gürtin, Melahat Maden, Tevhide Çakmak, Sema Pişkinsüt, Bingül Dürük, Birgin Tezer, Deniz Çobankara, Nilüfer Öztürk, Meliha Yılmaz, Nilgün Akbulut, Aygöl Günaydın, Sevim Türemen, Işık Söğütlü, Ayşe Yılmaz, Güliz Bosnalı, Ayşe Sultan Erbaş, Sıdıka Şahin, Saadet Kavasgil, Kıymet Demirayak, Feryal Bosnalı, Hatice Bosnalı, Nilgün Şirin, Tülay Tetik.

EK 4: Seçilmiş Tarihçe

- 1843 Tıbbiye mektebi bünyesinde kadınlar ebelik eğitimi almaya başladı.
- 1847 Kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanıyan İrade-i Seniye yayımlandı.
- 1856 Köle ve cariye alınıp satılması yasaklandı.
- 1858 Arazi Kanunnamesinde mirasın kız ve erkekler arasında eşit olarak paylaşılacağı hükmü yer aldı. Böylece kadınlar ilk kez miras yoluyla mülkiyet hakkını kazandı.
- 1858 Kız Rüştiyeleri açıldı.
- 1869 Kadınlar için ilk sürekli yayın olarak nitelenen (haftalık) Terakk-i Muhadderat dergisi yayımlandı.
- 1869 Kadınların eğitimine ilk kez yasal zorunluluk getiren Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yayımlandı.
- 1870 Kız öğretmen okulu Dar-ül Muallimat açıldı.
- 1871 Mecelle'nin (Osmanlı Medeni Kanunu) uygulanması için çıkarılan Hukuk-i Aile Kararnamesi ile; evlilik sözleşmesinin resmi memur önünde yapılması, evlenme yaşının erkeklerde 18, kadınlarda 17 olması, zorla evlendirmelerin geçersiz sayılması düzenlendi.
- 1876 Kanun-i Esasi (İlk Anayasa) kabul edilerek temel haklar düzenlendi. Kız ve erkekler için ilköğretim zorunlu hale getirildi.
- 1897 Kadınlar ücretli işçi olarak çalışmaya başladı.
- 1913 Kadınlar ilk kez devlet memuru olarak çalışmaya başladı.
- 1914 Kadınlar tüccarlık ve esnaflığa başladı.
- 1914 İnas Darülfünunu adı altında kızlar için bir yüksek öğretim kurumu açıldı.
- 1921 Darülfünunda karma öğretime geçildi.
- 1922 Yedi kız öğrenci Tıp Fakültesine kayıt yaptırarak eğitime başladı.
- Haziran 1923 Nezihe Muhittin başkanlığında ilk kadın partisi olan Kadınlar Halk Fırkası'nın kurulması girişiminde bulunuldu, kadınlara oy hakkı

- tanımayan 1909 tarihli Seçim Kanunu gereğince valilik partinin kuruluşuna onay vermediğinden dernek kurulması yoluna gidildi.
- 29.10.1923 Cumhuriyet ilan edildi. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte kadınların kamusal alana girmesini sağlayan yasal ve yapısal reformlar hızlandı.
3. 03. 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği) çıkarıldı. Böylece eğitim laikleştirilerek tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Kız ve erkekler eşit haklarla eğitim görmeye başladı.
17. 02.1926 Türk Medeni Kanunu kabul edildi. Kanun ile erkeğin çok eşliliği ve tek taraflı boşanmasına ilişkin düzenlemeler kaldırıldı, kadınlara boşanma hakkı, velayet hakkı ve malları üzerinde tasarruf hakkı tanındı. 4 Nisan 1926 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan kanun 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girdi.
- 1930 Belediye Yasası çıkarıldı. Yasa ile kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanındı.
- 1930 Kadın ve çocukların korunmasına ilişkin ilk düzenleme Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile yapıldı.
- 1930 Doğum izni düzenlendi.
- 10.06.1933 Kız çocuklarına mesleki eğitim vermek amacıyla Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü kuruldu.
- 26.10.1933 Köy Kanunu'nda değişiklik yapılarak kadınlara köylerde muhtar olma ve ihtiyar meclisine seçilme hakları verildi.
- 5.12.1934 Anayasa değişikliği ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.
- 8.02.1935 TBMM 5. Dönem seçimleri sonucunda 17 kadın milletvekili ilk kez Meclise girdi, ara seçimlerde bu sayı 18'e ulaştı.
- 8.06.1936 İş Kanunu yürürlüğe girdi. Kadınların çalışma hayatına düzenleme getirildi.
- 1937 Kadınların yeraltında ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılması 1935 tarihli 45 sayılı ILO sözleşmesi ile yasaklandı.
- 1945 Analık sigortası (doğum yardımı) 4772 sayılı yasa ile düzenlendi.
- 1949 Yaşlılık sigortasının kadın ve erkekler için eşit esaslara göre düzenlenmesi 5417 sayılı yasa ile sağlandı.

- 1950 İlk kadın belediye başkanı (Müfide İlhan) Mersin’den seçildi.
- 1952 Sağlık Bakanlığı bünyesinde ana çocuk sağlığı hizmetleri vermeye başladı.
- 1965 Gebeliği önleyici araçların satış ve dağıtımının serbest bırakılmasını ve tıbbi zorunluluk halinde kürtaj hakkı tanınmasını düzenleyen Nüfus Planlaması Hakkında Kanun çıkarıldı.
- 22.12. 1966 Eşit değerde iş için kadın ve erkek işçiler arasında ücret eşitliğini sağlayan 1951 tarihli 100 sayılı ILO sözleşmesi onaylandı.
26. 03. 1971 İlk kadın bakan (Türkan Akyol) atandı.
- 1975 Birleşmiş Milletler tarafından Mexico City’de Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenlendi ve bunu takiben 1975–85 yılları arasındaki dönem “Kadın On Yılı” olarak ilan edildi.
27. 05. 1983 10 haftaya kadar olan gebeliklerin kürtajla sona erdirilmesi ve gönüllü cerrahi sterilizasyon yöntemlerine izin verilmesi Nüfus Planlaması Hakkında Kanun’da yapılan değişiklikle sağlandı. Kürtaj için evli kadınlara kocadan izin alma koşulu getirildi.
- 1985 Türkiye, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini (CEDAW) imzaladı ve Sözleşme 1986 yılında yürürlüğe girdi.
- 1985 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda kadın konusu ilk kez bir sektör olarak yer aldı ve bu konuda politikalar belirlendi.
- 1987 Devlet Planlama Teşkilatı’nda Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kuruldu.
- 1989 İstanbul Üniversitesi’nde ilk Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi kuruldu. Bugün üniversiteler bünyesinde kurulan bu merkezlerin sayısı yurt çapında 14’e ulaşmıştır.
24. 01. 1989 İçişleri Bakanlığı kaymakamlık sınavlarına kadınların da alınacağını açıkladı.
- 29.11.1990 Kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun’un 159. maddesi Anayasa Mahkemesi’nce iptal edildi. İptal kararı 2 Temmuz 1992 tarih ve 21272 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı.

- 1990 Tecavüz mağdurunun hayat kadını olması halinde cezanın indirilmesini öngören Türk Ceza Kanunu'nun 438. maddesi TBMM tarafından yürürlükten kaldırıldı.
- 14.04.1990 Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, ilk kadın kütüphanesi ve bilgi merkezini açtı.
- 1990 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde, şiddete uğrayan kadınlara ve çocuklara destek hizmeti vermek üzere ilk kadın konukevleri açılmaya başlandı. 2000 yılı itibariyle bu sayı yediye yükselirken kapasiteleri 170'e ulaştı.
- 1990 422 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı kuruldu. 25. 10. 1990 tarihinde kadın sorunları konusunda Ulusal mekanizma olarak Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) 3670 sayılı kanunla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak kuruldu ve 24. 06. 1991 tarihinde de Başbakanlığa bağlandı.
- Eylül 1990 Yerel yönetimler kadın konusunda özellikle şiddete uğrayan kadınlara yönelik hizmet vermeye başladı. Türkiye'deki ilk kadın sığınma evi Bakırköy Belediyesi tarafından açıldı.
- 1991 48. Hükümet döneminde ilk kadın vali (Lale Aytaman) Muğla iline atandı.
- 1993 Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile BM Kalkınma Programı işbirliği ile "Kadının Kalkınmaya Katılımını Güçlendirme Ulusal Programı Projesi" uygulamaya başlandı. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü proje kapsamında; eğitim programları, araştırma projeleri, pilot projeler ve istatistik/yayın faaliyetleri yürütüldü. 16 araştırma projesinin yanı sıra pek çok eğitim programı ve pilot proje desteklendi, araştırma projelerinin bir kısmı ve toplumsal cinsiyet temelinde farklı konularda oluşturulan özet göstergeler kitap haline getirildi.
- 1993 İstanbul Üniversitesi'nde ilk Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı açıldı ve yüksek lisans programı vermeye başladı. Bugün Kadın

- Çalışmaları Ana Bilim Dalı açarak Yüksek Lisans Programı veren üniversite sayısı dörde ulaşmıştır.
- 1993 Kadın Dayanışma Vakfı, Altındağ Belediyesi'nin desteğiyle kadın danışma merkezi kadın sığınma evini açtı.
- 25.06.1993 Türkiye'nin ilk kadın başbakanı (Tansu Çiller) hükümeti kurdu.
- 1993 Halk Bankası'nca kadınları girişimciliğe özendirmek amacıyla kadınlara özel, düşük faizli kredi uygulaması başlatıldı.
- 1994 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü bünyesinde, şiddete uğrayan kadınlara hukuki ve psikolojik danışmanlık, girişimcilik ve el emeğinin değerlendirilmesi konularında hizmet vermek amacıyla Bilgi Başvuru Bankası (3B) kuruldu.
- 1994 Türkiye Kahire'de yapılan BM Nüfus ve Kalkınma Konferansına katıldı. Konferans'da kadının statüsü ve sağlık ilişkisini vurgulayan "üreme sağlığı" kavramı üzerinde duruldu ve kadın sağlığında "bütüncül" bir yaklaşım benimsendi. Bu yaklaşım doğrultusunda Sağlık Bakanlığı Koordinatörlüğünde ilgili kesimlerden sağlanan katılımıla "Kadın Sağlığı ve Aile Planlaması Ulusal Eylem Planı" hazırlandı.
- 1995 Kurulduğundan bu yana, açtığı kadın danışma merkezi ile şiddete uğrayan kadınlara danışmanlık hizmeti veren Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, kadın sığınağını açtı.
- Şubat 1995 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nce gönüllü kadın kuruluşları arasındaki iletişim ve dayanışmayı güçlendirmek, bilgiyi yaygınlaştırmak için aylık "Kadın Bülteni" çıkarılmaya başlandı. 11 sayı yayımlandı.
- 08-11.06.95 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nce Sinop'ta sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları temsilcileri, parlamenterler, gazeteciler ve akedemisyenlerin katıldığı, "Türkiye'de Kadına Yönelik Politikaların Oluşturulması" konulu dört gün süren bir toplantı düzenledi. 4. Dünya Kadın Konferansı öncesi yapılan bu

- toplantıda, kurumsallaşma, siyasal alan, çalışma yaşamı, kadın sağlığı ve eğitim konularında kadına yönelik politikalar belirlendi.
- 1996 Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı alanında ilk yüksek lisans diploması verildi.
- 1996 Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde “Kırsal Kalkınmada Kadın Daire Başkanlığı” kuruldu.
- 1997 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü koordinasyonunda 13 il valiliği bünyesinde “Kadının Statüsü Birimleri” kuruldu.
- 22.05.1997 Kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almakla birlikte, kendi soyadını da kullanabilmesi Medeni Kanun’un 153. maddesinde yapılan değişiklikle sağlandı.
18. 08. 1998 Zorunlu temel eğitimi beş yıldan sekiz yıla çıkararak 4306 sayılı Kanun yürürlüğe girdi.
- 21.10.1998 Adalet Bakanlığı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve kadın kuruluşlarının oluşturduğu gündem sonucunda bekaret kontrolünün, ancak takibi şikayete bağlı suçlarda, mağdurun rızası alınarak, ırza geçme gibi re’sen takip edilen suçlarda ancak hakim kararı ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise Cumhuriyet savcısının yazılı izni ile yapılabileceğini düzenleyen bir genelge yayınladı.
- 17.01.1998 Aile içi şiddete uğrayan kişilerin korunması için gerekli tedbirlerin alınmasını düzenleyen 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlüğe girdi.
- 1998 Ankara Barosu Kadın Hukuku Komisyonu tarafından Ankara Adliyesi içinde şiddete uğrayan kadınlara hukuki danışmanlık ve psikolojik destek hizmetleri vermek üzere Kadın Danışma Merkezi kuruldu.
- 1999 İstanbul Barosu Kadın Hukuku Komisyonu Kadın Hakları Uygulama Merkezi’ni kurdu.
- 8.09.2000 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne ilişkin ihtiyari Protokol Türkiye tarafından imzalandı.

- 24.11.2000 Ülkemizde giderek artmakta olan ‘namus cinayetlerine’ karşı kamuoyu oluşturmak üzere “25 Kasım Kadınlara Karşı Şiddete Hayır Günü” nedeniyle Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve Şanlıurfa Valiliği işbirliği ile “Kadına Yönelik Şiddet” konulu bir panel düzenlendi. Panel resmi düzeyde ‘namus cinayetlerine’ karşı duruşun zeminini oluşturdu.
- 17.02.2001 Türk Medeni Kanunu’nun yıldönümü nedeniyle TBMM Adalet Komisyonu’nda görüşülmekte olan Medeni Kanun Tasarısının eşitlikçi özünün korunarak yasalaşması için Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve kadın kuruluşları tarafından kamuoyu oluşturma faaliyetlerinde bulunuldu. “Türk Medeni Kanunu’nun Kabulünün 75. yıldönümü 2001 Gündemimiz: Tasarının Yasalaşması” konulu bir panel düzenlendi. Kadın dernekleri ve diğer sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği “Medeni Yasa Tasarısı İçin Hep Birlikte” yürüyüşü gerçekleştirildi.
- 1.01.2002 Kadın-erkek eşitliği bakış açısı ile hazırlanmış olan ve eşlere eşit hak ve yükümlülükler getiren Yeni Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girdi.
- 26.02.2002 “Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” yeniden düzenlenerek yayımlandı.
- 18.01.2003 Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun yürürlüğe girdi.
- 29.01.2003 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin taraf ülkelerce uygulanmasının denetlenmesi konusunda, Ayrımcılık Sözleşmesi Komitesine; Sözleşmenin tanıdığı hakların ihlali durumunda bireylerce veya gruplarca veya onların rızası ile onlar adına yapılan şikâyetleri kabul etme ve inceleme yetkisi tanıyan, “İhtiyari Protokol” yürürlüğe girdi.
- 10.06.2003 İşveren işçi ilişkisinde cinsiyet dâhil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılmayacağı, iş sözleşmesinin yapılmasında, uygulanmasında ve sona erdirilmesinde cinsiyet veya

- gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapılamayacağı, cinsiyet nedeniyle eşit değerde iş için daha düşük ücret verilemeyeceği, cinsiyet, medeni hal ve aile yükümlülükleri, hamilelik ve doğumun iş aktinin feshi için geçerli sebep oluşturamayacağı gibi hükümleri içeren İş Kanunu yürürlüğe girdi.
- 12.06.2003 Kadın- erkek eşitliği bakış açısı ile Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda değişiklik yapılarak yürürlüğe girdi.
- 15.01.2004 Personel alımlarında cinsiyet ayrımcılığı yapılmamasına ilişkin "Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi" başlıklı 2004/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- 22.05.2004 Kanun önünde eşitlik, temel hak ve özgürlüklere ilişkin Milletlerarası Antlaşmaların yasalardan üstün olacağına ilişkin Anayasa'nın 10 ve 90. maddeleri değiştirilerek yürürlüğe girdi.
- 14.07.2004 "Gebe ve Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik" Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.
- 21.07.2004 Doğum izinlerinin arttırılmasına ilişkin düzenlemeler yapan Devlet Memurları Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun yürürlüğe girdi.
- 9.08.2004 "Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik" Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.
- 26.09.2004 Cinsiyet eşitliği ve kadına karşı şiddet konusunda çağdaş düzenlemeler içeren Yeni Türk Ceza Kanunu kabul edildi.
- 6.11.2004 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi.
- 13.11.2004 Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun yürürlüğe girdi.
- 18.05.2005 TBMM "Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken

- Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Bir Meclis Araştırması Komisyonu Kurulmasına İlişkin Karar” Resmi Gazete’de yayımlandı.
- 1.06.2005 Yeni Türk Ceza Kanunu yürürlüğe girdi.
- 13.07.2005 Büyük şehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmalarının belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında olduğuna ilişkin düzenlemenin bulunduğu Belediye Kanunu yürürlüğe girdi.
- 20.07.2005 Hakkında herhangi bir tedbire hükmedilen kişiler ve hükümlülere yönelik suç işlemlerini önlemek ve topluma kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmasına dair hükümler içeren Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu yürürlüğe girdi.
- 18.10.2005 Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu çalışmalarına başlamıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Derya Genç ACAR, 1977 yılında Malatya'da doğdu. İlköğrenimini Malatya'da, orta öğrenimini İzmir'de tamamladı. 1996 yılında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü'ne girdi. 2000 yılında mezun olduktan sonra, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde altı yıl öğretmenlik yaptı. 2003 yılında Adnan Menderes Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı'na girdi. Şu anda aynı üniversiteye bağlı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü'nde öğretim elemanı olarak görev yapmaktadır.